

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Південний науковий центр НАН та МОН
Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського НАН України
Первинна профспілкова організація ЧНУ ім. Петра Могили

**«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2024:
досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні:
глобальний, національний та регіональний аспекти»**

XXVII Всеукраїнська науково-практична конференція

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Миколаїв, 6–10 листопада 2024 року

Миколаїв – 2024

Могилянські читання – 2024 : досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти. Гуманітарні науки : XXVII Всеукр. наук.-практ. конф. : 6–10 листоп. 2024 р., м. Миколаїв : тези / М-во освіти і науки України ; ЧНУ ім. Петра Могили ; ДНУ «Ін-т модернізації змісту освіти» ; Півд. наук. центр НАН та МОН України ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Первинна профспілкова орг. ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. – 240 с.

СЕКЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Підсекція:

**ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ
ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ**

УДК 378.09.047.22-051

*Гришкова Р. О.,
д-р пед. наук, професор,
завідувачка кафедри іноземних мов
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕНТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

На шляху до вступу в Європейський Союз вітчизняна педагогічна наука має зважати на європейський вимір навчання професійної іноземної мови, водночас наповнюючи освітній процес в українських університетах національним контентом.

Європейський вимір організації освітнього процесу передбачає:

- надання здобувачам вищої освіти права вибору навчальних дисциплін і форми навчання;
- креативний характер навчальної діяльності студентів на відміну від відтворювальних методів здобуття знань;
- збільшення питомої ваги самостійної роботи студентів;
- поєднання теоретичних курсів з практичними заняттями на основі компетентнісного підходу до навчання;
- залучення здобувачів вищої освіти до науково-пошукової діяльності через роботу студентських наукових товариств, клубів, об'єднань за інтересами, спілок однодумців тощо;
- формування кожним студентом власної траєкторії здобуття вищої освіти.

У провідних європейських університетах курс «Вступ до спеціальності» читають викладачі, які мають досвід роботи за обраним фахом, і здатні розповісти не тільки про переваги своєї спеціальності, але й про «підводні камені», що можуть трапитись майбутньому фахівцю в період його професійної діяльності. В українських закладах вищої освіти цей курс часто викладають науково-педагогічні

працівники, які жодного дня не працювали на виробництві, в школі, в реальній економіці, і тільки з підручників знають, «як це має бути».

Європейський вимір отримання вищої освіти передбачає навчання студентів роботи в команді, формування й розвиток умінь співпрацювати з людьми різних національностей, релігійних переконань, стилів життя й моральних пріоритетів

Основними засадами та чинниками, що зумовлюють дії системи вищої освіти України в рамках воєнного стану, і впливають на формування національного контенту є:

- посилення національно-патріотичного компонента в освітньому процесі вищої школи;
- зростання персональної відповідальності кожного учасника освітнього процесу за власні успіхи/невдачі у навчанні;
- необхідність синхронізації та гармонізації процесів надання освітньої та професійної кваліфікацій;
- забезпечення випускникам можливості здійснювати професійну кар'єру на засадах особистісних пріоритетів, соціальної справедливості, відповідальності, загальнолюдських цінностей;
- адаптація системи вищої освіти до норм, стандартів і керівних принципів європейського простору вищої освіти.

Ствердження демократичних цінностей, входження України до європейського простору на основі освітньої та науково-інформаційної підтримки інноваційного та економічного розвитку значною мірою відбувається через:

- модернізацію системи освіти;
- оптимізацію змісту освіти;
- моніторинг і управління якістю освіти.

Інтеграції української вищої освіти в європейську систему сприяє вивчення як загальної, так і професійної англійської мови. На нефілологічних факультетах у процесі оволодіння англійською мовою за професійним спрямуванням студенти знайомляться з різними підходами до ведення бізнесу, особливостями спілкування, взаємодії з партнерами-представниками інших культур. Водночас заняття з іноземної мови мають бути наповнені українським національним контентом, особливо, в умовах воєнного стану. Ми не можемо залишатись осторонь подій, що відбуваються в нашій країні у зв'язку з нападом Росії і розв'язану нею несправедливу загарбницьку війну проти українського народу. Тож дидактичні матеріали для вивчення іноземної мови мають висвітлювати патріотизм, об'єднаність, волю українців до перемоги, героїзм наших воїнів на фронті.

Наразі, на нашу думку, недостатньо уваги приділяється змінам в організації освітнього процесу у вищій школі у зв'язку з оголошення воєнного стану, коли не всі студенти мають доступ до освіти, багато молодих людей виїхали за кордон, набуло широкого розповсюдження дистанційне навчання, збільшилась питома вага самостійної роботи студентів. Спостерігається певний вакуум у дослідженнях методики навчання англійської мови за професійним спрямуванням, пов'язаний з новими викликами воєнного стану: відтоком студентів та їх переведенням на навчання до зарубіжних університетів, широким запровадженням дистанційного та змішаного здобуття вищої освіти, відсутністю доступу до вищої освіти на окупованих територіях тощо.

Англійська мова за професійним спрямуванням входить до навчальних планів більшості нефілологічних спеціальностей вищих закладів освіти України, але з боку вітчизняних науковців і методистів на її вивчення звертається набагато менше уваги, ніж на вивчення мови майбутніми філологами чи перекладачами. Водночас в умовах постійно змінюваної економічної та політичної ситуації в країні, намірами України приєднатись до Європейського Союзу «державі потрібні молоді люди, які добре володіють англійською мовою і здатні спілкуватись нею на професійні теми».

Для наповнення курсу вивчення професійної англійської мови національним контентом, втілення в практику навчання іноземної мови нових дидактичних та методичних принципів (інтерактивності, інтеграції, мовленнєво-мисленнєвої активності, контекстуалізації та домінуючої ролі безперекладної семантизації, раннього професійного спрямування) та впровадження в освітній процес сучасних підходів до формування іншомовної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей необхідно:

- дотримуватись принципу раннього професійного спрямування навчання іншомовного спілкування;
- впроваджувати компетентнісний та культурологічний підходи до навчання;
- забезпечити відповідність навчання іноземної мови європейським стандартам;
- дотримуватись умотивованого характеру мовленнєвих дій викладача і студентів;
- змінити роль викладача у спілкуванні зі студентами;
- створювати позитивну емоційну атмосферу на заняттях з іноземної мови.

Тож урахування європейського виміру та наповнення курсу вивчення професійної англійської мови національним контентом створюють умови для інтеграції вітчизняної вищої освіти в європейський та світовий освітній простір.

FEATURES OF STUDYING FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL VOCABULARY IN A DIGITAL ENVIRONMENT

During the period of organization and introduction of electronic information resources into educational activities in foreign language classes, students become familiar with possible ways of studying the material in a mixed mode (in a combined type of learning - face-to-face lessons with parallel use of distance resources), are immersed in an atmosphere close to reality for a better understanding of the cultural context of the English language and are motivated to independently complete tasks, search for solutions and answers to questions. Creating these conditions helps to reach a high level of proficiency in a foreign language.

In this work, the research interest lies in the analysis of the specifics of teaching a foreign language to students of a medical faculty. Medical vocabulary is a comprehensive system of terms, the number of which is not limited, but on the contrary, is constantly increasing. It is quite difficult to define the boundaries, since new methods and words appear in the system of medical language. However, its content includes only narrow terms and concepts that are selected in accordance with the social factor due to the need to communicate with medical personnel, transfer information to patients, prescribe medications and naturally detect diseases. Consequently, medical vocabulary is distinguished by its unambiguity and a certain set of terms used in practical cases.

Medical student learning is also becoming digital and personalized in terms of the presentation of materials. Classroom exercises should be interactive, interesting in content, transitional in structure (tasks are linked, one type of exercise gradually replaces another type) and combined. Consequently, digitalization of learning focuses primarily on the individual student's progress and on the multifunctionality of the subject being studied. Medical English in online conditions differs significantly from the traditional version in its variability, universality, and visual content. In the digital space, medical students have the opportunity to study various educational platforms, online resources, applications, and games with an educational focus. Since teaching professional vocabulary is of a specific nature, it is necessary to differentiate topics in the online environment - to present only those words that are related to each other. The medical student will develop a correct understanding of the material, and he will be able to

select the necessary associations in case of difficulty or uncertainty in the correct translation of a particular word. In the digital space, medical materials are selected using one or more possible electronic tools. Thanks to the availability of online resources, Internet news feeds, electronic textbooks and video messages, students are provided with authentic vocabulary.

Since students need to acquire medical experience, gain knowledge by listening to English-speaking medical professionals, their training should consist of practical and real-life tasks. Digital learning is effective when various distance technologies are used to provide interactive online communication between students and teachers. Since most of the medical educational material includes a lexical part, the main attention is paid to the preparation of tasks, exercises for practicing the topics, blocks and sections being studied. It is important to consider their completeness, the relevance of words and phrases in accordance with the medical context, as well as the interactive element of learning. Among the main exercises, the following should be noted:

1. Matching task. Since medical vocabulary is extensive, it is necessary to be able to distinguish terms and know their exact translation. This type of exercise helps the student to choose the most suitable option from a possible list and remember it (for example, based on knowledge of the terms “tissue”, “shot”, “nausea”, “inflammation”, “vomiting” you need to adequately match them with the translations presented in the right column: «нудота», «блювания», «запаления», «укол», «тканина».

2. Fill-in-the-blank task. Students are given a text in which they need to insert a word or term that fits the meaning. They must determine which word is best used in a given context. When choosing a term, the student analyzes its form and meaning (for example, students are given a text with the topic “Blood” and need to correctly distribute medical words in the context, such as “hemoglobin”, “circulation”, “passes to”, “erythrocytes”, “lymph nodes”, “ranges from ...”, “thrombocytes”).

3. Word definition task. The complex nature of a medical term lies not in its translation, but in its description. Students must determine what concept is being discussed by analyzing all the features and keywords in the description (for example, the description “a disease especially of children that causes a fever and small red spots that cover the whole body” characterizes the following disease “M...” or you need to guess what word should be at the end of the description – “You must avoid eating sugar while you have d...”).

4. Task to correct errors or descriptions. This type of exercise involves a thorough analysis of inconsistencies and inaccuracies. For example, when reading a description of a disease in English, a student must find an error in the definition of any signs or indicators that describe a

completely different phenomenon in medicine (for example, in the description of hepatitis, it is necessary to find inconsistencies “Hepatitis is a serious disease of the liver. There are three main forms: hepatitis A, the least serious, caused by infected blood, hepatitis B and hepatitis C, both very serious and caused by infected food”).

5. Translation of phrases, sentences. The task is aimed at the ability of students to correctly convey the meaning of what was said in English, accurately indicating medical terms and general concepts. In some cases, the translation will differ significantly due to differences in language structures and socio-cultural aspects (for example, it is necessary to translate the following phrases: «У нього піднялася висока температура», «Пацієнт отримував кисень через носовий катетер». Concepts «висока температура» і «носовий катетер» should be translated as “fever” and “nasal tube”).

In order to work with a new form of learning, it is important to motivate students, give appropriate instructions on working with electronic resources, instruct and offer pre-tasks (preparatory tasks) shown with the help of a presentation. When selecting the material, it is necessary to take into account that the assignments on medical topics are limited, therefore, it is necessary to clearly delineate the exercises (each lesson studies a certain type of exercise) and prepare students to complete these assignments, set them up for effective assimilation of each element. Structure and consistency are required. Finally, it is important to conduct training with students, analyzing each assignment on a medical topic in detail. Discussion of questions and explanation of the algorithm for completing assignments contribute to improving the results of each student.

Professional vocabulary in the field of medicine requires further research, since the study of the nature of its borrowings and the emergence of new terms is still relevant. Medical terminology should be studied in a specific direction due to its structure and volume of words. When teaching medical students, it is important to consider the content, format, visual representation, new tools for active work in the classroom. The success and effectiveness of the student directly depend on the material presented and the form of work with it. A relevant and promising direction in medical education is digital learning, aimed at interactivity and autonomy of students. Thanks to the emergence of educational platforms, technologies, video messages and other resources, the lesson becomes active, collectivist and situational learning actions; it is aimed at developing students' reflexive skills, attention, imagination, observation, innovative thinking; such training instills consistency, logic, critical thinking, persistence in achieving goals.

PECULIARITIES OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING FOR IT STUDENTS IN THE CONTEXT OF BLENDED LEARNING

The modern world of technology and globalization imposes new requirements for the professional training of specialists. In the field of information technology, which is one of the most globalized areas of professional activity, proficiency in English is not just a desirable skill, but a necessary condition for a successful career. Technical documentation, professional terminology, international projects, cooperation with colleagues from different countries, communication in international teams, participation in conferences, and internships require a high level of foreign language proficiency. Knowledge of the English language allows IT specialists to integrate more quickly into the professional community, exchange experience and skills, and take advantage of the latest technologies and knowledge, which are published mainly in English. In this context, foreign language training becomes an essential aspect of education for IT students.

The application of blended learning in the educational process makes it possible to effectively combine traditional classroom lessons with online resources, contributing to the individualization of the educational process and increasing the quality of knowledge.

As noted by the State Service of Education Quality of Ukraine, blended learning generally refers to learning in which part of the students' cognitive activity takes place in a class under the direct supervision of a teacher, while the other part occurs through independent work with electronic resources. There are several options for "blending": 1) a combination of full-time form with distance learning; 2) a combination of different learning formats within one group (main full-time training using distance learning technologies and various forms of work with electronic resources, online courses, etc.); 3) a combination of independent learning and cooperation in the classroom; 4) blending the main educational content (textbooks and educational materials) with external materials (electronic resources). The most commonly used in Ukraine at present is the practice of combining full-time with distance learning.

For IT students, it is important not only to master basic grammar and vocabulary, but also to learn how to use the language in a professional

context. Professional terminology used in programming, software development, cybersecurity, data analysis, etc. requires particular attention. In addition, students need to develop the skills in reading technical documentation, writing reports and presentations, as well as the ability to communicate with colleagues and clients in a foreign language.

Blended learning is one of the innovative approaches that combines traditional teaching methods (lectures, seminars, practical classes) with online resources, enabling students to learn the material at a pace that suits them. This is especially important for IT students who often face a heavy workload with technical disciplines and frequently work or do internships during their studies.

An important advantage of blended learning is the possibility of flexible planning of the educational process. Students can independently choose the time and pace of completing tasks, allowing them to combine studies with other commitments. Online courses, webinars, interactive exercises, and access to international resources such as Coursera, edX or UdeMY provide students with modern and relevant materials for learning the language in a professional context.

Blended learning also provides the opportunity for ongoing practice through access to online platforms where students can participate in forums, language clubs, or work on professional case studies. The use of real tasks and examples from the professional sphere contributes not only to the acquisition of language skills, but also to the development of critical thinking and analytical abilities.

Foreign language training for IT students has several key features. Firstly, a significant part of the language content should be oriented to the specific needs of the profession. This means that educators need to adapt teaching materials by incorporating technical terminology, as well as design tasks that simulate real professional situations. For example, students may analyze technical documentation, create presentations for international projects, or participate in language simulations that replicate situations from teamwork on IT projects.

Secondly, IT students often have a high level of technical literacy, which allows them to easily work with online resources and independently search for the necessary information. Educators can leverage this to create personalized learning plans that involve using online platforms to self-learn certain aspects of the language, such as grammar or pronunciation.

The main advantage of blended learning for IT students is its flexibility. Students can choose when and where to study, which is particularly useful for those who are already working or doing internships. Access to materials

online allows them to review information, rewatch lectures, and complete assignments at their own convenience.

Blended learning provides students with constant access to a variety of online tools that allow them to regularly practice their language skills in an interactive environment. Through the use of online education platforms such as Moodle, Duolingo, or Quizlet, students can complete tests, tasks with professional terminology, participate in virtual discussions, or work on practical cases focused on their specialization. These tools provide instant feedback – after each test or exercise, the system provides an automatic assessment, enabling students to immediately see their progress and identify weaknesses. Thanks to this, they can adjust their knowledge and focus on those aspects where difficulties arise, making the learning process more efficient and personalized. In addition, educators can provide extra individualized feedback by analyzing students' results, which contributes to a more targeted development of both language and professional competencies.

Moreover, blended learning helps to increase students' motivation, as it allows them to work with real materials that are directly related to their future profession. This may include studying technical documentation, participating in international forums, or creating professional presentations.

Despite its many advantages, blended learning has its own challenges and risks. Firstly, it requires self-discipline, self-organization from students, as well as the absence of external control. Some students find it difficult to motivate themselves to complete tasks independently without strict deadlines and constant supervision from the educator.

Secondly, not all educators have sufficient knowledge and skills to effectively use online tools in education.

Among other drawbacks, the following can be identified: a decrease in personal interaction between the educator and students, students among themselves, a high probability of feeling isolated from teachers and from other students; the possibility of solving only predefined didactic situations and limiting the flexibility to adjust the teaching process on the go; insufficient development of online resources to ensure the possibility of organizing training. Technical support is another important aspect: students should have access to computers and a stable Internet connection to fully use all the possibilities of blended learning. All these facts can become an obstacle to the implementation of blended learning.

Thus, foreign language training for IT students in the context of blended learning is a promising approach that allows combining the advantages of traditional teaching with the possibilities offered by modern technologies. Thanks to blended learning, students can individualize the learning process,

increase motivation and the quality of knowledge, which will directly affect their professional career. However, for the successful implementation of this approach, it is necessary to ensure adequate teacher training and create effective teaching materials that will meet the needs of both language and professional training.

УДК 378.016:811.111]:159.9-057.875](043.2)

Волкова О.С.,

*провідний фахівець кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

АКТУАЛІЗАЦІЯ НОВІТНІХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Зміни у суспільстві впливають на всі сфери життя, в тому числі і на викладання англійської мови. Так, Covid-19 та повномасштабне вторгнення спричинили розвиток дистанційного навчання. Такий новий вид роботи викладача зі студентами потребує новітніх підходів до навчання професійної англійської мови. Вони спрямовані на подолання труднощів, які виникають під час навчального процесу та сприяють створенню умов для вивчення лексичного або граматичного матеріалу.

Одним із найновітніших до навчання професійної англійської мови майбутніх психологів в умовах війни є конструктивіський підхід. Поняття «конструктивіський підхід» уперше було використано О. Б. Тарнопольським у підручнику «Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі» у 2019 році. О. Б. Тарнопольський виділяє наступні головні характеристики конструктивіського підходу:

- поєднання навчання англійської мови зі змістом спеціальності студентів, що сприятиме кращому запам'ятовуванню професійної лексики;
- експерієнційно-інтерактивне навчання, що означає виконання на парі практичних завдань, які пов'язані з майбутньою професією;
- використання мережі Інтернет під час заняття для пошуку значення нових слів використання їх у контексті тощо.

На думку О. Б. Тарнопольського, професійна спрямованість навчання англійської мови допомагає краще засвоїти новий матеріал, а

використання мережі Інтернет зменшує труднощі, які виникають під час навчання.

Ще одним із підходів до навчання професійної англійської мови є діяльнісний. Він допомагає створити сприятливу атмосферу для ознайомлення та вивчення нової теми. Наприклад, під час занять зі студентами спеціальності “Психологія” можна використовувати такі методи діяльнісного підходу як:

- наочний матеріал (друкований або у вигляді презентації)
- ігрові форми для закріплення лексичного матеріалу;
- слайди або анімація озвучені англійською мовою.

Наступним підходом, на який варто звернути увагу, є конструктивіський. Для кращого розуміння значення компетентнісного підходу, варто ознайомитися з його функціями. Так, дослідники визначають наступні його функції:

- діагностична, яка спрямована на виявлення рівню отриманих знань;
- діяльнісно-технологічна, яка направлена створення конкретизованого плану певного заняття;
- операційна суть якої полягає у створенні певної системи знань студента, які він отримує не тільки на парі, а й під час спілкування з родиною, друзями у мережі Інтернет.

Варто звернути увагу, що для компетентнісного підхід важливо не тільки вивчення навчального матеріалу студентами, а й уміння використати його під час практичних завдань. Наприклад, під вивчення таких тем як: “Family”, “Friendship”, “Happiness” студенти-психологи можуть поділитися своїми думками у вигляді есе чи презентації.

Наступний підхід на якому варто зупинитися є діяльнісно – орієнтований. Суть цього підходу полягає у підборі навчального матеріалу, який пов’язаний з реальним життям людьми та подіями у ньому. Крім того, діяльнісно-орієнтований підхід передбачає використання завдань, де студентам потрібно використовувати критичне мислення. Для такого виду роботи на парах англійської мови із майбутніми психологами можна використовувати такі теми як: “Motivation”, “Temperament”, “Stress”. Названі теми студенти вивчали на лекціях та семінарах, тому матимуть змогу використати отримані знання під час заняття з англійської мови.

Одним із поширених до навчання професійної англійської мови є комунікативний підхід. Його суть полягає у розвитку мовленнєвої комунікації студентів. Комунікативний підхід робить акцент на створенні навичок для спілкування одне з одним. Комунікативний підхід реалізовується через такі види роботи на парі як: інтерв’ю,

вправи у парі або міні групі по 3-4 особи, опис певного малюнку, знаходження відмінностей між двома картинками, висловлення думки з конкретно заданої теми.

Ще одним видом роботи комунікативного підходу є прочитання тексту та його подальше обговорення. Для студентів спеціальності «Психологія» підійдуть тексти за темами “Addiction”, “Behavior”, “Thinking”, “War in Ukraine”. Роль викладача англійської мови під час такої роботи студентів на парі полягає у контролі на допомозі. Крім того, викладач має пояснити студентам, що робити помилки – це нормально. Саме помилки допомагають звернути увагу на прогалини у знаннях та повторити необхідний матеріал.

Кращому сприйняттю студентами нового матеріалу на парі англійської мови допомагає лігвокультурологічний підхід. Він спрямований на вивчення мови через культуру. Лігвокультурологічний підхід сприймає мову як невід’ємну складову культури певної країни. Даний принцип опирається на такі принципи:

- традиційності: вивчення мови через традиції та звичаї англomовних країн таких як Велика Британія, США та Канада;
- автентичності: використання на парах матеріалу з британських та американських видань (Oxford University Press, Cambridge University Press, Macmillan Education Longman);
- комплексності: вивчення мови через поєднання усіх видів її діяльності, а саме письма, говоріння, слухання та аудіювання.

Ознайомившись із вищеназваними підходами до навчання професійної англійської мови можна підсумувати, що усі вони спрямовані на покращення процесу вивчення нового лексичного та граматичного матеріалу студентами на парі. Кожен підхід робить акцент на чомусь одному при навчанні, це може бути культура, розуміння мови як засобу спілкування або створенню системи усіх накопичених знань. Використання на парі англійської мови одного із названих підходів допомагає викладачу створити спокійну та доброзичливу атмосферу для засвоєння та використання отриманих знань студентами під час виконання практичних занять.

DEVELOPING AN ADEQUATE REALITY PERCEPTION AT ENGLISH CLASSES

Our article is devoted to the importance of developing an adequate reality perception while teaching students at English classes. In our increasingly complex world, developing an accurate perception of reality is essential for making informed decisions, fostering meaningful relationships, and achieving personal growth. However, the way we perceive reality can be influenced by a myriad of factors, including cognitive biases, emotional states, and social influences. Here are some ways of cultivating a more grounded and nuanced understanding of the world around us.

The first step is understanding perception. Perception is the process by which we interpret and make sense of sensory information. It's not just about what we see, hear, or feel, but also how we interpret these sensory inputs based on our previous experiences, beliefs, and expectations. Our perception of reality is a blend of objective facts and subjective interpretations.

Factors Influencing Perception are as follows:

Cognitive Biases: These are systematic patterns of deviation from norm or rationality in judgment. Examples include confirmation bias, where we tend to favor information that confirms our preexisting beliefs, and availability heuristic, where we rely on immediate examples that come to mind. Recognizing and countering these biases can help us achieve a more balanced view of reality.

Emotional States: Our emotions can color our perception. For instance, fear might lead us to perceive a neutral situation as threatening, while joy might make us overlook potential risks. Students should be taught not to react emotionally, to take time while considering the situation. Even answering somebody or responding to some factor should be fulfilled reasonably, not spontaneously, without thinking. Being aware of how our emotions influence our perception can help us better evaluate situations. Emotional regulation involves managing and responding to emotional experiences in a healthy and constructive manner. It doesn't mean suppressing or ignoring emotions, but rather recognizing and guiding them in ways that are beneficial for our well-being and relationships.

Social Influences: Social norms and peer pressure can shape how we perceive and react to situations. Sometimes, we might conform to the views of our social circle rather than forming our own independent judgments. Engaging in critical thinking and seeking diverse perspectives can mitigate this influence. Discussing different topics and issues help to develop and freely express personal opinion irrespective of other participants views. It is especially essential in our time of constant flow of news and propaganda.

Strategies for Developing an Accurate Perception of Reality

An experienced teacher should cultivate self-awareness in students: they should reflect on their thoughts, emotions, and reactions. They should be practiced to ask themselves, why they hold certain beliefs or why they react in particular ways. This self-awareness can help understand their motives better.

Seek Diverse Perspectives: one of the key moments of engaging with people who have different viewpoints can challenge student's own perceptions and broaden their understanding. Therefore, listening to various ideas and opinions helps to respect different views gain a more comprehensive view of reality. It should be constantly practiced while practicing speaking – students should be involved in active listening, while doing which they not only passively listen to the speakers, but have to respond, agree, contradict, express doubts or any other thoughts.

Practice Critical Thinking: students should be taught to value information and arguments based on evidence and logical reasoning rather than intuition or hearsay. This involves questioning assumptions, analyzing the validity of sources, and considering alternative explanations.

Embrace Uncertainty: it is essential to acknowledge that certainty is often elusive, and be open to the idea that your perception of reality might change with new information. Teachers should develop the idea of changing opinions under the influence of new facts, not being stuck to one point of view only, being able to respond to the changing reality. Taking uncertainty for granted, as a normal phenomenon, allows to gain flexibility in thinking and helps prevent rigid or dogmatic viewpoints.

Mindfulness and Emotional Regulation: Techniques such as mindfulness meditation can help you become more aware of your immediate thoughts and feelings, allowing you to respond to situations more thoughtfully rather than reactively. Managing your emotions effectively can lead to clearer thinking. Mindfulness is the practice of paying deliberate, non-judgmental attention to the present moment. It involves observing your thoughts, feelings, and physical sensations with a sense of curiosity and acceptance. Rather than getting caught up in past regrets or future anxieties, mindfulness encourages us to fully experience and engage with the here and now.

Mindfulness trains the mind to stay attentive and resist distractions, which can improve productivity and the quality of work. By fostering greater empathy and patience, mindfulness can enhance communication and connection with others, leading to healthier relationships. When interacting with others, students should be practiced in active listening. They should learn to pay full attention to the speaker, without planning their own response or getting distracted by their own thoughts.

In an era marked by constant digital interruptions and fragmented attention spans, the art of mindful listening has become increasingly important. Mindful listening is more than just hearing words; it's about fully engaging with the speaker and understanding their message on a deeper level. Cultivating this skill through constant listening comprehension practice can significantly enhance personal and professional relationships, improve conflict resolution, and foster a more empathetic and connected world. Mindful listening involves paying full, undivided attention to the speaker with an open and non-judgmental attitude. It means being present in the moment, not just hearing the words but also understanding the speaker's emotions, intentions, and non-verbal cues. This approach to listening helps to build trust and rapport and ensures that communication is more effective and meaningful. Mindful listening fosters clearer and more effective communication. By fully engaging with the speaker, students are taught to reduce misunderstandings and ensure that the message is accurately received and interpreted.

Stronger Relationships: while practicing speaking and listening, students should accept the idea that people feel truly heard and understood, they are more likely to feel valued and respected. This strengthens relationships, whether personal or professional, and promotes a deeper connection, which will be necessary in their future professional activity. It can be helpful in reducing conflicts: active, empathetic listening can help to de-escalate tensions and resolve conflicts. By understanding the other person's perspective, students can be better equipped to address their concerns and find common ground. Developing mindful listening is a transformative skill that can greatly enhance your communication and relationships. Mindful listening fosters trust, reduces conflicts, and promotes a deeper appreciation of others' perspectives.

On the other hand, students should learn to establish boundaries to protect their emotional well-being. This might involve limiting exposure to negative influences or learning to say no when necessary.

Educational and Experiential Learning: Continuous learning through education and diverse experiences can expand students' knowledge and

challenge existing beliefs. Exposure to new ideas and experiences enhances their ability to understand and interpret reality more accurately.

The topics of discussions and text themes should be carefully chosen by the teacher to decide the abovementioned tasks. Students should get challenging information which can provoke thinking and desire to discuss, express their own ideas and opinions and, at the same time, readiness to accept other people's ideas and views. Thought-provoking material is one of the key-points of solving the problem of developing adequate perception of nowadays reality.

Developing an adequate perception of reality is a continuous and evolving process. By recognizing the factors that influence students' perceptions and actively working to address them, we can gain a clearer and more nuanced understanding of the world. This not only aids in making better decisions and solving problems more effectively but also contributes to personal growth and deeper connections with others, coping with the complexities of life.

УДК 378.12:81'243

Димова І. В.,

*ст. викладач кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ

Методи інтерактивного вивчення іноземних мов як формування мовленнєвої компетенції студентів юридичної спеціальності. Тенденції розширення міжнародного співробітництва, а відповідно міжкультурної комунікації, зумовили появу нових вимог до майбутніх фахівців: бути активними учасниками іншомовного професійного спілкування, досконало володіти правилами мовної поведінки під час комунікативного процесу. Таким чином, перед вченими та педагогами вищої школи стоїть проблема забезпечення максимально високого рівня сформованості мовної компетенції.

Завдання викладача в цьому процесі полягає у використанні у своїй педагогічній практиці якомога ширшого спектру різних методів та засобів навчання, які активізують навчальну та пізнавальну діяльність студентів у процесі вивчення іноземної мови; у стимулюванні

зацікавленості предметом та матеріалом, який викладається. Використання методів та засобів залежатиме від багатьох факторів. У тезі зроблено спробу проаналізувати використання передових форм та методів, які застосовують викладачі іноземних мов щодо формування мовленнєвих компетенцій студентів у навчальному процесі. Розглянуто особливості та специфіку застосування інтерактивних методів викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах. Розглянуто доцільність використання інтерактивних методів, що дозволяють зробити заняття різноманітнішими, що дають можливість студентам виявити мовну самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовні навички. Доведено доцільність використання інтерактивних методів, орієнтованих на активізацію творчого мислення студентів.

Основна мета навчання іноземної мови вбачається у розвитку у студентів здібностей використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур сучасного світу, формуванні в них умінь та навичок іншомовного спілкування для досягнення високого рівня мовної компетенції у своїй галузі (Гонтарюк Н.О.). Тому важлива роль сьогодні належить інтерактивним методам та технологіям навчання, які розвивають у студентів критичне мислення, збагачують уяву, удосконалюють культуру спілкування та соціальну поведінку, а також формують уміння приймати колективні та індивідуальні рішення, що створює передумови для ефективного покращення навчального процесу у вищих навчальних закладах. Як свідчать наукові дослідження, інтерактивними прийнято називати засоби, що забезпечують безперервну діалогічну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (Коваленко, 2008). Інтерактивна діяльність ґрунтується на активній комунікації учасників освітнього процесу.

Оскільки інтерактивний метод має на увазі, що студент, що навчається, є не тільки спостерігачем або слухачем, але й активним учасником творчого процесу навчання, то надзвичайного значення набуває майстерність викладача, коли він уособлює в собі не тільки педагога-носія певної інформації, а й вченого-дослідника, для якого важливо не лише давати відповіді на запитання, а й ставити самі питання та спонукати студентів до самостійного пошуку відповідей. Базовим принципом інтерактивного методу є принцип колективної взаємодії, за яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність: дискусії, обговорення, діалоги, рольові ігри, імітації, імпровізації, дебати. Така діяльність відповідає особистісно орієнтованому підходу до навчання, а також забезпечує позитивний вплив колективу на особу кожного студента, формує сприятливі взаємини у навчальній групі.

Інтерактивне навчання змінює звичні форми надання навчального матеріалу на діалогічні, що ґрунтуються на взаємодії та взаєморозумінні.

Інтерактивне навчання на уроках іноземної мови орієнтоване на:

- розвиток належного мислення, певної самостійності думок, висловлювання своєї власної думки, вироблення творчих відносин, сприйняття іншомовного носія, розвиток правильної мови, самостійне осмислення матеріалу, чітке та правильне мовлення;
- розвиток здатності до навіювання думок та зразків поведінки, відстоювання власної думки, створення ситуації дискусії, зіткнення думок; Вирішення певної проблемної ситуації в умовах інтерактивних технологій активно стимулює діяльність мислення, спрямовану на подолання протиріч, непорозумінь.

Інтерактивне навчання сприяє самопізнанню особистості та на цій основі взаєморозумінню викладача та студента та розумінню студентами вимог та критичних зауважень викладача.

Інтерактивне навчання також веде до розвитку професійних та особистісних якостей студентів, у тому числі: зростання активності, критичного мислення, розвитку здібностей до аргументації своєї думки, посилення відповідальності за ухвалення рішення, формування здатності до співпраці та командної роботи, розвитку здатності до подальшої самоосвіти; є всіх тих якостей, які повинен мати сучасний фахівець. Перш ніж вибирати методи навчання, викладач іноземної мови повинен керуватися тими певними завданнями освітнього процесу, результати вирішення яких відповідають вимогам формування конкретних практичних навичок студентів. Практичні завдання, побудовані на основі інтерактивних технологій, дають можливість ефективно вивчати навчальний матеріал. Таким чином, створюються умови для вивчення іноземної мови на якісно новому та високому рівні та для використання цих сформованих навичок на практиці.

*Диндаренко О. А.,
ст. викладач кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

НОВІТНІ МЕТОДИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФАКУЛЬТЕТУ КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК

У сучасному світі однією з офіційних мов міжнародних організацій, мовою бізнесу і науки є англійська мова. Без знання цієї мови неможливе вивчення та обмін передовим досвідом у будь-якій сфері діяльності. Більше 80% сайтів в Інтернеті існують саме англійською мовою і спілкування людей з різних країн у всесвітній мережі відбувається саме цією мовою. Згідно з останніми дослідженнями, англійська мова (АМ) і надалі буде зміцнювати свої позиції в світі у найближчому майбутньому, залишаючись, перш за все, міжнародним засобом комунікації, особливо для майбутніх фахівців у сфері комп'ютерних наук.

У зв'язку з інтеграцією України до спільного європейського освітнього простору науковці, викладачі ЗВО та інший педагогічний персонал нашої країни потребують високого рівня володіння навичками іншомовного спілкування. Майбутні фахівці у сфері комп'ютерних наук мають усвідомлювати необхідність взаєморозуміння та співробітництва у професійних питаннях з громадянами Європи і світу в цілому, важливість представляти свою державу перед світовим науковим співтовариством, що вимагає високого рівня знань з іноземної мови, формування у фахівців іншомовної комунікативної компетентності як складника професіоналізму. Щоб бути активним учасником всіх глобалізаційних процесів і міжкультурної комунікації, сучасний педагог науковець чи повинен мати необхідні комунікативні спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, бути спроможними при потребі оволодіти новітньою інформацією через іноземні джерела, вміти висвітлити результати своїх досліджень іноземною мовою, робити огляди наукової літератури, готувати публікації у зарубіжних виданнях. Отже, все вищезазначене обумовлює нагальну необхідність запровадження курсів, як коротко-, так і довготермінових, з вивчення АМ для педагогічних, наукових та науково- педагогічних працівників та розробки навчальних програм відповідних курсів. На наш погляд, розробляючи програми навчання

англійської мови для викладачів ВЗО і науковців, слід виходити з ідеї, що доцільною і методично виправданою є професійна та комунікативно-спрямована підготовка з АМ, що передбачає формування у слухачів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях. Основною метою навчання іноземної мови має бути розвиток у слухачів професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетентності, що передбачає формування та вдосконалення фонетичних, лексичних та граматичних компетенцій у межах науково-педагогічної тематики, а також формування таких мовленнєвих компетенцій, як аудіювання, читання, говоріння та письмо. Кінцева мета курсу навчання АМ науково-педагогічних працівників повинна відповідати уявленням викладачів і науковців про їхню професійну діяльність, стимулювати потребу у вивченні іноземної мови і сприяти усвідомленню необхідності вивчення іноземної мови як запоруки підвищення їх освітнього, культурного, професійного рівня, конкурентоспроможності та успішності у педагогічній і науковій сферах. Даний курс має знайомити слухачів з новим мовним матеріалом на педагогічну тематику; ознайомити з сучасними англомовними текстами різних стилів, перш за все, науковим, допомогти оволодіти тематичним вокабуляром, вдосконалити граматичні навички, розширити світогляд та оволодіти країнознавчим матеріалом. Запропонований курс дозволяє слухачам ознайомитися із основними вимогами до написання наукових статей і анотацій англійською мовою, особливостями наукового стилю, використанням найбільш уживаних кліше тощо. Корисним для науково-педагогічних працівників було б сформувати або удосконалити свої знання та навички щодо ведення ділового листування, правил написання формальних листів для участі у міжнародному обміні передовим навчальним і дослідницьким досвідом. Для викладачів ВЗО і науковців важливо також навчитися формулювати власну точку зору та відстоювати її, а також вести дискусії з закордонними колегами на професійні теми, обговорювати проблеми педагогічної та наукової діяльності. Крім того, програми з вивчення АМ для педагогічних, наукових та науково-педагогічних працівників мають бути націлені на оволодіння слухачами розмовною англійською мовою, яка необхідна викладачам і науковцям для плідної участі у міжнародному співробітництві та наукових закордонних відрядженнях, і передбачати оволодіння мовою для використання у важливих побутових ситуаціях спілкування. У запровадженні такого курсу вивчення АМ були б зацікавлені професорсько-викладацький склад та наукові

співробітники вищих навчальних закладів, що займаються науковою діяльністю, студенти, аспіранти та всі, зацікавлені покращенням своїх навичок володіння АМ. У навчанні доцільно використовувати автентичні матеріали, що включають зразки реально опублікованих статей, анотацій, а також діалоги, тексти, які допоможуть підготуватися до виступу на міжнародних конференціях, у підготовці наукових публікацій у закордонних виданнях, участі у відрядженні за кордон. Навчання з використанням сучасних інноваційних технологій якісно покращує класичну систему освіти. Воно інтегрує процеси, які не можна об'єднати в межах традиційної освіти: навчання, працевлаштування, планування кар'єри, безперервну освіту. Безумовно, одним з найважливіших факторів розвитку освіти є впровадження сучасних технологій при викладанні іноземної мови.

Здійснюючи підготовку майбутніх фахівців у сфері комп'ютерних технологій, необхідно розвивати в них навички використання іншомовної професійної й наукової лексики, навчати їх спілкування в контексті спеціальності, особливо з допомогою інтернет-ресурсів та новітніх технологій навчання. Треба враховувати, що існує тенденція збільшення співвідношення кількості годин самостійної роботи студентів з АМ до аудиторної, в тому числі і юридичної спеціальності. І саме Інтернет як унікальне середовище для навчання іноземних мов є дуже багатим джерелом навчальних ресурсів. Студенти можуть брати участь у тестуванні, вікторинах, конкурсах, олімпіадах, відеоконференціях, що проходять у мережі Інтернет; листуватися з однолітками з інших країн; отримувати інформацію з проблеми, над якою якраз працюють. Уміння знаходити нову текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, що міститься в іншомовних галузевих матеріалах, користуючись відповідними пошуковими методами й термінологією, передбачені вимогами «Програми з англійської мови для професійного спілкування. Найголовнішим у використанні комп'ютерних ігор на заняттях з іноземної мови є те, що студенти повинні бути забезпечені таким завданням, яке має мовну практику. У протилежному випадку вони будуть просто грати у гру. Перед заняттям з використанням комп'ютерної гри викладачу необхідно окреслити навчальні цілі та з'ясувати, яка частина гри або її рівень найкраще відповідає окресленим цілям. Як правило, викладачі іноземної мови, які використовували комп'ютерні ігри на своїх заняттях, радять брати ігри-пазли, оскільки вони вимагають від гравців знаходити рішення, використовуючи логіку чи дослідження, що дозволяє робити прогрес у грі. Можна також обирати ігри, засновані на спостереженнях, де потрібно знайти сховані предмети, а також

квест-ігри типу «виберись з кімнати». Грем Стенлі рекомендує скористатися покроковим керівництвом до обраних вами ігор, яке зазвичай має багатий вокабуляр. Викладач може використати цю інформацію в якості тексту на аудіювання, який він зачитає в аудиторії, або той самий текст можна роздати студентам. У цьому випадку вони самостійно читають текст і потім виконують інструкції. В обох випадках керівництво потрібно попередньо адаптувати до рівня своїх студентів. Таким чином, дивлячись на те, чи правильно студенти виконують завдання у грі, можна одразу з'ясувати, чи зрозуміли вони інструкції викладача. Ще один варіант опрацювання цієї інформації – розмістити її на дошці чи на столі викладача, студентів організувати для роботи в парах або в невеликих групах – один студент з пари або групи повинен підійти до дошки, прочитати інструкції, повернутися на місце і передати ці інструкції своїм одногрупникам. Якщо в аудиторії є інтерактивна дошка, на екран можна вивести гру, ціллю якої є знайти сховані предмети. Спочатку зі студентами необхідно опрацювати нову лексику, яка може їм знадобитися, а потім під час гри викладач може задавати питання, які стосуються опису схованого предмета або його місця розташування. Якщо доступу до комп'ютерного класу й Інтернету немає, можна використати комп'ютерні ігри заочно. Зазначається, що сила ігор у навчальних цілях полягає не тільки в самих іграх (тобто вивченні мови під час гри), але скоріше в контексті та заходах, які пов'язані з ними певним чином або є їх продовженням. Можна підготувати рекламне оголошення на сайт знайомств від імені якогось персонажу відомої комп'ютерної гри і попросити студентів здогадатися, про кого йде мова. Потім студенти в парах повинні написати свої оголошення від імені відомих героїв, використовуючи вокабуляр для опису зовнішності і характеристики особи. Після цього вони зачитують свої оголошення решті групи, що повинна здогадатися, який персонаж мається на увазі. У підсумку можна попросити кожного студента написати лист-відповідь на будь-яке зачитане оголошення від імені іншого комп'ютерного героя або дати це як домашнє завдання. Крім того, можна попросити студентів зіграти у вибрану вами гру вдома і на наступне заняття підготувати їм питання з фактичними помилками про події, висвітлені у грі. Студенти діляться на дві групи, і кожна група по черзі відповідає на запитання викладача, за кожну правильну відповідь групі нараховуються бали. Потім кожна група повинна скласти свої запитання про гру і задавати їх іншій групі. Після цього підраховуються бали і обирається група-переможець. Наприкінці студентів можна попросити написати невелику розповідь про гру, використовуючи задані питання. Існують й інші варіанти

використання комп'ютерних ігор для вивчення англійської мови. В якості самостійного завдання для студентів можна попросити їх проаналізувати та описати героїв або сюжет їх улюблених ігор; обговорити окремі скріншоти гри; попросити їх письмово описати й пояснити вибрані варіанти проходження того або іншого рівня гри; поспілкуватися у чаті з іншими фанами гри, а потім зробити роздруківку, проаналізувати лексичні та граматичні одиниці, використані під час спілкування; створити свій веб-сайт, щоб допомогти вивчаючим англійську мову зіграти у гру. Звісно, необхідно розуміти, що заняття з використанням комп'ютерних ігор не можуть повністю замінити традиційні заняття з англійської мови. Тим не менш, вони можуть суттєво допомогти у залученні до занять всіх студентів групи, навіть тих, у яких рівень володіння англійською мовою досить низький, а також сприяти появі усвідомленої позитивної мотивації до подальшого вивчення англійської мови. Саме комп'ютерні ігри можуть допомогти вивчити найбільш складну лексику за темами.

Використання комп'ютерних ігор сприяє розвитку потреб у спілкуванні студентів англійською мовою, їх прагненням до набуття знань і практичних навичок, підвищенню рівня мотивації до вивчення іноземної мови (англійської) студентами факультету комп'ютерних технологій.

УДК 378.016:004.738.1]:811.111]:657-52(043.2)=111

*Диренко Є. В.,
студентка 641 групи,
ЧНУ імені Петра Могили, Миколаїв, Україна*

ONLINE RESOURCES FOR TEACHING ENGLISH TO FUTURE ACCOUNTANTS DURING THE RUSSIA-UKRAINE WAR

The ongoing Russia-Ukraine war has significantly impacted education worldwide, particularly in Ukraine, where students and educators has had to adapt rapidly to new learning environments and challenges. The shift to online learning, driven first by the pandemic and later by the war, has forced educational institutions to rely heavily on digital tools and online resources. For students of economics and accounting, especially those learning English as a professional language, these disruptions have

highlighted the importance of flexible, accessible, and effective online educational resources.

In today's interconnected global economy, mastering a foreign language, especially English has become a critical skill for professionals across all industries. For students pursuing degrees in economics and related fields, the ability to navigate complex international markets, engage with foreign partners, and communicate economic ideas effectively in English is essential for their future success. This is especially pertinent in Ukraine, where ongoing European integration and economic transformation require specialists who can excel in diverse, international professional settings.

Therefore, foreign language education for students in economic specializations must go beyond general language skills. It should align with the specific communicative needs of different professional roles, such as management, finance, and accounting. This article explores the key objectives, methodologies, and digital resources available for teaching English to future accountants, providing a framework for integrating professional language instruction into economics education.

The primary objective of teaching foreign languages to economics students is to develop linguistic competence tailored to professional communication in their respective fields. While there is a broad need for proficiency across economic disciplines, different subfields have varying language demands. For instance, future managers require stronger speaking and listening skills, especially for presentations and negotiations, while accountants need more developed writing abilities to draft precise financial documents and reports.

With Ukraine's deepening involvement in European markets and the restructuring of foreign economic relations, the demand for proficient English speakers has grown significantly. Economists must not only be knowledgeable in their field but also capable of applying their skills in rapidly changing, cross-cultural environments.

According to R. Maiboroda, professional language competencies for economists include the ability to engage in oral and written communication relevant to their field. These skills cover everything from reading and understanding economic texts, writing position papers and reports, conducting negotiations, and working on project-based tasks with international partners.

In the accounting sector, students are often exposed to information through various formalized models – tables, graphs, and charts, which help them grasp both economic theory and practical accounting tasks. It's logical, therefore, to integrate similar visual and structured data formats in foreign language instruction. This enhances students' understanding of

professional concepts and helps them develop language proficiency more effectively.

The COVID-19 pandemic accelerated the adoption of online learning platforms, which became essential for continuing education amid lockdowns and restrictions. For future accountants learning English, this shift brought both opportunities and challenges. With physical classrooms unavailable, platforms like Zoom, Microsoft Teams, and Google Classroom enabled real-time communication between students and instructors. This ensured that language learning could continue despite the constraints. The pandemic encouraged students and educators to explore international resources, such as webinars, MOOCs (Massive Open Online Courses), and digital libraries, providing exposure to authentic English-language materials relevant to accounting. The asynchronous nature of many online courses allowed students to manage their time more effectively, which was crucial during periods of uncertainty and health concerns. Students could access lectures, assignments, and language exercises at their own pace.

However, the rapid shift to online education also posed significant challenges. Not all students had access to reliable internet, and many educators had to adapt quickly to unfamiliar digital tools. Furthermore, the lack of in-person interaction made it harder for students to engage in practical language exercises, such as role-plays or group discussions.

The Russia-Ukraine war has further complicated the educational landscape. Many students and teachers have been displaced, infrastructure has been damaged, and the ongoing conflict has created a highly unstable learning environment. In response, online resources have become even more critical in ensuring the continuation of education for future accountants and other students.

During both the pandemic and the ongoing war, various online resources have proved invaluable in teaching English to future accountants. These tools not only facilitate language acquisition but also help students stay connected to their professional training. Platforms like Coursera, edX, and FutureLearn offer a wide range of English for business and finance courses, which are essential for accounting students. These platforms also allow students to access international content, enhancing their understanding of global accounting standards.

Moreover, institutions like the Association of Chartered Certified Accountants and the American Institute of Certified Public Accountants provide valuable webinars and podcasts in English. These resources help students stay updated on current accounting trends while improving their language proficiency.

Students can also use mobile applications like Duolingo, Memrise, and Quizlet allowing to practice English on the go, which is particularly useful for those who may not have constant access to a computer. These apps are user-friendly and can be accessed even with limited bandwidth, making them suitable for displaced students.

Platforms like Slack, Zoom, and Google Meet enable group projects, peer learning, and virtual discussions. These tools foster a sense of community and collaboration, helping students engage in English language conversations, even remotely.

To maximize the benefits of online resources during these challenging times, educators and institutions adopted practical strategies tailored to the unique needs of students affected by the pandemic and the war. Due to the unstable conditions that many students face, online teaching allows for flexible deadlines, asynchronous learning, and offline access to materials. This ensures that students can continue learning even when they experience connectivity issues or displacement.

Despite the challenges of remote learning, incorporating interactive elements such as live discussions, virtual simulations, and real-world case studies can keep students engaged and motivated. These methods also help develop the practical language skills that future accountants need.

The use of online resources in teaching English to future accountants presents a transformative approach to language instruction, especially during the Russia-Ukraine war. By offering access to authentic materials, providing flexibility, and tailoring learning experiences to professional needs, online resources enhance both language acquisition and professional competence. As the accounting profession continues to globalize, equipping students with strong English language skills through innovative, technology-driven methods will be crucial in preparing them for success in an international job market. Through thoughtful integration of online tools and platforms, educators can create a dynamic and engaging learning environment that aligns with the evolving demands of the accounting profession. For students of accounting, mastering English remains a crucial step toward their future success, and the thoughtful integration of online resources will help them achieve this goal, even in the most challenging circumstances.

THE CONSTRUCTIVIST APPROACH IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

The need for professionals skilled in English for Specific Purposes (ESP) has increased significantly in today's rapidly globalizing world. As English continues to serve as the common language across various sectors, including business, science, law, and technology, proficiency in the language has become essential for career success. Consequently, there is a growing focus on developing teaching methods that effectively combine language instruction with field-specific knowledge. One of the key pedagogical frameworks in this regard is the constructivist approach.

The constructivist approach to ESP emphasizes that learners build their language skills by engaging with real-world professional contexts that mirror their future work environments. Unlike traditional methods where students are passive recipients of knowledge, constructivism promotes active engagement with authentic materials and scenarios, enhancing both linguistic and professional competencies. This approach supports language learning and strengthens critical thinking, problem-solving, and collaboration – key skills for professional success.

O. Tarnapolsky interprets this approach as a specific construction of a professionally-oriented foreign language course in a non-linguistic university, which provides students with opportunities to involuntarily master the skills and abilities of foreign-language professional communication through types of learning activities that simulate professional activities, the latter being carried out employing the target language.

The constructivist approach seems to be one of the most effective modern methods of teaching a foreign language for professional purposes for several reasons:

- students acquire the language subconsciously in the process of communicating in simulated professional situations;
- such communication allows students not only to develop English for professional purposes subconsciously but also to acquire professional knowledge and skills in the process of such communication (M. Postukyan);
- it allows integration of the study of English for professional purposes into other university courses of professional orientation;

- such integration increases students' motivation to learn a foreign language for professional purposes because they realize and evaluate the usefulness of language knowledge for professional development and future careers (A. Polenova and G. Przegusova);

- the constructivist model of teaching and learning is based on the principle of learning autonomy (H. Holec), which in the course of professional communication even in modeled situations turns into a creative process, because professional interaction is always connected with problem-solving;

- the principles of problem-based learning and learning autonomy make students constantly involved in searching for professionally relevant information, which is necessary to fulfill their creative professional learning task. Since this search is carried out with the help of professional sources in English, it becomes extremely important to master the language of professional communication.

Let's define what is the fundamental basis of this approach. Since constructivism is based on the assumption that cognition (learning) is the result of 'mental construction', students learn by searching for new information along with the information they already possess. Consequently, the learning process actively engages the student's existing socio-cultural experience, personal needs, and interests. An important component of the learning process is active cognitive activity - students will constantly update their own mental models to reflect new information and therefore build their own interpretation of reality. This will allow them both to demonstrate their individual abilities and to develop their own educational trajectory.

Constructivism operates on the belief that learning, or cognition, is the outcome of "mental construction". In this process, students acquire knowledge by combining new information with what they already know. This approach requires active engagement with the learners' prior socio-cultural experiences, and their personal needs and interests. A key aspect of constructivist learning is active cognitive participation, where students continuously refine their mental models to accommodate new information, allowing them to form their own understanding of reality. This process not only enables students to showcase their individual talents but also to shape their own educational path.

To effectively engage students, it is essential to create learning conditions that promote direct interaction with the material being studied. Only through this direct engagement can learners derive meaning from the information. Thus, constructivist learning should occur in an environment that encourages active participation and exploration.

The works of M. Tam and P. Honebein present the main characteristics of constructivist learning environments that need to be considered when implementing constructivist instructional strategies:

the relationship between teachers and students is based on the principles of cooperation and the possibility of delegating authority;

- the teacher's role is reduced to that of a facilitator-mentor;
- learning takes place in real-life contexts using authentic materials;
- student-centered learning dominates;
- multiple presentation formats (video, audio, text, etc.) are used.
- learning is tailored to the needs of the students and alternative options and modalities are available for more flexible and effective learning outcomes.

According to the researchers, integrating learning into realistic and meaningful professional contexts is one of the main goals of constructivism. Consequently, authentic learning is the key concept of constructivist theory, because authentic teaching methods help to realize the main task - connecting new knowledge with existing knowledge, stimulating students to acquire authentic educational experience.

In practice, teaching a foreign language for professional purposes in higher education institutions is based on the level of development of foreign language communicative competence, which was achieved at the previous level of education. According to the results of language competencies formation, students are ranked into study groups and recommended authentic materials of various degrees of difficulty. The educational environment of the Southern Federal University when teaching a foreign language appears to be very diverse. According to the Language Education Implementation Programme, which provides for language teaching in the undergraduate, graduate, and postgraduate courses, and based on the needs of students, the teaching staff actively uses authentic General English courses, professionally oriented courses for economists, lawyers, etc., video materials, as well as Internet sites. The educational environment of a modern university provides an opportunity to use different types and forms of work with language material, and involve representatives of other cultures in language interaction.

Another important principle of constructivism is interdisciplinarity in designing the content of language teaching. It is known that professionally oriented English learning in non-linguistic specialties goes simultaneously with the study of basic professional courses. Early language professionalization has several obvious advantages, namely: it fills students' need for intercultural communication both with native speakers and with those who speak the language as a means of communication, lays the

foundations of professional identity, and promotes the development of professional outlook and business thinking.

The educational content within the constructivist approach is based on authentic material that is thematically relevant for students and can be used in a professionally oriented situation. Work with such content provides different formats of its use, namely group and individual activities that contribute to new independent knowledge construction.

A significant postulate of constructivism is that the relationship between teachers and students is based on the principles of cooperation, in which the teacher is not an instructor who transmits ready-made knowledge but acts as a coordinator-mentor in joint educational activities. His role is reduced to creating situations that stimulate cognitive activity. The role of the learner, who pursues his/her professional interests through learning a foreign language, changes qualitatively. Special requirements are also imposed on the teacher working within the framework of the constructivist approach, namely his/her ability to organize project activities, discuss situations based on cases, participate in debates and discussions of a professionally oriented nature, create conditions for the expression of different points of view on the problem to implement a certain communicative task.

A powerful motivational stimulus for students in higher education when learning a professional language is participation in conferences in a foreign language, creative competitions, Olympiads, and other projects aimed at studying a specific problem and associated with active search activities. Thus, for the student, the foreign language enters the practical professionally oriented plane and becomes a tool of interdisciplinary integration. The results of learning achievements in the constructivism provisions implementation include a whole range of components based on self-control, mutual control, and feedback skills. Therefore, knowledge monitoring includes solving practical communicative tasks rather than mechanical memorization of information.

Applying the constructivist methodology in teaching English for professional purposes allows its integration into the process of specialty acquisition. Studying a foreign language, students in parallel master their future profession through experiential learning activities of professionally oriented content. It is important to note that language and profession mastering occurs involuntarily through modeling professional practical activities in the learning process. Therefore, to maximize the learning outcomes of ESP within a constructivist framework, it is necessary to focus on developing variants of tasks reflecting the characteristics of different specializations and accommodate various levels of language proficiency.

*Косарева Г. С.,
канд. філол. наук, доцент кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ «КВАДРАТ ДЕКАРТА» ЯК ЕФЕКТИВНОГО ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ І НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Метою даної розвідки є визначення ефективності і обґрунтування доцільності використання техніки картезіанських запитань «Квадрат Декарта» як інструменту розвитку критичного мислення у професійній підготовці студентів філологічних та нефілологічних спеціальностей. Також важливим аспектом у межах доповіді є розкриття значення цієї техніки під час проведення тренінгів з формування компетентностей тьюторів задля супроводу здобувачів першого року навчання у ЗВО з метою адаптації до умов навчання в університеті. У доповіді оприєвнено наш досвід викладача-ментора у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили через застосування цієї інтерактивної технології як під час викладання дисципліни «Методика навчання української мови та літератури» для студентів спеціальності 014 «Середня освіта», так і розробки й проведення тренінгу «Основи тьюторингу» для студентів 3-5 курсів відповідно до методології проєкту ЄС Еразмус+ PROMENT «Сприяння професійній освіті та активній участі студентів через становлення комплексної системи менторства та тьюторства у ЗВО».

Аналіз наукових праць як вітчизняних (Л. Беляєва, О. Петренко, В. Соловей, Л. Піддубна), так і зарубіжних дослідників (Е. де Боно, Д. Кахеман, С. Брукфілд) вивив численні зацікавлення перш за все через інтеграцію техніки «Квадрату Декартата» до методів критичного мислення. Як відомо, критичне мислення (Critical Thinking) – це підхід до мислення, при якому особлива увага приділяється вмінню сформулювати самостійні твердження або думки й підкріпити їх аргументами. Йому відводиться особливе місце в освіті, зокрема і в аспекті стратегії навчання менторства–тьюторства.

Водночас, звернення у контексті доповіді до практикорієнованого навчання у контексті розвитку фахових методичних компетентостей студентів-філологів та як дієвий інструмент при прийнятті рішень

потребує детальнішого окреслення, чим і зумовлена актуальність нашої доповіді.

Зауважимо, що ця технологія виникла в контексті філософського трактату «Міркування про метод» (1637) відомого французького філософа, математика і вченого Рене Декарта (1596 –1650). Як відомо, Декарт став засновником аналітичної геометрії та філософії раціоналізму, яка підкреслює роль розуму у пізнанні. Позаяк вченому не належить розробка цього інтерактивного методу у сучасному вигляді. Сам «Квадрат Декарта» як техніка для пошуку та прийняття альтернативних рішень виник значно пізніше, вже у XX столітті у якості інструменту розвитку критичного мислення.

В освітніх практиках «Квадрат Декарта» є потужним інструментом для формування компетентностей студентів, зокрема в розвитку здатності до комплексного мислення та прийняття обґрунтованих рішень.

Досвід використання цієї техніки було інтегровано нами також під час тренінгу для тьюторів «Сесія 1. Основи тьюторингу у ЗВО і T&M PROMENT Центру. Тьютор як провідник в університетську громаду». Специфіка «Квадрату Декарта» полягає у всебічному аналізі питання шляхом розгляду чотирьох основних аспектів, які допомагають зважити плюси і мінуси певного рішення. Це досить ефективна технологія, яка дозволяє враховувати думку не лише одного студента, що приймає рішення, але й думку більшості учасників під час обговорення та прийняття рішень.

Розглянемо алгоритм проведення тренінгу з використанням техніки (для офлайн- та онлайн- взаємодії учасників). Сутність цієї інтерактивної вправи полягає у тому, що варто розглянути проблему/ситуацію, відповівши на 4 питання з чотирьох різних точок зору. Це не тільки оцінить усі можливості варіантів, але й уникне рішення студентів на основі емоцій або поверхневих факторів. Квадрат складається з чотирьох ключових запитань, які допомагають детальніше визначити будь-яке рішення чи дії.

І. Постановка запитань

1. Що буде, якщо це станеться? (Що я отримаю, плюси від цього).
2. Що буде, якщо це не станеться? (Все залишиться так, як було, плюси від неотримання бажаного).
3. Чого НЕ буде, якщо це станеться? (мінуси від отримання бажаного).
4. Чого НЕ буде, якщо це НЕ станеться? (мінуси від неотримання бажаного). З цим питанням будьте уважні, тому що мозок захоче проігнорувати подвійне заперечення. І відповідь може бути схожою на

відповідь на перше запитання. Не допускайте цього. Під час практичних занять з методики навчання української мови та літератури, а також тренінгу переконуємося, що ця техніка є доволі дієвою, оскільки не лише розвиває навички критичного мислення, але й мотивує до прийняття студентами важливих рішень.

II. Робота студентів у мінігрупах

Важливим етапом під час виконання цього кейсу є активна взаємодія студентів у мінігрупах, у яких вони разом спільно приходять до прийняття різних альтернативних рішень, розвивають навички командної роботи.

III. Аналіз / рефлексія: Як ви вважаєте, які рішення є найбільш дієвими, а які менш дієвими?

- Після того, як групи завершать аналіз, попросіть їх розділити свої відповіді з іншими. Обговоріть разом, які варіанти вони написали та як допомогли їм чотири питання.

- Попросіть студентів після кожного завдання або аналізувати позицію, як «Квадрат Декарта» допоміг їм краще зробити вибір. Це може бути частиною регулярних рефлексій або журналу самооцінки.

- Використовуйте техніку в реальних ситуаціях, з якими тьютори можуть зіткнутися під час своєї роботи. Наприклад, вони можуть мати студентів, які приймаються перед ухваленням важливого рішення (зміна факультету, додаткові курси тощо).

З метою візуалізації покажемо алгоритм застосування використання техніки «Квадрат Декарта» на прикладі інфографіки під час тренінгу, який відбувався 11.10.24 року Центрі тьюторства та менторства у ЧНУ імені Петра Могили.

Рис. 1. Алгоритм застосування квадрату Декарта

Джерело: <https://fsp.kpi.ua/ua/tehnika-dlya-prijnyattya-rishen-kvadrat-dekarta/>.

Впровадження у діяльність студентів через практичні кейси техніки «Квадрат Декарта» дозволяє виокремити її переваги:

- *Розвиток аналітичного мислення:* студенти вчаться не приймати рішення швидко, а розглядати всі аспекти ситуації.
- *Зниження емоційного впливу:* часто рішення приймаються під впливом емоцій. «Квадрат Декарта» дозволяє зменшити цей вплив та підвищити об'єктивність та раціональний чинник.
- *Навички критичного мислення:* техніка розвиває вміння критично аналізувати різні варіанти та дослідження, що є корисним не тільки в навчанні, але й у повсякденному житті.

Таким чином, «Квадрат Декарта» є продуктивним інструментом не лише під час занять у ЗВО, а також тренінгах для студентів-тьюторів, допомагаючи їм розвивати навички ухвалення зважених рішень, критичного мислення, комунікативних компетентностей, а також формування компетентностей тьюторів задля супроводу здобувачів першого року навчання.

УДК 37. 211.24

Остафійчук О. Д.,
ст. викладач кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

HOLISTIC APPROACH TO NON-LINGUISTIC LEARNERS TEACHING ENGLISH

In today's increasingly globalized world, the demand for effective English language teaching has grown, particularly among learners with non-linguistic backgrounds. Non-linguistic learners often approach language acquisition differently compared to those whose disciplines are more closely tied to language. The challenge for educators is to develop methods that align with these students' cognitive and practical needs, ensuring that language learning is meaningful, relevant, and integrated into their academic and professional goals.

Non-linguistic learners typically prioritize practical and functional language use over linguistic theory or analysis. These students often have highly developed analytical and problem-solving skills, but may lack the linguistic framework that facilitates language learning. For this reason,

teaching methods that emphasize real-world application, critical thinking, and integration of content from their field of study can be highly effective.

A holistic approach to language teaching involves addressing multiple aspects of the learner's experience - cognitive, emotional, social, and practical. Rather than focusing solely on grammar, vocabulary, or language structure, holistic teaching integrates language learning into life skills and professional contexts. This can involve collaborative learning, project-based tasks, and interdisciplinary content that connects language acquisition to the students' field of expertise. It also emphasizes well-being, motivation, and engagement, recognizing that language acquisition is deeply connected to identity, culture, and personal growth.

Scholars argue that separating language skills (reading, writing, speaking, listening) is counterproductive, as real communication involves a blend of all these skills. For example, Oxford (2001) emphasizes the need for integrating all four language skills in instruction, rather than teaching them in isolation, to foster real communicative competence. Language learning is most effective when learners are exposed to authentic language use in contexts that involve real-life situations. Authentic materials like newspapers, videos, and conversations better prepare students for actual language use in real-life situations (Richards, 2015).

Teaching language holistically means recognizing that language is deeply tied to culture and society. According to Kumaravadivelu (2006), the post-method pedagogy incorporates cultural and social awareness into language teaching, encouraging teachers to adapt to the unique sociocultural backgrounds of their students. This approach fosters not only language learning, but also intercultural competence.

Scholars such as Lantolf and Poehner (2004) argue that a holistic approach encourages the development of higher-order thinking skills, such as analysis, synthesis, and evaluation, by engaging learners in tasks that require critical thinking. For instance, students may be asked to create projects, write reflective essays, or engage in discussions where they must articulate their thoughts and opinions using the target language. Creativity is also emphasized. Projects, role-playing, and other interactive tasks allow students to express themselves and develop a personal connection to the language, which has been found to foster deeper learning (Maley & Peachey, 2015).

In contrast to traditional approaches focused on grammar and language structures (form-focused instruction), the holistic approach prioritizes meaning and communication. Long (1996) highlights the effectiveness of task-based language teaching, where students use language to complete meaningful tasks, integrating various skills to accomplish real-world

objectives. Some scholars express concerns that holistic approaches can overlook the importance of explicit grammar instruction, which is crucial for certain learners. For example, Swan (2006) argues that while holistic approaches are beneficial, there is still a need for targeted grammar instruction to ensure accuracy, especially for adult learners who may require conscious knowledge of language rules.

A central part of holistic teaching is the contextualization of language instruction. For non-linguistic learners, this means embedding English lessons within the context of their field of study or professional practice. For example, engineering students might engage in language activities related to technical documentation, presentations, or teamwork in international projects. This approach fosters motivation and makes learning more relevant to their specific goals. Non-linguistic learners benefit from opportunities to work with peers, share knowledge, and engage in meaningful dialogue. Group work, discussions, and peer teaching not only improve language skills but also foster teamwork and communication - essential skills in professional environments. Furthermore, social learning helps to lower anxiety and build confidence, which is particularly important for students who may feel intimidated by language learning. Holistic teaching encourages students to explore the cultural dimensions of language, helping them understand how language reflects social norms, values, and identity. For non-linguistic learners, this can involve exploring case studies, role-playing, or discussing international perspectives on their fields of expertise.

To implement a holistic approach in teaching English to non-linguistic learners, instructors can adopt several practical strategies: Content-Based Instruction (CBI) involves using subject matter from the learners' field of study as the basis for language lessons. This method not only helps learners acquire relevant vocabulary and language structures but also reinforces their understanding of content in their area of expertise. Task-Based Language Teaching (TBLT) focuses on the completion of meaningful tasks that reflect real-world language use. In a holistic framework, these tasks can be closely related to the learner's academic or professional interests. For example, engineering students might be asked to work in groups to design a product and present it in English, simulating a real-world engineering task. Project-Based Learning (PBL) encourages students to engage in extended projects that require them to use English in various ways. For non-linguistic learners, projects can be designed around their field of study. For instance, IT students might create a software prototype and then present it, write documentation, and respond to user feedback, all in English.

Teaching English to non-linguistic learners requires a tailored approach that takes into account their unique needs, interests, and learning styles. A holistic approach which integrates language learning with cognitive, emotional, and social dimensions, offers a promising solution. By contextualizing language instruction, fostering collaborative learning, and connecting language acquisition to real-world tasks, educators can help non-linguistic students develop the English skills they need to succeed academically and professionally. This approach not only enhances language proficiency but also promotes critical thinking, motivation, and intercultural competence, preparing students for the challenges of the globalized world.

УДК 303.01

*Постикіна Є. Г.,
ст., викладач кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ МЕДИЧНИХ ТЕКСТІВ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ»

В сучасному світі при глобальній стратегії безбар'єрності сфера медичної реабілітації потребує фахівців з розвиненими навичками перекладу медичних текстів. Переклад медичних текстів є надзвичайно важливим процесом, оскільки від нього залежить точність і зрозумілість інформації, що впливає на життя і здоров'я людей. Однак цей процес стикається з низкою лінгвометодичних проблем, які потребують нових підходів та рішень. Розглянемо основні труднощі, що виникають під час перекладу медичних текстів, а також інноваційні методи, які можуть бути застосовані для їх подолання.

Сучасні вчені виділяють наступні лінгвометодичні проблеми:

1. Специфіка термінології

Медична термінологія є однією з найскладніших у світі. Багато термінів мають вузьке спеціалізоване значення і можуть не мати точних аналогів в іншій мові. Це створює ризик неправильного розуміння і, як наслідок, помилок у лікуванні пацієнтів. Наприклад, терміни, пов'язані з новими методами лікування або складними хворобами, можуть бути відомі лише вузькому колу фахівців.

2. Контекстуальні особливості

Переклад медичних текстів часто вимагає врахування не лише лексичного, але й контекстуального значення термінів. Одна й та сама термінономінація може мати різні значення залежно від контексту. Тому важливо мати глибоке розуміння предметної області, щоб уникнути двозначностей і неясностей.

3. Культурні бар'єри

Медичні практики можуть суттєво відрізнятися в різних країнах. Це стосується не лише термінів, а й понять, пов'язаних з лікуванням, профілактикою та доглядом за пацієнтами. Наприклад, поняття про здоров'я і хворобу в одній культурі може відрізнятися від аналогічного поняття в іншій.

4. Структурні особливості тексту

Медичні тексти часто мають специфічну структуру, що включає обговорення досліджень, висновків та рекомендацій. Перекладач повинен бути уважним до цієї структури, щоб зберегти логіку викладу та ясність інформації.

Враховуючи перелічені проблеми, можна виділити кілька інноваційних підходів для їх подолання.

Сучасні технології, такі як машинний переклад та автоматизовані системи підтримки перекладу (CAT), значно полегшують роботу перекладачів. Ці інструменти дозволяють зберігати термінологічні бази даних, що підвищує точність і послідовність перекладу. Однак важливо пам'ятати, що автоматизовані системи не можуть повністю замінити людський фактор, особливо у випадках складних термінів.

Застосування мультимодальних стратегій, які об'єднують текст, графіку та аудіо, може бути ефективним при перекладі медичних текстів. Це дозволяє створювати більш доступні та зрозумілі матеріали, які можуть бути корисними для пацієнтів, лікарів та дослідників.

Перекладачі медичних текстів повинні активно співпрацювати з медичними фахівцями. Таке партнерство дозволяє отримати глибше розуміння контексту та специфіки термінології, що, в свою чергу, покращує якість перекладу. Регулярні консультації з експертами можуть допомогти уникнути помилок і забезпечити точність термінів.

У сучасному світі, де медична наука швидко розвивається, важливо, щоб перекладачі постійно підвищували свою кваліфікацію. Участь у професійних семінарах, конференціях та курсах підвищення кваліфікації допомагає перекладачам бути в курсі останніх тенденцій у медицині та термінології.

Для студентів спеціальності Медична реабілітація переклад медичних текстів є складним, але надзвичайно важливим процесом,

що вимагає глибоких знань як у мовознавстві, так і в медицині. Лінгвометодичні проблеми, з якими стикаються студенти, можуть бути подолані завдяки інноваційним підходам, які включають використання сучасних технологій, мультимодальні стратегії, співпрацю з фахівцями та неперервне навчання. Це не лише підвищить якість медичного перекладу, але й сприятиме покращенню комунікації між майбутніми фахівцями та пацієнтами, що є ключовим фактором у сучасній медицині.

Для ефективної реалізації інноваційних підходів у перекладі медичних текстів під час аудиторних занять важливо враховувати ряд практичних аспектів:

Впровадження та підтримка спеціалізованих термінологічних баз даних, що містять терміни та їх переклади. Такі бази можуть бути створені як у формі таблиць, так і у вигляді інтерактивних онлайн-систем, що дозволяють студентам швидко знаходити потрібну інформацію. Це особливо корисно для нових термінів, які з'являються у медичній сфері.

Важливим етапом є створення глосаріїв та посібників, в яких будуть зібрані найбільш вживані терміни та вирази в конкретних медичних областях. Це допоможе зберегти однорідність у перекладі та полегшить процес адаптації нових фахівців до специфіки медичного перекладу.

Сьогодні існує безліч онлайн-платформ, які дозволяють студентам обмінюватися досвідом, задавати питання та отримувати рекомендації від колег. Участь у таких спільнотах може бути дуже корисною, оскільки це сприяє формуванню професійної мережі та розвитку співпраці.

Отже переклад медичних текстів є складним і відповідальним процесом, що вимагає постійного вдосконалення навичок і знань. Лінгвометодичні проблеми, з якими стикаються студенти, можуть бути подолані завдяки впровадженню інноваційних підходів, таких як використання новітніх технологій, співпраця з фахівцями та безперервне навчання. Це не лише підвищить якість медичного перекладу, але й сприятиме покращенню комунікації між майбутніми медичними працівниками та пацієнтами, що, у свою чергу, позитивно вплине на загальний рівень медичного обслуговування. У майбутньому, завдяки технологічним досягненням та новим методам, ми можемо очікувати ще більшої точності та ефективності в медичному перекладі, що стане запорукою кращого розуміння та лікування в глобальному масштабі.

ОСОБЛИВОСТІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному глобалізованому світі володіння іноземною мовою одна із надважливих навичок. Використання іноземної мови, у тому числі найбільш популярної з них – англійської мови, у багатьох аспектах є незамінним як для особистих справ, так і для професійної діяльності. Більш того, в багатьох професіях сучасності знання іноземної мови є одною з базових вимог роботодавців. Таким чином, навички говоріння, сприйняття на слух, читання та писання англійською мовою суттєво підвищують затребуваність робітника на ринку праці.

Знання англійської є важливим для працівників багатьох професій, у тому числі і спеціалістів у сфері психології. Володіння іноземною мовою розширяє коло можливостей для професійного зросту психологів: так, наприклад, володіючи навичками читання з англійської, робітники отримують змогу розширити свій кругозір за допомогою прочитання сучасних іншомовних праць світових провідних спеціалістів (наукові праці, статті тощо). Крім того, навички сприйняття та говоріння англійською уможливають комунікацію з міжнародними фахівцями; таким чином, для професіоналів стає можливим приймати участь в міжнародних конференціях, призначених сучасним проблемам у психологічній сфері і методам їх вирішення, що надає вітчизняним професіоналам змогу суттєво підвищити рівень своєї кваліфікації. Навички написання англійською також стають у нагоді: психологи, що володіють ними, отримують можливість публікувати власні наукові праці мовою, що доступна фахівцям різних країн світу, та підтримувати зв'язок з іноземними колегами.

Саме тому етап підготовки використання англійської в професійній діяльності є надважливим для майбутніх спеціалістів у сфері психології. Розвиток навичок мовлення, створення широкого професійно-орієнтованого лексичного запасу, покращення навичок сприйняття аудіо-інформації з англійської мови – саме від цих факторів залежить потенціал майбутніх фахівців. У свою чергу, обов'язком викладача з іноземної мови є забезпечити студентів рівнем

знань, що є релевантним в сучасних умовах, та адаптуватися до нових умов навчання, спричинених різними факторами.

Період воєнного стану мав надзвичайний вплив на систему освіти в Україні. Пристосовуючись до нових умов, спеціалісти галузі навчання розробили нові методики викладання матеріалу, що були б більш зручними для студентів в умовах війни. Проте, проблема адаптації навчання під час воєнного стану все ще є актуальною та малодослідженою.

Наразі, беручи до уваги умови здобуття студентами освіти в контексті воєнного стану, є необхідним розробляти та практично застосовувати нові методи викладання матеріалу та розвитку професійних навичок, що відповідатимуть оновленому змісту освіти. Дослідити та виявити особливості іншомовної підготовки майбутніх психологів у сучасній обстановці є пріоритетною задачею, що уможливить подальший розвиток фахівців галузі психології, надасть можливість до міжнародної співпраці навіть в умовах воєнного конфлікту, та підвищить загальну кваліфікацію спеціалістів, не зважаючи на перешкоди, спричинені повномасштабним вторгненням.

УДК 378.147-057.975:004](043.2)

Чернюк Т. І.,

*ст. викладач кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв Україна*

ЕЛЕКТРОННІ ІНСТРУМЕНТИ НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У системі вищої професійної освіти відбуваються значні зміни. Впроваджуються нові державні освітні стандарти, які, окрім змісту освіти, відображають зміни в організації навчальної діяльності у ЗВО, як аудиторної, так і самостійної. Згідно з цими стандартами, навчальне навантаження перерозподіляється: зменшується кількість аудиторних годин і збільшується частка самостійної роботи студентів. У зв'язку з цим, для забезпечення та покращення якості освітнього процесу разом із традиційними методами навчання необхідно впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

Вирішенням цього завдання може стати впровадження електронних засобів навчання в освітній процес. Актуальність проблеми організації

навчання з використанням таких засобів полягає в тому, що це дозволяє перейти від традиційного предметного підходу до побудови інтегрованих навчальних курсів.

Сьогодні особливу увагу дослідників привертають можливості організації навчальної діяльності із застосуванням інноваційних технологій, одним з яких є електронний підручник як ключове поняття електронного навчання та ефективний засіб організації самостійної роботи студентів.

В даний час електронні засоби навчання надають великі можливості для удосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах. Застосування сучасних засобів дозволяє представляти матеріал різноманітними способами, забезпечуючи більш глибоке занурення в тему обговорення в порівнянні з традиційними формами викладу. Одним із важливих шляхів інформатизації освіти є застосування електронних підручників у навчальному процесі.

Розглянемо відмінні ознаки електронного та паперового підручників:

- кожний друкований підручник розрахований на певний вихідний рівень підготовки студентів і передбачає кінцевий рівень навчання, тоді як електронний підручник може містити матеріал декількох рівнів складності;
- ступінь наочності в електронному підручнику значно вища, ніж у друкованому виданні;
- електронний підручник забезпечує багатоваріантність, багаторівневість і різноманіття перевірочних завдань, тестів. Електронний підручник дозволяє надавати всі завдання й тести в інтерактивному й навчальному режимі. При невірній відповіді може надаватись вірна відповідь із роз'ясненнями й коментарями;
- електронний підручник є більш мобільним, оскільки при його створенні й поширенні відсутні стадії типографської роботи. Електронні підручники є по своїй структурі відкритими системами, їх можна доповнювати, коректувати, модифікувати у процесі експлуатації;
- доступність електронних підручників вища, ніж у друкованих видань. При попиті на електронний підручник легко можна збільшити його тираж, переслати мережею Інтернет.
- для забезпечення багатофункціональності при використанні й залежно від цілей розробки, електронні підручники можуть мати різну структуру. Електронний підручник можна використовувати для самостійних занять, підготовки до здачі іспитів, на заняттях.

Отже, ми бачимо, що кількість переваг електронного підручника значно вища за паперові.

Основним призначенням електронного підручника є суттєве підвищення ефективності процесу навчання. Його можна розглядати як додатковий навчально-методичний засіб, який дозволяє методично правильно організувати самостійну роботу студентів над матеріалом, розвинути їх вміння та навички.

Електронні підручники бувають двох видів: мережні, розраховані на роботу через Інтернет, та локальні, які розраховані для роботи на локальних робочих місцях і розповсюджуються на оптичних або магнітних носіях.

У наш час до електронних підручників пред'являються наступні вимоги:

- структурованість – електронний підручник повинен мати несуперечливу структуру. Зміст та структурні елементи в електронному підручнику доцільно подавати у вигляді гіперпосилань, а також передбачити використання посилань на глосарій, тлумачний словник чи довідник. Список додаткової літератури має містити посилання на електронні ресурси, розміщені в мережі Інтернет та наявні в інших доступних програмних продуктах. Електронний підручник повинен надавати можливість розгляду основних теоретичних положень, застосування їх на практиці, виконання завдань в інтерактивній формі, має містити різнорівневі завдання, вправи, тести, презентації, шаблони та заготовки до практичних робіт. По завершенні розділу мають бути запропоновані комплексні завдання чи творчі проекти, орієнтовані на індивідуальне чи групове виконання.

- зручність в обігу – в електронному підручнику має бути передбачено подання методичних рекомендацій користувачу. Необхідно, щоб електронний підручник містив розвиваючі завдання, завдання, що використовують знання і вміння з інших предметів для реалізації міжпредметних зв'язків. Різнорівневі завдання, вправи та тести мають забезпечувати автоматизацію самоконтролю зі зворотним зв'язком, а також інтерактивного контролю з відображенням динаміки процесу. Електронний підручник має містити розвинену багаторівневу систему допомоги та бажано передбачити наявність пошукової системи.

- наочність викладеного матеріалу – електронний підручник має обов'язково містити ілюстративні матеріали. Анімації та відеофільми мають підключатися в контексті змісту за бажанням студента. Розмір шрифтів поданого тексту має відповідати стандарту. Також бажано, щоб була надана можливість збільшення розміру шрифту для

студентів з послабленим зором. Текстовий навчальний матеріал має подаватися з використанням гіпертекстової розмітки. Електронний підручник не повинен містити інформації, ефектів, які не призначені для досягнення навчальної мети та відволікають увагу студента.

Як бачимо, навіть у найпростішому випадку – у випадку електронного підручника – шлях від видумування до реалізації довгий та складний, вимагає серйозної роботи, уміння працювати в багатьох програмних середовищах, мати відповідну кваліфікацію. Одній людині це доволі важко, а найчастіше просто неможливо. Практично неможливо врахувати усіх аспектів, час на створення повноцінного електронного підручника потрібен великий – бо це кропітка робота.

Підбиваючи підсумок, можна зазначити, що створення електронного підручника для студентів нефілологічних спеціальностей є суттєвим й актуальним питанням сьогодення. Електронний підручник надає низку нових можливостей навчання завдяки різним режимам та формам опрацювання навчального матеріалу. Дане електронне забезпечення надає студентам можливість:

- самоконтролю під час вивчення іноземної мови;
- взаємодії з іншими учасниками навчального процесу не тільки під час аудиторної роботи, але й у процесі виконання самостійної роботи;
- організації навчання за власним режимом та обсягом роботи;
- розширення навчального простору, обмеженого програмою та підручником, через аналіз інформаційних джерел Інтернет.

Ми вважаємо, що основною метою електронного підручника є підготовка фахівця у вищому навчальному закладі через отримання навичок опрацювання інформаційних джерел іноземною мовою для отримання професійно цінних знань та навичок.

Варто зазначити, що тільки завдяки використанню електронного підручника студентами нефілологічних спеціальностей, якість навчання не покращиться. Адже, дуже багато залежить від наявності інфраструктури та якості підготовки й перепідготовки викладачів.

*Чусько В. Л.,
ст. викладач кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

НЕОБХІДНІСТЬ ОСУЧАСНЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІТ ФАХІВЦІВ

Запровадження компетентнісного підходу та формування професійної іншомовної комунікативної компетенції при підготовці фахівців з вищою освітою відноситься до стратегічних напрямків реформування вітчизняної освіти. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти комунікативні мовні компетенції визначаються як такі, що забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби. Деякі науковці, розуміючи іншомовну компетенцію як результат професійної підготовки та готовності до іншомовної діяльності у різних сферах, ототожнюють поняття «формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей» і «професійна компетентність фахівця» (А. Андрієнко, Е. Бібікова, Ю. Солоднікова, О. Кравченко). Ми поділяємо думку В. Теніщевої, яка наголошує на залежності успішності професійної діяльності від рівня іншомовної комунікативної компетентності фахівців та підкреслює, що надійність та ефективність їх роботи залежить від того, наскільки адекватно й глибоко у загальній структурі їх предметно-технологічної компетентності інтегровано іншомовну мовленнєву компоненту. Формування іншомовної професійної компетентності, яке передбачає «накладання» іншомовних навичок на предметний зміст професії під час виконання професійних завдань, має стати підходом, у межах якого викладання дисципліни «Іноземна мова» у навчальному плані підготовки майбутнього фахівця, не формально, а змістовно буде спрямовано на досягнення загальної мети навчання студента у вищому навчальному закладі – формування його професійної компетентності.

Ринок праці у галузі ІТ є дуже мобільним. Фахівці в даній сфері можуть бути найняті безпосередньо українськими роботодавцями, або працювати у віддаленому доступі з компаніями далекого і ближнього зарубіжжя. Вяхк І.А. проаналізувала вимоги ряду міжнародних і закордонних компаній до кандидатів на посади у галузі ІТ, зосередивши увагу на класифікації посад, вимогах до рівня володіння англійською чи іншою європейською іноземною мовою, особистісних якостях, комунікативних завданнях, для розв'язання яких необхідна іноземна мова. Вона робить висновок, що на міжнародному ринку

вимоги до іншомовної комунікативної компетентності стабільно високі: просунутий рівень англійської мови, рідко – професійний вище середнього. Організації, які займаються розробкою програмного забезпечення в США та інших країнах, набираючи працівників, схильні віддавати перевагу тим програмістам, які не лише володіють професійними знаннями і вміннями, не тільки належним чином мотивовані виконувати робочі обов'язки, але й демонструють (наприклад, під час інтерв'ю при прийомі на роботу) гарні комунікативні навички. Тести для відбору програмістів часто містять питання і практичні завдання, спрямовані на співпрацю програмістів між собою.

Аналіз результатів навчання іноземної мови студентів, які спеціалізуються у галузі інформаційних технологій, показує, що рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності не зовсім відповідає вимогам сьогодення. Причини такі: низька мотивація навчання, той факт, що викладачі іноземної мови (які є, як правило, філологами) не є компетентними в технічних галузях навіть на базовому рівні; використання застарілих вітчизняних підручників, закордонних підручників без опори на рідну мову або безсистемне використання роздруківок з Інтернету; методи викладання, які не сприяють усебічному розвитку мовлення (необумовлений комунікативною ситуацією переказ усних тем, переважання завдань на переклад з іноземної мови рідною, виконання чисельних граматичних вправ із загальною лексикою, майже відсутність завдань на аудіювання тощо); не достатнє володіння ефективними прийомами самостійного вивчення мови. Це зумовлює необхідність розробки та впровадження у навчальний процес сукупності таких педагогічних умов, які б дозволили більш ефективно формувати іншомовну комунікативну компетентність майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій. Удосконалення змісту, форм і методів формування іншомовної комунікативної компетентності має сприяти активізації навчально-пізнавальної діяльності, механізмів особистісного розвитку, готовності до спілкування іноземною мовою для вдалого розв'язання професійних завдань.

Використання компетентнісного підходу під час реформування освітнянської сфери та розробки державних освітніх стандартів є своєчасним й необхідним. Це пояснюється тим, що інтегральна оцінка якості підготовки випускника може бути найбільше повно отримана лише у разі визначення його компетентності в обраній області професійної діяльності. Використання такого підходу вимагає зміни поглядів на структуру, форму і зміст оцінки випускників за напрямками підготовки, організацію управління якістю підготовки фахівців, які повинні відповідати умовам сучасного ринку праці.

*Шмуля Л. В.,
викладач кафедри іноземних мов,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS

Nowadays, in Ukraine, the issue of foreign language professional competence is more relevant than ever. The process of modernizing the national education system in conditions of society intensive development actualizes the problems of improving the higher education quality. This leads not only to an increase in the amount of professional knowledge to be acquired by students, but also to the formation of the ability of future graduates to creatively apply it, to carry out foreign language professional communication with foreigners, and perform professional activities in the conditions of a foreign language environment.

The introduction of martial law forced English language teachers to use new approaches to the educational process in order to ensure a continuous and high-quality process of training future specialists and at the same time meet the main criterion - preserving life and health of participants in the educational process.

“Professional competence” is the goal and result of higher professional education. Professional competence is a set of knowledge, skills, abilities and personal qualities necessary for the successful performance of specific tasks or duties in professional activity. This includes not only technical knowledge and skills, but also the ability to effectively interact with other people, make decisions in difficult situations, adapt to changes and even think creatively.

Competence, in a broad sense, is the degree of social and psychological maturity of a person. It implies a certain level of mental development of the individual, psychological readiness for a certain type of activity, which allows the individual to successfully function in society and integrate into it. In a narrow sense, competence is considered as an activity characteristic, as a measure of a person's integration into activity. This, in turn, presupposes an individual worldview orientation, a valuable attitude towards activity and its subjects. Competence has an integrative nature. It reveals the knowledge of the essence of certain work, ways and means of achieving the defined goals, as well as the relevant skills and abilities. Competence is a person's appropriate competence, which includes a personal attitude towards it and

the subject of activity. Competence is the permanent readiness and ability of a person to act with “knowledge of the matter”.

Foreign language communicative competence is the level of interpersonal interaction experience which is necessary to function successfully in society taking into account one's own abilities and social status. Therefore, foreign language professional competence is the ability to effectively use a foreign language in a professional environment. It includes not only knowledge of grammar and vocabulary, but also professional terminological aspect, the ability to communicate on professional topics, as well as the ability to express opinions in writing and orally within a specific professional context.

Student's foreign language professional competence should be formed gradually through the accumulation of relevant knowledge and skills of a certain level.

The main task of mastering a professional foreign language in institutions of higher education is not only to teach students to use it as a means of communication in all types of speech activity in various situations, but to use a foreign language in all types of speech activity in the professional sphere. The effectiveness of education depends on the degree of correspondence between knowledge transfer, formation of skills and abilities and the real conditions of their practical application.

Professional foreign language training involves a professional orientation of educational materials and activities aimed at the formation of professional skills. In turn, the professional orientation of the activity requires the integration of the discipline “Professional foreign language” with professionally oriented disciplines.

Favorable positive atmosphere during training sessions in the process of interaction between all representatives of the educational process is important for the formation of foreign language competence of future psychologists. The teacher should pay attention to the psycho-emotional state of students, be flexible in setting deadlines for tasks, try to involve all participants in the discussion of the proposed situations.

English teachers should use a personal approach, which is more effective than ever in the process of educating future psychologists. Individual characteristics of students are taken into account when carrying out tasks. The modern student group consists of boys and girls not only with different levels of English proficiency, but also with different life experiences in war conditions, which can affect the success of tasks performed. The teacher must take into account that the educational process takes place during the war and from the point of view of the communicative

approach, try to use the time allocated for online communication as much as possible for the personal interaction of students.

To form foreign language professional competence of the future psychologist, it is necessary to use modern methods and means of mastering a foreign language related to the professional orientation of the student. It includes processing the latest professional information from electronic foreign sources, giving presentations in a foreign language, organizing meetings with specialists representing foreign culture, teaching subjects in a foreign language. In order to gain practical experience in the conditions of international mobility, it is recommended to study and train abroad, to involve students in cooperation with foreign companies. The insufficient level of foreign language professional competence limits psychologists in taking part in multicultural communication and the possibility of obtaining information from authentic professional sources.

Підсекція:
ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ
ПАРАДИГМІ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ І ЛІНГВІСТИЧНИЙ
АСПЕКТИ

УДК 821.161.2.09Жадан

*Даниленко І. І.,
д-р філол. наук, професор, в.о. завідувача кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

**ЧАС САКРАЛЬНИЙ І ЧАС РЕАЛЬНИЙ У ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ
СЕРГІЯ ЖАДАНА «АНТЕНА» (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)**

2018 року у Чернівцях друком вийшла надзвичайно цікава і за змістом, і за композицією, і за естетикою збірка віршів Сергія Жадана, ілюстрована на кожному розвороті графічними роботами харківського художника Гамлета Зінковського. Книга містить 80 ліричних віршів, написаних поетом упродовж 2016-2018 років. Усі вірші об'єднані провідною авторською інтенцією – відчуті цінність та зрозуміти сенс кожної (навіть найдрібнішої) складової навколишнього світу, а також – провідним почуттям, яке становить щемливий біль за втрату миру й гармонії на рідній землі через війну, що ламає людські долі, забирає життя. Це, безперечно, зумовило як назву книги – «Антенa», так і абсолютно очевидні асоціації сучасної технічної споруди з Христовим розп'яттям: «Що це стікає кров'ю?/ Це антена./ Добра нагода зняти посмертну маску. / На площі стоїть збита із дощок сцена./ Апостоли третій день обмивають домашню поразку» [1, с. 6].

Попри те, що точні дати написання кожної з поезій збірки відсутні у її тексті, відчувається прагнення поета змоделювати художній світ, в якому все зображене відбувається у вимірі календарного часу, ознаки якого Жадан репрезентує крізь призму сприйняття або традиційного ліричного суб'єкта, або різних ліричних персонажів – від Божої Матері до бджіл і птахів. Так чи так згадки про пори року, які циклічно повторюються, наявні у більшості з 80-ти віршів, надаючи усій книзі ознак поетичного щоденника, актуалізуючи концепт часу, який у поетичному світі Жадана збудовано на перетині сакрального і профанного. При цьому сакральне у книзі помітно «заземлено», одомашнено (звідси, припускаємо, й використання маленької літери у

назвах вищих сил), а профанне – подеколи помітно освячено, піднесено.

Так, початковий час книги Жадана – весна, а саме квітень, коли зазвичай християни святкують Воскресіння Христове. Тож, зовсім не випадково у цей час «Антенa третій день виловлює з атмосфери / сигнали любові – невидимі і надійні» [1, с.7]. Щоправда, зауважує ліричний суб'єкт, вони – «...мов арамейська мова:/ її розуміють хіба що ластівки зі шпаками» [1, с. 7]. Активізується у цей час і сатана – вічний Божий опонент, який десь поряд «розпалює чорні мартени» [1, с.6], а згодом, як пересічний громадянин, «засинає під ранок у своїй машині, / але не перемикає,/ не перемикає каналів» [1, с. 7].

У наступних трьох віршах Жадана репрезентовано індивідуально-авторську інтерпретацію євангельської історії народження Христа у родині вже немолодого теслі (Йосипа і Марії). У поетичній інтерпретації Жадана акцент зроблено на складних, однак уповні земних почуттях подружжя, викликаних вагітністю молоді дружини. Цей біблійний сюжет, що звикло асоціюється із святом Різдва, відповідно, зумовлює опис зимової стужі, темряви, що, своєю чергою, загострює сприйняття родинного затишку: «Білі дахи зимових міст, хатне тепло. / Чорної ночі вимурована стіна. Ранній сніг. Обжите житло. / Старий тесля і юна його жона» [1, с. 16]. Але зима у Жадана – це водночас і той час, коли дуже солодко думати про весну, мріяти про тепло, світ і ...нове життя: «Вона говорила йому: Вибач, що я реву,/ вибач, що так реагую на чутки. / Скоріше б уже почалася весна. / Ти ж знаєш, що ця дитина твоя» [1, с.14].

Варто уваги й те, що Жадан, всупереч релігійній традиції, вияскравлює не стільки святість Діви Марії, скільки тендітність, слабкість юної жінки, яка опинилася у вельми неоднозначному становищі. Звідси акцент на образі відданого їй теслі та на його інтимній бесіді із Творцем: «Ти ж бачиш, як їй важко бути з усім самій? / Що там думають твої святі?» [1, с. 16]. Звідси й актуалізація теми шляхетної, любовної мужності тих «безіменних чоловіків», які готові були виховувати «чужих дітей», «не боячись пересудів і обмов», аби історія людства тривала [1, с. 17].

Естетична функція біблійних мотивів на початку книги, вважаємо, – задати стереоскопічне, багатовимірне сприйняття часу у тих віршах, де поетично осмислюються герої та події українського сьогодення. Ліричні рефлексії про життя, смерть, пам'ять, любов, ніжність, віру, зневіру, надію, про сакральну силу слова, безглуздість війни, тощо водночас співвідносяться як з вічністю, так і з історичним часом. При цьому ліричні персонажі Жадана, як і він сам, гостро відчувають

значимість часу. Цього їх навчила війна: «Час добирати слова на означення темноти. / Я не знайшов. / Можливо, це зробиш ти./ Час вогню, час пам'яті, час Різдва. / Уявляєш, капітане, якщо вона ще жива?» [1, с. 107].

Вельми прикметно, що книга «Антенa» має своєрідну кільцеву композицію. Збірка закінчується віршем, що репрезентує ліричні переживання, інспіровані, зокрема, й приходом весни (у тексті це – березень), яка традиційно символізує життя: «Тому хай буде ще одна весна./ Хай нам буде незручно за наш оптимізм. Хай стебла очерету, / ніби антени, /вихоплюють із повітря найважливіше – / ритм і прощення...» [1, с. 299]. У цьому плані привертає увагу й те, що одна із завершальних поезій книги має осіннє часове тло, однак центральним образом вірша є вагітна жінка, яка має народити навесні. Образ цієї жінки символізує кінець періоду старих «зимових» випробувань і початок нового життя, «коли відступає страх» [1, с. 257].

Отож поетична книга «Антенa» засвідчує свідоме прагнення автора синтезувати у створеному ним художньому просторі час сакральний і час реальний. Перший має «підсвітити» зафіксовану у цьому поетичному «щоденнику» календарну зміну пір року, розширюючи межі відбитого реального часу до безкінечності, принаймні – до воскресіння мертвих. Це дарує читачам надію на радісне, світле й – головне – вічне майбутнє; надію, яка є особливо цінною на тлі численних парадоксальних розмов ліричного героя з Господом, коли невротичні заперечення Божого існування ліричним суб'єктом перемежаються із його палкими зверненнями до Творця.

Окреслена у тезах наукова проблема, безперечно, потребує подальшого більш глибокого наукового осмислення. Але наразі можна констатувати, що використані в «Антені» біблійні концепти, образи, сюжети уможливили 1) універсалізувати і масштабувати історичний час, зображений у книзі Жадана, 2) оприятити особливості власне поетової аксіологічної системи, оскільки полісемантичність є однією з основних ознак традиційної образності, у якій апіорі закладена можливість різних інтерпретацій.

Література:

1. Жадан Сергій. Антенa : поезії. Чернівці : Видавець Померанцев Святослав, 2023. 304 с.

Жвава О. А.,
канд. філол. наук, доцент кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК У НАУКОВОМУ ТЕКСТІ

Науковий стиль української мови має свої особливості. Основною його функцією вважається інформативна, пов'язана з повідомленням, з'ясуванням, обґрунтуванням, класифікацією, систематизацією понять, знань, аргументацією положень, доведенням теорій, представленням результатів досліджень.

Метою розвідки є необхідність поліпшення якості курсових, кваліфікаційних, дипломних, магістерських робіт студентів та інших наукових студій із різних сфер наукових знань. Адже до мови наукових досліджень є суворі вимоги щодо дотримання норм, що сприяє посиленню логізації викладу. Мовні засоби повинні забезпечувати повне й точне осмислення теми, послідовність і взаємозв'язок думок. Усі міркування автора розвідки мають бути спрямовані на переконливе обґрунтування висновків, результатів, досягнутих під час дослідження.

Орфографічні помилки:

– про військові конфлікти за кордоном, наприклад в Ємені чи Нагірному Карабахі.

Велика літера замість малої.

– війну Росії...; збройної агресії з боку РФ...; Заперечення Росією її присутності...; Інтернет чи інтернет ...

Зауважимо, що, якщо йдеться про назву міжнародної комп'ютерної мережі (напр.:...ця пропозиція актуальна для україномовного сектору **Інтернету**..., і з малою в інших контекстах (напр.:*На початку серпня короткі номінаційні списки були опубліковані в газеті «Україна молода» та виставлені для голосування в інтернеті* [4].

Правопис складних слів.

– мас-медіа, прес-картки, скан-копію, інтерв'юполілог, медіа сфери, медіа-простору.

Зауважимо, що за новим «Українським правописом» 2019 року [7] запозичення *медіа* у складних іменниках потрібно писати **разом** із наступним словом на підставі того, що його кінцевий голосний **а**, подібно до **о** в невідмінюваних основах іншомовного походження, виконує роль сполучного голосного [7, § 35, п. 3.1; § 36, п. 1.4)]. За

цим правописом потрібно писати разом і слово *масмедіа* [7, § 35, п. 5.1)] та похідний від нього прикметник *масмедійний* [3].

Уживання дієслів на -ся.

– визначаються...; хештеги використовуються; сприймаються і розуміються громадськістю; історії, які поширюються ЗМІ...; В нинішній час інформація являється потужною зброєю...; військова журналістика ґрунтувалася...; співробітники діляться на різні категорії; Як стверджують політичні діячі, все це робиться...; які нами використовувалися...; інформація про поранених або вбитих солдатів замовчується, про них оголошуються приблизні цифри...; Дані про втрати противника навпаки оприлюднюються...; співробітники діляться на різні категорії... тощо.

Український афікс -ся – це колишня коротка форма знахідного відмінка зворотного займенника *себе*, значення якого показувати спрямованість процесу на себе. Конструкції з діячем-особою в орудному відмінку на кшталт *дім будується робітниками* українській мові не властиві, і вони є наслідком впливу російської мови. Про це писала ще Олена Курило [6, 87], яка зазначала, що «незвичний до російської літературної мови українець трохи чи й зрозуміє як слід такі ото звороти, як *Зразки ґрунту бралися... виготовленим приладдям. Зразок ділився...*». Дієслова із -ся можна вживати лише у зворотному значенні, що означає процес, який фактично або в уявленні мовця відбувається сам собою, тобто незалежно від будь-якого зовнішнього активного діяча. В українських фахових текстах дієслова з -ся треба вживати лише для позначання процесів, що не мають об'єкта, відокремленого від суб'єкта.

Типові лексичні помилки:

– Окремі положення та висновки дослідження знайшли відображення у висвітленні обраної тематики.

– Сама ідея прав людини виникла ще в античних часах, коли філософи такі як Сократ, Платон та Аристотель обговорювали (з ким?) моральні та етичні принципи, які повинні лежати в основі правової системи.

– Ця сфера включає в себе ряд ключових аспектів ...

– в процесі часу...

– дослідження включало в себе ...

– розповсюдження інформації ...

– наступні помилки...

– невірна або випадкова помилка ...

– зростає дезінформація і пропаганда ...

– Адвокати прав людини можуть приймати активну участь у створенні нових законів...

– Цей процес є важливим елементом демократії, оскільки громадяни отримують можливість бути інформованими та усвідомленими, щоб приймати осмислені рішення.

– У заключенні, ЗМІ відіграють суттєву роль у правозахисному контексті...

– Аналіз прикладів використання ЗМІ в адвокації прав людини.

– В основі лежить повна розповідь...

– проїхати по одному і тому ж міському маршруту на різних видах транспорту...

– як ця сфера виглядає зсередини...

– Робота журналіста – це зовсім інше, тому авторам краще йти до журналістики...

– Кількість бажаючих навчатися на військову журналістику зросла в 2014 році.

– допоміг у висвітлення.

Непослідовне використання фемінітивів.

– автор, але лауреаткою, експертом, завідувачка.

Повторення однакових слів.

– Адвокація прав людини є ключовою складовою розвиненої суспільної системи, спрямованою на захист і забезпечення основних прав і свобод кожного індивіда. Основні принципи адвокації прав людини визначаються потребою забезпечення справедливості, рівності та гідності для всіх людей.

Уживання конотативної лексики.

– варто зробити висновок...

– більш-менш безпечно ...

– На жаль, у військовій журналістиці...

– чомусь брехати чи надавати хибну інформацію...

– професія журналіста народжує прекрасних авторів (метафора).

– Родзинкою фільму стали ексклюзивні кадри з місць...

– увірвався нещадний ворог...

Нерозрізнення паронімів.

– Перетворення жанрової системи журналістики призводять до появи нових модифікації жанрової моделі творів на основі питань та відповідей. Тобто це позитивний чи негативний процес? Від того й залежить чи приводять, чи призводять.

Мова наукової роботи повинна бути максимально нормативною з погляду вживання лексичних засобів.

Типові морфологічні помилки:

Порушено правила вживання дієприслівників.

– Узагальнюючи, адвокація прав людини об'єднує в собі інформаційний, правовий, соціальний та міжнародний аспекти.

Порушено правила утворення дієприкметників.

– воюючі сторони...; узагальнюючі аспекти...

Порушено правило утворення ступенів порівняння прикметників.

– самий відповідальний ...; більш вигідніші умови ...; саме головне ... Не можна вживати слово *самий* в аналітичних формах замість нормативних *найбільш, що-, як-*.

У науковому стилі необхідно вживати безособові речення.

– Окремі положення та висновки дослідження знайшли відображення у висвітленні обраної тематики; Також була опублікована стаття на тему; одна й та ж сама подія може сприйматися по-різному; військова журналістика грунтувалася.

Типові пунктуаційні помилки:

– Проте, в історії адвокації прав людини багато випробувань та викликів...

– Однак, забезпечення цієї свободи потребує балансу між правом виразу та обов'язком...

– Однак, останні події в цій країні свідчать про важливі трансформації...

– наприклад поліцейських, пожежників ...

– Також, адвокати прав людини активно залучаються до розв'язання соціальних проблем, пов'язаних із правами людини...

– Водночас, українська військова журналістика ґрунтувалася на національно-патріотичній пресі, традиціях, закладених діями українського визвольного руху.

– Структура та обсяг роботи: Кваліфікаційна робота....

– Актуальність теми дослідження: Сучасний військовий журналіст...

– Війна в Україні сьогодні жорстока, кривава справа...(потрібне тире).

– Соціологія як наука, дуже тісно пов'язана...

Порушення правил милозвучності.

– В результаті...; Вплив... Всебічне ... (на початку речення) ...; В нинішній час...; ...військових конфліктів. Вміння швидко отримувати...

Фактичні помилки:

– Пакистан. Насправді повна назва «Ісламська Республіка Пакистан».

– Робота військових кореспондентів дуже складна, адже населенню потрібна інформація (хіба складність саме через потребу інформації?).

- В'єтнам (замість Соціалістична Республіка В'єтнам).
- Сил Оборони України (узагальнена назва, що потребує конкретики в тексті).
- Головнокомандувача ЗСУ (на той час) – має бути вказаний період.
- Конфлікти у сусідніх **країнах** – Молдові, Грузії, на Близькому Сході, Індокитаї (півострів), Балканах сприймалися ...

Такі порушення синтаксичної будови тексту, а також вживання конструкцій, які є нетиповими для наукового стилю мовлення, свідчать про незнання студентами основних стилістичних законів слововживання, а також невміння ними користуватися. Також причиною можуть бути і неглибокі знання із синтаксису української мови, морфології та лексикології, оскільки правильний добір слів, узгодження у реченні неможливі без теоретичних знань про мову. До того ж студенти мало висловлюють свої думки, мало читають книг різного призначення, мало спілкуються, а саме такі мовленнєві вправи дають можливість розвивати комунікативні здібності людини. Одним із виходів із ситуації, що склалася, вбачаємо введення у навчальні плани різних спеціальностей курсу з практикуму української мови і культури мовлення.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Т. Г. Критерії виявлення мовних помилок під час редагування журналістських матеріалів / Т. Г. Бондаренко // Наукові записки Інституту журналістики. – К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. Т. 8. С. 112–117.
2. Гінзбург М. Правила вживання ся-дієслів у фахових українських / Михайло Гінзбург // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 3–17.
3. Городенська К. Г. Тепер правильно писати медіапростір, медійний простір. Українська мова і література в школах України. 2021. № 1. С. 14.
4. Городенська К. Г. У мережі Інтернет, у мережі «Інтернет» чи в Інтернеті? Українська мова і література в школах України. 2020. № 10. С. 9.
5. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. Львів : ПАІС, 2000. 68 с.
6. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови / Олена Курило. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 303 с. (передрук видання 1925 р.).
7. Український правопис / Нац. акад. наук України ; ред. Є. І. Мазніченко, В. Є. Македон, С. В. Шарabanова. Київ : Наукова думка, 2019. 390, [1] с.

*Зинякова А. А.,
канд. філол. наук, доцент кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

**АКЦЕНТУВАННЯ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ, ДІЄПРИСЛІВНИКІВ,
БЕЗОСОБОВИХ ФОРМ НА -НО, -ТО (НА МАТЕРІАЛІ
ПОЕТИЧНОЇ ЗБІРКИ Д. КРЕМЕНЯ «ПОЛЮВАННЯ
НА ДИКОГО ВЕПРА»)**

У системі ритмомелодійних та поетичних засобів українського віршування визначальна роль належить наголосові. Вивчення його поведінки та функцій у сучасному поетичному мовленні є найменш дослідженою ланкою в сучасній українській акцентології.

Поетична творчість Д. Кременя здебільшого вивчалася і вивчається в літературознавчому аспекті (В. Коротич, І. Дзюба, Ю. Ковалів, В. Базилевський, В. Бойченко, Є. Баран, В. Шуляр, А. Малярів). Поезія автора в аспекті лінгвістичної проблематики є об'єктом нечисленних наукових досліджень. Тому й постала необхідність різноаспектного вивчення мовотворчості поета.

Метою нашої наукової розвідки є з'ясування особливостей акцентування дієслівних форм, а саме: дієприкметника, дієприслівника, безособових форм на -но, -то в поетичній збірці Д. Кременя «Полювання на дикого вепра» в порівнянні з їхнім наголошенням в сучасній українській мові.

Питання наголошування власне дієслів та його форм у сучасній українській мові цікавило науковців здавна. Свого часу його вивчав зачинатель української акцентології О. Потебня, історичний коментар щодо наголошування дієслів та дієслівних форм подав В. Складенко, особливості акцентуації дієслівних основ ґрунтовно опрацював В. Русанівський, активно вивчав акцентуацію дієслів В. Винницький як на сучасному ґрунті, так і на діалектному рівнях.

У рамках нашого дослідження зупинимося на загальних аспектах наголошування аналізованих дієслівних форм, використовуючи науковий доробок В. Винницького.

1. Дієприкметник як форма дієслова має свої акцентуаційні особливості, а саме: дієприкметники активного стану теперішнього часу здебільшого фіксуються з кореневим наголосом (*зріючий, люблячий*), але трапляються форми і з наголошенням суфіксом (*радіючий, співаючий*); дієприкметники пасивного стану переважно

вживаються з кореневим наголосом (*взя́тий, забу́тий, мі́тий*). Дієприкметники мають і дублетне наголошування (*поси́вільний і поси́вільний, постари́лий і постари́лий; заку́порений і заку́порений; уві́гнутий і уві́гнутий, на́пнутий і на́пнутий; ба́жаний і бажáний, підня́тий і підня́тий*) – наслідок акцентування співвідносних дієслівних основ. Також наголос виконує і смислорозрізнявальну функцію в прикметниках та дієприкметниках, що утворені від дієслівних основ за допомогою суфікса -н (-ий). У прикметниках пишеться два *н*, і вони мають наголос на суфіксі, а в дієприкметниках – одне *н* і наголос падає на корінь: *несказáнный* (прикметник) – *неска́заний* (дієприкметник), *здойснѐнный* (прикметник) – *здойснє́ний* (дієприкметник).

2. Наголошування дієприслівників залежить від акцентуаційних особливостей співвідносних особових форм дієслова (*ви́ючи, дя́куючи, зна́ючи* – кореневе акцентування; *виши́ваючи, гуля́ючи, розмовля́ючи* або *жну́чий, ждо́учий, рву́чий, веду́чий, несуч́ий* – суфіксальне наголошення). Фіксуємо, як і в попередньому випадкові, смислорозрізнявальну функцію наголосу, наприклад: *лежа́чий* (дієприслівник) – *ле́жачи* (прислівник), *сидя́чий* (дієприслівник) – *сідячи* (прислівник).

3. Дієслівні форми на -но, -то мають кореневе наголошування, як і дієприкметники пасивного стану, від яких вони походять: *за́мкнено, заплáчено, одѐржано, офо́рмлено, по́дано, повідо́млено*.

У ході аналізу фактичного матеріалу нами зафіксовано такі дієприкметники пасивного стану з наголошеним коренем: *бі́лена, впольо́ваний, задів́лена, занѐсені, засі́пані, засні́жене, затѐрті, пощѐрблену, розко́лотих, розо́раним, спáлених, спóвнений, стѐртий, упоко́сна* та дієприкметник активного стану з суфіксальним наголошенням – *вмира́ючий*.

Порівняймо наголошування дієприкметника в поезіях з його акцентуванням у сучасних лексикографічних словниках.

Поетичний твір	ОСУМ	СН	СВН
<i>Бі́лена</i>	<i>Бі́лена</i>	<i>Бі́лена</i>	<i>Бі́лена</i>
<i>Вмира́ючий</i>	<i>Вмира́ючий</i>	<i>Вмира́ючий</i>	<i>Вмира́ючий</i>
<i>Впольо́ваний</i>	<i>Впольо́ваний</i>	<i>Впольо́ваний</i>	<i>Впольо́ваний</i>
<i>Задів́лений</i>	<i>Задів́лений</i>	<i>Задів́лений</i>	<i>Задів́лений</i>
<i>Занѐсені</i>	<i>Занѐсені</i>	<i>Занѐсені</i>	<i>Занѐсені</i>
<i>Засі́пані</i>	<i>Засі́пані</i>	<i>Засі́пані</i>	<i>Засі́пані</i>
<i>Засні́жений</i>	<i>Засні́жений</i>	<i>Засні́жений</i>	<i>Засні́жений</i>

Поетичний твір	ОСУМ	СН	СВН
<i>Затёрті</i>	<i>Затёрті</i>	<i>Затёрті</i>	<i>Затёрті</i>
<i>Поцёрблену</i>	<i>Поцёрблену</i>	<i>Поцёрблену</i>	<i>Поцёрблену</i>
<i>Розко́лотих</i>	<i>Розко́лотих</i>	<i>Розко́лотих</i>	<i>Розко́лотих</i>
<i>Розо́раний</i>	<i>Розо́раний</i>	<i>Розо́раний</i>	<i>Розо́раний</i>
<i>Спа́лених</i>	<i>Спа́лених</i>	<i>Спа́лених</i>	<i>Спа́лених</i>
<i>Спо́внений</i>	<i>Спо́внений</i>	<i>Спо́внений</i>	<i>Спо́внений</i>
<i>Стёртий</i>	<i>Стёртий</i>	<i>Стёртий</i>	<i>Стёртий</i>
<i>Укра́дена</i>	<i>Укра́дена</i>	<i>Укра́дена</i>	<i>Укра́дена</i>
<i>Упоко́єна</i>	<i>Упоко́єна</i>	<i>Упоко́єна</i>	<i>Упоко́єна</i>

Фіксуємо дієприслівники: *здо́лавши, знева́живши, позі́чивши, почу́вши*. Наведені форми мають кореневе наголошування.

Порівняймо наголошування дієприслівника в поезіях з його акцентуванням у сучасних лексикографічних словниках.

Поетичний твір	ОСУМ	СН	СВН
<i>Здо́лавши</i>	<i>Здо́лавши</i>	<i>Здо́лавши</i>	<i>Здо́лавши</i>
<i>Знева́живши</i>	<i>Знева́живши</i>	<i>Знева́живши</i>	<i>Знева́живши</i>
<i>Позі́чивши</i>	<i>Позі́чивши</i>	<i>Позі́чивши</i>	<i>Позі́чивши</i>
<i>Почу́вши</i>	<i>Почу́вши</i>	<i>Почу́вши</i>	<i>Почу́вши</i>

Досліджені нами дієслівні форми на *-но, -то* мають кореневе наголошування, як і дієприкметники пасивного стану, від яких вони утворені: *закру́чено, налі́то, пере́плавлено, пере́хилено, розне́сено*.

Порівняймо наголошування безособової форми на *-но, -то* в поезіях з її акцентуванням у сучасних лексикографічних словниках.

Поетичний твір	ОСУМ	СН	СВН
<i>Закру́чено</i>	<i>Закру́чено</i>	<i>Закру́чено</i>	<i>Закру́чено</i>
<i>Налі́то</i>	<i>Налі́то</i>	<i>Налі́то</i>	<i>Налі́то</i>
<i>Пере́плавлено</i>	<i>Пере́плавлено</i>	<i>Пере́плавлено</i>	<i>Пере́плавлено</i>
<i>Пере́хилено</i>	<i>Пере́хилено</i>	<i>Пере́хилено</i>	<i>Пере́хилено</i>
<i>Розне́сено</i>	<i>Розне́сено</i>	<i>Розне́сено</i>	<i>Розне́сено</i>

Отже, у ході проведеного дослідження нами було з'ясовано, що дієслівні форми поетичної збірки мають таку ж саму акцентуацію і в сучасних лексикографічних акцентологічних джерелах. Випадків

порушення літературної норми наголошування дієслівних форм у збірці не зафіксовано. Тому можна говорити про те, що ритмічна організація поезій (твори написано такими віршованими розмірами, як ямб, хорей і анапест) не вплинула на нормативне наголошування дієслівних форм у збірці, а тому Д. Кремінь є не тільки одним із найяскравіших представників сучасної української літератури, а й глибоким знавцем рідної мови.

Список використаних джерел:

1. Кремінь Д. Д. Полювання на дикого вепра. Нова книга : поезії. Київ : Факт, 2006. 96 с.

Список скорочень використаних джерел

СВН – Головашук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник. Київ : Либідь, 1995. 192 с.

СН – Погрібний М. І. Словник наголосів української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1964. 319 с.

ОСУМ – Орфоспічний словник української мови : у 2-х т. [уклад. : М. М. Пешак та ін.]. Київ : Довіра, 2001.

УДК 811.161.2'367'3

Островська Л. С.,

*канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ПАРЦЕЛЬОВАНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК ЗАСІБ ЕКСПРЕСІЇ В ТЕКСТАХ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Рекламний текст як елемент суспільної комунікації є безпосереднім носієм не тільки інформаційного, але й емоційного впливу комунікатора на одержувача повідомлення. Використання конструкцій експресивного синтаксису в рекламних текстах є закономірним, що зумовлено основною функцією реклами – здійснити вплив на споживача з метою досягнення бажаного комунікативного ефекту.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю проведення аналізу сучасних українських рекламних текстів в аспекті їх синтаксичної будови.

Метою пропонованого дослідження є спроба класифікації парцельованих конструкцій, вживаних у рекламних текстах, визначення особливостей їх функціонування.

Синтаксичне явище парцеляції, що активно виявляється в рекламних текстах, є наслідком членування речення на кілька конструкцій-висловлень з метою актуального наголошення виділених компонентів, при цьому інформаційне навантаження реченнєвої структури не зазнає змін. Парцельовані конструкції в рекламних текстах виступають засобом експресії, що напряду взаємодіють із комунікативною інтенцією мовця [4, с. 123]. Загальновідомо, що в рекламних текстах вплив на адресата (потенційного покупця) постає важливішим, ніж його інформування про особливості рекламованого продукту. Однак найчастіше за такого потужного чи навіть агресивного впливу на адресата повідомлення спостерігається зниження або взагалі відсутність бажання потенційного клієнта сприймати рекламне повідомлення. У багатьох склався стереотип, що реклама певного продукту часто не відповідає його реальним якостям і властивостям, тому не варто й витрачати на неї свій час. Експресивні засоби, зокрема й парцеляції синтаксичних структур саме й покликані подолати цей бар'єр між мовцем та адресатом та сприяють досягненню необхідного перлюкутивного ефекту.

Парцельовані структури містять базову конструкцію і парцелят, що виступає в постпозиції, що зумовлюється актуальним членуванням парцельованого висловлення: нова інформація розташовується після основного повідомлення і вносить певний нюанс у зміст усього повідомлення.

У сучасній лінгвістиці існує декілька класифікацій парцельованих конструкцій. Автор у пропонованих тезах спирається на дослідження А. Загнітка, Т. Марченко [2], В. Олексенка [3] та ін.

Здебільшого характеризують два типи парцеляції в межах простого речення, ґрунтуючись на специфіці відношень компонентів синтаксичної конструкції: інтенсіональну (прогнозовану) і екстенсіональну (непрогнозовану) парцеляцію [1]. Парцеляція інтенсіональних компонентів структури речення об'єднує такі групи: підмет – присудок, присудок – додаток, присудок – обставина. Парцеляція екстенсіональних елементів вміщує всі різновиди атрибутивних компонентів, напівпредикативні конструкції, однорідні члени речення. Акцентується увага на тому, що більша зв'язаність інтенсіональних елементів у структурі речення стає причиною мовленнєвої актуалізації: досягається більше емоційно-експресивне й логіко-семантичне акцентування, більша стилістична виразність.

Охоплюючи структури монопредикативних і поліпредикативних речень, можна розмежовувати такі парцельовані конструкції:

1) сильна парцеляція, за якої і базова структура і парцелят не мають структурної і смислової завершеності;

2) середня парцеляція, за якої або базова структура, або парцелят мають показник синтаксичної і семантичної завершеності;

3) слабка парцеляція, якої зазнають складні безсполучникові речення, у яких жодна з частин не передбачає іншу.

3-поміж парцельованих конструкцій в рекламних текстах вважаємо за доцільне виділяти, базуючись на наведеній вище класифікації, такі різновиди:

1) конструкції, в яких парцелят – прислівний поширювач: *Шкіра малюка захищена. З Нірр. Порядок на голові я наведу сама, а в голові ... Тенотен. Моссопа. Для закоханих ... в каву.* На думку А. Загнітка, цей різновид парцеляції можна визначити як хвилеподібний, специфікою якого є членування єдиного структурного цілого, при цьому парцелят максимально прогнозований і передбачуваний базовою структурою. Найяскравіше це простежується при парцеляції атрибутивних компонентів. Атрибутивний парцелят демонструє специфіку осмислення певного явища і надання йому атрибутивної характеристики як визначальної [1, с. 146]. Таке парцелювання атрибутивного компонента висловлення слугує основній меті рекламного тексту – акцентувати увагу на позитивних якостях товару, виділити їх з тексту. Зібраний фактичний матеріал містить випадки парцеляції як ядерних, так і периферійних форм атрибутивних компонентів: *«Олейна». Якісна. Корисна. Економна; Новий Lion. Такий білий. Такий рідкісний; Соки «Садочок». Своє. Рідне; Нереальний Хруст. У великій пачці; Ахе. Розслабляючий аромат. Для тіла і свідомості.* Досить часто такі випадки тлумачать в межах явища сегментації на підставі виділення суб'єктної синтаксеми (назви товару).

До першого різновиду парцеляції належить також членування дієслівно-іменного словосполучення з обов'язковим підрядним синтаксичним зв'язком: *Samsung. Доторкнись. Будь інакшим; Life-cell. Підключай майбутнє; Футбол – це момент. Грай. Пенсі.*

Обставинні прислівні поширювачі представлені такими прикладами: *Нова пошта. 15 років для тебе; Агуша. Сік без цукру для дитини. З України; З Coca-Cola. Смачніше! Оновлена приправа Мівіна. Ароматні спеції, подрібнене куряче м'ясо та куркума. Для золотистого кольору; Selrak. Завжди поруч.*

Окремо варто розглянути парцеляцію реченневих структур з однорідними членами речення (головними і другорядними): *Ми подбаємо про Вашу безпеку. І комфорт; Памперс. Любити. Грати. Спокійно спати; Coca-Cola. Спробуй. Відчуй; Ринза. Зупинить біль. Прискорить одужання.* Щодо останнього прикладу, то існують різні думки: одні вчені кваліфікують ці конструкції як парцеляцію однорідних присудків [2], інші вважають, що наявність залежних членів при однорідних присудках не дає можливості тлумачити їх як парцельовані конструкції, оскільки предикати мають власний модально-часовий план, а це є ознакою речення [1]. На нашу думку, такий підхід є більш виправданим.

2) конструкції, у яких парцелят – відокремлена напівпредикативна структура. Такий різновид парцеляції серед аналізованого фактичного матеріалу рекламних текстів досить рідкісний, зокрема можна навести випадок, коли парцеляція відбувається на межі між членом речення, що уточнює, і тим членом, який уточнюється, при цьому виступає інформативно недостатнім компонентом базової структури: *Durasel. Працює довше... набагато довше!*

3) конструкції, у яких парцелят – предикативна одиниця. Наприклад, у рекламних текстах можна спостерігати парцеляцію безсполучникових речень, зокрема зі значенням зіставлення: *Ми створили «Новіта». Нова якість. Нова ти; Крацій захист. Краща ціна.* Доволі поширеною в рекламних текстах є парцеляція складнопідрядних і складносурядних речень: *Lion. Ханай. Поки є. Всі люблять «Філейні». Коли вечір сімейний* (парцеляція складнопідрядних речень з підрядними темпоральними). *М'яке тепло розливається сонцем. Та відпочиває в діжках* (парцеляція складносурядного речення з єднально-наслідковим значенням). У таких прикладах парцеляція виконує функцію гармонізації складної структури, робить фразу більш динамічною.

Отже, парцеляція в рекламному тексті відіграє важливу роль, оскільки, виконуючи функцію інформаційного повідомлення, актуалізує окремі смислові компоненти й тим самим розширює зміст базового речення. Парцеляція посилює інформативність вислову, тому що до об'єктивного змісту додається суб'єктивно-емоційне ставлення автора до висловленого. Іншими словами, парцеляція досить часто стає тим засобом прагма-комунікативної функції – впливу на споживача продукції. Крім цього, парцеляція створює ефект невимуженості тексту, надає йому динамізму, розмовного характеру, експресивно виділяє найбільш значущі значеннєві компоненти висловлення.

Список використаних джерел

1. Загнітко А.П. Комунікативно-естетичні перетворення українського речення в художньому стилі. Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць. Вип.6. Донецьк: ДонДУ, 2000. С.142–148.
2. Марченко Т. Парцеляція як явище речення й тексту. *Лінгвістичні студії*: Зб. наук. праць. Вип.6. Донецьк: ДонДУ, 2000. С.132–136.
3. Олексенко В. Структурно-семантична організація рекламного тексту. *Граматичні студії*: зб. наук. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Вип. 3. С. 106–113.
4. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: монографія. Чернівці : «Букрек», 2014. 412 с.

УДК 81-115 367.626

Харчук О. В.,
*старший викладач кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ СПОЛУЧНИКІВ У БОЛГАРСЬКІЙ МОВІ ПОРІВНЯНО З УКРАЇНСЬКОЮ

Викладання болгарської мови та літератури відбувається відповідно до вимог, визначених Державним стандартом. Воно орієнтоване на формування певних соціокультурних, мовних і літературних компетентностей шляхом досягнення цілей, визначених навчальною програмою. Серед яких: засвоєння та поглиблення знань про структуру мови та мовних і мовленнєвих одиниць, про орфографічні, орфоепічні, пунктуаційні та граматичні норми; удосконалення комунікативно-мовленнєвих умінь; дотримання комунікативної мети й адекватний добір виражальних засобів для її реалізації; конструювання текстів; створення власних текстів за певною вербальною чи візуальною опорою за допомогою викладача; розвиток усного та писемного мовлення, мислення, пам'яті та уяви, пізнавальних інтересів та творчих здібностей.

Комунікативно-мовленнєвий підхід у викладанні болгарської мови і літератури природно зумовлює практичну спрямованість вивчення матеріалу. Теоретичні знання виводяться з конкретних спостережень, накопиченого мовного, мовленнєвого та читачького досвіду і слугують для рефлексії власної мовленнєвої діяльності. Тому при вивченні

граматики болгарської мови важливим є не тільки теоретичне підґрунтя, а й доповнення, відбір і розширення відповідними мовними засобами власного мовлення, редагування чужого або власного мовленнєвого висловлювання, доопрацювання самостійно створеного мовленнєвого продукту; продукування діалогічного і монологічного мовлення, відбір адекватних виражальних засобів відповідно до умов, мети і завдань спілкування.

Знання та дотримання методологічних принципів в аналізі та оцінці мовних факторів застерігає учнів та студентів від можливих помилок у навчанні. Для ефективного навчання болгарської мови особливо важливими є певні фактори. Один із них – це комунікативність. Цей принцип впливає з функції мови, де вона має бути засобом спілкування і характеристики навчання як виду комунікації. З цієї комунікативної спрямованості визначається весь навчальний процес, цілі і завдання навчання, відбір і просування навчального матеріалу, робота на фонетичному, лексичному та граматичному рівнях мови, розвиток аудіювання, говоріння, читання та письма. Важливо, щоб цілі були правильно сформульовані, а підцілі належним чином розподілені у навчальній програмі.

Регулярним явищем у навчанні учнів та студентів є перехід із болгарської мови на українську і навпаки. Тому варто звертати увагу на певні особливості навчання, серед яких застосування теоретичних знань, набутих у процесі вивчення іншою мовою. Це сприяє оптимізації процесу навчання болгарської мови та економії навчального часу. Такий принцип передбачає використання результатів порівняльних лінгвістичних досліджень у визначенні послідовності викладу навчального матеріалу, у виборі методів і прийомів викладання, у розробці вправ для розвитку комунікативних навичок і вмінь. Важливою, безперечно, є міжкультурна комунікація, яка вимагає врахування взаємозв'язку між болгарською культурою та культурою українською (схожість, відмінності, контакти тощо).

Тому важливо розвивати міжкультурну комунікативну компетентність у здійсненні міжкультурної комунікації в освітньому середовищі і використовувати при цьому інформаційно-комунікаційні технології.

На думку багатьох науковців, мова починається з речення, а точніше з дуже пов'язаних між собою речень. Тільки за допомогою них ми можемо розповісти про те, що відбувається зараз або в минулому; описати те, що ми бачимо; відстояти якусь ідею.

В історії болгарської літературної мови, від давньоболгарської до наших днів, зв'язком між рівними за значенням, структурою та

модальністю є сполучники. Саме вони приєднують, протиставляють, перераховують або уточнюють.

Наприклад: *ходихме и говорихме* (йдемо і говоримо), *ходихме или говорихме* (йдемо чи говоримо), *ходихме, обаче говорихме* (йдемо, однак говоримо), *ходихме, затова говорихме* (йдемо, тому говоримо) означають зовсім різні поняття, в результаті лише зміни сполучника.

Різні речення підходять для різних типів текстів, тобто відповідають специфічним культурним особливостям літературних типів. У староболгарській літературі є розповіді про життя святих і мучеників, в яких найчастіше зафіксовано сполучникові, вступні та заключні речення; полемічне утвердження християнських істин можливе за допомогою опозиційних та розділових речень; філософсько-теологічна, філософсько-богословська та дидактична частини реалізовані за допомогою пояснювальних і спонукальних речень.

Сполучники в болгарській мові – це неповні слова (не мають власного лексичного значення, можуть мати лише більш абстрактні значення), несамотійні слова (не мають самотійного значення в реченні), незмінювані слова (не мають різних форм).

Сполучники – це слова, які з'єднують слова або речення (конектори). Вони з'єднують рівноправні частини в простому реченні і прості речення в складному. Як і інші службові слова, сполучники не є частиною речення. Цим сполучники відрізняються від повнозначних частин мови: іменника, прикметника, дієслова тощо. Як і прийменники, сполучники виражають синтаксичні та семантичні відношення між елементами, які вони з'єднують. Сполучники відрізняються від іншого типу службових слів, часток, тим, що вони пов'язують слова в реченні, тоді як частки такої функції не мають. Однак деякі сполучники, які також позначають певну модальність підрядного речення (наприклад, що, щоб), за своєю функцією зближуються з модальними частками, які також можуть виконувати функцію сполучних слів у складнопідрядному реченні. Наведемо приклади вживання деяких сполучників у болгарській мові.

Сполучник *і* є найпоширенішим сполучником у болгарській мові. Ймовірно тому, що він має універсальну сполучникову семантику і може виражати нейтральний зв'язок без додаткових семантичних відтінків, таких як *ті*, що є в сучасній мові.

Тому він підходить для будь-якого типу мовлення і будь-якого типу тексту. Водночас сполучник *і* може з'єднувати мовні одиниці часовим, причиновим або умовним зв'язком; він може репрезентувати і відношення зіставлення та протиставлення, хоча й рідше. Отже, на

семантичному рівні сполучник **і** має величезні можливості. Сполучник **і** може пов'язувати дві мовні одиниці, при цьому дія в другій обмежує позитивний висновок у першій. Сполучник **і** може поєднувати два речення, показуючи, що дія в другому реченні все ж таки відбувається незважаючи на дію в першому. Наприклад: *намериха ськровище, и въпреки това не можяха да взема го*. (Знайшли скарб і не могли взяти його).

В історії болгарської літературної мови сполучник **да** використовувався для вираження майже всіх підрядних відношень і наразі втратив здатність пов'язувати прості речення у складі складнопідрядного. А також втратив здатність зв'язувати прості речення у складносурядні. Безумовно, його ще можна знайти в діалектах, де він зберігає свою підрядну функцію, наприклад, у народних піснях: *да легна мома, да заспа* (лягла дівчина, щоб заснути).

Відносно новим сполучником, який також має прислівникову функцію, є сполучник **че**. Він не засвідчений у староболгарській мові. Існують різні думки щодо його походження, але точно встановлено, що він болгарського походження і має широке вживання в діалектах. Особливо показовим є те, що прислівниковий сполучник **че** (що) дуже часто зустрічається в народній творчості.

Сполучник **обаче** (однак) сьогодні реалізується як типовий для літературної мови опозиційний сполучник. У публіцистичних творах, однак, цьому сполучнику надається перевага як сполучнику сильного протиставлення, а в художній літературі його частотність зменшується за рахунок сполучників **а**, **но** (а, але), які виражають менше протиставлення.

Окрім сполучників, існують також сполучникові слова, або комбінації слів, що виконують функції сполучників. На відміну від сполучників, вони є частиною речення і не вказують безпосередньо на смислові та синтаксичні відношення між двома реченнями в межах складного. Сполучники виконують функцію зв'язку, оскільки вони вступають у певні синтаксичні та смислові відношення з членом іншого речення або з усім реченням в цілому. іншим реченням. Лексичні системи сполучників представлені вказівними та питальними займенниками і прислівниками. Оскільки сполучники позначають відношення, вони мають абстрактне значення, яке іноді важко визначити. Семантична незалежність сполучників дозволяє їм бути поліфункціональними, тобто позначати різні синтаксичні або семантичні відношення.

Список використаних джерел

1. Андрейчин, Л.. Български тълковен речник / Л. Андрейчин и др., 4 изд. София: Наука и изкуство, 2002. 1094 с.
2. Граматика на съвременния български книжовен език.(Изд. На БАН) Т.1 Фонетика.С., 1982, Т.11 Морфология. С., 1983 Т. 111 Синтаксис. София, 1983.
3. Колева-Златева, Ж. Аз говоря български за чужденци / Ж. Колева-Златева, Б. Емилиянова / Велико Търново: Фабер, 2007. 168 с.
4. Петрова, С. Учете български език. Първо ниво. / С. Петрова, П. Цанкова, Е.Куртева и др. София, 2004. 262 с.
5. Пернишка, Е. и др. Речник на новите думи и значения в българския език / Е. Пернишка, Д. Благоева, С. Колковска; под ред. Е. Пернишка. София: Наука и изкуство, 2001. 309 с.
6. Стоянова, Б. Български език за чужденци: комуникативен курс / Б. Стоянова, С. Савова- Вачева. София: Изд-во "Д-р Иван Богоров", 2006. 174 с.

УДК 811.161.2'342

Гришутін К. В.,

студент 646 М групи

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Зинякова А. А.,

канд. філол. наук, доцент кафедри

української філології та міжкультурної комунікації,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАГОЛОСУ

Мета наукової розвідки – ознайомити з низкою досліджень з історії українського наголосу.

На сьогодні історична акцентологія української мови включає два аспекти дослідження: історію українського наголосу від пізньопраслов'янського періоду до нашого часу й історію українського літературного наголосу.

Найвідомішими вченими, які займалися вивченням українського наголосу в плані діахронії були О. Потебня, Л. Булаховський, В. Складенко, З. Веселовська. Їхні дослідження виконані на матеріалі давніх східнослов'янських пам'яток. Варто також згадати імена зарубіжних учених, які розвивали слов'янську акцентологію: Х. Станг,

С. Курилович, В. Дибо, В. Ілліч-Свитич, А. Залізняк, В. Колесов, Р. Булатова, С. Ніколаєва, Г. Замятіна.

У 60–70-х роках XIX ст. О. Потебня в монографії «Ударение» (так її умовно називає В. Франчук) запропонував розглядати наголос за морфологічним критерієм, адже ця надсегментна одиниця існує не ізольовано, а в зв'язку із системою словозміни та словотворення. Науковець вважав, що з метою отримання вивірених результатів необхідно залучати до дослідження й українську мову, а виявлені розбіжності звести до східнослов'янської, загальнослов'янської, балто-слов'янської, індоєвропейської мовних єдностей. О.Потебню вважають фундатором української акцентології.

Учений Л. Булаховський опублікував низку праць, присвячених наголосу, зокрема – «Слов'янська акцентологія». Підсумком його досліджень закономірностей наголошування слів вважають працю «Український літературний наголос» (характеристика норми) (1947), що й досі є цінною при визначенні нормативності наголошування лексем сучасної української літературної мови.

Дослідник І.Огієнко написав низку статей, присвячених особливостям наголошення слів на матеріалі давніх пам'яток: «Український наголос в XVI віці» (1928), «Український наголос на початку XVII-го віку» (1926). Системний опис наголосу науковець подав у праці «Український літературний наголос» (1952), котра стала основою для подальших досліджень з акцентології.

Учена З.Веселовська продовжила дослідження, розпочате І.Огієнком. У своїх статтях «З історії українського наголосу. Про наголос іменників в XVI–XVIII ст.» (1955), «З історії українського наголосу. Про наголос дієслів» (1956), а також фундаментальній праці «Наголос у східнослов'янських мовах початкової доби формування російської, української та білоруських націй (кінець XVI – початок XVIII ст.)» вона провела дослідження наголосу в східнослов'янських мовах на матеріалі стародруків.

Учений В.Скляренко був розробником оригінальної теорії балто-слов'янського і праслов'янського наголосу, що представлена в багатьох його статтях і монографіях. У праці «Праслов'янська акцентологія» (1998) дослідник проаналізував походження й розвиток балто-слов'янських і праслов'янських інтонацій, а також відтворив праслов'янську акцентну систему.

Не менш важливою є дисертаційне дослідження С. Пономаренка «Акцентні відмінності у львівському виданні Апостола 1574 р. порівняно з московським виданням 1564 р.» (2012), адже в ній

систематизовано акцентні відмінності в друкованих східно-слов'янських пам'ятках.

Вивчення ж історії українського літературного наголосу на матеріалі поетичних творів корифеїв рідного слова схарактеризовано в фундаментальних працях і наукових розвідках Я. Рудницького, В. Складенка, В. Винницького, А. Білоштан, П. Мацьківа, Б. Пристай, А. Зинякової, В. Желязкової, Р. Міджина, М. Сачко, Л. Легкої, Л. Палей.

Вперше дослідив особливості наголошення слів у поезії Т. Шевченка Я. Рудницький у статті «Наголос у поезії Т. Шевченка» (1947).

Дослідник А. Білоштан проаналізував наголошення прикметників у сучасній українській мові у своїй праці «Наголос членних прикметників у сучасній українській літературній мові» (1958).

Учений В. Складенко в своїй статті «Авторські наголоси в творах Т. Г. Шевченка» (1981) досліджував авторське наголошення в поезії Т. Шевченка, а В. Винницький досліджував дієприслівники у поетичних творах згаданого письменника у статті «Акцентуація дієприслівників у поезії Т. Г. Шевченка» (1981).

Дослідник П. Мацьків у своїй монографії «Наголос і морфемна структура іменника в сучасній українській мові» (1994) розглядав наголос у зв'язку з морфемною структурою слова, посилаючись на поетичні твори українських письменників.

Проблему варіантного наголошення іменників і прикметників порушив Б. Пристай у своїй дисертації «Акцентні варіанти іменників і прикметників у сучасній українській мові» (1995).

Характеристика поетичного наголошення іменників у поемі «Енеїда» І. Котляревського представлена в дослідженні «Наголошення іменників в “Енеїді” І. Котляревського» (1997) А. Зинякової, прикметників, займенників, числівників і прислівників – у дослідженні В. Желязкової «Наголошення прикметників, займенників, числівників та прислівників в “Енеїді” І. Котляревського» (2002).

На матеріалі поезії Лесі Українки було проведено дослідження наголошення іменників (Р. Міджин), прикметників (М. Сачко), дієслів (Л. Легка). Дослідженням наголошення похідних іменників займалася Л. Палей.

Отже, на сьогодні маємо значну кількість фундаментальних досліджень щодо вивчення історії українського наголосу від пізньопраслов'янського періоду до нашого часу й історії українського літературного наголосу, що в свою чергу дає нам можливість говорити про новий лінгвістичний розділ – «Акцентологію».

*Лішук А. В.,
студентка 3 курсу
філологічного факультету
Науковий керівник: Даниленко І. І.,
д-р філол. наук, професор, в.о.завідувача кафедри
української філології та міжкультурної комунікації
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

«ЕНЕЇДА» І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ КРИТИЦІ

Загальновідомо, що літературна критика є діяльністю, яка базується на практичному мисленні для оцінки художньої специфіки творів, їхньої естетичної цінності та визначення основних тенденцій літературного процесу. Одні науковці припускають, що першим літературним критиком є Аристотель, інші – що перші професійні літературно-критичні судження належать автору знаменитого трактату «Мистецтво поетичне» (1674) Нікола Буало [2, с. 272]. Сучасна літературна критика є активним і динамічним процесом. Українські науковці приділяють значну увагу дослідженню української літератури, зокрема класичної літературної спадщини крізь призму сучасності, оскільки вона має суттєвий вплив на формування самоідентифікації українського народу.

«Енеїда» І. Котляревського – це бурлескно-травестійна поема, що є першою значною пам'яткою нової української літератури, оскільки написана розмовною українською мовою. Цей твір є символом національного відродження та важливим елементом української культурної спадщини. Актуальність літературно-критичного сприйняття «Енеїди» І. Котляревського полягає в здатності згаданого твору резонувати із сьогоденням.

Дослідження націлені на те, щоб зрозуміти, як поема відображає український менталітет і ставлення до традицій, формування національної ідентичності та її вплив на розвиток української літератури, а також чому вона залишається актуальною в сучасному літературному процесі. Серед основних питань, що викликають інтерес науковців, котрі займаються дослідженням «Енеїди» І. Котляревського останні 10-15 років, такі, як: естетична природа, образна система, жанрово-стильові особливості, ідейно-тематичні аспекти, мовні та художні особливості тощо.

Так, літературознавці С. Журба та А. Ковжижина розглядають «Енеїду» І. Котляревського як приклад фантексту, створеного на основі сюжету і персонажів Вергілія, що підкреслює адаптацію

класичного твору до української культури [3]. Ж. Колоїз [5]. зазначає, що поема є важливим прецедентним текстом для української культури, оскільки в ній поєднано класичні традиції з народними елементами, що дозволяє сприймати «Енеїду» І. Котляревського не лише як літературний твір, але й як культурне джерело, що відображає національні прагнення українців до самовизначення. Д. Чик і О. Чик аналізують «Енеїду» в контексті крутійської літератури, зосереджуючи увагу на образі Енея як архетипі трикстера, що відображає специфічні риси крутійської прози [10]. О. Мальцева досліджує зв'язок між соціальними функціями сміху та історичними умовами створення поеми [7]. Є. Нахлік вивчає зображення пекла у творі та його адаптацію до соціальних умов українського суспільства XVIII століття, що відображає сатиричну критику соціальних явищ того часу [8].

Показово також, що досить активний інтерес до твору І. Котляревського проявляють і сучасні мовознавці, зазначаючи вплив «Енеїди» на сучасну українську мову. Зокрема, Г. Сюта відзначає, що вислови з творів І. Котляревського стали частиною української мовної і культурної спадщини та активно використовуються в сучасних комунікативних практиках [9]. О. Шестопап вивчає акцентуацію інфінітивів, що демонструє еволюцію української мови [11]. А. Зинякова досліджує наголошення дієприкметників у поемі «Енеїда» І. Котляревського [4].

Отже, поема І. Котляревського «Енеїда» залишається важливим мистецьким явищем, що має вплив на сучасне культурне життя українців. Унікальність цього твору проявляється, зокрема, в його змістовій глибині, неординарності, багатозначності, поєднаній з розмаїттям художніх прийомів. Тому не дивно, що ця поема подосі викликає інтерес у різних дослідників, серед яких літературознавці посідають чільне місце.

Список використаних джерел

1. Бродюк Ю. М. Особливості художньо-мовленнєвої організації поеми «Енеїда» І. Котляревського. Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія». 2020. №31. С. 4–11.
2. Гнатюк М. І. Літературна критика, її предмет і завдання. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2008. №10. С. 271–281.
3. Журба С. С., Ковжижина А. «Енеїда» І. Котляревського: фантекст і джерело. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство) / гол. ред. О. С. Філатова. Миколаїв, 2016. № 1(17). С. 110–113.

4. Зинякова А. А. Наголошення дієприкметників у поемі «Енеїда» І. П. Котляревського. *Studia Methodologica* : збірник наукових праць. Тернопіль : ТНПУ, 2015. С. 365–369.
5. Колоїз Ж. В. «Він був голосом народного духу й знаряддям українського світогляду...». *Культура слова*. 2019. №91. С. 18–31.
6. Котляревський І. П. Енеїда : поема / худ.-іл. А. Базилевич. Київ : Дніпро, 1970. 308 с.
7. Мальцева О. В. Поема І. Котляревського «Енеїда» як репрезентація української національної ідентичності. *Схід*. Донецьк, 2009. №5. С. 98–102.
8. Нахлік Є. К. Соціальний вимір пекла в «Енеїді» І. Котляревського: джерела та образна семантика. *Слово і Час*. 2011. №9. С. 51–58.
9. Сюта Г. М. Прецедентний вимір слова І. Котляревського. *Культура слова*. 2019. №91. С. 46–56.
10. Чик Д. Ч., Чик О. І. «Хто москаля об'їхав зроду?»: поема «Енеїда» І. Котляревського в контексті крутійської літератури. *Синопсис: текст, контекст, медіа*. 2017. № 3 (19). С. 1–13.
11. Шестопал О. С. Наголошення інфінітивів у «Енеїді» І. П. Котляревського. *Мовознавство*. 2016. №3. С. 50–62.

УДК 821.161.2.09+792.2](043.2)

*Пасхалова А. Р.,
студентка 646 групи,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,
Науковий керівник: Косарева Г. С.,
канд. філол. наук, доцент кафедри української філології та
міжкультурної комунікації, ЧНУ імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОЧОГО НАРАТИВУ У РОМАНІ ТАМАРИ ГОРІХА ЗЕРНЯ «ДОЦЯ» ТА ТЕАТРАЛЬНИЙ МОНОВИСТАВІ «СКІФСЬКА БАБА»: ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Сучасна українська література активно взаємодіє з різними видами мистецтва, в тому числі й з театральним мистецтвом, що проявляється у численних адаптаціях літературних творів для сцени.

Цей процес є взаємозбагачувальним, оскільки дозволяє літературі отримати нове життя на театральній сцені, а театру – збагачуватися новими текстами, темами, образами. Також це можливість не лише

популяризувати літературу, але й залучати нову аудиторію до театрального мистецтва. Важливим аспектом є також те, що такі адаптації часто враховують актуальні соціальні та культурні проблеми, роблячи театр більш близьким та зрозумілим для сучасного глядача. Жіночий наратив у цьому контексті займає особливе місце, оскільки він надає голос жінкам, їхнім переживанням, почуттям та думкам, що важливо для повного розуміння суспільних процесів.

Актуальним прикладом для дослідження цієї взаємодії є роман Тамари Горіха Зерня «Доця» (2021 р.) та моновистава режисера Артема Свистуна «Проста українська скіфська баба» (2022 р.). Дуже важливо усвідомити роль жінки в суспільстві під час війни, її соціальну позицію. Зауважимо, що прем'єра моновистави «Проста українська скіфська баба» відбулася на сцені саме Миколаївського академічного художнього драматичного театру в 2022 році, що робить тему роботи важливою у краєзнавчому аспекті. На початку повномасштабного вторгнення Миколаїв став одним з міст України, яке постраждало від воєнних дій і роль жінки як берегині, як волонтерки в цих подіях також є символічною.

Метою доповіді є з'ясувати в інтермедіальному аспекті специфіку творення жіночого наративу у романі «Доця» Тамари Горіха Зерня та у перекладацькій театральній адаптації – моновиставі «Проста українська скіфська баба».

Як відомо, явище інтермедіальності як галузь порівняльного літературознавства, раніше досліджували такі науковці, літературознавці як Юрій Лотман, Юлія Крістева, Григорій Ключик, Валентина Фесенко, Дмитро Наливайко, Тамара Гундорова, Лариса Горболіс, Яніна Юхимук та багато інших.

Роман «Доця» Тамари Горіха Зерня також перебував у фокусі дослідницької уваги Інна Ренчка, Тетяна Гребенюк, Оксана Пухонська, Надія Гхонім.

Інтермедіальні студії у літературознавстві займаються вивченням взаємодії різних медіумів у межах культурних текстів, а також пов'язані із діалогом мистецтв. Вони надають можливість розглядати літературні твори у контексті їхньої адаптації в інші мистецькі форми, зокрема у театральні постановки. Такий підхід дозволяє досліджувати трансформації змісту, форми та стилю в процесі інтерсеміотичного перекодування, що є важливим для розуміння сутності художнього тексту та його сценічної інтерпретації.

Література і театральне мистецтво, як різні семіотичні системи, мають свої специфічні засоби виразності. Літературний текст використовує символічний багатогранний художньо-мистецький образ

нараторки та водночас протагоністки у романі, особливості тілесності її голосу як омовлення жакіть російсько-української війни та у цілому проблему жінки на війні. Також важливим є наголосити на особливостях ретроспективних прийомів, в яких оприявнюються спогади нараторки про дитинство, а пізніше – травматичне дорослішання та залишення свого дому. Водночас у мноновиставі «Доця», головну роль якої виконує Марина Васильєва, актриса Миколаївського академічного художнього драматичного театру, оприявлено метафоричний образ жінки на війні. Посиленню драматургії театрального образу героїні сприяють візуальні компоненти у виставі: сценографія (художнє оформлення вистави); використання невербальних засобів (музика, світлотіні, пантоміма), а також організація театрального простору.

У такий спосіб, інтерсеміотичне перекодування прозового твору у процесі сценічної постановки вимагає врахування особливостей кожної з цих систем, що дозволяє досягти гармонійного поєднання літературного і театрального компонентів.

Ця міжмистецька взаємодія дозволяє не лише зберігати, але й розвивати національні традиції, актуалізувати важливі соціальні та культурні теми. Жіночий наратив у цьому контексті займає особливе місце, оскільки він надає голос жінкам, їхнім переживанням, почуттям та думкам, що важливо для цілісного розуміння суспільних процесів. У цьому контексті важливим елементом є автобіографічність образу головної героїні-оповідачки в романі «Доця» Тамари Горіха Зерня, який надає твору глибини та емоційної ширості.

Сюжет твору заснований на реальних подіях: авторка роману зазначає, що «Доця» має певні автобіографічні риси, хоча вона не є прямим відображенням особистої історії авторки. Образ головної героїні відтворює досвід багатьох жінок, які зіткнулися з війною на сході України і базується на реальних історіях, зібраних Тамарою Горіха Зерня. Оповідачка у романі є символом стійкості української жінки під час війни. Її трансформація від пересічної жінки, сором'язливого «равлика» [1] змінюється до маскуліної жінки-волонтерки на війні й водночас показує, як війна змінює людей і змушує до рефлексій про не/жіноче обличчя війни. Це втілює колективний травматичний досвід українців. Опис внутрішнього світу героїні, її переживань, болю, страху та надії, передає автентичний голос жінки, яка існує, живе у війсьній реальності.

Водночас, у моновиставі Артема Свистуна «Проста українська скіфська баба», образ героїні інтерпретується з акцентом на драматичну силу та символіку української жіночої міці, непохитності,

надприродної прадавньої сили під час війни. У центрі уваги – особистісна драма і витримка, які сприймаються через призму емоційної театральної гри Марини Васильєвої, що додає образу емоційної напруги і яскраво вираженої символічності. Моновистава виводить на передній план не просто історію однієї жінки, а образ «скіфської баби», що є уособленням української жінки в найширшому сенсі. Цей архетипний образ підсилює універсальність тематики та робить її ще більш символічною для українського народу. Сценічний формат вимагає концентрованого, драматизованого вираження емоцій. У виставі акцент робиться на таких виразних засобах, як жести, мова тіла та інтонація, які надають додаткової емоційної глибини і підсилюють драматичний вплив на глядача.

У романі Тетяни Горіха Зерня «Доця» головна героїня-оповідачка проходить значну трансформацію під впливом трагічних подій російсько-української війни. Її внутрішній світ та особистість зазнають глибоких трансформацій, оскільки вона змушена протистояти надзвичайним обставинам, що сповнені болем, втрат і постійної небезпеки. На початку роману героїня постає звичайною жінкою, яка живе своїм звичним життям. Вона походить із неблагополучної, розбитої родини та вимушено приїжджає до Донецька з Волині, щоб жити з бабусею. Т.Горіха Зерня описує її непростий процес адаптації до нового середовища, що різко контрастувало з рідними місцями, однак згодом героїня знаходить гармонію.

Ельф, прізвисько, яке пізніше стане її позивним, виявляє свої таланти у поєднанні мистецтва і науки. Завдяки художньому смаку, здібностям і знанням з фізики, вона розвиває кар'єру у створенні ексклюзивних виробів зі скла. Її компанія перетворюється на успішний бізнес, де команда однодумців займається не тільки творчістю, а й безпекою через постійну загрозу кримінальних нападів. Проте війна швидко руйнує ці межі, змушуючи її проявляти незвичайну силу духу. Вона стає символом боротьби та витримки, набуває нових якостей, які раніше не були для неї властивими. Війна залишає глибокі рани в її психіці. Героїня не просто фізично потерпає від обстрілів і руйнувань, але й емоційно переживає втрату близьких, зрад і страх за майбутнє. Травматичний досвід війни стає ключовим елементом її трансформації: вона починає мислити та діяти інакше, перебудовуючи своє розуміння світу. Протягом роману героїня долає свій страх, стикаючись із смертю та небезпекою на кожному кроці. Цей процес, в результаті, змінює її образ: вона стає сильнішою, навіть якщо ця сила дається через страждання. У фіналі роману героїня постає новою людиною, загартованою війною, але й вразливою. Її трансформація

показує, що війна змінює людей назавжди, але водночас у її новому образі зберігаються риси людяності, емпатії та здатності до любові, які війна не змогла знищити.

Важливою особливістю відображення цієї трансформації у моновиставі є інтенсивна емоційна гра Марини Васильєвої. Вона втілює багатогарний образ жінки, яка проходить крізь особисті трагедії, демонструючи широкий спектр емоцій від відчаю до надії. Ці трансформації відображаються за допомогою жестів, міміки акторки, зміну інтонації голосу, звукового супроводу, зміни декорацій та атрибутів, які використовуються для передачі повноти образу героїні-повідачки.

Таким чином, інтермедіальний аспект дослідження жіночого наративу в романі «Доця» та театральний моновиставі «Проста українська скіфська баба» дозволяє виявити специфіку трансформації літературного тексту в сценічний образ. Це взаємодія різних семіотичних систем, що розкриває нові грані художнього твору, актуалізує важливі соціальні і культурні питання, збагачує національну літературу і театральне мистецтво. Жіночий наратив є важливим елементом, що дозволяє глибше зрозуміти жіночий досвід. Обидва твори, використовуючи різні засоби виразності, створюють багатовимірні та емоційно насичені образи, які допомагають розкрити складні та важливі питання сучасності. Автобіографічність образу головної героїні роману підкреслює її особисту траєкторію трансформації в умовах російсько-української війни, що перегукується з архетипним образом героїні у театральній інтерпретації. У моновиставі, завдяки акторській грі Марини Васильєвої, створюється глибокий драматичний образ жінки, яка зберігає свою стійкість і силу, попри травматичні події війни.

Список використаних джерел

1. Горіха Зерня Т. Доця. Вид. 4-е. К.: Білка, 2021. 288 с.
2. Моновистава «Проста українська скіфська баба». YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0Khj_oeE_w0&feature=youtu.be
3. Гребенюк Т. Роман «Доця» Горіха Зерня: стратегії творення ефекту співпричетності. *Studia Ukrainica posnaniensia*, vol. VIII/2: 2020, pp. 203-213. с. 207-208. URL : https://www.researchgate.net/publication/348433352_Roman_Doca_Ta_mari_Goriha_Zerna_strategii_tvorennia_efektu_svippricetnosti
4. Попова О. В. Інтермедіальні студії у сучасному літературознавстві. *Social Sciences. Arts and Humanities*. 2017. № 38. С.

163-167. с.163-164. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/270150.pdf>

5. Коцарев О. «Доця»: пригодницький роман про війну, який «проситься» в серіал. texty.org.ua 17.02.2020. URL:

https://texty.org.ua/articles/99927/Doca_prygodnyckyj_roman_pro_vijn_u_jakyj_prosytsa-99927/

6. Павлишин, А. Символи та архетипи українців в історико-фольклорних образах Ірени Носик. Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми. 2022. Вип.18, ч.2, С. 118–124. URL: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.18\(2\).2022.269800](https://doi.org/10.31500/1992-5514.18(2).2022.269800)

7. Кушнірова Т. В. Наратив як літературознавча категорія: генеза, ознаки, типологія. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 39 том 1. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v39/part_1/33.pdf

УДК 81'27

Петліченко Є. С.,

студентка факультету філології,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник: Жвава О. А.,

канд. філол. наук, доцент кафедри

української філології та міжкультурної комунікації,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

МОВА УКРАЇНСЬКИХ БЛОГЕРІВ **(за матеріалами ютуб-каналу блогера Лера Пешка)**

Інтернет є продуктивним простором для досліджень, оскільки в ньому тісно переплетені усний та писемний варіанти мови. Попри те, що дослідження мови Інтернету є порівняно новим напрямом лінгвістичних розвідок, у сучасному мовознавстві уже є низка праць, у яких увагу зосереджено на проблемах теорії комунікації та медіалінгвістики. Інтернет-дискурс у різних аспектах досліджують Ф. Бацевич, А. Белова, А. Войскунський, Б. Гаспаров, В. Карасик, Г. Почепцов, А. Соколов; С. Данилюк, М. Коломієць, Р. Трифонов, С. Чемеркін, С. Зайцева тощо.

Соціальні мережі об'єднують мільйони людей, а Інтернет-спілкування на різних платформах чи мережах зумовлює виникнення нових лексичних одиниць, переосмислення стилів мови, знакових

систем тощо. Тому й постає «мовне питання»: наскільки блогери дотримуються норм української літературної мови, як змінюють її, як нею послуговуються користувачі та фанати, підписники. Це й зумовлює актуальність дослідження функціонування української мови на ютуб-каналах. Об'єктом дослідження є українська мова на ютуб-каналах, предметом – мовні особливості української мови на ютуб-каналі блогера Лери Пешки. Мета роботи: виявити та проаналізувати, класифікувати види порушень блогером мовних норм української мови. Методи дослідження: аналіз, синтез, індукції, дедукція; серед лінгвістичних використано описовий метод, зіставний метод та його прийоми.

Дослідивши використання української мови в соціальних мережах, В. Шпитальний констатує, що україномовними найчастіше є спільноти українських компаній, ЗМІ, політичних чи громадських організацій, блоги та сайти міст (що мають свою сторінку у соцмережах), більшість інформації в них подана українською літературною мовою [9, 61]. З початку повномасштабного вторгнення росії на територію України велика частина раніше російськомовних блогерів перейшла на створення відеоконтенту українською мовою. Безперечно, вплив російської мови є негативним. Ми розглядаємо й аналізуємо відео Лери Пешки, аудиторія якої складає 3,11 мільйонів користувачів, а на каналі завантажено 1,1 тис. роликів.

Типові лексичні помилки:

- багато бажаючих замість охочих; зійшла з розуму замість збожеволіла, з'їхала з глузду;
- росіянізми: детдом, телік, Лерич, заюшечкі, звук пердежа; стрьомно; рілси в інсте; не позорься мати;
- утворено імена за зразком російської мови: Ксюша, Наташ, Лера, Валер, Ірочка, Вік;
- неправильне використання паронімів: одягнула шапку замість надягнула шапку;
- лайливі слова: ні хрена, тварюка, лох, ємать, йопта;
- конотативна лексика: втирала нам, відмажеш мене; щоб до неї дійшло;
- неправильний переклад з російської: всесвіт відкатували, назавжди відмічений у моєму календарі;
- сленгові слова: я їх, типу, люблю; хана; відмазка; тупий; триндець; тю; тю блін; коменти; стрьомно; рілси в інсте; похавать є шо; фігня.

Типові орфоепічні помилки:

– вимова напівпом'якшеного [ч] замість твердого: [ч'ому́], [ч'им], [ч'е"каї́], [на се"кундо́ч'ку], [за́на́ч'ка], [н'іч'о́го], [роу́з'умни́ч'ка], [ч'о́го́ це], [зв'и́ч'а́йно], [ўкл'уч'і́ти"], [сп'і́фч'ува́йу], [хо́ч'у], [ч'а́си"], [не"ба́ч'ила], [тусо́во́ч'к'і] замість [чому́], [чим], [че"каї́], [на се"кундо́чку], [за́на́чка], [н'ічо́го], [роу́з'умни́чка], [чо́го́ це], [зв'и́ча́йно], [ўкл'уч'і́ти"], [сп'і́чува́йу], [хо́чу], [ча́си"], [не"ба́чила], [тусо́во́чки"];

– вимова [ф] замість [ў] в кінці слова чи перед приголосним: [фпо́доба́йка], [сп'і́фч'ува́йу], [фкл'уч'і́ти"], [хо́д'у́ф], [за́ле"т'і́ф], [пові́зди"ха́ф], [о́ф'іг'і́ф], [пи́с'а́ф] замість [ўпо́доба́йка], [сп'і́чува́йу], [ўкл'уч'і́ти"], [хо́д'у́], [за́ле"т'і́], [пові́зди"ха́], [о́ф'іг'і́], [пи́с'а́];

– вимова [ц] замість [т]: [ба́ц'ку́ бу́де"ш по́йа́с'нува́ти"], [поспе"ре"ч'а́ла"са з ба́ц'ойу], [п'і́шла гу́ла́ц'], [ц'о́ца на́таша], [ре́ч'і дона́шува́ц'], [ц'і́ле" жи́ц'а́], [с'і́мна́цац'] замість [ба́тку́ бу́де"ш по́йа́с'нува́ти"], [поспе"ре"ч'а́ла"са з ба́т'ойу], [п'і́шла гу́ла́т'], [т'о́та на́таша], [ре́ч'і дона́шуват'], [ц'і́ле" жи́т'а́], [с'і́мна́(дз')ца́т'];

– оглушення приголосних у корені слова: [ка́ска] замість [ка́зка];

– акання: вир[а]сла́ покі́, ти [па]хо́ду вагі́тна, [а]дягну́ти ша́пку;

– вимова [е] (після пом'якшеного приголосного) замість [є]: [кас'е́ти"], [се́рва́нт], [ле́ра], [вал'е́ра] замість [кас'е́ти"], [се"рва́нт], [ле́ра], [вал'е́ра];

– неправильне наголошування: йде́мо, бу́де, смі́єтеся, на гря́дах з ка́пустою, да́ли, геліко́птері, ма́ло ча́су, жи́ти у ті́ні, та́к не пі́де замість йдемо́, бу́де, смієте́ся, на г'ря́дах з ка́пустою, да́лі, гелікопте́рі, ма́ло ча́су, жи́ти у ті́ні, та́к не пі́де.

Типові морфологічні помилки:

– неправильне закінчення в орудному відмінку іменників мішаної групи жіночого роду: з ма́ленькою Ксю́шою, соси́ска з кашо́ю замість з ма́ленькою Ксю́шею, соси́ска з каше́ю;

– неправильне закінчення в орудному відмінку іменників м'якої групи чоловічого роду: бу́ла кле́йом, ми з Са́шою замість бу́ла кле́єм, ми з Са́шею;

– вживання інфінітива на –ть замість унормованої форми на –ти: хо́чу спита́ть, що́ у нас по́йти; е́мемески не вді́правля́ть; мо́жете приї́жать (до того ж неправильна вимова);

– помилки у творенні кличного відмінка: Бо́ря, ма́, Ле́ра, Ната́ш, Вале́р, ро́дина, Крі́стін, Міла́на, Ле́р, Ві́к, Іго́р, Крі́стінка замість Бо́рю, ма́мо, Ле́ро, Ната́лю, Вале́ріє, ро́дино, Хри́стино, Міла́но, Ві́ко, Іго́рю, Хри́стинко;

– закінчення прикметників: надпри́родня і́стота замість надпри́родна і́стота;

– неправильно утворено наказовий спосіб дієслів: поставиш, будь ласка замість постав, будь ласка; давай заплещи очі замість заплещи очі.

Мову в Інтернет-просторі спрощують і самі блогери, і їхні підписники, порушуючи пунктуаційні норми в дописах, а граматику не грає важливої ролі. Соціальні мережі здатні стирати кордони між правильним і неправильним, а тому людина почувається вільно у власних думках. Блоги характеризуються високим ступенем свободи, відсутністю додаткової правової відповідальності, відкритістю до дискусій, готовністю до критики. Таким чином, блог являє собою лінгвокультурний феномен, у якому встановлюється та чи інша традиція спілкування, зумовлена певними етичними правилами і нормами поведінки [6, 164]. Але є і такі, блогери, що не змінюють свою мову взагалі й несуть цю культуру в маси. Вони пишуть розмовною, живою мовою, використовуючи неологізми, слова іншомовного походження, пестливі слова та діалектизми, щоб писати для українськомовного населення. Українська мова в Інтернет-просторі все одно модернізується, вдосконалюється або ж просто змінюється.

Список використаних джерел:

1. Белей Л. Українська мова в інтернеті. Торгівля, нерухомість, розваги – тут все російською [Електронний ресурс] / Л. Белей. Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/73060/Ukrajinska_mova_v_interneti_Torgivla_neruhomist_rozvyag?a_offset.
2. Девтеров І. Комунікативний процес і мовна ситуація в Інтернеті / І. Девтеров // Філософські проблеми гуманітарних наук. 2010. № 16-17. С. 162–166.
3. Зайцева С. Інтернет-сленг в українськомовному медіапросторі / С. Зайцева // Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Д.: Вид-во ДНУ, 2011. С. 33–40.
4. Маковецька-Гудзь Ю. Українська мова у соціальних мережах // Мовні і концептуальні картини світу. 2014. Випуск 47 (Т.1). С. 658–663. 11.
5. Мельничук І. Просування послуг в соціальних мережах / І. Мельничук // Новини науки XXI століття: Збірник наукових матеріалів XXIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Вінниця, 2018. Ч.2. С. 54–57.
6. Молофій М. Спілкування в соціальній мережі / М. Молофій // 69–та студентська науково-технічна конференція. Секція «Підприємництва та перспективних технологій»: збірник тез доповідей, 17–21 жовтня 2011 року / Національний університет

«Львівська політехніка», Інститут підприємництва та перспективних технологій. Львів, 2011. С. 185–186.

7. Особливості Інтернет-спілкування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://naub.ua.edu.ua/2012/osoblyvosti-internet-spilkuвання/>.

8. Чемеркін С. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси / С. Г. Чемеркін. К. : ППВФ, 2009. 240 с.

9. Шпитальний В. В. Використання української мови в соціальних мережах / В. Шпитальний // Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: тези доп. Міжнар. наук.-теор. конф. студ. і аспір., 19-20 квітня 2016 р., м. Харків: у 3 ч. Ч. 3/ редкол. Є. І. Сокол [та ін.]. Харків: НТУ "ХПІ", 2016. С. 60-61.

УДК 81'27

*Письменна К. Я.,
магістр, студентка,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Островська Л. С.,
канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ПОНЯТІЙНА СФЕРА КОНЦЕПТУ «FREEDOM/СВОБОДА» АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУР У ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ

Концептуалізація та поява нових значень відбувається швидше, ніж їх мовна фіксація, однак саме вербалізуючись, концепти підтверджують свою значущість для лінгвокультури, осмислюючись через мову, тому поняттєвий шар відіграє важливу роль для вивчення концепту, оскільки в ньому закріплюються його ключові ознаки для лінгвокультури.

Для подальшого дослідження специфіки нових значень та сенсів необхідно в першу чергу визначити вже наявні, базові особливості концепту, які є характерними для лінгвокультури. При цьому, порівняння концептів у межах різних лінгвокультур сприяє визначенню особливостей процесу їх концептуалізації.

Дослідивши праці А. Н. Приходька, Д. В. Байсана, О. С. Колесника, А. Вежбицької, О. О. Яцкевич, В. Кононенко та І. Колегаєвої, ми

виявили, що вивчення концепту *FREEDOM/СВОБОДА* може ускладнюватися ототожненням близьких концептів, тому наше дослідження пропонує спосіб розв'язання цієї проблеми, шляхом окреслення базових ознак концепту й, зокрема, їх порівняння для виявлення лінгвокультурних особливостей, тому **об'єктом нашого дослідження** є концепт «FREEDOM/СВОБОДА» в англійській та українській лінгвокультурах, а **предметом дослідження** виступає поняттєвий шар концепту.

Метою є визначити основну смислову структуру концепту FREEDOM/СВОБОДА та особливості відображення лексичного значення його назви у досліджуваних лінгвокультурах.

Для досягнення мети, ми ставимо перед собою низку **завдань** та визначаємо **методи нашого дослідження** (дефініційний, компонентний, порівняльний аналізи). У межах англійської та української лінгвокультур ми спробуємо реалізувати їх у такий спосіб: (1) побудувати синонімічні ряди слова-репрезентанта FREEDOM/СВОБОДА; (2) виконати **дефініційний аналіз**, шляхом аналізу дефініційних статей та визначити ключові аспекти концепту FREEDOM/СВОБОДА; (3) виконати **компонентний аналіз**, шляхом виокремлення сем, які складають значення поняття FREEDOM/СВОБОДА; (4) упорядкувати ключові семи на основі їхнього смислового потенціалу та структурувати номінативне поле на ядро, медіальну зону та периферію; (5) **порівняти** номінативне поле концепту FREEDOM/СВОБОДА в досліджуваних мовах.

Аналіз словникових дефініцій слова-репрезентанта концепту СВОБОДА/FREEDOM та його синонімів в українській¹ та англійській² мовах показує, що поняття свобода/freedom охоплює різні аспекти й виступає гіперонімом, утворюючи гіпонімічні зв'язки зі своїми синонімами. В українській мові, наприклад, слово «воля» акцентує на внутрішній здатності керувати собою і приймати рішення, тоді як «вільність» більше стосується поведінкових аспектів свободи, інколи вказуючи на розв'язність або невимушеність. Поняття «дозвілля» пов'язане з вільним часом, а «незалежність» підкреслює автономію від

¹ Словник української мови: [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 9: С. 98; Т. 1: С. 735; 674; Т. 2: С. 347; Т. 5: С. 308; Т. 7: С. 506.

² Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/freedom#synonyms> (дата останнього звернення: 02.10.2024)

зовнішнього контролю. Слово «право» формалізує свободу через юридичні рамки, надаючи можливість її реалізації та захисту.

В англійській мові слово «autonomy» зосереджується на здатності до самоврядування (особиста або державна автономія), тоді як «independence» підкреслює відсутність зовнішньої залежності, особливо в політичному та економічному контексті, проте не завжди включає позитивне використання прав. «Liberty» концентрується на звільненні від обмежень або примусу, часто пов'язаних з особистими або політичними правами. «Self-determination» стосується права на самовизначення народів і груп, зосереджуючи увагу на політичній свободі. Поняття «self-governance» та «sovereignty» теж мають політичний характер, підкреслюючи самоврядування та контроль над власними справами, тоді як, в цьому контексті, «freedom» більше стосується можливості вибору без обмежень.

Отже, не можна ототожнювати концепт FREEDOM/СВОБОДА з близькими за значенням концептами, оскільки синоніми відображають лише окремі аспекти поняття, а отже, концепти, які вони представляють, мають свою специфіку й повністю не відтворюють одне одного, а можуть лише доповнювати у певному контексті (аспекті), тому розуміння взаємозв'язків між концептами, зокрема на поняттєвому рівні, сприяє глибшому осмисленню концепту та його місця в концептуальній системі.

В українській культурі концепт СВОБОДА передусім пов'язаний із **соціально-політичним аспектом**, що зосереджується на відсутності політичного та економічного гноблення. Центральними елементами цього аспекту є державний суверенітет та громадянські права, що мають велике значення через історичний досвід боротьби за незалежність і право на участь у суспільному житті. Значущим є також **фізичний аспект**, що охоплює сему «фізична свобода», оскільки в українській історії тривалий час були поневолення, кріпацтво та масові арешти. **Індивідуальний аспект** концепту включає автономію особистості, здатність приймати власні рішення та внутрішню моральну й інтелектуальну незалежність. **Філософський аспект** включає сему «свобода вибору» й «відповідальність за власні дії», а периферійні значення стосуються легкості дій (**технічний аспект**), простоти в поведінці (**поведінковий аспект**) та наявності вільного часу (**темпоральний аспект**).

В англійській лінгвокультурі концепт FREEDOM³ реалізується через два основні аспекти: *екзистенційний* є ключовим і фокусується на *стані бути вільним* та включає автономію, незалежність від рабства, обмежень чи примусу, свободу дій, самовизначення і відсутність зовнішнього контролю; та специфічний для англійської лінгвокультури, *асpekt привілейованості*, який передбачає *особливі права та можливості*, зокрема звільнення від обов'язків, надання спеціальних прав чи привілеїв, а також «імунітети», що стосуються певних юридичних або соціальних винятків.

Центральними компонентами є *автономія, звільнення (як фізичне, так і психологічне, що є специфічною особливістю) та політична свобода*, оскільки вони є найбільш узагальненими й фундаментальними значеннями. Перевага *індивідуального аспекти* над *суспільно-політичним* може бути зумовлена культурно-історичним досвідом Великої Британії, з її географічною ізоляваністю та тривалою домінантною позицією у світі, що сприяло формуванню уявлення про свободу як «автономність» та як «нівеляція зовнішнього впливу», без необхідності активної боротьби за свободу з зовнішніми силами.

Специфічним для англійського розуміння є *психологічний аспект*, який включає свободу (звільнення) від емоційного чи психічного тягара, а також *асpekt необмеженості* доступу до ресурсів. *Технічний аспект*, що стосується легкості в діях, є спільним для обох лінгвокультур як і *поведінковий*, хоча в англійській лінгвокультурі він може мати негативний характер. Таке значення в українській мові реалізується у понятті «вольність».

Отже, розуміння концепту в лінгвокультурах відрізняється, що зумовлює відмінності у семантичній структурі поняттєвого шару (Пор. рис. 1 та 2).

³ Freedom. Oxford English Dictionary.

DOI: <https://doi.org/10.1093/OED/1110149697> (дата останнього звернення: 02.10.2024)

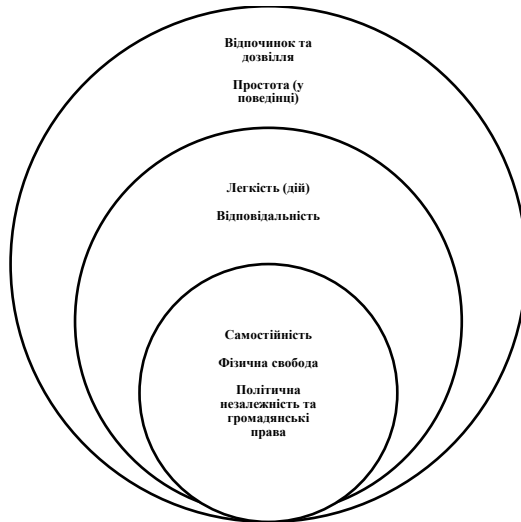

Рис. 1. Понятійна сфера концепту СВОБОДА української лінгвокультури

Рис. 2. Понятійна сфера концепту FREEDOM англійської лінгвокультури.

Формування номінативного поля концепту є лише першим етапом концептуального аналізу, який загалом, на нашу думку, передбачає комплексне дослідження поняттєвого, перцептивно-образного та аксіологічного шарів концепту, зокрема способів його вербалізації як (спроб) осмислення концепту через мову (особливо його більш віддалених шарів), тому комплексне дослідження вербалізації має відбуватися на різних польових та мовних рівнях, а перспективи подальшого застосування результатів дослідження полягають у його застосуванні для зіставного дослідження індивідуально-авторського (пере)осмислення концепту як самим автором художнього твору, так і перекладачем в межах їхніх лінгвокультур та перекладу як міжкультурної комунікації.

УДК 821.111.09.08Уайльд(043.2)

Колосюк В. О.,
*студентка 641 мз групи,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,
Науковий керівник: Даниленко І. І.,
д-р філол. наук, професор кафедри
української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКФРАСТИЧНИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ ОСКАРА УАЙЛЬДА В ПЕРЕКЛАДІ РОСТИСЛАВА ДОЦЕНКА (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)

Роман Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея» є класичним взірцем англійської літератури, що зберігає актуальність і глибину сприйняття для сучасних читачів. Екфрастична образність, тобто художнє зображення мистецьких творів через літературний текст, є однією з провідних ознак цього роману. Оскільки Уайльд приділяв велику увагу стилю і символізму в описах, переклад його творів, зокрема «Портрету Доріана Грея», вимагає від перекладача вміння передати цю екфрастичну образність з максимальною точністю і художньою естетикою. Стилїстична образність в літературі втілює емоційний та ідеологічний зміст твору. Уайльд вміло поєднує візуальність і символіку, створюючи яскраві образи, які відображають не лише зовнішність, але й глибину внутрішнього світу героїв. Опис портрета передає красу та молодість героя, але поступово стає

символом його морального занепаду. Вайльд акцентує увагу на тонкощах кольорів і форм, використовуючи візуальні деталі, щоб підкреслити зміни в Доріані. У романі Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея» художні образи займають центральне місце як у структурі сюжету, так і в стилістичній конструкції твору. Екфразистичні образи, тобто літературні описи витворів мистецтва, слугують засобом розширення смислового простору роману, дозволяючи Уайльду проводити паралелі між мистецтвом і життям. Вони створюють враження візуальної ілюстрації й одночасно підкреслюють морально-етичні проблеми, які стоять перед героями.

Переклад Ростислава Доценка є одним із найвідоміших і найбільш визнаних українських перекладів «Портрета Доріана Грея». Його перекладацька майстерність полягає не лише в збереженні змісту оригіналу, але й у здатності передати естетику та стиль Уайльда, зберігаючи водночас національну своєрідність української мови. Вайльду вдається до використання різноманітних стилістичних прийомів, які посилюють образність тексту:

- Метафори та порівняння: Уайльд часто використовує метафори, щоб порівняти портрет із природою або іншими художніми творами. Це не лише збагачує текст, а й підкреслює велич мистецтва.

- Алгоритія: Портрет Доріана може розглядатися як алгебрія для морального вибору. Цей образ втілює боротьбу між добром і злом, де зовнішня краса стає втіленням внутрішніх конфліктів.

- Кольорова символіка: Важливими є кольори, що використовуються в описах портрета. Наприклад, яскраві кольори можуть асоціюватися з молодістю та життєрадісністю, тоді як темні або брудні відтінки можуть символізувати занепад і гріх.

Стилістична образність Уайльда проявляється в багатьох аспектах:

- Візуальні деталі: Уайльд використовує детальні візуальні описи, щоб передати не тільки зовнішність портрета, але й емоційний стан Доріана. Наприклад, колір шкіри, вираз обличчя та атрибути на портреті детально описуються, що сприяє формуванню візуального образу.

- Символізм: Портрет у романі стає символом душі Доріана, його морального занепаду. Спочатку він відображає молодість і красу героя, але згодом перетворюється на жахливий образ, що ілюструє його гріхи та моральну деградацію.

- Контраст і паралель: Уайльд застосовує контраст між зовнішньою красою Доріана і його внутрішньою порожнечою, що підкреслює філософську ідею про неможливість збереження краси без етичних

компромісів. Цей контраст також виявляється у ставленні персонажів до мистецтва.

У перекладі роману можна знайти багато стилістичних особливостей екфрастичних образів, що ілюструють його образність і символіку, наприклад, портрет Доріана описується дуже детально, і цей опис є одним з найяскравіших екфрастичних образів. Уайльд пише: «Це одразу розворушило Доріана, і ось зараз, коли він стояв, задивлений у відбиття своєї вроди, в його свідомості вияснів увесь глибокий сенс тих слів. Так, прийде день, коли його обличчя зморщиться й висохне, очі потьмяніють і втратять барву, стан буде зігнуто й понівечено. Померхнуть червоні уста, злиняє золотинь волосся. Життя, творячи йому душу, спотворюватиме тіло. А стареча його незграбність викликатиме тільки відразу й огиду.» Тут можна побачити такі стилістичні особливості, як візуальні деталі, адже автор використовує кольорові нюанси, щоб передати красу та молодість героя.

За стилістичні особливості також відповідає опис змін у портреті, що створює сильний контраст між його початковим і кінцевим виглядом, підкреслюючи ідею про те, що зовнішня краса є ілюзією, яка не може приховати внутрішнє зло. Портрет виступає як «дзеркало душі» Доріана, що ілюструє його моральний стан. Вайльд майстерно використовує стилістичну образність екфрастичних образів для поглиблення теми краси, моральності та внутрішніх конфліктів. Опис портрета Доріана не лише слугує візуальною характеристикою, а й розкриває його душевний стан, створюючи багатозарову символіку в тексті. Вайльд також використовує стилістичні особливості екфрастичних образів для опису навколишнього середовища, яке відображає внутрішній світ персонажів. Наприклад:

«Сад, у якому вони сиділи, був сповнений ароматів: лілії зберігали свою білизну, а троянди розцвітали у всіх відтінках червоного. Вся природа, здавалося, раділа своєму буттю, але Доріан відчував лише порожнечу всередині себе.» Стилiстичнi особливостi проглядаються у кольоровій символіці, адже використання кольорів у описі рослинності (білі лілії та червоні троянди) символізує контраст між чистотою і гріхом. Також сюди входить емоційна глибина: опис природи, яка «радіє», підкреслює ізоляцію і внутрішній біль Доріана, що додає емоційної напруги до його образу. Стилiстична образнiсть в «Портретi Дорiана Грея» вiдiграє ключову роль у розкриттi iдей Оскара Уайльда про красу, мистецтво та моральнiсть. Вона проявляється через екфрастичнi описи, метафори, символiзм i контрасти, якi формують глибоке враження вiд твору. Основний екфрастичний образ – портрет

Доріана Грея – функціонує як відображення внутрішнього світу героя та показує його моральне переродження. Стилiстична образність у цьому описі грає вирішальну роль. Спочатку портрет описується ідеалізовано, використовуючи поетичні й насичені образи краси.

У перекладі Ростислава Доценка збереження цих екфрастичних образів вимагає точного підбору слів та стилістичних прийомів. Наприклад, опис самого портрета у Доценка подається з увагою до деталей, які передають відчуття жаху від зовнішнього відображення внутрішньої деградації героя. Важливо, що перекладач не лише буквально перекладає зміст, але й зберігає атмосферу напруги, яку створює Уайльд. «Поверхня картини виглядала точнісінько такою ж, як вона вийшла у нього з рук. Це жахливе зіпсуття явно прийшло знутри. Якесь потайна імпульсивність портретового життя спричинила те, що його повільно роз'їдає проказа розбещеності. Розклад тіла у вогкій могилі не такий моторошний!» Тут порівняння потворної зміни в портреті з музичною дисонансною нотою підкреслює, наскільки глибокий і страшний цей моральний злам, відображений у мистецькому творі. Портрет стає метафоричним відображенням душі Доріана. Коли він починає вести аморальне життя, зміни в портреті, які Ростислав Доценко передає майже так само виразно, як і в оригіналі, демонструють гріховність та моральну деградацію героя. Цей приклад показує, як через стилістичну образність Вайльд посилює тему морального розпаду, використовуючи контраст між незмінною зовнішністю Доріана в реальності й поступовим спотворенням портрета. Стилiстична образність також виражена через метафори і порівняння, які пов'язують красу із загрозою та внутрішнім злом. Уайльд у романі часто використовує метафори, що підкреслюють подвійність образу Доріана – його зовнішня краса приховує розпущену та спустошену душу. Доценко передає ці метафори в перекладі, підкреслюючи моральну порожнечу героя і одночасно її контраст із зовнішньою привабливістю. Стилiстично, цей образ служить інструментом для розкриття внутрішнього конфлікту між видимістю і сутністю.

Екфрастичні образи виконують кілька важливих функцій у романі:

- Глибокий емоційний відгук: Опис портрета Доріана викликає емоційний відгук як у героїв, так і в читачів. Це стає можливим завдяки майстерному використанню метафор і порівнянь, що надають опису додаткової глибини.

- Критика суспільства: Через опис мистецтва і його впливу на персонажів Вайльд критикує суспільні норми і моральні цінності свого часу. Він ставить під сумнів ідеали, що сповідаються в вікторіанському

суспільстві, і показує, як вони можуть призводити до морального розпаду.

Оскар Уайльд створює образи, що нагадують витончені полотна художників, де кожен штрих має своє значення. Доценко передає ці образи, використовуючи відповідні стилістичні засоби української мови: алітерації, метафори, повтори, що підкреслюють симфонічність та ритмічність тексту: «А який прегарний був Доріан учора за обідом у клубі! Він сидів навпроти Генрі, очі йому палали, уста були напіврозтулені в жакній насолоді, а тіні червоних абажурів ще більш підсилювали рум'янець того дива, що розквітало на його обличчі. Розмовляти з ним – це наче торкатися ніжних струн скрипки: він подає голос на кожен дотик і порух смичка...». Ці слова передають не лише візуальну, а й музичну гармонію форми, що підсилює естетичне враження від роману. Одна з важливих особливостей перекладу Доценка полягає у тому, що він зберігає емоційний вплив екфрастичних образів на читача. Вплив екфрастичних описів у «Портреті Доріана Грея» на читача можна порівняти з ефектом відеопоезії, коли візуальні та вербальні елементи створюють потужний емоційний і естетичний ефект. У перекладі Ростислава Доценка, цей уривок зберігає тонку гру між візуальними деталями і внутрішнім захопленням героя власною красою. Опис не лише підкреслює фізичні риси Доріана, але й створює відчуття його ідеалізації мистецтвом, яке, на думку Вайльда, має окрему від реальності, бездоганну природу.

Переклад «Портрета Доріана Грея» Ростиславом Доценком є вдалим прикладом того, як можна передати екфрастичну образність роману, зберігаючи його філософську глибину та естетичну витонченість. Стилiстичні прийоми, які використовує перекладач, допомагають створити відповідний настрій і атмосферу, що наближає українського читача до оригінального тексту Уайльда. Збереження екфрастичних образів у перекладі дозволяє передати символізм і візуальну складову роману, роблячи цей твір доступним для нового покоління читачів. Стилiстична образність екфрастичних образів у романі «Портрет Доріана Грея» є надзвичайно важливою для розуміння його глибокого змісту. Завдяки своїй майстерності Вайльд створює складну мережу образів, що розкриває теми краси, мистецтва і моральності. Переклад Ростислава Доценка є важливим етапом у збереженні цієї образності для українського читача, адже він дозволяє насолоджуватися не лише сюжетом, а й естетичним багатством оригіналу, відкриваючи нові горизонти для розуміння творчості Вайльда.

Підсекція:

**НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА
ЛІТЕРАТУРИ, А ТАКОЖ МЕТОДИКИ ЇХ ВИКЛАДАННЯ У ВІК
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

УДК 811.161

Васильєва Н. О.,

канд. філол. наук, доцент б.в.з.

*доцент б.в.з. кафедри англійської філології та перекладу
ЧНУ ім. Петра Могили, Миколаїв, Україна*

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА МАТЕРІАЛІ
СУЧАСНИХ ПАРЕМІЙ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ**

Устрій сучасного світу суттєво відрізняється від минулого не лише через стрімкий розвиток технологій, а й завдяки метаморфозам у світоглядах і цінностях суспільства. Принципово важливого значення набуває проблема гендеру, «складного соціокультурного процесу конструювання суспільством різниці у чоловічих та жіночих ролях, поведінці, ментальних та емоційних характеристиках та самого «результату» (О. П. Щотка), а також гендерної рівності.

Поняття «гендер» у значенні явища відмінності між чоловіками та жінками вперше було введено американським психоаналітиком Р. Столлером наприкінці 1960-х років. До того часу ж це поняття вживалося у мовознавстві лише для позначення граматичного роду слів.

У межах соціології особливу увагу приділяють явищу гендерних стереотипів, що постають як «стійкі, повторювані, загальноприйняті соціальні уявлення про місце та ролі, що виконує кожен гендер у суспільстві, а також особистісні характеристики людей з різною гендерною ідентичністю» (О. П. Щотка) і способам їх подолання. Саме тому актуально проаналізувати міжпредметні зв'язки соціології, психології та лінгвістики, а зокрема особливості репрезентації гендерних стереотипів на матеріалі сучасних англійських пареміологічних одиниць.

Зазначимо, що питання взаємозв'язку мови й статевої приналежності вивчали іноземні науковці А. В. Кириліна, К. Сарвет та інші, а також вітчизняні дослідники Я. О. Павлищева, Ю. П. Маслова, Л. М. Корнева, З. Р. Дубравська та А. В. Петрова.

Відомо, що культурні риси й типові погляди народу на певні явища завжди знаходять своє відображення у мові. Цінності народу, світогляд і життєві настанови переходять із покоління у покоління й часто закріплюються у формі паремій, стаючи могутнім джерелом різноманітних стереотипів, у тому числі й гендерних. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» подано визначення паремії: «народні вислови, якими передаються елементарна сценка чи найпростіший діалог». Фактично синонімом до терміну «паремія» є «фразеологізм» – «усталений зворот, стійке поєднання слів, що виступає в мові як єдиний, неподільний і цілісний за значенням вислів» (Великий тлумачний словник сучасної української мови).

Проаналізувавши сучасні лексикографічні джерела онлайн («Oxford Dictionary of Proverbs», «A Dictionary of Anglo-American Proverbs and Proverbial Phrases Found in Literary Sources of the Nineteenth and Twentieth Centuries», «English Proverbs and Sayings», etc.) ми виявили понад 60 прислів'їв та приказок, що репрезентують гендерні стереотипи, які далі розподілили у групи про гендерно зумовлені стереотипні ролі соціальної поведінки.

Стереотипи про жінок в англійських пареміях.

Перша група містить паремії, що вербалізують балакучість жінки:

A deaf husband and a blind wife are always a happy couple. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *Silence is a woman's best garment.* (The Oxford Dictionary of Proverbs); *A maid should be seen, and not heard.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Друга група одиниць репрезентує злісність та мстивість жіноцтва:

Hell hath no fury like a woman scorned. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *Three things drive a man out of his house — smoke, rain, and a scolding wife.* (The Oxford Dictionary of Proverbs); *All are good lasses, but whence come bad wives?* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Третя група ілюструє фізичну й моральну слабкість жінок, їх обов'язок щодо повсякденної роботи:

The female of the species is more deadly than the male. (The Oxford Dictionary of Proverbs);

A woman and a glass are ever in danger. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *A woman's work is never done.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Четверта група зображує особливості зовнішності жінки:

A man is as old as he feels, and a woman as old as she looks. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *A blind man's wife needs no paint.* (The Oxford Dictionary of Proverbs); *Never choose your women or your linen by candle light.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

До **п'ятої групи** було віднесено стереотипи про те, що жінка/дівчина повинна бути покірною і мовчазною.

A woman, a dog, and a walnut tree, the more you beat them the better they be. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *A whistling woman and a crowing hen are neither fit for God nor men.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Шоста група одиниць вказує на непостійність як рису характеру жінки:

A woman's mind and winter wind change oft. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *A woman is a weathercock.* (The Oxford Dictionary of Proverbs); *Nineteen nay says of a maiden are a half a grant.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Сьома група ілюструє зрадливість жінок як шаблон поведінки:

The husband is always the last to know. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *He that lets his wife go to every feast and his horse drink at every water, shall neither have good wife nor good horse.* (The Oxford Dictionary of Proverbs); *Who has a fair wife, needs more than two eyes.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Восьма група демонструє уявлення про те, що жінка може завдати проблем:

A woman and a ship ever want mending. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *No mischief but a woman or a priest is at the bottom of it.* (English Proverbs on Woman).

Дев'ята група містить паремії, які зображують хитрість або мудрість жінки, що допомагають їй досягати бажаного:

Women will have their wills. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *Trust not a woman when she weeps.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Стереотипи про чоловіків в англійських пареміях.

Типові уявлення про чоловіків відображені в англійських прислів'ях і приказках значно рідше, ніж уявлення про жінок. У проаналізованих джерелах було виокремлено дві групи паремій, що відображають стереотипи про маскулінність.

Перша група зображує психологічні й фізичні особливості чоловіків:

Boys will be boys. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *The way to a man's heart is through his stomach.* (The Oxford Dictionary of Proverbs); *The female of the species is more deadly than the male.* (The Oxford Dictionary of Proverbs).

Друга група паремій вказують на типову поведінку чоловіків у шлюбі:

A young man married is a young man marred. (The Oxford Dictionary of Proverbs); *Better be an old man's darling, than a young man's slave.* (The Oxford Dictionary of Proverbs); *In the husband wisdom, in the wife gentleness.* (The Oxford Dictionary of Proverbs) .

У ході аналізу стала очевидною репрезентація жінки переважно в негативному «світлі», тоді як чоловік представлений у позитивному аспекті та у ситуаціях домінування. Наприклад, стереотипний злостивості та мстивості жінки протиставлено чоловіка, позбавленого характеристики: «Man, woman, and devil, are the three degrees of comparison», «Three things drive a man out of his house — smoke, rain, and a scolding wife».

Жінку, особливо зовнішньо привабливу, зображують як здатну до зради, а чоловіка – таким, що має пильнувати за дружиною або навіть стає жертвою зради: «*Who has a fair wife, needs more than two eyes*», «*He that lets his wife go to every feast and his horse drink at every water, shall neither have good wife nor good horse*», «*The husband is always the last to know*».

Фізична й моральна слабкість жінки контрастує із фізичною і духовною міццю чоловіка: «*The female of the species is more deadly than the male*» або «*Six hours for a man, seven for a woman, and eight for a fool*».

Англомовні паремії також вказують на те, що жінка повинна бути стриманою і покірною, а чоловік – мудрим та відповідальним за неї: «*In the husband wisdom, in the wife gentleness*» чи «*A woman, a dog, and a walnut tree, the more you beat them the better they be*».

Щодо зовнішності, жінці приписують схильність надавати значення красі, а чоловіку – фізичній силі: «*A man is as old as he feels, and a woman as old as she looks*»; окрім того, вважається, що чоловік, який володіє типовими маскулініними чеснотами (сміливість, рішучість тощо), гідний жіночої краси: «*Faint heart never won fair lady*».

А проте певні приказки явно демонструють перевагу жінок над чоловіками завдяки їх вродженій хитрості й мудрості: «*Trust not a woman when she weeps*», «*Women in mischief are wiser than men*».

Проводячи дослідження паремій із гендерним компонентом, спостерігаємо певну незбалансованість, оскільки чоловіки рідше висвітлені у проаналізованих фразеологізмах, а відображені маскулініні риси частіше мають узагальнений або нейтральний характер: «*Boys will be boys*», «*The way to a man's heart is through his stomach*», «*A young man married is a young man marred*».

Таким чином, було з'ясовано, що гендерні стереотипи, репрезентовані в англійських пареміях, переважно зображують андроцентричну модель суспільства, пригнічуючи жінку, виявляючи її негативні риси (зокрема, слабкість, низькі інтелектуальні здібності, балакучість, злісність, мстивість, непостійність, схильність до зради тощо) та залежність від чоловіка, тоді як чоловіка – фізично й морально сильним, розумним і мудрим патріархом родини. Тим не менш, деякі паремії демонструють і певні позитивні риси жінки (хазяйновитість, вміння бути турботливою матір'ю, усвідомленість і вміння досягати бажаного, а також висловлюють переконання, що насправді жінка керує чоловіком, будучи розумнішою та мудрішою за нього).

Перспективою дослідження є порівняння вербалізації гендерних стереотипів у межах паремій на матеріалі близькоспоріднених і неспоріднених мов.

УДК 811.111

Жаронкіна О. І.,
*студентка 641 групи,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*
Науковий керівник: Животовська Т. Г.,
*д-р філософії, доцент б.в.з. кафедри англійської
філології та перекладу,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

SIMILES IN DONNA TARTT'S NOVEL “THE SECRET HISTORY”: SEMANTIC AND FUNCTIONAL ASPECTS

Simile is a powerful tool of expression. It allows us to show similarities, contrasts, and associations between different objects, phenomena, and ideas. For several decades, linguists have been studying and enhancing their knowledge of similes, including notable figures such as O.O. Potebnya, H. Bredin, K. Wiles, L. Efimov, V.A. Kukharenko, and others. Many writers use this literary technique to create expressive images, deepen the plot, and reveal the emotional states of the characters. An example of such a writer who skillfully uses similes is Donna Tartt, a American contemporary author. Through her use of similes, Tartt effectively evokes complex emotions and builds vivid descriptions that help readers connect deeply with the characters and the unfolding events in her campus novel “The Secret

History". The relevance of this research lies in the interest of modern linguistics in the study of similes and the lack of analysis of this stylistic device in the context of Donna Tartt's novel "The Secret History" in Ukrainian.

The aim of the study is to investigate simile and the peculiarities of its functioning within Donna Tartt's novel "The Secret History". In accordance with the aim, the following tasks were identified and accomplished: defining simile according to both domestic and foreign scholars; exploring the main classifications of simile as a stylistic device; examining the functions of simile as a stylistic device; analyzing the semantic and functional features of simile in Donna Tartt's novel "The Secret History".

The subject of the study is simile, its types and functions in Donna Tartt's novel "The Secret History". The theoretical basis of the research has been formed by the works of domestic and foreign scholars devoted to the study of simile: N. Kirvalidze, L.P. Efimov, P. Pierini, H. Bredin, V.A. Kukhareenko, and others. The practical significance is determined by the fact that this analysis of simile in Donna Tartt's novel "The Secret History" provides tools for analyzing other literary works from the stylistic point of view.

According to the semantic classification principle, similes are divided into extensional, intensional, panoramic, and generalizing types.

The essence of an extensional simile is to describe the target object by comparing it to other objects or phenomena that share common features. This facilitates the reader's ability to imagine and understand the described object or situation by comparing it to familiar and visually accessible images. For instance, in the simile "He was sour-faced, about sixty, with a thin mouth and big meaty jowls like a bloodhound's," the author uses the image of a bloodhound to create a more vivid and visually comprehensible description of the character's appearance. The simile allows the reader to imagine the man's rough features and heavy, sagging cheeks, which are associated with the same features of a bloodhound.

The peculiarity of an intensional simile is that it describes the target object by its internal state. In this context, the term "internal state" refers to both the enduring mental characteristics of a person and the situationally determined variable emotions they experience. For example, the simile "As ghastly as it had been, there was no denying that Bunny's murder had thrown all subsequent events into a kind of glaring Technicolor" exposes the characters' inner state after the murder. The comparison of the characters' lives after the murder with Technicolor reflects the impact of

adrenaline and excitement on their perception of reality. Just as the Technicolor technology added new bright colors to black-and-white films, the events that took place painted the characters' lives in new, intense colors, creating a stronger impression of their everyday experiences.

Panoramic simile is used to depict various natural phenomena, events, or situations against which the plot develops. It helps convey the atmosphere, mood, and context of the novel, expanding the reader's understanding of the situation in which the characters find themselves. For example, to create a disturbing and eerie atmosphere, the author compares willows to the fingers of a skeleton: "Bare willows clicked on the windowpanes like skeleton fingers." This simile makes the reader feel anxious and anticipate something sinister, complementing the overall dark mood of the novel. Correspondingly, the simile "icicles cracked and plunged like daggers from the sharp peaks of the roofs" works in the same way. Icicles are compared to daggers, emphasizing their sharpness and danger, creating a sense of tension and threat, thus deepening the perception of the winter landscape in which the characters are placed.

A generalizing simile anaphorically refers the reader back to previously described events in the text. Its primary function is to summarize and provide a generalization of the situation that has been presented. For example, when talking about the night his friends accidentally killed a farmer, Francis ends his story with the phrase: "It was a nightmare." This simile summarizes all the horrific events of that night, emphasizing the sense of fear, chaos, and hopelessness that the characters felt, and serves as an emotional conclusion to the situation described.

If we classify the similes in the collection according to their functions, they can be divided into the following types: depictive, evaluative, and those that create a satirical effect.

The depictive function implies the primary purpose of a simile: to enable the reader to create a complete mental image of an object or character. This applies to both the external and internal features of the characters and objects conveyed to the reader. In the very first simile in the novel, "the black crowds sprinkled over Mount Cataract like ants in a sugar bowl," Donna Tartt uses the image of ants to convey the chaotic movement of the crowd. Just as ants scatter quickly and randomly, the crowd of people moves in different directions, creating a dynamic image. This simile helps the reader imagine the continuous movement and sense of bustle that prevails in this scene, adding emotional intensity to the description of the events.

The evaluative function of simile also plays a significant role. In literature, the evaluative function serves to express the subjective attitude of

the author towards characters or objects by assigning them a negative or positive evaluation. For example, in the simile “Henry paid the check while Bunny hung behind him like a bad child,” the evaluative function expresses a negative attitude towards Bunny’s behavior. The comparison with a “bad child” emphasizes Bunny’s infantilism, immaturity, annoyance, and inability to take responsibility for his actions, creating a negative image of this character in the eyes of the reader.

The function of creating a satirical effect allows for the introduction of a satirical tone at certain moments in a work that would be challenging to achieve through other methods. A great example of such a simile, which carries a satirical commentary, is found in the line, “Camilla smiled, not exactly at me – a sweet, unfocused smile, quite impersonal, as if I were a waiter or a clerk in a store.” Comparing Richard to a service worker conveys the narrator’s sense of insignificance in Camilla’s eyes. It also mocks the attitude of the Greek students towards all other students who are not part of their group, as these characters consider themselves superior and smarter than others. The comparison to a waiter or a shop assistant emphasizes how dismissive they are of people outside their circle, demonstrating their sense of superiority and snobbery.

The analysis based on semantic classification revealed that Donna Tartt’s campus novel “The Secret History” features a variety of similes, including extensional, intensional, panoramic, and generalizing. Extensional similes are employed to describe target objects by comparing them to other objects or phenomena, enhancing the reader’s understanding through familiar imagery. Intensional similes depict characters’ internal states such as their emotional experiences and mental characteristics. Panoramic similes offer a broad view of the story’s setting, enhancing the atmosphere and context. Generalizing similes summarize and encapsulate previously described situations, offering an evaluative perspective. The analysis thoroughly investigated all four simile types, using prominent examples from the novel. Furthermore, it delved into the functions of similes in “The Secret History”. The depictive function helps create vivid images through comparisons, allowing readers to form a clear and colorful visualization. The evaluative function of similes contributes to the revealing of the author’s position and attitude. The satirical function adds irony, shedding light on and critiquing social issues and character flaws within the narrative.

References

1. Gargani A. Poetic comparisons. How similes are understood. Salford : School of Arts and Media of University of Salford, 2014. 352 p.

2. Hussain R. Metaphors and similes in Literature. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*. 2014. Vol. 3, no. 9. P. 1–2.
3. Kirvalidze N. Three-dimensional world of similes in English fictional writing. *Sino-US English Teaching*. 2014. Vol. 11, no. 1. P. 25–39.
4. Pierini P. Simile in English: from description to translation. *CÍRCULO de Lingüística Aplicada a la Comunicación (clac)*. 2007. No. 29. P. 21–43.
5. Tartt D. *The Secret History: A Novel*. New York, Ivy Books, 1993.

УДК 811.111

Anastasiia Radutna,

MA student,

Department of English Philology and Translation,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Tetyana Zhyvotovska,

PhD, assistant professor,

Department of English Philology and Translation,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

STRUCTURAL AND STYLISTIC FEATURES OF RHETORICAL QUESTIONS IN THE HEADLINES OF THE ENGLISH- LANGUAGE EDITION NZ HERALD

In the process of developing mass communication, namely online publications, interest in the study of means influencing the reader has increased. One of the tasks of stylistics is to establish an active interaction between the author of the article and the reader, i.e. dialogization of language. This paper examines the headlines of newspaper articles in the form of rhetorical questions, since one of the centers of attention of modern researchers is the rhetorical question and its typology, functions and stylistic means of influencing the addressee.

The rhetorical question as a headline of a newspaper article is a fairly common and effective figure of dialogization of monologue speech. A number of studies in the field of linguistics have been devoted to rhetorical figures and techniques as a means of enhancing expressiveness, which determine that rhetorical structures serve to highlight its semantic and emotional centers, to form the addressee's emotional and evaluative attitude towards the subject of speech. A skillfully chosen newspaper headline is the

first stage of “discussing” the text of an article, which shapes the reader's point of view and feelings. Moreover, rhetorical questions can arouse in readers a sense of initiative and involvement in interaction with the author of the article.

Specific functional and linguistic features of the headline provide sufficient grounds for its definition as a separate aspect of journalism. According to a Swiss linguist Charles Bally, a rhetorical question is a type of question asked not to elicit an answer but to make a point or to emphasize something. In Bally's view, the rhetorical question serves as a powerful expressive tool in communication, functioning to provoke thought, highlight a point, or stimulate emotional responses from the listener. The rhetorical question does not expect an answer; instead, it presupposes that the answer is already obvious or universally understood. For Bally, rhetorical questions are part of the expressive and emotive functions of language. These types of questions reflect a speaker's emotional stance or attitude towards the subject rather than seeking new information (126).

The aim of the paper is to distinguish and systematize modern rhetorical question headings functioning in the online newspaper *NZ Herald*, to determine the main rhetorical functions of these units, as well as stylistic means of expressing the addressee's perception of the information.

The term “rhetorical question” is widely used by researchers. However, its widespread use is not supported by a single interpretation of the nature of this concept from a linguistic point of view. The definition of the concept of “rhetorical question” is complicated in the general typology of interrogative sentences developed by modern syntactic science. Most linguists believe that rhetorical questions are emotionally colored statements or negations (J. Leach, J. Swartwick, R. Quirk, S. Greenbaum). The second group of scholars characterizes rhetorical questions as containing hidden statements that are emotional in nature (E.I. Shendels, R.L. Reingand).

Linguist N.V. Rudenko states that rhetorical questions include all interrogative sentences that do not require an answer and that increase the emotional tone, i.e., the emotional intensity of the statement and the lack of an informative answer are among the main features of rhetoric (210). The rhetorical question is characterized as an effective figure of dialogization of monologic speech, which serves for the semantic and emotional highlighting of its semantic centers, for the formation of the addressee's emotional and evaluative attitude to the subject of speech, as well as for the intensification of the perlocutionary effect.

According to the classification of Ukrainian linguists M.A. Karp and A.R. Burtnyk, rhetorical questions can also be divided into some categories depending on their use (185). The scholars consider the following

classification based on the speeches of the 42nd US President Bill Clinton in order to trace the mechanisms of influence of syntactic and stylistic techniques on the mass consciousness.

First, hydophora is a linguistic device where a person asks a question and then immediately answers it. Usually, the question and the answer are in the same paragraph. For example, “Do you believe we can create more jobs over the long run by cleaning up the environment? I know we can. That should be our commitment.” (Karp, Burtneck 185)

Second, researchers M.A. Karp and A.R. Burtneck define hypophora as a question that immediately contains an answer. It is used to control the speech. This type of rhetorical question is often used in political debates to either challenge an opponent or to hint at one's position. Here is the example of a hypophora: “Since they get the care but they don't pay, who does pay?” (Karp, Burtneck 186)

Third, in their article “A Structural and Semantic Analysis of the Syntax of Bill Clinton's English Political Speeches,” philologists M.A. Karp and A.R. Burtneck distinguish antipophore, a figure of speech usually used when one person argues with himself. It is a rhetorical question used by a person when no one is listening or no one is answering. It is usually used to create an intentional effect. It is often used to end a debate in a neutral way. For example, “To those who believe that God made each of us in His own image, how could we choose the darker road?” (Karp, Burtneck 186)

Fourth, scholars M.A. Karp and A.R. Burtneck define erothese as a rhetorical device in which someone asks a question with the confident expectation of an affirmative or negative answer. For example: “Second, how do we preserve our old and enduring values as we move into the future? And third, how do we meet these challenges together, as one America?” (Karp 186)

For this study, the New Zealand online newspaper *NZ Herald* has been chosen. It is a daily English-language publication published in the largest city of New Zealand - Auckland. This publishing house is considered an authoritative New Zealand newspaper that has been covering the news of this country since 1863, and the online edition has been operating since 1998. This newspaper contains information in accordance with the following headings: New Zealand, Business, Sports, World, Lifestyle, Entertainment, Auckland, Wellington, Communities, Politics, Private Property, Travel, and Expert Opinion.

As a result of the research, 50 headlines from the New Zealand online newspaper *NZ Herald* that contain rhetorical questions were analyzed. Out of all the headlines, 5 types of rhetorical question were identified: the rhetorical question (proper), hydophora (or question-answer unity), hypophora, antipophora, and erothese.

The first analyzed headline group was the rhetorical question (proper). “AI: Is your job at risk from digital humans?” (21.02.23) illustrates that the purpose of this headline is to provide facts that robots can now replace humans in the workplace. The author of the article argues that technology has reached such a level that artificial intelligence can perform all the tasks assigned to humans. The journalist argues that robots never complain, never get tired, and never demand a raise. The author does not try to influence people or compare them to robots, as the purpose of the text is to inform about the trend in the world of technology and the possibilities of its implementation in enterprises.

The rhetorical question (proper) was the most numerous group, accounting for 72% of the total number of headlines. This is due to its versatility of its usage to cover many topics and its referential function, i.e., the rhetorical question itself contains a full-fledged judgment that is revealed in the further text of the article.

The second most numerous type of rhetorical question was hydophora. “Trying to lose weight? Here's why scientists want you to eat blue food” (18.02.23) is one of the most striking examples of the use of hydophora. The first sentence identifies the problem – a person is trying to lose weight. The second sentence offers a solution with a reference to a reliable source of information, namely, a reference to the opinion of scientists. The second sentence also serves to attract the reader's further interest in the article. In the following sentences such type of a rhetorical question as hypophora was identified: “Orchestrating job losses to kill inflation - is there a better way?” (24.11.22), where the journalist in the first part argues that the way to fight inflation is through massive layoffs, and the second part functions to raise doubts about the rationality of this policy.

The next type of a rhetorical question studied was antipophora. It is used when a person argues with himself or herself. This type is special because of the antithesis present, which helps to identify antipophora among other questions. The semantic load of the first sentence is denied in the second as in the example: “Marriage has health benefits. So why is it so unfashionable?”.

The last type of a rhetorical question, erotese, accounted for only 2% of the studied units as it is more often used in public speaking and is characterized by a question with an expectation of a certain answer. For example, “Travel dilemmas: Is it ethical to visit ecologically sensitive environments?” (23.01.23) – in this headline, the question can be immediately answered with denial, because people should maintain ecological environments that are at risk, and not turn them into centers of tourism business.

The less numerous types of rhetorical question were hydophora, which accounts for 12%, hypophora – 8%, antipophora – 6%, and erotese – 2%.

These types of rhetorical questions are actively used in speeches and in journalistic style to achieve certain goals: to draw attention to specific problems, to stimulate reflection, and to convey expected information, which will be confirmed by the subsequent text.

Thus, the analysis of the headlines of *NZ Herald* articles illustrates the wide use of rhetorical questions as means to establish an active interaction between the author of the article and the reader, provoke thoughts, and to stimulate responses among the audience.

References

1. Bally C. *Traité de stylistique française*. Paris, 1951. 416 p.
2. Karp M.A., Burtuk A.R. Structural and semantic analysis of the syntax of Bill Clinton's English political speeches. *Young Scientist. Philological Sciences*. Lviv: Publishing house of the National Univ. Lviv Polytechnic, 2012. Issue 12. P. 183-187.
3. Rudenko N.V. Atypical interrogative sentences as an instrument of psycholinguistic manipulation in English. *Actual Problems of Romance and Germanic Philology and Applied Linguistics: a scientific journal*. Chernivtsi: Rodovid, 2016. Issues 11-12, Part 2. P. 208-212.
4. *NZ Herald*: [website]. Auckland, 2023. URL: <https://www.nzherald.co.nz/> (retrieved 05.10.2024).

УДК 378

Зубенко Т. В.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри англійської філології,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*
Усатенко Д. Ю.,
*студентка 4 курсу факультету філології
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Зміни, що відбуваються сьогодні в суспільному житті, вимагають розвитку нових педагогічних технологій, що орієнтуються на індивідуальний розвиток особистості, навичок самостійного навчання, формування вміння чітко вирішувати поставлені завдання. Такий підхід спонукає до впровадження в освітній процес альтернативних

форм і способів освітньої діяльності. Серед них є технологія «перевернутого» навчання.

На думку Опанасюк Л.В. перевернуте навчання – це форма активного навчання, яка дозволяє «перевернути» звичний процес навчання таким чином: домашнім завданням для студентів є перегляд відповідних відео фрагментів з навчальним матеріалом наступного уроку, студенти самостійно проходять теоретичний матеріал, а на занятті час використовується на виконання практичних завдань.

Науковці Т.В. Рябуха, Н.О. Гостіщева, Л.А. Кулікова, Т.І. Харченко відмічають, що застосування цієї технології навчання сприяє персоніфікації навчального процесу, раціональному використанню аудиторного часу та результативності.

Поняття «перевернутого класу» (англ. Flipped classroom) – це така педагогічна модель, в якій типова подача лекцій і організація домашнього завдання міняються місцями.

У традиційному класі вчителі проводять урок, викладаючи теми чи поняття, а студенти конспектують і слухають. Після заняття їм задають домашнє завдання, яке вони повинні виконати самостійно. Вони не отримують негайної підтримки та зворотного зв'язку від учителя.

Перевернуте навчання використовує онлайнів та офлайнів технології, зокрема відеокліпи. Вчителі використовують їх, щоб представити студентам нові поняття перед тим, як вони зустрінуться з ними на занятті.

Опинившись на занятті, студенти беруть участь в обговоренні, застосовуючи новий зміст або інформацію, яку вони дізналися вдома.

Методист Озарко І. Зазначає, що суть «перевернутого навчання» зводиться до заміни традиційної схеми навчання («класичний урок – домашнє завдання») на кардинально протилежну схему («засвоєння теоретичного матеріалу вдома через відеоуроки, презентації, додаткові джерела, запропоновані викладачем, – практичне обговорення проблемних питань, нових понять, ідей, закріплення теоретичного матеріалу на занятті в режимі онлайн»).

Це такий підхід до організації освітнього процесу, за якого аудиторна й позаудиторна роботи змінюють позиції, що дає можливість зробити процес навчання гнучким, активно залучити студентів до роботи, сформувати креативне середовище, де вони вчаться критично мислити та працювати в команді, оптимізувати класну роботу, значно поглибити вивчення предмета.

На думку В. Джіліпсі, ця нова навчальна технологія, покликана допомогти студентам налаштуватися на критичне мислення, повною

мірою залучати до діяльності усіх учасників освітнього процесу, стимулювати глибоке розуміння матеріалу.

Оцінювання засвоєння нового матеріалу проводиться в кінці того ж самого уроку за допомогою виконання завдань, комп'ютерного тестування тощо. «Перевернуте навчання» передбачає відмову від таких прийомів: виступи студентів біля дошки, фронтальне опитування, диктування конспектів, перегляд тривалих навчальних фільмів і презентацій тощо. Натомість запроваджуються елементи педагогіки співробітництва: викладач виступає скоріше в ролі колеги й консультанта. студенти опановують навчальний матеріал значною мірою за допомогою самонавчання, що сприяє розвитку пізнавальної активності та самостійності.

Закордонні дослідники встановили, що використання перевернутого навчання приносить педагогічні переваги, наприклад:

- надання більше можливостей для обговорення;

- збільшення активного навчання;

- мотивацію студентів у навчанні;

- підвищення рівня самотісного навчання, оскільки студенти можуть використовувати свій вільний час для вивчення теми, шукати допомоги в інших джерелах, щоб покращити свій словниковий запас.

Проте, є певні недоліки використання даного методу у навчанні. Оскільки відповідальність за підготовку до уроку повністю покладається на студента, то виникають такі випадки, коли студенти приходять невідповідно.

Також вагомим аргументом є те, що в сучасному суспільстві молодь і так проводить дуже багато часу за комп'ютером, а «перевернуте навчання» лише погіршить цю тенденцію.

Окрім цього, дана технологія вимагає від викладачів додаткового часу на підготовку, оскільки створення якісного й змістовного відео потребує неабияких зусиль та навичок. До того ж, щоб викладачі оволоділи технічними навичками, може знадобитися додаткова підготовка.

Із урахуванням усіх перелічених переваг й недоліків, розглянемо доцільність використання технології «перевернутого навчання» у викладанні англійської мови.

Як слушно зауважує Р. Станард, на заняттях з англійської мови ця технологія не є чимось новим, адже викладачі зазвичай вміло використовують час на занятті, де студенти виконують цікаві завдання в групах або парах на основі матеріалу, опрацьованого вдома. Цю думку поділяє також А. Басал, який стверджує, що попередньо

записані відео мають бути інтегровані з іншими видами діяльності на занятті для того, щоб навчання було успішним.

Застосування методу «перевернутого навчання» у процесі навчання англійської мови може супроводжуватись використанням додаткових форм навчання – це можуть бути дискусії, дебати, презентації.

Оскільки відео є основним інструментом у цій технології, доцільним є те, щоб студенти після його перегляду вдома, виконували певні завдання до нього, наприклад, тести на перевірку розуміння. Також вони можуть занотувувати важливі поняття та приклади, відповідати на поставлені їм питання, записати принаймні одне питання стосовно переглянутого. Окрім відео, корисними інструментами є подкасти, електронні книги, статті, тощо.

На початковому етапі роботи по технології перевернутого навчання на уроці англійської мови у процесі формування, наприклад, аудитивних навичок студентам можна запропонувати завдання, яке вчитель розміщує на сайті університету (Мудл), чи у хмарному середовищі (Googleclassroom) тощо.

Матеріал містить:

- 1) завдання, терміни виконання;
- 2) список нових лексичних одиниць з теми для попереднього зняття труднощів при розумінні змісту відео- чи аудіозапису;
- 3) автентичне тематичне відео;
- 4) перелік питань для контролю розуміння змісту;
- 5) таблиці, схеми, графіки з граматичними структурами та прикладами;
- 6) можливу контактну форму зв'язку з викладачем.

Важлива роль відводиться викладачу, який організовує роботу студентів, допомагає оволодіти знаннями, а також здійснює контроль та оцінювання.

Застосування методу перевернутого навчання на заняттях з англійської мови дає можливість змінити навчальний підхід від пасивного до активного сприйняття, оскільки відкриває широкі можливості для підвищення інтересу до групової роботи студентів на уроках англійської мови і стимулює отримання додаткових знань та їх ефективне закріплення.

Загалом, вивчаючи перевернуте навчання, бачимо, що змінюється роль викладача та студента в освітньому процесі – викладач не є головним і не передає знання, надаючи їх під час лекції, а студенти не сидять пасивно, час від часу занотувуючи зміст того, про що говорить викладач. Тепер студенти активно працюють в парах, групах, діють, виконуючи менш чи більш складні завдання, а викладач моделює

роботу, коментує, дає рекомендації та слідкує за тим, щоб робота відповідала окресленим цілям. студент є і суб'єктом і об'єктом освітнього процесу, а тому відповідальний за власні знання та навички.

Отже, хоча є багато застережень щодо використання методу перевернутого навчання у викладанні англійської мови, можна з упевненістю сказати, що це ще один важливий інструмент в арсеналі викладача, який можна успішно використовувати в поєднанні з іншими видами діяльності.

УДК 378.016:[811.111'271.1:34-057.875](043.2)

*Кулішенко В. Ю.,
студент 541м групи*

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник: Шерстюк Л.В.,

*канд. пед. наук, доцент кафедри англійської філології
та перекладу, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЮРИСТІВ

Розширення міжнародних контактів створює сприятливі умови для престижу дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у закладах вищої освіти. До того ж, згідно з положеннями Проекту концепції розвитку юридичної освіти, Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, а також Національної доктрини розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті володіння англійською мовою за професійним спрямуванням має першочергове значення [5; 8; 10]. Високий рівень знань з англійської мови майбутніми юристами стає однією з умов успішної професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці, що дозволяє вільно спілкуватися і листуватися із зарубіжними колегами, брати участь у обговоренні професійних тем, консультувати з юридичних питань іноземні фізичні та юридичні особи, складати юридичну документацію сучасною англійською мовою, вирішувати різноманітні питання у сфері права тощо. У зв'язку з цим актуальним стає питання особливостей викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам, що передбачає ефективні методи та прийоми навчання. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню навчання професійного спілкування приділяли увагу багато вчених: Н. Бориско, В. Борщовецька, Н. Зінукіна, С. Коломієць, З. Корнєва, О. Тарнопольський, Л. Чубарова, С. Barret, P. Bimmel, L. Dam, T. Hutchinson, D. Little, W. Littlewood, A. Waters та інші. До наукових досліджень інноваційних методів викладання іноземних мов майбутнім юристам в умовах війни належать роботи таких науковців як: Н. Азарова, Ю. Анісімова, М. Лебедева, І. Савка, Т. Яремко. Питання формування окремих компетентностей майбутніх юристів у закладах вищої освіти стали предметом дослідження методистів: О. Гомзякової, Д. Демченко, І. Заярної, О. Калити, Ю. Марченко, В. Гришко, Н. Коваль. Вдосконаленню фахової підготовки юристів присвячені наукові праці О. Бадурка, П. Біленчук, Н. Коваль, О. Скакун. Теоретичні та практичні результати наукових праць склали основу нашого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі одна з гострих проблем – навчання в умовах війни та адаптація до життя в умовах дистанційного та змішаного навчання. Сучасні студенти – інші, оскільки живуть в нових реаліях. Питання особливостей викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам у сучасних реаліях розвитку освіти в Україні знаходиться у центрі уваги науковців, проте не є достатньо висвітленою. Це зумовлює актуальність цієї тези.

Мета тези – визначити та проаналізувати особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам.

Виклад основного матеріалу. Іноземна мова за професійним спрямуванням, або «мова для спеціальних цілей» (LSP – Language for Specific Purposes) передбачає формування іншомовної професійної компетентності майбутніх юристів та врахування специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності [6]. Для вирішення цього завдання необхідно не тільки навчити студентів правової термінології англійською мовою, а й розвивати вміння використовувати юридичні терміни на практиці. Як бачимо, невід’ємною особливістю викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам є врахування специфіки професійної сфери, що дозволить їм у майбутньому використовувати знання для ведення документації, переговорів, протоколів, успішної комунікації із зарубіжними колегами. При цьому під поняттям професійна компетентність ми розуміємо здатність проявляти професійні якості, підвищувати рівень кваліфікації, встановлювати ділові зв'язки та вміння адаптуватись до потреб та змін [1; 3].

Згідно із міжнародними вимогами рівень володіння англійською мовою майбутніх юристів не може бути нижчим, ніж B2 (Council of Europe) [10]. На жаль, не у всіх студентів знання з англійської відповідають такому рівню. Для досягнення цього рівня викладачу необхідно зацікавити студента у розвитку його професійної компетентності завдяки вивченню англійської мови, в першу чергу, шляхом правильного підбору тематики бесід і вибору матеріалу для оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності. При цьому педагогу необхідно враховувати наступні особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням: вікові, психологічні, педагогічні, організаційно-технологічні та специфічні для представників окремої спеціальності. Оскільки ми навчаємо англійській мові за професійним спрямуванням майбутніх юристів, розглянемо особливості, притаманні цим фахівцям.

Перш за все, варто взяти до уваги той факт, що майбутні юристи обирали свою спеціалізацію та вступали до університету, щоб вивчати фахові дисципліни й набути професійної компетентності зі своєї спеціальності. Вивчення англійської мови для них може не бути для них пріоритетом, хоча більшість студентів розуміє, що англійська – це мова міжнародного спілкування, тому готові докладати зусиль для оволодіння іноземною мовою. Так, викладачу необхідно постійно підвищувати мотивацію майбутніх юристів щодо вивчення англійської мови та моделювати мовне середовище під час навчального процесу [2]. При цьому викладач має враховувати інтереси своїх студентів і їхні фахові знання в процесі навчання англійської мови за професійним спрямуванням.

Серед специфічних особливостей, що притаманні майбутнім юристам, слід виділити наступні: студенти юридичного факультету відрізняються схильністю до чітких формулювань з певних джерел, обґрунтованості своїх висловлювань, критичного мислення тощо [6].

До того ж, питання формування професійної компетентності у майбутніх юристів є актуальним в умовах недостатньої кількості годин на вивчення англійської мови у закладах вищої освіти, а також зважаючи на складність «юридичної англійської». Так, особливістю викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам є самостійна робота студентів, у процесі плануванні якої педагогу необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного студента [9]. Ефективність самостійної роботи студентів залежить не тільки від зусиль майбутніх юристів, а й від успішної організації її викладачем. Самостійна робота може здійснюватися шляхом підготовки студентів до різноманітних навчальних матеріалів, які вони

використовують у самостійній роботі. Важливу роль у цьому процесі відіграють цікаві, сучасні та якісні матеріали, що мають комунікативну спрямованість.

Серед особливостей викладання англійської за професійним спрямуванням майбутнім юристам необхідно виділити наступні: велика кількість термінів, певні граматичні структури, відмінності власної національної правової системи та правової системи мови країни, яка вивчається [12]. Як усна, і письмова форми юридичної мови, важко сприймаються навіть носіями англійської мови, їм важко зрозуміти мову, яка використовується в суді, та їхні адвокати повинні пояснювати їм зміст багатьох фраз. Вивчення юридичної англійської лексики відіграє важливу роль у розвитку комунікативно-дискусійних умінь студентів під час типових ситуацій професійного спілкування, а також для формування компетентності у письмі. До того ж, майбутньому юристу необхідно на високому рівні володіти фаховою термінологією, оскільки її доцільне застосування є запорукою успішної професійної діяльності.

Особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам зумовлюють необхідність оптимізації навчального процесу. Розглянемо можливості реалізації викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам. В умовах сьогодення реалізація цього завдання можлива шляхом використання інтерактивних методів, які дозволяють наблизити навчання до реальних умов та різноманітних Інтернет-ресурсів. Варто підбирати навчальний матеріал, що відображає сучасні та професійні проблеми фахівців юридичної сфери та шляхи їх практичного вирішення [11; 15]. У процесі оволодіння англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам потрібно працювати з автентичними правовими документами, у яких йде мова про аспекти права, правової системи інших країн, їх культури, що сприяють вивченню термінології [2].

Враховуючи основні вимоги щодо організації роботи з метою розвитку професійних якостей майбутніх юристів у процесі вивчення іноземної мови, вважаємо доречним використання таких комунікативних вправ:

1. Вправи, які спрямовані на формування компетентності у діалогічному та монологічному мовленні та у письмі з використанням автентичних текстів юридичної спрямованості для моделювання типових комунікативних ситуацій. У процесі виконання таких вправ майбутні юристи вчаться висловлювати власні думки; запитувати точку зору співрозмовника; виражати згоду / незгоду з певного

питання; виявляти головне; доповнювати; узагальнювати розмову; писати ділові листи, такі як: лист-запит, лист-відповідь на запит, лист скарга, лист-замовлення, лист- підтвердження замовлення, лист-нагадування, лист-запрошення, лист-відмова, лист-попередження, лист про прийняття на посаду тощо.

2.Вправи, що спрямовані на розвиток комунікативно-дискусійних умінь з використанням прийомів активного слухання. У процесі виконання таких вправ майбутні юристи розвивають вміння вести дискусію, дебати, переговори. Вправи, що спрямовані на розвиток комунікативно-дискусійних умінь, мають на меті моделювати реальні ситуації професійного спілкування. Так, завдяки посиленню інтеграційних процесів України до європейських і світових структур дедалі більшої актуальності набуває усне мовлення, адже в перспективі майбутні юристи можуть проходити стажування в інших країнах, зокрема, англомовних [4, с. 122].

3.Вправи у формі навчальних ділових ігор, які спрямовані на активізацію процесу навчання. Ділові ігри у процесі навчання доцільно використовувати для зняття мовних труднощів, відпрацювання мовного матеріалу, активізації мовної діяльності тощо. Для того, щоб створити атмосферу місця дії ділової гри, яка максимально наближена до реальної ситуації, необхідно створити певні умови в аудиторії, наприклад, використовувати реквізит або поставити стільці та столи так, як вони стоять у залі суду. Особливістю ділової гри є моделювання професійної діяльності, а саме: надання юридичної консультації іноземним громадянам, нарада із зарубіжними колегами, допит свідків, захист інтересів особи в суді, участь у міжнародних правничих конкурсах тощо.

Висновки. Дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням» є важливою складовою у підготовці студентів юридичного факультету, мета якої полягає не в тому, щоб забезпечити майбутніх юристів певним набором лінгвістичних знань, а в тому, щоб вони вміли користуватись ними для ведення документації, ділових переговорів з професійної тематики надання юридичної консультації тощо. Врахування особливостей викладання англійської мови за професійним спрямуванням дозволяє підвищити рівень сформованості навичок усного та писемного спілкування, що відкриває перед майбутніми юристами можливості для кар'єрного зросту та вдалого працевлаштування.

У світлі останніх подій **перспектива** дослідження даної теми визначає свою актуальність, що потребує подальшого розгляду та аналізу особливостей викладання англійської мови за професійним

спрямуванням, розробки системи вправ для навчання майбутніх юристів на основі новітніх Інтернет-технологій, використання яких дозволить підвищити рівень мотивації та мовної підготовки майбутніх юристів.

Список використаної літератури

1. Анісімова Ю. Інноваційні методи іноземних мов майбутнім юристам в умовах війни. Scientific Collection «InterConf». (29(139), 2023. С. 41–50. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2023.004>
2. Гриняєва Н. М., Зуєва І. В. Читання як засіб формування мовленнєвої компетенції при вивченні дисципліни «Іноземна мова за проф. спрямуванням». Science Review. № 2 (9). 2018. С. 27–33.
3. Заярна І. С. Цілі та зміст навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців. Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki — stan, problemy, perspektywy [monografia] / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnitskiy]. Konin – U?horod – Kij?w: Poswit, 2019. С. 76–85.
4. Т. Мись. Використання платформи Myenglishlab у навчанні майбутніх юристів англійської мови. Вісник київського національного лінгвістичного університету. Серія педагогіка та психологія. № 30, 2019. С. 120-126. DOI: <https://doi.org/10.32589/2412-9283.3.0.2019.177599>
5. Національної доктрини розвитку освіти в Україні у XXI столітті. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
6. Савка І. В., Яремко Т. І. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців у галузі права. Теорія і методика професійної освіти. Інноваційна педагогіка. Випуск 21. Т. 3. 2020. С. 101–104.
7. Тарнопольський О.Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2019. – 256 с.
8. Arkushina Yu. Innovative Technologies In The Process Of English Language Study By Future Law Specialists. Pedagogy and Education Management Review. (PEMR. Issue 4 (6), 2021. P. 29 – 38. DOI: <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-4-29>
9. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). URL: <https://rm.coe.int/16802fc1bf>
10. Kalinina M. G., Kaminskaya E. V., Kudryashova S. V. Interactive Methods Of Foreign Language Teaching At A Law School (On The

Example Of English Language). Language Of Science And Professional Communication. № 3 (4). 2021. P. 69 –85.

11. Kapinus O. L., Bailo I. Ya. Implementation Of Interactive Forms Of Learning In Teaching Foreign Languages To Law Students. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття: матер. Міжнар. наук. – практ. конф. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», Т. 1. 2022. С. 780–783.

12. Legal English through the Prism of the Law of Ukraine : training manual. S. A. Volha, K. A. Yuzefovich, I. S. Ziarna, O. Yu. Zhigadlo; I. S. Ziarna, T. A. Turchaninova (Eds.). Odesa : Publishing house “Helvetica”, 2021. 394 p

13. Mudryk, A., Kichik, O. (2020). Professional Competence of a Lawyer. Psychological Prospects Journal, 35, P. 83 – 100. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2020-35-83-100>

УДК 81`25`42(047.53)

Viktoria Kramarenko,

MA student,

Department of English Philology and Translation,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Hanna Perederii,

PhD, associate professor,

Department of English Philology and Translation,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

THE LEXICAL AND SEMANTIC FIELD OF WAR IN MASS MEDIA DISCOURSE

The study of the vocabulary of a language using the methods of systematic organisation has a long history, dating back to the early twentieth century. The concept of lexical organisation has gradually become more and more popular and is now considered to be well-grounded from both theoretical and practical points of view. In this system, the term ‘lexical and semantic field’ is of key importance, and many scholars have already tried to define it.

The famous German linguist **E. Oskar** and the French linguist **O. Dukhachek** worked on the development of such a concept as ‘semantic field’ in the 50s and 60s of the twentieth century. However, it should be

added that **G. Ipsen** and **J. Trier** introduced the term '*field*' into the language in the 1930s. Later, an equally important contribution was made by the German linguist **L. Weisgerber** in the 1950s.

It is important to recall that the prominent German philologist **W. Porzig** once suggested that a '*semantic field*' is a kind of verbal complex, which is a simple relationship consisting of a verb and a subject or object, an adjective and a noun. Such relations create common meanings, which the scientist called 'elementary fields of meaning'. The verb and the adjective are considered to be the dominant words that can express attributes and perform a predicative function. As a result, only the verb and the adjective can be the core element of the '*semantic field*'. [8, p.96]

Ukrainian linguists have made a significant contribution to the development of the definition of '*lexical semantic field*'. **F. Zhylko** once believed that '*lexical and semantic field is a complex systemic and structural unit of the lexical and semantic level*'. He emphasises that the formation of a lexico-semantic field is possible only when there are common semantic semes that provide semantic and semantic connections within the created unit [3, p.25].

In turn, another Ukrainian linguist **O. Bondar** believes that '*the lexical-semantic field is a relatively autonomous set of lexemes united by a common hyperseme*' [1, p.220]. The meaning of a particular word is revealed through its comparison with other elements of the lexical and semantic field, which can be considered as a lexical and semantic paradigm in terms of its structure. Thus, the functioning of a particular word requires the presence of several other words.

Ukrainian linguist **M. Kochergan** defines the concept: '*The lexical-semantic field is a set of paradigmatically related lexical units that are united by the commonality of content (sometimes by the commonality of formal indicators) and reflect the conceptual, subject and functional similarity of the denotational phenomena*' [4, p.211]. It is important to add that each field has a common integral feature that unites all units of the field. Such a feature is expressed by a lexeme with a generalised meaning and is called *an archiseme*.

The Ukrainian researcher **H. Haidai** singled out the following properties of the lexical and semantic field in his work:

- 1) the lexico-semantic field is intuitively understandable to a native speaker and constitutes a psychological reality for him/her;
- 2) the lexico-semantic field is autonomous and can be distinguished as an independent subsystem of the language;

3) the units of the lexical-semantic field are connected by certain systemic semantic relations (such as synonymy, antonymy, transfer, expansion, contraction, etc;)

4) each lexical-semantic field is connected with another lexical-semantic field of the language and together with them forms a language system, which, in turn, affects the linguistic picture of the world [2, p.319].

As an example, word associations can be the basis for combining words into lexical and semantic fields, which in turn reflect the connections between objects in the world around us. This method is considered unique, because the combined words have at least one common semantic feature, a common seme, which is commonly called an integral feature.

It is important to note that the characteristics of the lexico-semantic field depend on many factors, the most important of which is the style of speech in which we analyse and study a particular lexico-semantic field. We know the following styles: colloquial (oral communication), scientific (scientific information), fiction (most works of fiction), official business (documents), journalistic (posters, advertisements, newspapers and magazines) and confessional (sacred). But, based on the topic of our study, we will focus on the journalistic style.

O. Kucheruk writes the following in his work: *‘The scientific community considers journalistic discourse as an institutional type of discourse focused on the transmission and dissemination of information, which is embodied by the media and whose obligatory element is the author’s position, which is clearly traced.’* [5, p.20] This means that journalistic discourse is aimed at creating content, but from the very beginning its material may be incomplete and not always reliable. In order to make the message as convincing as possible, journalism uses certain techniques that help to confirm the authenticity of the story. This means that an article becomes a means of persuasion when it successfully creates a sense of veracity in the reader. Through this process, the author transforms the interpreted information into a truth or reality that a certain public acts upon.

Journalists or editors adapt their work to culturally recognised genres that are understandable to the audience. Although people may not always be able to verify the information, they accept it as presented by the media. If the text is based on publicly available knowledge and cultural values, the impact of such information on people increases. Since communication in journalistic discourse is always one-way, the addressee has no way of checking the impact of the text on himself or herself and his or her reactions. In this context, journalism operates with a system of lexical and semantic field in order to be effectively perceived by readers and influence

them. **Kucheruk** confirms this idea with the following words: *‘The elements of such a system serve as the basis of lexically embodied images and associations that are fixed in the minds of recipients in relation to a particular concept’* [6, p.21]. Taking into account the modern worldview, the reader analyses the article in such a way that the pragmatics of stable lexical and semantic groups of a certain lexical and semantic field expresses a new hidden meaning, thus ensuring the achievement of the communicative goal of the publication - to influence the reader.

Thus, it can be argued that the study of the lexical and semantic field in the journalistic style of speech is relevant in our time. A large number of scholars are addressing this topic, as the role of the media and mass media is increasing every day. More and more people choose to read news or certain information in online magazines or publications, where they can draw conclusions based on the material they read and create their own associations with what they read. The main thing is not to fully trust the source of information, but to have your own opinion and views on a particular topic. After all, the most important role of journalistic texts is to draw attention to a particular problem or event of global importance.

The structure of the lexical and semantic field is one of the most important concepts in linguistics, which studies the organisation and interrelationships of lexical units in a language. This concept allows us to understand how words are grouped into semantic subgroups interconnected by common meanings and semantic relations. The structure of the lexical and semantic field reveals not only the internal organisation of the language's vocabulary, but also reflects the relationships between objects, phenomena and concepts in the language system. We will look at the main aspects of the structure of the lexical-semantic field, its key concepts and the research that gave rise to the development of this theory. Understanding the structure of the lexical-semantic field opens up new horizons for language analysis and understanding of its semantic organisation.

Opinions on the general distribution of the lexical and semantic field were divided into two groups. The first group of scholars argues that the field consists of:

- 1) **the core**, represented by a common seme (hyperseme), i.e. a higher-level semantic component that organises the semantic unfolding of the field around it;
- 2) **the centre**, consisting of units that have an integral differential meaning that is common to the core;
- 3) **the periphery of the field** includes units that are furthest from the core and that may have contextual meanings and usually come into contact

with other semantic fields, forming the lexical-semantic continuity of the language system.

Another group of scholars and researchers believe that the lexico-semantic field has the following components:

1) **the core**, which usually includes high-frequency, stylistic and functionally neutral units;

2) **the near periphery**, which includes less frequent, unambiguous, specific lexemes, which, as a rule, are almost independent of the context

3) **the far periphery**, which is formed by low-frequency, polysemous lexemes that have a vivid semantics, may belong to other lexical and semantic fields, and usually have one functional sense that is semantically dependent on the context.

The next important concept we will focus on is the **microfield** of a semantic field. Microfields consist of certain semantic groupings whose lexical items are connected by a common feature expressed by a core token. Micropoles are distinguished within a field and have their own peculiarities, differences from other elements of the field. Microfields complement and expand the lexical system, allowing for a more precise expression of certain semantic nuances or conceptual subcategories. They contribute to a more precise and limited expression of speech, allowing us to talk about specific aspects of a concept or object [6, p.67].

Another Ukrainian linguist who has studied microfields is **M. Levytskyi**. In his work, he emphasises that *'microfields are smaller, specialised groups of lexical items that express specific aspects or additional semantic shades within broader lexical and semantic fields'* [7, p.112].

Thus, the study of the structure of the lexical and semantic field is an important step in understanding the organisation of the language system and the disclosure of the meanings of words and their usage, as well as allowing us to reveal the relationships between words, classify lexical items by common features and understand their meanings. This not only contributes to a better understanding of the language system, but also helps in the development of lexicology, semantics and linguistics, and the study of the structure of the lexical and semantic field.

Bibliography

1. Bondar, O., Karpenko, Ю., Mykytyn-Druzhynets, M. *Modern Ukrainian language: Phonetics. Phonology. Orthoepyny. Graphics. Spelling. Lexicology. Lexicography*. «Academy», 2006. P.220.

2. Dashkova, K. The concept of 'lexico-semantic field' and its structure. International Humanitarian University. Odesa, 2021. P.5.

3. Zhylko, F. "AboutthesemanticfieldsoftheUkrainianlanguage". *Ukrainianlanguageandliteratureatschool*, 1971, №12. P. 25-32.
4. Kochergan, M. *IntroductiontoLinguistics: Textbookforstudentsofphilologicalspecialitiesofhighereducationalinstitution s.«Academy»*, 2001.P. 211.
5. Kucheruk, O. *Functionalfeaturesofthelexicalandsemanticfield 'Ukraine' intheEnglishandUkrainian-language media: qualification work*. SumyNationalUniversity, 2021. P.20.
6. Kucheruk, O. *Lexico-semanticsystem. Ukrainianlanguage: Encyclopaedia*. BazhanUkrainianEncyclopaediaPublishingHouse, 2004.
7. Levytskyi, M. *Languagesystem: semantics, structure, functioning*. Kyiv, 2015. P.104.
8. Porzig, Walter. *DasWunderderSprache. Ergebnisse, ProblemeundMethodendermodernenSprachwissenschaft*, 1950.P.70-97

УДК 811.111

Поліщук Е. І.,
*студентка 6 курсу факультету філології,
 ЧНУ імені Петра Могили, м.Миколаїв, Україна*
Науковий керівник: Животовська Т. Г.,
*д-р філософ., доцент б.в.з кафедри
 англійської філології та перекладу
 ЧНУ імені Петра Могили, м.Миколаїв, Україна*

РИТОРИЧНІВ ПИТАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ЛІНГВІСТИЧНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Риторичні питання давно стали предметом дослідження науковців, адже вони є важливим засобом вираження думки та впливу на читача. На противагу звичайним запитанням, риторичні не вимагають відповіді, а додають питальної форми твердженню чи запереченню. Риторичні запитання застосовуються в різних стилях мовлення — від публіцистики до художньої літератури, що підкреслює їхню універсальність. Використання риторичного питання дозволяє виділяти ключові моменти в тексті, вказувати на очевидну відповідь, стимулювати дискусію та роздуми.

Єфімов Л.П. розглядає риторичні питання як стверджувальні або заперечне твердження, поставлені в питальну форму. Риторичне питання не потребує відповіді, оскільки відповідь на нього цілком

очевидна: *Життя цілого не досить, а що є в людині, крім життя?* Серед функцій, Єфімов Л.П. виділяє комунікативну. Риторичне питання посилює виразність мовлення. Використані в ораторському стилі, риторичні питання мають на меті привернути увагу аудиторії, надати послідовним реченням переконливості та значущості.

В.А. Кухаренко визначає риторичне питання своєрідною питальною конструкцією, яка семантично залишається твердженням. Однак бувають випадки, коли твердження увінчується знаком питання. Часто ця пунктуаційна зміна поєднується зі зміною порядку слів, причому остання відбувається за зразком питання. На відміну від звичайного питання, риторичне питання не вимагає ніякої інформації, а слугує для вираження емоцій мовця, а також для привернення уваги слухачів. В.А. Кухаренко зазначає, що риторичні питання є невід'ємною частиною ораторської промови, оскільки вони дуже вдало підкреслюють ідеї оратора. Насправді оратор сам знає відповідь і дає її одразу після того, як його запитують. Питальна інтонація та пунктуація привертають увагу слухачів (читачів) до фокусу висловлювання. Риторичні питання також часто ставлять у «безвихідних» випадках, наприклад, коли в розпачі чи гніві. Штучність питальної форми таких конструкцій ще більше підкреслюють знаки оклику, якими, поряд з питальними реченнями, закінчуються риторичні запитання.

Енциклопедія «Українська мова» тлумачить риторичне питання як експресивну конструкцію, фігуру мови, що використовується як засіб відтворення діалогу з уявним співрозмовником і оформлюється питальним реченням. При цьому запитання адресатові не розраховане на відповідь, бо відповідь неможлива або зайва, оскільки вміщена чи смислово конденсована в самому запитанні.

Укладач третього видання словника термінів «Dictionary of Stylistics» Каті Уельс визначає, що риторика виокремлювала чотири типи питань, але найпоширенішим, відомим як риторичне питання, було те, що називалося *interrogatio* (або *erotema* грецькою). Це питання, яке не очікує відповіді, оскільки воно фактично стверджує те, що відоме тому, хто ставить запитання, і не може бути заперечене. Річард Оманн (1971) стверджував, що оскільки це лише здається питанням, воно є «нещирим»: непрямым мовленнєвим актом. Проте Поль де Ман (1979), серед інших, стверджував, що його можна сприймати буквально: наприклад, останній рядок вірша В.Б. Єйтса «Among Schoolchildren»:

*O body swayed to music, O brightening glance,
How can we know the dancer from the dance?*

У класичному ораторському мистецтві, як і в ораторському мистецтві досі, риторичні питання були корисними як переконуючі засоби, щоб апелювати до розуму слухачів; або як емоційні засоби, щоб припустити спалах природного почуття оратора. У художній літературі вони є очевидною ознакою всезнаючого оповідача, який безпосередньо звертається до читача. Також часто зустрічаються в заголовках популярних газет: наприклад, «Цей лікар - найгрубіша людина в Британії?».

У сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових доробках використовується кілька визначень риторичного питання, що вказує на неоднакове розуміння авторами природи досліджуваного явища. Так, сучасні філософські довідкові видання не виокремлюють риторичне питання у термінологічному апараті, а визначають його як різновид питання, у якому асерторична сторона (те, що є відомо і характеризує предмет питання й окреслює клас можливих значень невідомого, акцентує на тому, існування чого припускається питанням і ознаки чого поки що невідомі) виступає на перший план, а проблематична сторона (те, що вимагає з'ясування) – на другий.

Риторичні питання залишаються важливим об'єктом вивчення в сучасній науці, демонструючи свою універсальність в різних стилях мовлення. Від журналістики до художньої літератури, від класичної промови до політичних дебатів - риторичні питання продовжують відігравати важливу роль у формуванні дискурсу та посиленні виразності текстів.

Список використаних джерел

1. Єфімов Л. П. Стилістика англійської мови. [англ.]: Навчальний посібник для ВНЗ. Нова Книга. 2011. 240 с.
2. Русанівський В. М. (співголова редкол.) Українська мова: Енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. Мови. Київ: Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. 75 с.
3. Шинкарук В. І. Філософський словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – К. : Абрис, 2002. 742 с.
4. Wales K. Dictionary of Stylistics. 3rd ed. London : Routledge, 2014. 496 с.

Рибачук О. Л.,
старший викладач кафедри англійської філології та перекладу
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

CURRENT APPROACHES TO TEACHING AND LEARNING THE ENGLISH LANGUAGE

The system of education in Ukraine is developing, undergoing changes, facing challenges of the war period. In addition, the process of globalization and digitalization of education all over the world requires the development of the system of education in our country in accordance with the world standards. The role of the English language has become more important and essential at present.

The study focuses on the current approaches in English language teaching and learning in Ukraine.

English language teaching is being integrated with global teaching practice tendencies, approaches, methods, and techniques.

Traditional and innovative methods of teaching prove to be effective, a combination of different approaches makes the learning process for the students motivating and interesting. Innovative methods are being implemented intensively.

Let us consider the approaches used in the English language teaching and learning.

Task-based learning is an approach that consists in completing tasks aimed at achieving a specific goal or solving a real-life communication problem. Instead of the traditional focus on grammar or a list of vocabulary, learners are engaged in active tasks to use the language to communicate and solve real-life situations. The tasks in *Task-based learning* are enclosed in a specific context or situation, which helps to understand how and when to use the language in real life. Students learn to use English for practical situations such as careers, travel, and environmental issues.

It is necessary to take into consideration planning flexibility when using this approach. Lecturers, teachers should take into account the interests, language proficiency level and other characteristics of students, creating tasks that meet their needs and develop the skills they need. This approach demonstrates that, when you learn a new topic, much attention should be paid to the context of word use: phrases, sentences, and contexts in which words are used.

Content and Language Integrated Learning enables students to develop language skills while learning about the culture and traditions of the country

whose language is being studied. In this approach, the language is a kind of means of obtaining information. Students learn to perceive, understand and use the English language in real-life situations related to subject knowledge.

In Ukraine, educators often use an approach called ***Dogme style***, which is a kind of **communicative approach** to teaching any foreign language. It is a pedagogical philosophy and methodology for teaching English that focuses on minimizing the use of textbooks and materials with a predefined structure, instead prioritizing activity and the use of close to life situations in context.

Thus, the Dogme approach can foster an authentic and communicative learning environment in which students can actively communicate and develop their language skills. It stimulates students' creativity, motivation, and individual development, making the English language learning process more effective and engaging.

The **contextualization** approach in English language learning enables learners to expand their knowledge by using authentic English-language materials, such as articles, videos, songs, and movies that reflect real-life situations and cultural contexts.

Blended learning, combining face-to-face and online learning, is an effective form of English language learning that combines traditional teaching methods with the use of technologies. Numerous platforms, such as Wordwall, LearningApps, Quizlet, and Kahoot, enable educators to create diverse activities for their classrooms. The activities can be done on any web-enabled device. Using these tools lecturers, teachers can gamify the learning experience, which makes it easier for students to learn grammar, vocabulary in particular.

Distance learning has opened up new opportunities for English language teaching, which has had a significant impact on new techniques in teaching English based on digital methods.

Instructors, lecturers can use different online resources, such as e-textbooks and interactive exercises on pronunciation, grammar, vocabulary, and reading to supplement classroom instruction. This allows students to study the material on their own and get additional practice. Teachers can use YouTube material to explain grammar rules, vocabulary etc.

Educators can use online platforms, such as Zoom, to organize web conferences where students can participate in live discussions, complete group projects, and use English in communication.

Researchers believe that it is important for highly motivated students to use a **Flipped class**.

A flipped classroom is a type of blended learning where students are

introduced to learning materials at home and then practice working through it in class. Teachers give an assignment for the students to view materials and presentations at home, which stimulates active learning. According to the Flipped Institute, this “gives them freedom over how, when and where they learn — and it lets them engage with the video content in the way that suits them best”. It provides students with the freedom access learning materials and study independently, while still having “live support from the teacher”. When class begins, the students are already familiar with the material. It gives an opportunity for the students to collaborate with the teacher and other students either individually or in small groups. By using class time for small group activities and individual attention students learn more effectively.

Thus, flipped classroom learning comes with the following advantages:

- encourages students to use digital content to explore knowledge
- improves personalized learning
- gives rise to student-centered teaching
- improves visualization and understanding
- smoothens student-teacher and student-student interaction
- enables students to learn at their own pace
- provides a good platform for students to ask questions
- online tutorials and lectures supply basic and essential knowledge and allow students to review the topics as many times as need be, etc.

Along with the benefits, flipped learning method has the following disadvantages:

- flipped board divides students digitally
- flipped classrooms that utilize videos to deliver the material sometimes suffer technical challenges/ difficulties
- makes students spend much time spent on computer screens
- the additional time spent by students at home preparing for topics is highly debated
- threatens the traditional teaching method

This approach promotes in-depth learning, skill development, and increased student motivation. Thus, the teacher can cover more material, and students learn to work independently.

The **competency-based approach** that focuses on the development of practical skills is considered to be the most effective approach to teaching English. “According to this approach, English is transformed into a specific means and tool used in solving practical problems, establishing cooperation with foreign partners, in particular.

In conclusion, the evolution of English language teaching in Ukraine reflects a dynamic interplay between traditional and innovative methodologies, driven by the imperatives of globalization, digitalization, and the unique challenges posed by the current war period. Approaches such as Task-based Learning, Content and Language Integrated Learning, Dogme, and the Flipped Classroom not only enhance students' linguistic abilities but also foster critical thinking, creativity, and cultural awareness. By integrating modern technology and emphasizing contextual learning, educators can create an engaging and effective learning environment that prepares students for real-world communication. As Ukraine continues to adapt its educational practices, prioritizing flexibility and responsiveness to students' needs will be essential in cultivating a generation of proficient English speakers ready to navigate the complexities of a globalized world.

УДК 811.111

Anna Terentieva,

*5th- year/MA student, Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine,*

Zhyvotovska Tetyana,

*PhD, Assistant professor, Department of English Philology
and Translation, Petro Mohyla Black Sea National University,
Mykolaiv, Ukraine*

PERSONIFICATION AS A STYLISTIC DEVICE IN LITERARY ENGLISH PROSE

Personification is a stylistic device in which human characteristics, emotions, or behavior are attributed to non-human entities such as animals, objects, abstract ideas, or natural elements. This stylistic device brings inanimate things to life, allowing readers to relate to them emotionally or envision them more vividly. Personification allows the author to convey the idea of contemplating a picture or image by means of language and from the point of view of linguistics, language is a means of conveying an image.

Linguists, including Katie Wales, define the concept of personification as a kind of metaphor that suggests a commonality between a plant, weather, etc. (non-living being) and man; a poetic, linguistic and literary term that means the realization of a figurative meaning formed in relation to non-human phenomena and beings using them as humans. (p. 314-315)

Personification as a stylistic device can be studied starting with the list of all the collected meanings of personification used by linguists, dictionary authors and writers. To get to the results of the study, the tasks include the following: to compare the meaning of personification, justify the methods of using personification in different contexts, and to indicate the purposes and functions of personification in literary prose. The following methods of studying personification, the style of their use in different contexts of artistic works are generalization, collection, distribution, description, comparison, stylistic analysis.

Personification appears as: 1) a logical transfer in linguistics, a metaphorical and comparative realization by Kharchuk R.S. (Shevchenko Encyclopedia, p. 62); 2) as a presentation of the phenomenon with human features: crying, laughing, feeling, speaking, etc. by Novikova M. (Shevchenko Encyclopedia, p. 63); 3) term from Dictionary of literary terms, defining humanizing a phenomenon, subject or natural object to create the effect of animation in the text (Dictionary of literary terms/ Lesyn. V.M.); 4) Ukrainian poet's T. H. Shevchenko's concept of personification as a comparison of society with the environment.

The aim has come to analyze the use of personification in contexts of prose, its purposes and functions and what is common in the following passages.

1. **“The night crept** on apace, the moon went down, the stars grew pale and dim, and morning, cold as they, slowly approached.” (“The Old Curiosity Shop” by Charles Dickens. (prose)) *Function*: Depicting the coming of night and its dark, quiet and disturbing atmosphere. The verb “creep” helps to create an effect.

Virginia Woolf is known for her poetic and innovative use of language, and personification is one of the key stylistic devices she employs in her prose to bring her narratives to life. In her works, she often imbues nature, objects, and abstract ideas with human traits, adding depth and emotional resonance to her writing.

2. **“The leaden circles dissolved** in the air.” (“Mrs. Dalloway” (1925) by Virginia Woolf (prose)) *Function*: Sound a bell with physical dissolving qualities to signify the passing of time. 5 language units created the effect of reviving the sound of chimes: “leaden” – “circles” – “dissolved” – “in” – “air”.

3. “The house, the place, the morning all seemed strange. **The house seemed to be saying, ‘I am empty,** I am forgotten.” (“To the Lighthouse” (1927) by Virginia Woolf (prose)) *Function*: Designation of condition of the house, the emotional state of the characters returning to the house after a long time. 4 language units created the effect: “seemed” – “to” – “be” – “saying”.

4. **“Time... had no such simple soul.** It was full of tricks and stratagems.” (“Orlando: A Biography” (1928) by Virginia Woolf (prose)) *Function:* In the sense that time passes every day, and, like a person, it leaves behind changes. Words which create an effect: “Had” – “no” – “simple” – “soul”.

5. **“Love burned my soul** with a red-hot torch.” (Phrase by Terentieva A. Y.. (prose)) *Function:* Comparing love with the person who gives cruel feelings which a lover lives through when they love. Use the verb “burned” to signify a figurative meaning.

What the excerpts above have in common is that the authors of each passage try to awaken in the reader the ease of perception of meaning through the revival of objects, sounds, time and phenomena. At the same time, the necessary units are selected - the subject (who?) and the predicate (what is he/she doing?). Importance is attached to the choice of additional units for the purpose of literary aestheticism.

The realization of personification takes place in a live description of emotions, time, natural phenomena, objects, sounds (for instance, the beginning of night time, the atmosphere of the house, the transfer of feelings). Syntactically, personification is built using the name of the object itself and its predicate, but the transfer of the picture in human light is also carried out by covering several units, as shown in the literary examples. The authors choose individual directions or subspecies (depending on genres) for presenting this stylistic device in the text: everyday, spiritual, aesthetic, natural, sensual (as the main ones).

With the help of personification, the author arranges the meaning so that the house can show the emotions of the residents, the sound of a bell or clock can have alive human's thoughts regarding some beginning, and love, being an invisible concept, will make readers experience strong feelings.

Animating images is widespread in: 1) fiction (novels, short stories): natural phenomena or urban landscapes can acquire human features; 2) poetry and prose (emphasis on beauty, symbolism and the creation of metaphorical images); 3) mythological and fantastic prose (creation of new worlds where inanimate objects or abstract concepts can act as full-fledged characters); 4) children's literature (creation of accessible and understandable images); 5) allegorical and symbolic works (In works that have a deeper philosophical or religious connotation, personification is often used to make abstract concepts such as Good and Evil, Time or Fate, become expressive and active participants in events).

To draw a conclusion, it should be noted that the concept of personification is presented as a stylistic means of expression, by which behavior, feelings, actions, intentions, which are characteristic of a person, are transferred to objects, elements, objects of the inanimate category of being. Humanization periodically appears in artistic prose with a creative

purpose, such as creating an atmosphere and mood, giving different states a more tangible form, making the scene more dynamic. Human qualities make abstract phenomena in works of allegorical style participants in events. In addition, person-centeredness is popular in fiction, mythology, and children's literature.

References

1. СЛІТ – *Словник літературознавчих термінів*/ Лесин. В.М., Пулинець О.С. – К.; Київ: Видавництво «Радянська Школа», 1965. – С. 431.

2. *Шевченківська енциклопедія*: в 6 т./гол. ред. М.Г. Жулинський. Київ: Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка, 2015. Т. 5. 1040 с.

URL:

<https://archive.org/details/shevch05/page/62/mode/1up?view=theater>

3. Wales, Katie. A dictionary of stylistics / Katie Wales. — 3rd ed. p. cm., 497 p.

4. Woolf, Virginia. *Mrs. Dalloway*. Harcourt, Brace & World, Inc.: New York, 1925, 304 p.

5. Woolf, Virginia. *To The Lighthouse*. Digital Library of India Item 2015.176580: Public Resource, 1930, 311p.

URL: <https://achive.org/dtails/in.ernet.dli.2015.176580/page/n255/mode/2up>

6. Woolf, Virginia. *Orlando: A Biography*. Delphine Lettau, Paul Dring, Cindy Beyer & the online Distributed Proofreaders Canada team: Canada, 1928, 129

УДК 811.111:378.016(043.2)

Шерстюк Л. В.,

канд.пед.наук, доцент

кафедри англійської філології та перекладу,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

BRIDGING CULTURAL GAPS IN INTERCULTURAL COMMUNICATION

In today's interconnected world, communication between people from different cultural backgrounds is more crucial than ever. As individuals engage across borders, they face not only language barriers but also subtle cultural differences that can greatly influence comprehension. Although language is often seen as the main hurdle in intercultural exchanges,

understanding and navigating cultural norms, values, and non-verbal signals can be even more challenging. Successful communication across cultures requires both linguistic skills and cultural awareness. This article delves into the complexities of intercultural communication, highlighting the roles of verbal and non-verbal interaction, the influence of cultural values, and the obstacles that impede mutual understanding. By grasping these elements, we can better address the difficulties of communicating in a diverse, multicultural world. The complexities of navigating different customs, social norms, values, and communication styles frequently lead to misunderstandings. Research indicates that between two-thirds and three-quarters of communication is non-verbal, including gestures, body language, and facial expressions. Because these non-verbal cues differ across cultures, misinterpretation and misperception are common, adding further complications to intercultural interactions.

At the heart of intercultural communication are the concepts of “communication” and “culture”. To engage effectively in intercultural exchanges, it's essential to understand these foundational terms. Communication, broadly defined, is the process of transferring messages between individuals. This process is not random; rather, it follows a structured sequence of steps. Researchers have broken communication down into eight stages: the sender initiates the communication by developing a message, then encodes it into a form that can be perceived, such as spoken or written language, or even non-verbal signals. Once encoded, the message is transmitted through a chosen medium (such as speech, text, or visual signals), after which the recipient decodes and interprets it. To ensure effective communication, feedback from the recipient is essential, as it confirms that the message has been correctly understood. Miscommunication often occurs when one or more of these stages is disrupted or when cultural differences affect the interpretation of the message.

Communication occurs in two main forms: verbal and non-verbal. Verbal communication is the use of spoken or written words to convey messages. Non-verbal communication, on the other hand, relies on body language, facial expressions, tone of voice, and other forms of expression that do not involve words. While verbal communication is more direct, non-verbal cues often carry more subtle meanings and are harder to interpret across cultural lines. For instance, a gesture that is friendly in one culture might be offensive in another. Thus, non-verbal communication is a crucial, yet often overlooked, aspect of intercultural interactions. Because cultural norms shape the way we use and interpret both verbal and non-verbal

communication, it's important to understand how these signals vary from one culture to another.

Culture itself is a complex and multifaceted concept. It has been defined in numerous ways, with one consistent element: culture is a system of shared beliefs, values, practices, and behaviors that is passed down from generation to generation. Geert Hofstede, a renowned social psychologist, famously described culture as the “collective programming of the mind” that differentiates one group of people from another. According to Hofstede’s “onion model”, culture consists of layers that include symbols, heroes, rituals, and values. Symbols are visual or linguistic signs, such as language or gestures, that carry specific meanings recognized by people within a culture. Heroes, whether real or fictional, are individuals who embody the values and ideals of a culture, serving as role models. Rituals are customary behaviors – such as greetings or ceremonies – that are performed as part of a culture’s tradition. At the core of any culture are its values, which reflect the deeply held preferences and principles that guide people’s actions and decisions.

Subcultures add further complexity to intercultural communication. Within any dominant culture, smaller groups may exist with their own distinct values, norms, and customs. These subcultures can form based on social class, ethnicity, religion, or other shared characteristics. For instance, within a national culture, there may be urban and rural subcultures, each with different communication styles and behavioral expectations. As a result, communication even within the same society can vary widely depending on the subculture to which individuals belong. When people from different subcultures interact, they bring their own communication norms and cultural assumptions, which can lead to misunderstandings if not recognized and navigated carefully.

Intercultural communication is often hindered by several barriers. One of the most significant barriers is anxiety, which arises when individuals enter unfamiliar cultural environments. This anxiety can make them feel uneasy or unsure about how to behave, leading to communication breakdowns. Another barrier is the assumption that other cultures are similar to one’s own. When people assume that their cultural norms are universal, they may behave in ways that are inappropriate or misunderstood in a different cultural context. Ethnocentrism, or the belief that one’s own culture is superior, also impedes intercultural communication by fostering negative judgments about other cultures. This mindset can limit the willingness to understand and appreciate cultural differences.

Stereotypes and prejudices also distort intercultural communication. Stereotypes involve generalizing about a group based on limited

information, while prejudice involves forming irrational judgments about people based on their race, ethnicity, or cultural background. Both stereotypes and prejudices can lead to biased interpretations of others' behaviors, causing misunderstandings and perpetuating cultural divides.

Language is perhaps the most obvious obstacle in intercultural communication. While individuals from the same cultural background tend to share a common understanding of language, those from different cultures may interpret words, phrases, or idioms differently. Even when the same language is spoken, cultural variations in vocabulary, expressions, and meanings can lead to confusion. Translating between languages is also challenging, as many words and concepts have no direct equivalents in other languages. Additionally, cultural nuances embedded in language can be lost in translation, leading to further miscommunication.

Non-verbal communication, though less obvious than language, is equally important in intercultural interactions. People are generally aware that different languages exist, but they may not realize that body language, facial expressions, and other non-verbal cues also vary across cultures. A gesture that is acceptable in one culture may be inappropriate or even offensive in another. Misinterpretation of non-verbal signals can confuse, especially when these signals contradict the spoken message. For instance, a nod of the head may signify agreement in one culture but could mean disagreement in another.

In conclusion, successful intercultural communication depends on linguistic proficiency and cultural sensitivity, and awareness. As global interactions continue to expand, recognizing and navigating the subtleties of both verbal and non-verbal communication becomes essential. Cultural norms, values, and even subcultures introduce complexity, often leading to misinterpretation and misunderstandings. By understanding these cultural dynamics and overcoming barriers like anxiety, ethnocentrism, and stereotypes, individuals can improve their ability to communicate effectively across cultures. Cultivating these skills is crucial for fostering mutual understanding, building stronger relationships, and succeeding in an increasingly interconnected world.

THE SOMATIC COMPONENT IN THE PHRASEOLOGY OF THE ENGLISH LANGUAGE

Phraseology is one of the most important and fascinating layers of any language vocabulary. Modern linguistics is characterised by the principle of anthropocentrism, which means organising knowledge in the language system according to human ideas about the world around us. This tendency is also evident in the study of the phraseological structure of any language.

Recently, a great deal of emphasis has been placed on the study of phraseological units with somatic components, i.e. nouns denoting human and animal body parts. They have been studied on the material of different languages, for example, English (M. Tomenchuk) [13], Polish (S. Voitaliuk) [14]. Somatic PhUs have frequently been the object of comparative analysis, for instance, English and Ukrainian (I. Denysenko) [2], English and French (Yu. Lapukhina) [6], English and Georgian (I. Goshkheteliani) [4], Ukrainian, English, and Turkish (O. Chaïenkova) [1]. A growing interest in somatic phraseological units is explained by their wide use in speech and a significant number in the phraseological fund of any language. Through their study one can reveal the peculiarities of the worldview, as well as common features of the mentality of different nations. It is this type of PhUs that adds the flavour of national humour and irony to literary texts. Despite great attention to somatic PhUs in contemporary research, there is still no comprehensive picture regarding the intensity of creating new meanings based on somatisms. The purpose of this paper is to analyse the somatic phraseological units of the English language, their semantic and structural peculiarities.

The research material is 210 English somatic phraseological units selected from the Oxford Dictionary of Idioms, Cambridge International Dictionary of Idioms, Macmillan Dictionary, and The Free Dictionary by Farlex. To achieve the research objective the following methods were used: continuous sampling method to collect the research material; descriptive method for a comprehensive presentation of the findings; method of componential analysis to analyse the semantics of the PhUs through decomposition into minimal semantic components; quantitative method to determine the largest and the smallest semantic groups of somatic PhUs.

Somatic phraseological units are PhUs, the main element of which is a somatic lexical unit. They are characterized by high emotionality,

reinterpreted and figurative meaning [6, p. 2]. Estonian scholar F. Vakk was the first to introduce the term “somatic” to linguistics. He analysed Estonian PhUs with human body parts and called them somatic. The researcher concluded that somatic PhUs constituted one of the oldest and the most frequently used parts of Estonian phraseology. F. Vakk believed that somatisms included not only lexemes denoting parts of the body but also words related to the human or animal body (bone, blood, nerve, etc.) since they were vitally necessary elements of an organism. The peculiarity of somatic phraseology is the existence of a large number of analogues similar in imagery [9, p. 90]. Somatic PhUs make up a huge group of modern English. The most productive somatic components are hand, head, heart, eyes, face, ear, finger, and foot. The rest of the somatisms (e.g. leg, arm, back, neck, teeth, tongue, throat) are used less, but they are still quite productive in forming new expressions [5, pp. 156–157].

There are a large number of somatic phraseology classifications. In particular, I. Stoyanova classifies somatic PhUs as follows: a) PhUs containing lexemes denoting the parts of the human body (e.g. “from head to toe”), b) PhUs containing lexemes denoting the skeletal system (e.g. “skin and bones”, “a skeleton in the cupboard”), c) PhUs containing lexemes denoting the vascular system (e.g. “blue blood”), d) PhUs containing lexemes denoting internal organs (e.g. “from the bottom of the heart”, “to have a heart”), e) PhUs containing lexemes denoting sense organs (e.g. “to be all ears”, “to have a good nose”). According to semantics I. Stoyanova classifies somatic PhUs into several thematic groups: a) PhUs denoting emotions and feelings (e.g. “to carry somebody off their feet”, “to rub one’s hand”, “to be dead on one’s feet”), b) PhUs denoting character traits (e.g. “to have cold feet”, “head in the clouds”, “a firm hand”, “to be all thumbs”), c) PhUs characterising the cognitive aspect of personal and non-personal relationships and situations (e.g. “to be at loggerheads with somebody”, “to gain the upper hand”, “to lay violent hands on something”) [11, pp. 106–113]. According to the part of speech, somatic PhUs can be classified into the following types: verbal (e.g. “to lose one’s head”), nominal (e.g. “head and shoulders above”), adjectival (e.g. “black-hearted”), adverbial (e.g. “from head to foot”) [2, p. 32].

Having studied the theoretical questions related to somatic phraseological units, we created a semantic classification and singled out 11 semantic groups of somatic PhUs, namely: a) *feelings and emotions* (71, e.g. “bright-eyed and bushy-tailed”), b) *human actions* (43, e.g. “to put your hand to the plough”), c) *the general characteristics of a person* (21, e.g. “heart of stone”), d) *attitude towards others* (21, e.g. “to get in someone’s hair”), e) *distance* (11, e.g. “cheek by jowl”), f) *appearance* (9, e.g. “face that would stop a clock”), g) *intellectual abilities or a lack of them* (9, e.g. “a clear head”, “to be all brawn and no brains”), h) *social status* (7, e.g. “blue blood”), i) *age* (7, e.g. “knee-high to a grasshopper”), j) *dangerous or risky situation* (6, e.g. “the lion’s mouth”), k)

experience (5, e.g. “to cut your teeth”). Some of the above-mentioned semantic groups are divided into a certain number of subgroups. The semantic group of feelings and emotions consists of the following subgroups: sadness and disappointment (15, e.g. “down in the mouth”, “nose out of joint”); fear and anxiety (15, e.g. “someone’s stomach churns/lurches/tightens”, “to lose one’s nerves”); anger and irritation (14, “to be like a bear with a sore head”, “to grind one’s teeth”); happiness, satisfaction, and enjoyment (9, e.g. “stars in one’s eyes”, “to kick up one’s heels”); embarrassment, shame, and humiliation (7, e.g. “with egg on your face”, “with your tail between your legs”); surprise (6, e.g. “to have eyes like saucers”, “set back on one’s heels”); love (5, e.g. “head over heels”). The semantic group of human actions contains the following subgroups: determination and perseverance (17, e.g. “to put your best foot forward”, “sweat blood”); boasting and arrogance (10, e.g. “to be all mouth and no trousers”); attention and lack of attention (7, e.g. “to have/keep your ear to the ground”, “to go in one ear and out the other”); lying (5, e.g. “to work the rabbit’s foot on”, “with forked tongue”); violence (4, e.g. “blood and thunder”).

The results of the quantitative analysis showed that the largest semantic group was represented by the phraseological units denoting feelings and emotions (71). PhUs describing sadness and disappointment (15), fear and anxiety (15), anger and irritation (14) constituted the largest share of it. The second largest semantic group was human actions (43). The largest percentage was formed by the PhUs denoting determination and perseverance (17). The third place was occupied by two equally large semantic groups, namely: the general characteristics of a person (21) and the attitude towards others (21). PhUs denoting experience (5) constituted the smallest semantic group.

The research also showed that the number of somatic phraseological units denoting negative emotions and negative attitudes was much greater than that of positive ones. This can be explained by the fact that there are more names for negative emotional states in a person’s life than positive ones. Additionally, people by nature remember negative events better than the good ones. Thus one has a higher need to share impressions from negative experiences, which serves as the impetus for the creation of new PhUs.

As for the structural features of the selected phraseological units, one can distinguish nominal (e.g. “a stout heart”, “long face”, “a hair’s breadth”, “a bag of bones”, “a lump in the throat”, “a bean head”, “an old hand”, “the lion’s mouth”, “elbow grease”), adjectival (e.g. “long in the tooth”, “easy on the eye”, “hairy at the heel”, “mealy-mouthed”, “weak at the knees”, “wet behind the ears”, “heavy-handed”), verbal (e.g. “to wear your heart on your sleeve”, “to keep your nose to the grindstone”, “to have nothing between

one's ears", "to look over your shoulder", "to jump/leap out of your skin", "to look down one's nose at"), adverbial (e.g. "as far as the eye can see") and even pronominal phrases (e.g. "nothing but skin and bones").

Concerning the origin, there were native phraseological units as well as borrowed ones. Among native PhUs we singled out those, which came from English literature, particularly from the works by W. Shakespeare. For instance, "to wear your heart on your sleeve" is found in the tragedy *Othello*; "the apple of one's eye" is taken from the comedy *A Midsummer Night's Dream*; "to have a heart of gold" and "faint heart" come from history plays *Henry V* and *Henry VI* respectively. W. M. Thackeray was the creator of the PhU "a skeleton in the cupboard". There were PhUs connected with British cultural values. For example, "to keep a stiff upper lip" refers to maintaining composure and bravery in the face of adversity or distress. The phrase reflects British values of stoicism and emotional restraint, especially during difficult times. Some PhUs were connected with British everyday life, e.g. "to give someone the cold shoulder" refers to the unwelcome guest who is offered a cold shoulder of meat as a sign of a lack of warmth or hospitality. The PhU "to pull the wool over someone's eyes" dates back to the time when the gentlemen wore wigs made of wool. By pulling the wig over someone's eyes one could obscure their vision and make them easy prey for theft or pranks. Borrowed PhUs were represented by those taken from the Bible (e.g. "broken heart", "an eye for an eye", "a tooth for a tooth", "nothing but skin and bones"), other languages (e.g. Spanish, "blue blood") or other variants of the English language (e.g. American English, "to have a chip on one's shoulder" is believed to have originated in the USA during the 19th century, when a boy would place a chip of wood on his shoulder and challenge someone to knock it off, signalling a readiness to fight).

Based on the analysed material, one can clearly see how diverse somatic phraseology is in terms of semantics and structure and what an important role it plays in communication. The practical implications of this study lie in the possibility of using the results in the courses of English Lexicology and Theory and Practice of Translation from English.

References

1. Chaienkova O. K. Somatic phraseological units with the component "hand" (based on the material of Ukrainian, Turkish, and English languages). *Language*. 2021. № 35. P. 202–208.
2. Denysenko I. I. Strukturno-semanticzni aspekty somatichnykh idiom anhliiskoi movy. [Structural and semantic aspects of somatic idioms of the English language.] *Young Scientist*. 2017. № 12.1 (52.1). P. 30–33.

3. Flavell Linda, Flavell Roger. Dictionary of idioms and their origins. London: Kyle Books, 2011. 216 p.
4. Goshkheteliani I. Culture as reflected in somatic idioms. *Philologist – journal of language, literary and cultural studies*. 2019. № 20. P. 17–33.
5. Komochkova O. O. Leksyko-semantychni hrupy ta rozriady frazeolohichnykh odynts iz komponentamy-somatyzmamy u suchasni anhliskii movi. [Lexical and semantic groups and categories of phraseological units with somatic components in modern English.] *Actual Problems of Philology and Translation Studies*. 2018. № 14. P. 151–164.
6. Lapukhina Yu. Semantychni ta strukturni osoblyvosti frazeolohichnykh odynts iz somatychnym komponentom (na materiali anhliskoi ta frantsyzkoi mov). [Semantic and structural features of phraseological units with a somatic component (on the material of the English and French languages).] *Zhytomyr State University Library*. 2016. URL: eprints.zu.edu.ua/21307/.
7. Macmillan Dictionary. URL: macmillandictionary.com (access date: 05.10.2024).
8. McCarthy Michael, Walter Elizabeth. Cambridge International Dictionary of Idioms. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 608 p.
9. Paten I. The somatic component of phraseological units with the meaning of displacement (in the Ukrainian, Polish and English languages). *Problems of Humanities*. 2015. № 36. P. 88–96.
10. Siefring Judith. The Oxford Dictionary of Idioms. New York: Oxford University Press, 2004. 340 p.
11. Stoyanova I. Semantic Aspects of English Body Idioms : dissertation. Chisinau, 2009. 126 p.
12. The Free Dictionary by Farlex. URL: thefreedictionary.com (access date: 05.10.2024).
13. Tomenchuk M. V. Corpus study of somatic phraseological units. *Scientific Bulletin of the International Humanities University*. 2022. № 58. P. 174–178.
14. Voitaliuk S. V. Emotional characteristics of phraseological units with a somatic component in Henryk Sienkiewicz's novel "The Crusaders". *Current problems of philology and translation*. 2022, № 23. P. 24–27.

*Яремчук Б. О.,
студент 641 групи,
Науковий керівник: Животовська Т. Г.,
д-р філософії, доцент б.в.з. кафедри
англійської філології та перекладу,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

LINGUISTIC AND FUNCTIONAL FEATURES OF THE USE OF METAPHORS IN KENDRICK LAMAR'S SONGS

One of the most important stylistic devices is metaphor, as it conveys complex ideas and emotions through symbolic language. This stylistic device combines two seemingly unrelated objects, but due to their common characteristics, it creates vivid images in the reader's mind. Over the centuries, a metaphor has been studied by numerous foreign and domestic linguists, including M. Abrams, A. Richards, M. Black, V. Kukhareenko, and others. Furthermore, metaphor is widely used not only in literature, but also in cinema, art, and music. Scholars such as N. Danyliuk, L.V. Odynetska, and O. Kozii have studied the role of metaphor in songs. The role of metaphor is especially important in rap music. Kendrick Lamar, one of the most influential representatives of this genre, actively uses metaphor to express his thoughts on social and political issues, helping his listeners to understand his ideas in more detail.

The aim of the study is to investigate the metaphor and the peculiarities of its functioning in Kendrick Lamar's work. In accordance with the aim, the following tasks were identified and completed: the definition of metaphor given by foreign and domestic scholars; the main classifications of metaphor as a stylistic device; analysis of linguistic, stylistic and functional features of the use of metaphors in Kendrick Lamar's songs.

The subject of the study is linguistic and functional features of the use of metaphors in the lyrics of Kendrick Lamar's songs. The essence of the work is an in-depth study of metaphors as a stylistic device in Kendrick Lamar's songs, as well as the identification of linguistic and functional aspects of these metaphors.

The theoretical basis of the work has been formed by the works of domestic and foreign scholars devoted to the study of the definition, classification and functions of metaphor: George Lakoff and Mark Johnson, L.P. Yefimov, L.V. Odynetska and others.

The practical significance is determined by the possibility of using this analysis to study the relationship of Kendrick Lamar's lyrics with cultural,

social and historical contexts, as well as to study metaphor as an artistic tool in the work of other artists.

The analysis of metaphors according to various classifications and functions is an important component of the study of metaphors in the lyrics of Kendrick Lamar. Metaphors can be examined from different angles depending on their characteristics, such as structure, part of speech used to express the metaphor, vividness, originality, expressiveness, and the stylistic device used to express the metaphor. In addition, it is worthwhile to determine the function of each metaphor, as this allows us to determine how they affect the perception, expression, and understanding of messages.

In terms of structure, metaphors are divided into simple metaphors, if expressed from one point of view, and complex metaphors, if they consist of several simple metaphors to create a holistic image. For example, in the metaphor “Came from the bottom of mankind” the phrase “the bottom of the mankind” is compared to his neighborhood of Compton.

The metaphor “My nerves itch on the brink of my career” is complex because it has three simple metaphors. First, by using the word “nerves”, the speaker means “emotional state”. Secondly, the verb “to itch” is actually used in the sense of “to disturb”, as the author's emotional state is disturbed by what is happening in his career, where the word “brink” gains the characteristics of a “slope”.

According to originality, metaphors can be divided into fresh ones, if they were used for the first time, and stale ones, if they have been used frequently by others before. An example of a fresh metaphor can be seen in the line “Exercise your ism, and don't depend on no one else / Cathedral, church, ism” where the word “ism” is one's own faith or system of beliefs and values. Examples of stable metaphors are “Grown men should never bite their tongue” and “So you can walk in my shoes and get to know me” because they are phraseological units recorded in dictionaries. According to the Cambridge Dictionary, “to bite one's tongue” means to restrain oneself from saying something one would really like to say, and “to walk in one's shoes” means to find oneself in a situation, usually bad or difficult, in which another person is.

According to the part of speech in which the metaphor is expressed, all of them can be divided into nominal, verbal, and adjectival. The lines “The industry has killed the creators / I'll be the first to say” and “What if I call on security? / That mean I'm calling on God for purity” are examples of noun and verb metaphors. For example, the noun “the industry” is used to refer to people who are in a certain industry, and the noun “security” is a metaphor for God. At the same time, the verb “to call on God” is used in the sense of “to pray”, and the verb “to kill” is not used literally, but in the sense of “to destroy careers”. Adjective metaphors are found in the lines

“Drown inside my vices all day” and “I’m standing on a field full of land mines” where “drown” is used in the sense of “involved”, and in the second metaphor there is a noun metaphor “field” – “situation”, as well as an adjective “full of mines”, which describes a noun metaphor in the sense of “dangerous”.

When evaluating metaphors by their vividness, they can be vivid if the image created by the metaphor is clearly visible, or non-vivid if it is difficult for the reader to imagine the metaphorical image. Among the analyzed metaphors, most were clear because the author skillfully used the metaphor to create the image the reader needs. For example, the metaphor “Now, I done grew up around some people livin’ their lives in bottles” vividly depicts the lives of people trapped in alcoholism, symbolizing how their lives are limited and controlled by this addiction.

Also, metaphors can be divided into expressive and non-expressive. We believe that all the analyzed metaphors are expressive because in each metaphor Kendrick Lamar uses clear images to comment on social and political issues, as well as to convey complex emotions and personal experiences in a concise form. The most striking metaphor among the analyzed examples is “I could see your insecurities written all over your face”, as the metaphor vividly depicts how someone’s insecurities are so obvious that they are literally visible, emphasizing the person’s openness.

In some cases, a metaphor is expressed in another stylistic device: personification, metonymy, simile, hyperbole, or epithet. Examples of metaphor expression through personification are the lines “Watch my soul speak, you let the meds talk”, “I promise that I know you very well / Your eyes never lie...” and “...I hear my stomach screamin’”. In all cases, the objects are given the characteristics of a living being (human or animal): the soul and drugs can talk, the eyes never lie, and the stomach screams. The expression of metaphor through metonymy is used in the lines “How many times has the city made me promises?” and “But is America honest, or do we bask in sin?” because the word “the city” refers to people belonging to the city government, and “America” refers to officials in the US government. Kendrick Lamar also often uses similes to express metaphors. For example, in the line “My generation sippin’ cough syrup like it’s water”, the singer compares the frequency of consumption of cough syrup based on drugs to water to emphasize the problem of drug use in the United States. In some cases, the metaphor is expressed through hyperbole. In the line “You love your hood, might even love it to death”, a person’s love for his neighborhood is so strong that he can die from it. In addition, in several cases, the metaphor was realized with the help of an epithet. For example, in

the line “And it's evident I'm moving at a meteor speed”, the word “meteor” is an epithet and means “very fast”.

In addition to analyzing the linguistic and stylistic features of metaphors, the analysis was carried out according to the functions proposed by linguist Odynetska. Most of the metaphors in Kendrick Lamar's songs have an emotional-evaluative and informative function, and some examples also have an ethical and game function.

An emotional-evaluative metaphor is used to convey an emotional state or express an opinion. For example, in the phrase “Seem like the whole city go against me” the author uses a metaphor expressed by hyperbole to emphasize the hostility of the opposing gang towards the author. Also, in the phrase “My nerves itch on the brink of my career”, the metaphor “my nerves itch” conveys a sense of tension and excitement that arise on the brink of a career.

An informative metaphor is used to convey information or express a specific fact. In the phrase “Racism is still alive”, the metaphor “racism is alive” is used to express the idea that racism continues to exist and impact society. And in the phrase “The great American flag is wrapped and dragged with explosives”, the metaphor “the great American flag is wrapped and dragged” expresses the idea of the brutal military policy pursued by the US government, which negatively affects the country's reputation in the eyes of the world community.

A metaphor is ethical if it is used to express ethical or moral views that have a positive impact on a person and his or her upbringing. In the phrase “Exercise your ism, and don't depend on no one else / Cathedral, church, ism”, the metaphor “exercise your ism” emphasizes the importance of independence and confidence in your ideas, and in the phrase “Grown men should never bite their tongue” the metaphor “to bite one's tongue” is used to emphasize the importance of speaking up and expressing oneself freely, especially when faced with injustice, adversity, or situations that require standing up for what is right.

A game metaphor is used to create a play on words or humor. In the phrase “You walk around with a P90 like it's the '90s”, the phrase “walk around with a P90 like it's the '90s” refers to carrying a P90 firearm, which is associated with “the '90s”, that is, the decade of the 1990s, and in the phrase “Love's gonna get you killed, but pride's gonna be the death of you” the play on words is to compare the concepts of love and pride with the ideas of “get killed”, meaning to be killed physically, and “be the death”, meaning to die spiritually.

In conclusion, the linguistic and functional features of the use of metaphors in Kendrick Lamar's songs were analyzed. The linguistic and stylistic analysis includes the examination of metaphors by structure, part of

speech used to express the metaphor, vividness, originality, expressiveness, and the stylistic device used to express the metaphor. In addition, the metaphors were analyzed by their functions, which were studied by Odynetska. The variety of linguistics and functional features of metaphors in Kendrick Lamar's songs reveal their importance in how they affect perception, expression, and understanding of messages expressed in the artist's lyrics.

References

1. Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилiстика англiйської мови i дискурсивний аналіз. Вінниця : Нова Кн., 2004. 240 с.
2. Козій О. Б. Особливості вживання художніх засобів у сучасних пісennих англomовних текстах (на матеріалі текстів гурту «Manowar»). *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. 2016. № 145. С. 421–427.
3. Одинецька Л. В. Функції метафори в публіцистичному дискурсі на матеріалі суспільно-політичного журналу «Україна». *Цифровий репозитарій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2017. С. 56–59.
4. Black M. Metaphor. *Proceedings of the Aristotelian society*. 1954. Vol. 55. P. 273–294.
5. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
6. Wales K. *Dictionary of Stylistics*. 3rd ed. New York : Taylor & Francis Group, 2014. 497 p.

**Підсекція:
НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ ТА МЕТОДИЦІ
ВИКЛАДАННЯ**

UDC 378:81'25

Nataliia Ababilova

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine*

INSIGHTS INTO FUTURE INTERPRETERS' TRAINING

Interpreters help to bridge the gap between individuals from diverse cultures by facilitating the exchange of information and promoting mutual understanding. However, this rewarding and important work comes with many challenges that can affect the interpreter's physical and mental well-being.

Numerous studies emphasize the interpreters' significance, which is self-evident. Thus, when talking to a migrant who has applied for asylum, it is necessary to create a trusting and positive atmosphere, and it is extremely important for an interpreter to transfer the positive, open approach of the employee conducting the interview with the migrant [3, p. 31]. Interpreters help overcome communicative barriers arising from various reasons in the process of communication between doctors and migrant patients that may affect the quality of medical care and reduce patients' chances of recovery. Interpreters often try to modify the doctor's statement in order to minimize negative information [1, p. 127], thus fostering a positive atmosphere for effective communication.

Nonetheless, the quality of translations can be impacted by a range of factors, including the interpreter's psychological state. Performing their duties, interpreters experience a variety of emotions, which can influence the way they process translations cognitively. Positive emotional states result in interpreters' more creative thinking, whereas negative ones lead to precise and regular processing [4]. Being involved in the emotionally intense conversations might be stressful for the interpreter and they may become exposed to vicarious trauma. Emotional competence has been proved one of the most important qualities of interpreters working in various fields. An interpreter has only a split second to make the right decision, e.g. to choose the synonyms that best fit the situation from the

whole range of available vocabulary. Of course, it is important not to panic and stress and not to let them compromise the quality of the translation.

Researching simultaneous interpreters' emotional stress, scientists inferred that more than 45 per cent of participants attributed more than 40 % of the stress in their lives to their work, and one-fifth of those interviewed claimed that for them these figures exceeded 60 % [2].

Our own experience has shown that there may be several causes for stress:

1. General fatigue. Translators usually work in comfortable conditions: they are practically not limited in terms of time for translation of a particular text fragment, they can always look at the options in the Translation Memory database and calmly choose the most suitable one. An interpreter has to give the most accurate translation here and now, and this is constant work almost at the limit of their capabilities;

2. Emotional burnout. A good interpreter conveys not only the meaning of what is being said, but also emotions. For example, when working at a lecture or conference, it is very important to accurately reproduce the emotional message of the speaker - to take someone else's feelings, pass them through yourself and repeat them. This is a very serious load on the psyche;

3. Heavy workload. Interpreters often work for several hours without a break, with no opportunity for distraction or rest. You have to maintain full concentration on the conversation at all times;

4. Complex vocabulary. Very often interpreters work at professional conferences or complex negotiations: a large number of terms need to be understood and translated quickly, which makes the process even more difficult;

5. High responsibility. The success of a negotiation or public presentation depends to a great extent on the quality of the interpreter's work - given the fact that you have to translate quickly and without margin for error, this responsibility is somewhat overwhelming.

After examining scientific research, additional factors contributing to potential emotional stress among interpreters have been identified: discomfort when asking for clarification, distress due to the topic of conversation, end-of-life conversations, problems maintaining neutrality, regulating conflicts, lack of possibilities to directly help clients, guilt of conveying bad news, loneliness, cultural norms, and others. It will be challenging for young interpreters to deal with these conditions without adequate preparation.

While training future interpreters, it is essential to teach them regulate their emotions and understand the types of situations that may trigger emotional flooding and how they can stop it.

One more thing to consider is burnout. Left untreated, burnout may cause serious mental and physical problems, including headaches, fatigue, heartburn, other gastrointestinal symptoms, and potential for misuse of alcohol, drugs, or food. So, as part of students' professional development, it is crucial to teach them creating a plan to avoid burnout and take care of themselves. They may start with mediation, taking frequent breaks, and deep breathing exercises. Thus, students may be recommended to practise diaphragmatic breathing (sometimes called 'belly breathing'), the 4-7-8 breathing method (to take a full breath for four counts, hold it for seven and release it for eight), box breathing (also called square breathing) and nostril breathing. A five-minute daily Jin Shin Jitsu exercise and HeartMath exercises to reduce anxiety and clear one's mind may be of great help. Incorporating these practices into interpreters' daily life will help them achieve emotional stability, focus and improve their health. All of this will contribute to their success and longevity as interpreters. Stretches and relaxation exercises between interpretations help to release some energy, reduce stress level and reenergize the mind.

Dialogues, role-plays and conflict resolution scenarios may also be to advantage. The teacher must skillfully, thoughtfully and with a fine sense of proportion create stressful situations in the learning process that are typical of our craft situations:

- the client is dissatisfied with the translation and expresses his/her opinion unambiguously
- the client behaves disrespectfully, to the point of rudeness and insults.
- the client speaks with a strong accent, quickly, inaudible
- the speaker forgot to switch on the microphone
- go out into the hall and interpret consecutively
- interpreting at a training session, etc.

It is then of great use to analyze each situation, discuss the behaviour of the 'client' and the 'interpreter', and to outline possible modes of behaviour in each case. Here it is appropriate to stimulate the use of mental training by students, when this or that situation is replayed in the mind. While training students emphasizing the importance of their familiarization with the materials and compliance of glossaries in advance of the assignment is also worth mentioning.

Future interpreters may be offered to express themselves creatively through various activities such as writing, art, or music that can help students deal with their emotions and experiences.

To sum up, interpreters' training should have the character of a psychological training based on an interactive game that makes special demands on the teacher and the used teaching methodology. Their training should not only develop translation skills and abilities, but also develop

personal qualities, the ability to perceive and evaluate the situation and communicators, and control their communication behaviour and emotions. Novice interpreters can achieve professional longevity and a sense of fulfillment by honing their skills in handling emotional situations through practice and education. The very specificity of interpreting requires a high level of mastery of interpreters' emotional state, i.e. a well-developed skill of emotional switching as part of the overall ability to self-regulate.

References:

1. Ahmed S., Lee S., Shommu N., Rumana N., Turin T. Experiences of communication barriers between physicians and immigrant patients: A systematic review and thematic synthesis // Patient Experience Journal. 2017. № 4 (1). P. 122-140. DOI: 10.35680/2372-0247.1181.
2. Cooper, C. L., Davies, R., & Tung, R. L. (1982). Interpreting stress: Sources of job stress among conference interpreters. *Multilingual Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 1(2), 97-108
3. Dolmetschen im Asylverfahren. Handbuch. Bundesministerium für Inneres der Republik Österreich. 2006. 95 p.
4. Muñoz Martín, R. (2016). Reembedding translation process research: An introduction. In R. Muñoz Martín (Ed.), *Reembedding translation process research* (pp. 1–20). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.128.01mun>

UDC 81'25

Ahieieva-Karkashadze V. O.,
*PhD in Philology, Associate Professor,
Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine*

SPECIFICITY OF THE PROCESS OF TRANSLATION AND ITS INFLUENCE ON THE PROCESS OF TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS

It is a well-known fact that the process of translation is not just the simple rendering of the meaning of the words from one language into another one. It is the complex process in which many aspects should be taken into account: culture, history, specificity of the languages and the vocabulary itself etc. Translation is important within communication of people who represent different countries and speak different languages. Besides this, the process of translation is the main component of cross-

cultural communication, while it helps the representatives of different cultures to understand each other. In other words, translation is the means of transmitting the information within communication for absolutely different people. Translation is an integral part of our life that is why the training of future translators is always an actual question. Except this, we may state that the interest to this profession is constantly growing.

The translation process involves interlingual transformations, the transformation of a text from one language into a text in another language. Such transformations are usually limited to two specific languages. Translation in general is the specific component of any type of communication. The process of translation, as a specific component of bilingual communication, is always a human activity that accumulates problems related to the conditions of perception of the source text, the social status of the communicators, the speech situation and various related phenomena that make up the complex concept of bilingual communication. Communication means the transmission of a message from one communicator to another one. In other words, the act of speaking is impossible without at least two sources. Therefore, the translation process is not just communication using two languages, but bilingual communication, which includes the correlated activities of the source, translator and recipient of information.

The process of training of future translators is also a complex activity and is defined by several factors. According to S.V. Baranova's point of view, there are two factors that define the training process for future translators. The first factor is connected mainly with the training of future interpreters and lies in listening and speaking activities simultaneously. The second factor lies in creating a bilingual environment while training. The usage of these two factors will create the circumstances that will definitely motivate students to learn languages, and will show them the practical value of the foreign language skills.

The key role in training of the future translators also belongs to the right choice of methods and the well-structured system of different types of exercises aimed at training all the language skills necessary in translator's profession, because the process of translation is not only the element of cross-cultural communication, but also a psychological process. In connection with this, the types of exercises should include the activities connected with training of the good memory. While working the translator has to think and to switch thoughts quickly using several languages simultaneously. That is why, it is important to include the exercises aimed at listening comprehension, training in speaking rate, training in bilateral interpretation and, of course, training in memorizing large amounts of

information. In general, the training of the future translators is defined by the great amount of absolutely different types of exercises aimed at developing all the basic language skills of the future professionals (listening, speaking, reading and writing). One of the ways to engage students into the training and to encourage them to develop their language skills necessary for their future profession activity is via role-plays that also help to develop imagination and to adapt students to different situations quickly, even if they are stressful.

In recent years the high interest to role-plays used in the professional training of the future translators is widely observed. According to O.V. Serheeva's researches on the question, role plays are significant in educating translators, because they can easily help to achieve several goals simultaneously: to overcome the language barriers, to motivate students to fulfill professional competences, and to get acquainted with the other cultures [2, p. 151]. Overcoming the language barriers is important for any person who wants to speak English fluently, and is of vital importance for future interpreters. Motivation of students within this method guarantees that students will be as interested as possible in the learning process and will be conscientious about their professional studies. And acquaintance with the other cultures definitely mustn't be omitted, while a translator/interpreter is an active member of cross-cultural communication who helps the representatives of different cultures to understand each other. Besides this, different aspects of culture are reflected in the language and must be taken into consideration while the process of translation. Within this method students develop the competences necessary for their future activity, and the tutor gets the possibility to check the language skills of students, such as grammar, vocabulary and speaking skills, of course.

As for the competencies obtained during the education, any translator has to get the ability to communicate in a foreign language, to apply knowledge in practical situations; he has to have awareness of the principles and technologies of creating texts of various genres and styles in the state and foreign languages, is obliged to have the ability to translate and to interpret texts of different genres with lexical, grammatical, syntactic and stylistic equivalence and functional adequacy, and, of course, we should not forget about the ability to master various types of strategies and methods for effective translation activities and methods of quality assurance of translation.

To summarize all the above mentioned, the professional training of a translator has to be multi-structural. Future translator, as the person who is engaged in cross-cultural communication, has to possess not only the basic language skills such as reading, listening, speaking and writing, but also has

to be aware of the cultures he is dealing with, to have the good memory, to be motivated in his professional activity and to have the good memory to cope with the huge amount of information. In addition, while training it is also important to take into account the specificity of the translation process and apply it in work.

References:

1. Баранова С.В. Актуальні питання методики викладання перекладу. *Вісник Сумського державного ун-ту. Сер.Філологічні науки*. 2002. №4 (37). С.12-15.
2. Бідюк Н.М. Використання педагогічних технологій у підготовці майбутніх перекладачів в університетах Великої Британії / Н.М.Бідюк, О.В.Сергєєва. *Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова. Сер.17. Теорія та практика навчання та виховання: зб. наук. праць*. К.: вид-во НПУ ім.. М.П. Драгоманова. 2011. Вип.18. С.9-14.
3. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник. Вінниця: Нова книга, 2013. 276 с.

УДК 81.25.

Чеботар В. О.,
студентка 641м,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,
Агєєва-Каркашадзе В.О.,
канд. філол. наук, доцент, доцент б. в. з. кафедри
англійської філології та перекладу,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ДЖОНА РОНАЛЬДА РУЕЛА ТОЛКІНА В РОМАНІ "THE LORD OF THE RINGS" ТА ЙОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Індивідуальний стиль Джона Рональда Руела Толкіна в романі "The Lord of the Rings" та його збереження при перекладі є важливою темою, що потребує ретельного аналізу. Переклад художньої літератури, особливо коли йдеться про складні твори, як-от епічні романи Толкіна, грає ключову роль у донесенні авторського стилю до читачів інших мов. Він давно привернув увагу літературознавців і лінгвістів, що вивчають, як перекладацька діяльність впливає на інтерпретацію й збереження оригінального тексту. Це призвело до

розвитку теорії перекладу як окремої наукової дисципліни, де особливе місце займають дослідження індивідуальних стилів авторів.

Особливість перекладу творів Толкіна полягає в тому, що його стиль багатшаровий і насичений унікальними мовними конструкціями, лексикою та символізмом, які відіграють суттєву роль у створенні атмосфери та світу роману. Важливо зберегти ці характеристики при перекладі, оскільки вони є фундаментальними для розуміння тексту. Перекладач, який працює з текстом Толкіна, не лише передає зміст, але й відтворює складну мовну структуру, глибину образів і атмосферу світу, створеного автором [8].

Як зазначає О. Д. Швейцер, переклад – це не просто механічна передача змісту, а створення вторинного тексту на основі первинного, який має функціонувати в іншому культурному та мовному середовищі. Перекладачеві необхідно зберігати баланс між точністю передачі змісту й емоційним навантаженням оригіналу, особливо коли йдеться про такий багатий і складний стиль, як у Толкіна.

Важливою проблемою залишається питання суб'єктивізму перекладача. Особисте сприйняття тексту перекладачем може суттєво впливати на кінцевий результат, інколи змінюючи оригінальне значення. Це особливо актуально для творів Толкіна, де кожен елемент має свою семантичну та символічну вагу. Читач перекладу часто сприймає текст як єдину реальність, що підкреслює відповідальність перекладача за збереження оригінального стилю.

Ключовими концепціями під час перекладу є адекватність і еквівалентність. Зберегти індивідуальний стиль Толкіна означає досягти максимальної адекватності перекладу, яка забезпечить збереження художнього задуму автора. Еквівалентність у цьому випадку стосується не лише змістовної відповідності, а й передачі стилістичних особливостей, притаманних саме творам Толкіна.

Толкінівський стиль вирізняється багатством мовних засобів, складною символікою та глибокими культурними референціями, що робить процес перекладу надзвичайно складним. Перекладачеві необхідно бути чутливим до цих особливостей, аби зберегти дух оригіналу. Незважаючи на труднощі, мета перекладу полягає в тому, щоб читач перекладу зміг відчувати ті ж самі емоції й атмосферу, що й читач оригіналу.

Сутність ідіостилу Толкіна полягає в його особливому підході до побудови світу, використанні складної лексики та створенні нових мов, що є викликом для перекладу. Актуальність теми збереження індивідуального стилю Толкіна при перекладі пов'язана з прагненням передати не тільки зміст, але й атмосферу його епічного твору.

Ідіостиль Толкіна тісно пов'язаний із концептами, що домінують у його текстах, таких як епічність, героїзм і міфологічність. Саме ці поняття визначають його творчий стиль, і перекладач має справлятися з викликами їх відтворення у новій мовній реальності. До дослідників, які вивчали феномен ідіостилу, належать В. Шевчук, І. І. Бабенко та інші. За словами В. П. Григор'єва, ідіостиль — це не просто набір лексичних і граматичних особливостей автора, а глибинна семантична структура, яка передає унікальний світогляд письменника [6, с. 38-42]. Для Толкіна цей світогляд виражається у створенні багатопланової, детально проробленої міфології, яка є основою для всієї його творчості.

Функціонально-домінантний підхід, підкреслює важливість стилістичних домінант у тексті, які повинні зберігатися при перекладі. С. Т. Золян, досліджуючи домінантний підхід, вказував, що поетичний ідіолект можна описати як систему пов'язаних домінант та їх функціональних областей [4, с. 172]. Це особливо важливо у випадку з Толкіном, адже його домінанти, такі як мова ельфів, поетичні вставки та архаїчна лексика, є невід'ємними елементами, які формують атмосферу "The Lord of the Rings". Втрата цих елементів може суттєво вплинути на сприйняття твору іншими культурами.

Референційний аспект при перекладі ідіостилу Толкіна також є вкрай важливим. Його текст насичений культурними та міфологічними алюзіями, які вимагають ретельного опрацювання при перенесенні на іншу мовну базу. Наприклад, мова про міфічні реалії Середзем'я має бути передана з максимальною точністю, щоб зберегти баланс між вигаданою природою світу і його впливом на реальний світ. Як зазначає І. М. Литвин, референція — це зв'язок мовних знаків із реаліями позамовного світу, і цей зв'язок має бути максимально точним у перекладі, щоб передати повну глибину світу, створеного Толкіном [3, с. 25].

Перед перекладачем стоїть завдання не лише передати смислову еквівалентність, а й зберегти унікальність мови автора. За словами З. Д. Львівської, перекладач повинен досягти семантичної еквівалентності між оригіналом і перекладом, що є одним із ключових моментів при роботі з текстом Толкіна [2, с. 81-82]. Це передбачає не тільки передачу основного сенсу, але й збереження тих лінгвістичних і культурних особливостей, які роблять його стиль неповторним.

Художній стиль — це специфічний стиль, який набув широкого поширення у світовій літературі. Його особливістю є висока емоційність, насиченість епітетами та метафорами, а також вживання простої, виразної мови. Він активно використовується у різних жанрах

художньої літератури, таких як романи, новели, оповідання та інші форми. Ключовими рисами цього стилю є деталізація, передача емоцій автора, використання різноманітних тропів (епітетів, метафор, порівнянь), а також інверсія та елементи інших стилів. Індивідуальний стиль Джона Рональда Руела Толкіна в романі "The Lord of the Rings" є вражаючим прикладом художньої майстерності, що поєднує епічні елементи з глибокою ліричною чуттєвістю. Толкін створив складну мовну систему, насичену власними міфологічними та історичними реаліями, що робить його стиль унікальним. Характерними рисами його письма є багатство описів природи, використання стародавніх мов та архаїзмів, створення нових фентезійних світів з деталізованою історією, а також глибока символічність персонажів і подій.

Основні функції художнього стилю включають:

- Естетичну – через художні образи стиль впливає на естетичне сприйняття читача.
- Впливову – чим яскравіший образ, тим сильніше він впливає на читача.
- Комунікативну – через символи і образи автор виражає свої думки та емоції.

Переклад роману "The Lord of the Rings" є надзвичайно складним завданням через насиченість тексту авторськими неологізмами, мовними шарами, діалектами та особливим ритмом, який підкреслює епічність оповіді. Окрім цього, для Толкіна було важливо передати національну і культурну специфіку створених ним світів, що також впливає на переклад.

Основна проблема перекладу полягає не лише в тому, щоб точно передати зміст, але й зберегти унікальний стиль Толкіна, його поетичність, ритмічність та міфологічну глибину. Перекладач мусить не просто відтворити текст, але й зберегти атмосферу та світ, який створив Толкін, що вимагає не лише знання мови, але й глибокого розуміння літературних і культурних контекстів.

Отже, успішний переклад художніх творів вимагає не лише лінгвістичних знань, але й глибокого розуміння культури, стилю і намірів автора. Це підтверджує, що переклад — це не просто процес передачі слів, а складна і творчо насичена діяльність, що вимагає від перекладача високих професійних навичок, чутливості до культурних контекстів та здатності інтерпретувати значення в новій мовній формі.

Індивідуальний стиль Джона Рональда Руела Толкіна в романі "The Lord of the Rings" потребує надзвичайної уваги при перекладі, аби зберегти його унікальність і оригінальність. Перекладач повинен бути одночасно уважним до деталей і здатним зберегти цілісність та

глибину авторського стилю, з мінімальними відхиленнями від оригіналу.

Список використаних джерел

1. Безребра Н. Ю. Комплексний підхід до образу автора в поезії Е. Дікінсон: теоретична значущість та перспективи дослідження. Проблеми семантики слова, речення та тексту / Наталія Юріївна Безребра: Зб. наук. пр. – Вип. 14. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2005.
2. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія / О. В. Ребрій. – Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2012.
3. Литвин І. М. Еквівалентність фразеологічних одиниць повісті В. Шукшина «Калина красная» та її українського перекладу/ І.М.Литвин // Мовознавчий вісник: Зб. наук. пр. / МОН України. – Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – Вип. 14-15.
4. Волошук В. І. Лінгвостилістичні особливості ідіолекту З. Ленца в малих епічних жанрах : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Вікторія Іванівна Волошук. – Львів, 2004.
5. Гриценко П. Ю. Ідіолект і текст / Павел Юфімович Гриценко // К., 2007.
6. Hemmi Y. Tolkien's 'The Lord of the Rings' and His Concept of Native Language: Sin-darin and British-Welsh. Tolkien Studies. 2010. Vol. 7. P. 147–174.

УДК 81'25

Almayeva Iryna,

*MA student, Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine,*

Sydorenko Yuliia,

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine*

TRANSLATION OF ENGLISH LEGAL TERMS INTO UKRAINIAN

Translating legal texts is a complex and multifaceted process that requires a high level of legal knowledge and an understanding of the linguistic features of both the source and target languages. In this report, we

will look at the specifics of translating legal terms from English into Ukrainian, based on the materials of the legal drama *Judge*. The main focus will be on the difficulties faced by the translator, as well as the methods that can be used to achieve maximum accuracy and consistency.

Legal translation not only conveys information but also shapes the legal consciousness of society. The terms must be translated taking into account the legal system of the recipient country. The relevance of the study is to examine the specifics of translating English terms used in legal drama, as they often reflect cultural and legal nuances that require in-depth analysis.

Legal language has its specific features that require attention when translating. Firstly, legal terms often have specific meanings that differ from the commonly used ones. For example, the English word *'to bring an action'* means *'подаати в суд'*, while *'hand'* in a legal context can mean *'ніднус'*. This raises the risk of ambiguity, as words can have several meanings, depending on the context [3, p. 276-277]. It is also important that the meaning of a term may vary depending on the context, which increases the likelihood of ambiguity, such as the terms *'arrest'* (*призупинення, арешт*) or *'conjoint'* (*спільний, злучений*).

In addition, the content and form of standard legal language clichés may differ significantly in Ukrainian and English. This imposes special obligations on the translator, who must maintain accuracy and objectivity when choosing the appropriate equivalents. For example, the term *'позбавлення батьківських прав'* in English may be translated as *'annulment of parental rights'*. It is important to be accurate, as even a small mistake can lead to legal consequences [4, p. 123].

Due to the differences between the language systems of Ukrainian and English, when translating legal terms, it is often necessary to change the order of words in phrases. In this context, Chernenko identifies five main methods of translating multi-component terms that allow to preserve their meaning in the Ukrainian language. The first method involves the use of Ukrainian equivalents that accurately reproduce English terms, for example, *'the solicitor'* is translated as *'юристконсульт'*. The second method is to use the genitive case, where *'the company solicitor'* is transformed into *'юристконсульт компанії'*. The third technique uses prepositional constructions, as in the example *'the documents produced were not considered relevant to the case'*, which is translated as *'надані документи не були визнані такими, що мають відношення до справи'*. The fourth technique involves explaining one of the members of a phrase, for example, *'money laundering'* *'відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом'*. The fifth technique allows you to change the order of the components of the attributive group, as in the case of *'means of payment'*,

which is translated as 'платіжні засоби'. The important thing is that the main component of the term should indicate the category to which the object belongs, and the defining component should characterise its differences from other objects or phenomena of the same kind. The grammatical features of a legal text, which are manifested at the morphological and syntactic levels, also play a key role in the translation of English legal terms.[1, p.89-91]

Finally, lexical transformations such as adding, deleting or rearranging words can be applied. For example, the phrase '*being equipped to steal*' is translated as '*обладнання для крадіжки*', where the verb '*бути*' is deleted [3, p. 267-269].

Legal terminology is distinguished by a high level of specificity and objectivity, which necessitates an accurate translation of a term. This rule is critical because legal documents require strict regulation and compliance with standards. The official business style has its own specifics, in particular, thematic limitations, the use of only the direct meaning of concepts, and high standardisation of statements [2 p. 471-478].

The main requirements for legal translation include not only reproducing the form of the term, but also preserving the author's intentions and psychological impact on the reader. It is important to remember that in the absence of an exact equivalent, the translator should use the descriptive approach, which is the most common and accurate method in legal translation [4, p. 89].

It is important to note that legal translation is a complex process that requires not only language skills but also a deep understanding of legal concepts and systems. Incorrect or inaccurate translation of terms can lead to serious legal consequences, so it is especially important to be accurate in translating legal documents. Knowledge of the fundamentals of law, the rules for drafting documents in different countries, and the vocabulary of legal documents are critical to success in this field.

The translation of legal terms from English into Ukrainian is an extremely complex task that requires not only language skills but also legal knowledge. It is important to understand the specifics of terminology and cultural contexts to avoid serious mistakes. Successful translation is achieved by a combination of different methods, including calquing, analogical translation, transcoding, descriptive translation and lexical transformations. Each of these techniques has its own advantages and disadvantages, and the translator needs to be attentive to detail to convey the accuracy and clarity of the terms.

Legal translation is a complex and multifaceted process that requires in-depth knowledge of both languages and the specifics of legal terminology.

The main difficulties faced by translators are related to the peculiarities of the legal language, which requires accuracy, objectivity and compliance with standards. The use of different translation methods helps to ensure the correctness and adequacy of the translation of legal terms, which is critical in legal practice. It is important to continue research in this area in order to improve the quality and efficiency of legal translation.

References

1. Chernenko, A. V. (2016). Legal translation and linguistic and cultural factors of legal text translation. *Scientific Notes of Kharkiv University of Economics and Law*, 1(18), 89-94.
2. Chukhno, T. V. (2020). Linguistic and stylistic features of terminological combinations in English (on the example of customs discourse). *Actual Problems of Slavic Philology*, XXIII(1), 471-478.
3. Shumylo, I. I., & Karpushina, M. G. (2017). Difficulties in translating legal terms into English. *Young scientist*, 12, 275-278.
4. Furt, D. V., & Dmitruk, L. A. (2020). *Terminology: a study guide*. Kryvyi Rih: Donetsk National University of Economics and Trade named after M. Tugan-Baranovsky.

UDC 811.111'255.4'373.43:791](043.2)

Bahirian Vira,

*MA student, Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine,*

Liutianska N. I.,

*PhD in Philology Associate Professor,
Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine*

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF NEOLOGISMS: A CASE STUDY ON “HOW I MET YOUR MOTHER”

Neologisms are an essential part of language development, reflecting cultural, technological, and social changes. In contemporary media, such as TV series, neologisms not only capture modern speech patterns but also enhance engagement by making the content relatable and up-to-date. This research focuses on the translation of neologisms in the American TV series *How I Met Your Mother* (2005–2014) and their translation into Ukrainian by the Paramount Comedy studio.

In a rapidly changing world, the profession of translation becomes increasingly significant, particularly when dealing with neologisms, which often appear as languages evolve. Neologisms are particularly common in the film industry, as it reflects modern communication to engage the audience [4]. The study of neologisms is relevant not only for linguists but also for translators, as these newly coined terms often cause difficulties due to their novelty and lack of established translations. This research focuses on analyzing the translation of neologisms from English into Ukrainian in the context of the TV series *How I Met Your Mother*, known for its playful language and inventive terms.

The aim of this research is to explore and analyze the methods used to translate neologisms from *How I Met Your Mother* into Ukrainian. The specific objectives are:

- To define the concept of "neologism" and explore its various classifications.
- To analyze the main strategies used to translate neologisms into Ukrainian.
- To evaluate the effectiveness of these strategies in preserving the original meaning, humor, and cultural context of the neologisms.

Neologism means a word that is used for the first time and whose meaning has been radically redefined. The field of translation and neologisms has been studied by such Ukrainian scholars as O. Serbenska, L.P. Yefimov, Y.A. Zacnyi, V. Karaban, and foreign scholars such as Louis Gilbert, P. Newmark, T. Cabret, and Alain Ray. According to these scholars, neologisms are newly coined words or phrases that emerge due to social, cultural, or technological changes [1]. The classification of neologisms can be based on various criteria, including their origin (morphological, phonological, semantic) and their integration into language.

Translation of neologisms is a challenging task due to their novelty and lack of established equivalents in the target language. According to V. Karaban and P. Newmark, common translation strategies for neologisms include transliteration, word-for-word translation, explicatory translation, equivalent translation and contextual substitution [5]. Each strategy serves a different purpose, depending on the nature of the neologism and the target audience.

Based on the analysis of the translation of neologisms from *How I Met Your Mother* into Ukrainian, the following strategies were identified, along with their usage percentages:

- 1) Word-for-word translation (56%):

Word-for-word translation was used to translate neologisms by directly transferring their component parts into Ukrainian. This method allowed for

the preservation of the structure and meaning of the original terms. Examples include:

- *Stovenkerator* (a combination of different parts of four words, namely "stov" from stove, "ven" from oven, the sound "enk" from sink and "rator" from refrigerator) was translated as «Плукодильник.»

- *Turturkeykey* (repetition of the beginning and end of the word "turkey") was rendered as «ініндичкака.»

In these cases, the neologisms were decomposed into their basic elements, which were then translated literally, ensuring that the humorous or inventive nature of the original was retained.

2) Explicatory Translation (12%):

Explicatory translation was employed when there was no direct equivalent in Ukrainian for the neologism, or when the original term required explanation. This strategy involved providing a more detailed translation that conveyed the meaning rather than the form of the neologism [2]. Examples include:

- *Doggerism* (a term is used to say that the habits of a new friend of a character in a TV series are similar to those of a dog) was translated as «манери притаманні собакам.»

- *Mermaid-ified* (a term used by the character Barney to describe how women become attractive over time) was translated as «жінка стала русалкою.»

These examples show how the translators chose to explain the concept behind the neologism to ensure that the Ukrainian audience could understand its meaning, even if some of the original wordplay was lost.

3) Equivalent translation (15%):

Equivalent translation is the selection of a dictionary equivalent [3]. The meaning of these new words does not depend on the context, so their translation is not difficult for the translator. This method of translation is used when there is an equivalent in the dictionary.

Examples include:

- *Lawyered* (a neologism formed by adding the suffix -ed to the word lawyer) was translated as «узаконено.»

- *Therapisted* (is a morphological neologism; by adding the suffix -ed to the noun therapist, we get a verb) was rendered as «вунцухіампіє.»

4) Transliteration and Transcription (10%):

Transliteration and transcription were frequently used for neologisms where phonetic resemblance to the original was important [2]. This method was particularly useful for proper names or invented words that had no direct Ukrainian equivalent. Examples from the series include:

- *Revertigo* (It comes from the word "revert", which means returning to the previous state and adding the suffix "igo") was transliterated as «реверпиро.»

- Soho - **S**outh of **H**ouston Street (in Ukrainian - Coxo);
- Tribeca - **T**riangle **B**elow **C**anal Street (Трібека);
- Nolita – **N**orth of **L**ittle **I**taly (Ноліта)
- Bueller – Б'юллер (means a person who finds himself in the center of events)

These examples illustrate how the translators aimed to preserve the original sound and structure of the neologisms, while adapting them to Ukrainian phonetics and morphology.

5) Contextual Substitution (7%):

Contextual substitution was used when the literal translation of a neologism would not convey the same meaning or humor in Ukrainian. Instead, a culturally appropriate equivalent was selected based on the context of the dialogue.

For instance:

- *Steak sauce* (word "steak sauce" is literally a sauce for steaks, most often with pepper, so the studio translated this neologism as «*неперць*», meaning the best, amazing)

This strategy was particularly useful in maintaining the humor and relevance of the neologisms, while ensuring that they made sense within the cultural and linguistic context of the target language.

The analysis of neologisms in *How I Met Your Mother* revealed that the translators made effective use of various strategies to preserve the humor, creativity, and cultural specificity of the original terms. Neologisms such as *Lawyered*, *Rivertigo*, *Steak sauce*, and *Tribeca* were successfully adapted using a mix of transliteration, equivalent, and contextual substitution. The explicatory translation method was particularly useful for more complex neologisms like *Doggerism* and *Mermaid-ified*, ensuring that the meaning was fully conveyed to the audience.

The combination of these strategies allowed the translators to maintain the playful and inventive nature of the original language, while also making the neologisms accessible to Ukrainian viewers. The high use of word-for-word translation (56%) and equivalent translation (15%) reflects the translators' focus on preserving the structure and meaning of the original neologisms, while explicatory translation (12%), transliteration or transcription (10%), and contextual substitution (7%) were used less frequently to solve specific difficulties.

To sum up, the translation of neologisms in *How I Met Your Mother* into Ukrainian required a flexible and creative approach. The translators used a

combination of strategies, including transliteration, word-for-word translation, explicatory translation, equivalent translation, and contextual substitution, to ensure that the original meaning, humor, and cultural references were preserved in the target language. The frequent use of word-for-word translation and equivalent translation highlights the importance of retaining the novelty and structure of the original terms, while explicatory translation, transliteration and contextual substitution allowed for more flexible adaptation of culturally specific concepts.

This study contributes to a deeper understanding of the challenges and strategies involved in translating neologisms, particularly in the context of entertainment media. By analyzing the translation of neologisms in *How I Met Your Mother*, this research provides insights into how modern slang and colloquial expressions can be effectively translated into different languages while preserving their original impact.

References

1. Зацний Ю. А., Янков А. В. Нова розмовна лексика і фразеологія: англо-український словник. Нова книга : 2010. 224 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2001. 303 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу: аспектний переклад. Нова Книга : 2003. 457 с.
4. Algeo J. Among the New Words : American Speech. Tuscaloosa : 1994. 90 p. .
5. Newmark P. Approaches to Translation. N.Y. : 1995. 200 p.

УДК 37.03(373.3)

Бондур Ю.В.

*викладач кафедри англійської філології та перекладу
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ON THE ART AND AESTHETIC EDUCATION FEATURES IN THE MODERN MEDIA SOCIETY

A person of the 21st century lives in the mediatized space of the information society, which constitutes his new environment of existence, the reality of modern culture. Means of mass communication, new technologies – (first of all, audiovisual: television, cinema, video, and multimedia - the Internet) penetrated into all spheres of life. The media have

become the main means of production of today's culture, and not just a communication mechanism. Mediatization began to determine many parameters of the aesthetics of society, industry, and politics. Globalization of the information technology network has taken place, in which domestic communication systems are gradually included and assimilated.

The inclusion of Ukraine in the global information space, which is an integral part of modern civilization, has become one of the most important factors in the formation of personal characteristics of a young person, among which aesthetic ideas and values, an aesthetic attitude to reality, play a significant role. The media education is now more important than ever given technological changes and the increasing role of media in society. The goals of media education have shifted from protecting children from media's influence, to preparing them to be critical thinkers and active participants in media culture. It is seen as a fundamental right and necessity for informed citizenship in today's complex, globalized world dominated by media. From the first years of our life, we fall into the field created by the network of mass communications (the so-called media, which includes all types of mass media, which function in the global cultural space with the help of new technologies and which unites the socio-cultural meanings of its disparate components). In this connection, there is a problem of mutual influence of the information environment on the structure of value orientations, the formation of an aesthetic relationship to the new phenomenon of youth. The coexistence of this environment and the subject is contradictory, which is explained by the multicomponent nature of its parts.

Personal orientation of a young human being is complicated by the pluralism of the value system. It reveals in a significant difference between the infrastructure of today's information space, which provides a person with access to all existing cultural values (aesthetic, political, religious, ethnic, etc.), and the value system of the new era, which is no longer a traditional hierarchical pyramid, but resembles a web without a single center. The information society is characterized by such a "pathological" feature as simultaneous functioning in an integrated form and various, often bizarre, combinations of deformed information and information that adequately reflects the existing world. Such contradictions make the development of "aesthetic immunity" one of the main skills a student needs. This presupposes the ability to navigate in the modern world of the information (mediatized) society, which forces one to absorb a continuous and constantly growing flow of information and at the same time to be critical and selective about the aesthetic and art values offered by it.

Art and aesthetic education as one of the forms of spiritual development of the individual is an important means of forming the general culture of a

young person, his outlook, as well as a factor in the activation of his creative abilities. At the theoretical level, art and aesthetic education is considered as a purposeful process, according to which aesthetic, mainly artistic interests and needs of the individual are formed and satisfied.

The study of audiovisual culture in the context of the creative orientation of the individual began in the 60s of the 20th century. The first ideas about it were formed as basic models of media culture and media education, which mainly considered perceptive activity and art education, communication, and practical skills. In the 90s of the XX century the study of theoretical aspects of audiovisual and screen culture acquired a new and more significant meaning.

Media education is concerned with the full range of media, including moving image media (film, television, video), radio and recorded music, print media (particularly newspapers and magazines), and the digital communication technologies. It aims to develop a broad-based "literacy", not just in relation to print, but also in the symbolic systems of images and sounds.

Also media education involves teaching and learning about the media. This should not be confused with the teaching through the media - for example, the use of television and computers as a means of teaching science, or history; it should be not confused with educational technology or educational media.

Research shows that in the developed social practice, the criterion of the information value can be the preservation or destruction of the individual as a whole: information that contributes to the preservation of the individual, actualizes his desire for self-development, self-knowledge, etc., acquires to be the greatest value. On the other hand, the smallest is the one that negatively affects the personality, leads to its destruction. And perhaps, the greatest danger of the process is the aesthetic consciousness and behavior formation of a student. There is a discrepancy between the active media sphere and school practice. One of the main features of our modern information society is the superiority of knowledge as a system-creating value among other values of humanity.

That is why all of the above forms the scope of the goal of modern art and aesthetic education: to create conditions for realizing the formation of a young person with the help of creative activity. The purposeful development of the information and media culture of the individual is of great importance in the information society, which will provide both the conditions for its creative development in the created environment and protection against information manipulation. School education becomes the leader in this process, because in comparison with other institutes of education, it has more real possibilities for its solution.

ТИПОЛОГІЯ СТИЛІСТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Стилістика як галузь загальної лінгвістики вивчає мовні засоби та види тексту, які характеризуються прагматичним аспектом вербального мовлення та відображають функціональну систему мови. Стилістичні прийоми є важливою складовою творів та роблять їх виразними й експресивними шляхом свідомого посилення певних рис, мовних одиниць, відхилення планів змісту або форми від буквального простого способу повідомлення.

Як стверджує Дж. Боуз-Байер, переклад тісно пов'язаний зі стилістикою, тому що вона роз'яснює, як саме текст породжує значення, пояснює дрібні деталі як художнього, так і нехудожнього тексту, наприклад, чому деякі структури можна трактувати двозначно або як виникає метафора та ін. [1]. Врахування стилістичних аспектів під час відтворення оригіналу дозволяє забезпечити користувачів цільової мови еквівалентним текстом перекладу, який характеризується стійкою відповідністю інформації та тотожністю її прагматичного впливу.

Вивчення наукових джерел (Т.П. Андрієнко, Я.В. Бойко, Д.О. Вотінова, В.В. Демецька, Н.Б. Іваницька, В.А. Кухаренко, О.І. Макаренко, О.М. Мороховський, О.В. Ребрій, Г.В. Ташченко, І.Є. Шаргай, О.В. Юдина) з зазначеної проблеми засвідчує, що переклад є видом міжмовної та міжкультурної комунікації, під час якої на основі первинного тексту (оригіналу) створюється вторинний текст (переклад) в іншому мовному і культурному середовищі. Відмінності систем вихідної та цільової мов обмежують можливість відтворення змісту оригіналу мовою перекладу з абсолютною точністю, тому для розв'язання цієї проблеми перекладач вдається до використання перекладацьких трансформацій, які є перетворенням, модифікацією форми, або змісту й форми в перекладному тексті з метою досягнення балансу різних видів інформації та прагматичного впливу на адресата порівняно з текстом оригіналу.

Аналіз наукових розвідок українського перекладознавства дозволяє виділити два підходи щодо розуміння стилістичних трансформацій та їхньої типології: по-перше, цей феномен розглядається в межах інших

типів трансформацій (В.І. Карабан, О.О. Селіванова, С.Є. Максимов) і, по-друге, вчені вважають, що потрібно розрізняти окрему групу стилістичних трансформацій (С.М. Амеліна, О.В. Бабенко, А.Й. Гордєєва, Л.П. Науменко).

О.О. Селіванова як представниця першого підходу розглядає стилістичні аспекти при подоланні проблем на лексичному рівні в межах формально-змістових трансформацій при перекладі [2]. Формально-змістові трансформації на лексичному рівні мають денотативний та конотативний плани, через які репрезентується зміст мовних одиниць. До денотативних формально-змістових трансформацій належать метонімічні та метафоричні заміни у процесі перекладу.

Метонімічні заміни вчена класифікує на:

- гіперонімічні – заміна гіпоніма гіперонімом / генералізація: *Speak English! – Говори по-людському!*;
- гіпонімічні – заміни гіпероніма гіпонімом / конкретизація: *Lay your hands on my tape – Покладіть свої долоньки мені на гриву*;
- заміна назви предмета назвою його матеріалу, назви причини назвою наслідку тощо / модуляція: *a romantic evening for two – побачення з коханою людиною*.

Метафоричні заміни є синонімічними та пов'язані здебільше з контекстом. О.О. Селіванова виділяє три види таких заміन: деметафоризацію – заміну метафори на інший стилістичний засіб: *He was a big bear of man – Він був кремезний мов відмідь*; реметафоризацію – заміну певного стилістичного засобу метафорою; трансметафоризацію – заміну донорської зони метафори.

Конотативні формально-змістові трансформації класифікуються дослідницею на оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні. Перший тип трансформацій зорієнтований на заміну, втрату або виникнення в перекладі оцінного чи емотивного компонента мовних одиниць: *The house wasn't nearly large enough for so many people – Хатинка аж ніяк не була розрахована на стількох людей*.

Експресивні трансформації передбачають модифікацію ознаки, на що може накладатися метафоризація чи деметафоризація: *He felt tired – Він почувався смертельно змореним*.

Функціонально-стилістичні трансформації представлені втратою, заміною або виникненням в перекладному тексті функціонально-стилістичного забарвлення мовних одиниць, наприклад, їхнього розмовного, книжного, застарілого чи іншого функціонального статусу: *Mother, keep your hair on! – Маман, не заводься!*

О.О. Селіванова також виділяє формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом, які фіксують зміну форми та змісту одиниць тексту з метою збалансованого прагматичного впливу перекладу на читача. Серед цих прагматичних трансформацій авторка диференціює фігуративні, фразеологічні та концептуальні.

Для збереження прагматичної орієнтації цільового тексту значущим є відтворення стилістичного прийому, який фокусує увагу читача на елементах повідомлення та підкреслює певну думку. Фігуративна трансформація є втратою чи модифікацією стилістичної фігури, що впливає на образність і виразність тексту перекладу та як результат – на персуазивний потенціал: *I was trying to keep the party a secret, but Mel went and **let the cat out of the bag** – Я намагався тримати вечірку в таємниці, але Мел **розказав** всім про це.*

Прагматична трансформація є фразеологічною, якщо фразеологічна одиниця замінюється іншим фразеологізмом або нефразеологічною одиницею. З нашої точки зору, незрозуміло, чому авторка диференціює окремий тип трансформації для відтворення фразеологізмів, оскільки основою цих лексичних одиниць є образність та вони функціонують в тексті як стилістичні засоби, тому для відображення змін, що відбуваються у процесі їхнього перекладу, доречніше використовувати термін фігуративної трансформації.

Автор цієї розвідки, будучи представницею другого підходу, розглядає стилістичні трансформації як зміщення стилістичних акцентів при відтворенні цільового повідомлення та відносить їх до групи комплексних трансформацій, підкреслюючи констатацію перекладацьких змін на декількох мовних рівнях [3]. Це свідчить про те, що зміщення стилістичних акцентів відбувається за допомогою перетворень на інших мовних рівнях. Наша точка зору корелюється з думкою П. Ньюмарка [4], що складна трансформація може бути результатом поєднання 2, 3 та навіть 4 перекладацьких процедур (так звані «couplets», «triplets», «quadruplets»). Стилiстичні трансформації диференціюємо на експресивізацію, нейтралізацію та компенсацію.

Нейтралізація є заміною емоційно-експресивної або етномаркованої одиниці оригіналу стилістично нейтральним її відповідником у цільовій мові, що усуває або послаблює естетичну функцію першотвору: *chick – дівчина, bucks – долари*. Експресивізація – це заміна нейтральної мовної одиниці її стилістично-маркованим відповідником в мові перекладу, що надає перекладу емоційно-експресивного забарвлення: *house – хатинка*.

Зрозуміло, що ці стилістичні трансформації відображають сутність перекладацького зміщення акцентів або навіть їхнє опущення. Наведемо приклади підтвердження нашої думки про комплексних характер стилістичних трансформацій. Наприклад, у реченні *Africa south of the Sahara has never been **the centre** of a civilization* – Частина Африки на південь від Сахари ніколи не була **перлиною** світової цивілізації відбулася експресивізація шляхом заміни нейтрального слова «centre» метафорою «перлина» як результат лексичної трансформації модуляції (перлина знаходиться в центрі/ всередині мушлі). А у реченні *Everybody heard something **fresh** in his words* – Кожен почув щось **нове** для себе в його словах спостерігаємо нейтралізацію за допомогою тієї ж самої модуляції. В обох випадках фіксуємо подвоєні перекладацькі трансформації, так звані «couplets».

Компенсація передбачає заміну стилістичного прийому оригіналу іншим стилістичним прийомом при перекладі: *Her laughter filled the room **like a cascade of joy*** – Її сміх розлетівся по кімнаті **веселою хвилею**. Порівняння «like a cascade of joy» замінюється епітетом «весела хвиля». Окрім цього, також спостерігаємо опущення порівняльної конструкції, диференціацію слова «cascade» через застосування слова «хвиля» та заміну іменника «joy» на прикметник «весела». Компенсація стилістичного прийому відбулася в результаті однієї лексичної та двох граматичних перекладацьких трансформацій.

Список використаних джерел

1. Boase-Beier J. Stylistic Approach to Translation. London & New York: Routledge, 2014. 176p.
2. Селіванова О.О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. № 50 (2012). С. 201 – 208.
3. Волченко О.М. Стилiстичнi аспекти теорiї перекладу. Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету. Серiя «Фiлологiя». Одеса: Видавничий дiм «Гельветика», 2024. Випуск 66. С. 220 – 224.
4. Newmark P. Approaches to Translation. London: Prentice Hall, 1988. 200 p.

Katvalyuk Elyzaveta,

*MA student, Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine,*

Sydorenko Yuliia,

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine*

PECULIARITIES OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL TRANSLATION

Nowadays, interest in scientific and technical translation is rapidly growing due to the increase in the volume of scientific and technical texts reflecting the latest scientific and technological achievements. Accordingly, the demand for scientific and technical translation is increasing, as well as the requirements for it. In recent decades, the scientific and technical style has been divided into many new, more specialized styles as a result of technological progress and the emergence of narrowed specializations. Big progress in many branches of science, archived recently, promotes the emergence of new fields, thus motivating linguists and translators to continuously study the language and styles of scientific and technical texts.

Technical literature includes the following types of texts:

- actual scientific and technical literature (monographs, collections and articles from various branches of technical sciences);
- educational literature on technical sciences (textbooks, manuals, reference books, etc.);
- popular scientific and technical literature from various fields;
- technical and accompanying documentation;
- technical advertising.

In addition, the translation of technical documentation and advertising plays an important role in the work on scientific and technical literature. Technical documentation includes the following types of documents:

- patents, passports, forms, technical descriptions, instructions for operation and repair, etc.;
- accompanying documentation: invoices, packing slips, complete sets, etc.
- project documentation: projects, estimation, drawings, etc.;
- materials of an advertising and semi-advertising nature: advertisements, company catalogs and etc.

Scientific and technical texts have their own common linguistic features. According to Maksimov S. E., main linguistic features of the text of scientific and technical texts are:

- the use of numerous “subject field” terms, abbreviations and acronyms;
- extensive use of neologisms and foreign words, often of Latin or Ancient Greek origin;
- frequent use of asyndetic attributive word-groups;
- impersonality of expression;
- extensive use of the passive constructions;
- however, where argumentation so requires, texts in question are characterized by direct reference to various authors, direct quotations, foot-notes and cross-references;
- restricted use of stylistic devices and expressive means [1].

Translation of a foreign text is always associated with many difficulties. To translate scientific and technical texts, translators use scientific and technical translation. It serves for the exchange of information in the fields of science and technology, as well as for the communication of specialists in narrowly specialized industries. For scientific and technical translation, its implementation requires not only knowledge of the source and target languages, but also knowledge of the field of science or technology in which the translation is performed. Each branch of science has its own terminology, and the differences in syntax can be found. Technical texts have a practical orientation. A technical translator must convey information not only accurately, but also transparently so that the user can easily use it. In the case of scientific texts, the reader seeks to receive information, and therefore he is interested in the accuracy, clarity, conciseness of the text, which would be easy to perceive from the point of view of both content and language. When translating information is presented clearly, consistently, and with maximum correspondence to the original. Even minimal deviations are unacceptable. Translated technical texts do not have emotional, expressive words. Their purpose is to convey information, not to evoke any emotions or impulses in the reader. For the same reason, the translator does not write for himself, which is allowed in literary translation. Omissions and arbitrary reductions of the original text at the discretion of the translator are not accepted. The volume of the result may differ from the original, but these differences should be minimal and not to the detriment of the completeness of the information transfer. The translation should not contain unclear wording that interferes with the correct perception of the original meaning. To achieve this, the translator often has to rearrange the order of words in a sentence when translating into Ukrainian. Therefore,

even a minor mistake in the translation of technical instructions for the use of the equipment can prevent the successful use of the device.

In addition, technical translation often requires not only the translation of the text, but also its localization – adaptation to the conditions and standards of the target market. This is especially important in international companies that produce products for different countries.

Localization can include changing units of measurement (for example, converting feet and inches to meters and centimeters), adapting the standardization of technical characteristics (for example, meeting safety or power supply regulations in different countries), and accounting for regional regulations.

Furthermore, localization can refer to the stylistics of the text and the design of the documentation so that it meets the expectations and requirements of the target audience.

According to Klyuchnyk O. and Hrytsyk H., the most typical lexical features of scientific and technical texts are the saturation of the text with terms and terminological combinations. Terms are words and phrases denoting specific objects and concepts used by specialists in a certain field. At the same time, words whose use is limited to a separate branch of science or technology can be used as terms. Terms are an essential component of scientific and technical texts and are one of the main causes of difficulties during translation. The meaning of terms in most cases is quite independent and does not depend on the context, in contrast to the commonly used vocabulary. However, in different areas of use, terms can acquire different meanings, although polysemy does not correlate with the understanding of the term itself, since its purpose is to ensure clarity of understanding [3].

Tashchenko H. V. suggested that the following situations are possible when translating terms:

- terms, which have an international character are transmitted by transliteration;
- some terms have direct equivalent;
- some terms are translated with the use of loan translation, that is, it is transmitted using words that are present in the target language;
- term does not have a direct equivalent. In this case, descriptive translation is often used [2].

Klyuchnyk O. and Hrytsyk H. point out that in some cases, the same term has different meanings within different sciences. Special difficulties for translation are cases when the same term has different meanings depending on the device or equipment. Knowing the context is crucial when translating a multi-meaning term.

In a special text, there is often an element of novelty, which is particularly interesting for the reader, but is connected with the use of new

terms (terms-neologisms), not yet recorded in dictionaries. The main condition for overcoming these difficulties is a detailed analysis of the described phenomenon and its transfer in terms that are already established in science. Current scientific problems, the latest technical inventions and discoveries are covered in printed publications, and above all, in periodicals, to which the transfer should refer [3].

Abbreviations denoting various concepts are often used in scientific and technical texts. Such terms cause difficulties in the process of translation of scientific and technical texts, since it is often difficult to determine the correct version of the translation based on the abbreviated form. For an adequate translation, it is necessary to carefully consider the immediate environment in which terms are used, as well as the wider context. There are several ways to translate abbreviations:

- translation by using the appropriate abbreviation (already available) in the target language;
- translation by using the full form of the abbreviation in the target language, if there is no corresponding abbreviation of the English-language term in the target language;
- use in the target text of the abbreviation in the source language with an explanation in Ukrainian;
- transcoding (transliteration or transcription) of abbreviation.

Among the difficulties of translating a scientific and technical text, one should highlight the presence of a certain group of international words, which despite the similarity of sound in different languages, differ in their semantics and stylistic coloring in each language - “false friends”. Sometimes, based on the external similarity of two lexical units of different languages, translators equate their meanings. This leads to the erroneous perception of information in a foreign language, and therefore to the distortion of the content of the translated text. The difficulty of translating similar-sounding words – “false friends” lies in the need to correctly select the meaning of the word, which would correspond to the content of the specific text. Neglecting the context is the most common cause of semantic error in scientific and technical text translation. Context eliminated the ambiguity of the word and ensures the specification of one or another meaning.

The need for scientific and technical translation is due to economic, scientific and technical progress, as well as the development of international relations. Thanks to technical translation people can share experience, knowledge, and developments in various fields. Translation of technical and scientific texts is a complex process that requires the translator not only to know foreign languages, but to understand what is being translated. Translator must know basic things about the subject field he is working. Accuracy, clarity, and adaptation to target audience are key factors affecting

translation quality. In addition, the main difficulties of translating scientific and technical texts are the presence of terms and abbreviations in them. Translators can overcome these difficulties by using the following translation transformations: loan translation, transcription, descriptive translation, equivalent, and borrowing. Knowing the context of the target text will help the translator overcome difficulty with translating “false friends” and neologisms. The translator must follow the usage of passive constructions, impersonality and asyndetic attributive word-groups. The translator must transfer text from source language into target one as accurately as possible using the means of the Ukrainian language.

List of used literature:

1. Ключник О., Грицик Г. «Труднощі науково-технічного перекладу.» Наукові конференції. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1408>.

2. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: Навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.

3. Ташченко Г. Актуальні проблеми теорії та практики перекладу : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов. Харків : друкарня «Мадрид», 2021. 168 с.

УДК 81'25.

Конієвська М. Є.,
студентка 541м, ЧНУ імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна,
Агєєва-Каркашадзе В.О.,
канд. філол. наук, доцент, доцент б.в.з. кафедри
англійської філології та перекладу,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

THE PECULIARITIES OF FILM TRANSLATION

Nowadays films occupy a special place in everyone's life. With the appearance of sound films, the problem of their reproduction in another language also arose. The film industry became a profitable sphere where directors can express their ideas through vivid plots, characters and symbols. Films are considered to be a powerful instrument of influence as any film promotes certain views. Annually thousands of films of various

genres are released and shown in cinemas: from romantic comedies to thrillers, and very often they become a subject of heated discussions. That is why all of them require a high-quality, adequate translation into the Ukrainian language.

The problem was studied by Hudmanian A.H., Zhuravel T.V, Kuzenko H.M., Lukiavova T.H., Melnyk A.P., Serebrianska O.V., Sydoruk H.I., and others.

Film translation is a type of audiovisual translation which involves rendering verbal and non-verbal elements of the film from the source language into the target one.

There are several types of film translation, including dubbing, voice-over translation, and subtitles. Each of them has its own features.

Subtitles are textual accompaniment to the video in the source language that duplicates or complements the audio track [2, p. 13].

In dubbing the actors' foreign speech is completely replaced with another language for the purpose of broadcasting this work in foreign countries [2, p. 13].

Voice-over translation is a type of translation of audiovisual works, in which the translated lines of the voice actors can be heard together with the original sound track [2, p. 13].

The first feature of any film translation is a polysemiotic nature of films that is why the process combines oral and written translation. A film may contain not only dialogues and monologues, but also various inscriptions (for example, signs or letters) that play an important role in the plot and require rendering. Furthermore, the professional film translation is carried out through scripts provided by the studio in advance.

In addition, specialists face limitations in space and time during their work. This peculiarity refers to all the film translation types: in the case of subtitles, the line must be short enough for the audience to read it in the time allocated to the scene, while during dubbing, the translator must maintain the length of the phrases so that they correspond to the movements of the lips and the video sequence.

Each type of film translation has special nuances that must be taken into account during the process of translation. For instance, if a translator creates subtitles, he must follow European standards of subtitling, which include the number of signs in a line (up to 35), their color (pale white), placement and so on. The crucial aspect of dubbing is lipsing presupposing the synchronization of articulation. In voice-over, the translated line must have the same duration as the original one.

The cultural aspect is an integral part of any film, so it may contain historical facts, mention of traditions, customs, etc., depending on its genre. The task of the translator is to preserve these cultural features (through foreignization) or to bring the product as close as possible to the target audience (through localization).

Conveying humor is another challenge for translators. A film may contain jokes that are incomprehensible to the target audience. The translator must convey them in such a way that they coincide in meaning with the original ones and have the same humorous effect, especially if the specialist works with comedy.

The translation process can also be influenced by the characters' special features. For example, a character may have certain speech problems, such as stuttering or difficulties pronouncing certain words. This factor greatly complicates the synchronization process, since the translator has to choose lexical units so that they contain the same problematic sounds.

The next feature follows from the previous one and is inextricably linked to the cultural aspect – characters can have specific accents. The translator must find an adequate method of their rendering so that the translated film preserves this element, otherwise the correspondence between the translation and the original is lost.

Another challenge for the translator is rendering songs. Songs are part of the script and can have a significant impact on the plot, especially a translator works with a musical. For these reasons, the translator should pay special attention to this aspect, choosing the most suitable playback option for a specific film (for example, they may add subtitles).

Translation of film titles requires attention as well. The titles draw viewers' attention, convey the general idea of the film and sets the tone. Rendering titles, translators resort to adaptation strategies: literal translation, transformation and the replacement of the title. An adequate translation of the film title is pivotal in its success because it sells the film.

When working with a film, the translator must not only provide an adequate translation, but also preserve the director's intention, make the film understandable for the viewer, and prevent its influence from being violated [1, p. 186].

To infer, the peculiarities of film translation involve a large number of factors directly affecting the process: linguistic, cultural, technical, etc. Using transformations, the translator must pay a special attention conveying humor, songs, titles, etc. and deliver an adequate film translation without distorting the directors' main idea, so that it is clear for the target audience.

References

1. Лукьянова Т.Г. Теоретичні аспекти кіноперекладу з англійської на українську мову. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2011. Вип. 68, №973. С. 183–187.
2. Лукьянова Т.Г. Основи англо-українського кіноперекладу : навчальний посібник для студентів 4 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» денної форми навчання факультету іноземних мов – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 104 с.

УДК 811

*Лимар М. Ю.,
канд. політ. наук, доцент кафедри
англійської філології та перекладу,
ЧНУ імені Петра Могили, Миколаїв, Україна*

ФОНОГРАФІЧНА, ЛОГОГРАФІЧНА ТА СЕМАСІОГРАФІЧНА СИСТЕМИ: ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ФІНКЦІОНУВАННЯ СКОРОЧЕНЬ

Враховуючи різні підходи до трактування та співвідношення основних понять «аббревіатура», «акронім» і «скорочення», можна дійти висновку, що в англійській і українській мовах досі не існує загальноприйнятої універсальної класифікації цих мовних явищ. Протягом століть лінгвісти намагаються впорядкувати скорочені лексичні одиниці. Однією з ключових причин цього є те, що аббревіатури й скорочення становлять собою унікальний лексичний феномен, який вирізняється широким спектром відповідностей між письмовою формою та її лексичними і фонологічними референтами.

Усі типи скорочень можна умовно класифікувати за способом їх утворення та тематичною спрямованістю, причому кожен із цих аспектів може бути притаманний різним типам текстів. Однак структура скорочень також не є універсальною і визначається особливостями письмової системи, в межах якої вони використовуються.

Так, серед писемних систем можна виділити такі: 1) *фонографічну* систему (phonography), в якій знаки пов'язані зі звуками; 2) *логографічну* систему (logography) – знаки пов'язані зі словами; 3) систему *семасіографії* (semasiography), що є узагальнюючим терміном

для символічних систем, які передають значення, не будучи безпосередньо прив'язаними до природної мови («семіографію» також визначають як музичне знакове письмо) [4].

Фонографічні системи письма можна також розділити на силабографію (syllabography) або складографію (відповідно до деяких україномовних перекладів) та алфавітне (alphabetic) письмо. Основою силабічних систем є склади – аналог будівельних блоків в усному висловлюванні. До них, наприклад, відносяться японська силабічна абетка кана (kana) або фонематичне корейське письмо хангуль (hangul). Алфавітні системи, які закладено у основу таких мов як англійська, пов'язують із поєднанням голосних та приголосних звуків.

Систему письма, у якій кожен символ відповідає певному звуку мови, а кожен звук – символу, називається «прозорою» або «неглибокою» [2, р. 7]. Така система, як Міжнародний фонетичний алфавіт (IPA – the International Phonetic Alphabet), наближається до повної прозорості. Важливо відзначити, що різні європейські мови мають різний ступінь орфографічної прозорості. У таких європейських мовах, як-от фінська або ісландська, простежується більш прямий зв'язок між символами і звуками, але система правопису англійської мови є менш прозорою. Наприклад, англійська орфографія має такий лінгво-історичний «багаж», як «глухе» кінцеве *gh* у словах *eight* [et], *night* [nat], *light* [lat], *might* [mat], і такі омофони, як *dear* [dɪər] та *deer* [dɪər], у яких, розрізнення, зазначене орфографічними умовами, тяжіє до логографії або системи, яка передбачає позначення знаками цілих слів. Так, наприклад, китайське письмо або єгипетські ієрогліфи є більш логографічними, хоча обидві системи мають фонографічні зв'язки [5, р. 188]. Однак, письмові символи також можуть передавати значення без прямого фонетичного чи лексичного референта.

Семасіографічні системи письма можна назвати не такими, що не пов'язані з природною мовою. Семасіографію можна визначити як «матеріальні знаки з умовним позначенням», які передають інформацію без необхідного залучення форм мови [5, р. 32]. Ця категорія скорочень є дуже широкою та неоднорідною і поєднує системи, які можна вважати «попередниками» сучасних типів письма – фонографічному та логографічному. Разом із тим, вони широко використовуються і сьогодні у вигляді, наприклад, комп'ютерних іконок та різних видів графічних знаків – математичних символів та музичних нотних записів. На наш погляд, система семіографічних скорочень не є складною за своєю концепцією на відміну від фонографічних та логографічних скорочень, які відрізняються різноманітними типами будови. Проте, вона може бути більш

складною за змістом і більш точною, прикладом чого можуть бути математичні записи.

Цікаво зазначити, що західні системи письма здебільшого є алфавітними, проте в них нерідко зустрічаються також силабографічні (складографічні) й логографічні символи. Важливий аспект класифікації полягає в тому, що знаки можуть бути гнучко використані залежно від контексту [3, р. 16–17]. Наприклад, символ серця (♥ або <3) може мати різні значення, такі як позначення масті у стандартній колоді гральних карт або вираження любові чи інших сильних емоцій як емотикон (emoticon), що підпадає під категорію семасіографії. У таких повідомленнях як «I ♥ UK» та «My ♥ belongs 2 U» символ серця виступає як логограма, однак, позначає різні поняття, які більшість носіїв англійської мови без проблем розпізнають як «love» та «heart».

У контексті нашого дослідження доречно зазначити і те, що повідомлення «My ♥ belongs 2 U» містить дві сучасні аббревіатури, які М. Бісвангер [1, р. 5] класифікує як омофони (homophones) літер/цифр, і які використовуються за межами їхньої звичайної категорії. Індонавська цифра 2 зазвичай виступає логограмою, але в цьому випадку вона функціонує як силабограма завдяки фонетичній схожості /tʰu:/ з англійським односкладовим прикметником /tu/. Іншим прикладом є літера «U», яка належить до латинського алфавіту, проте тут вона виступає як силабограма, оскільки при вимові англійською мовою є омофонічною до односкладового займенника другої особи «you» /ju:/. Їхня функція як силабограм стає очевидною при написанні двоскладових слів, як-от «before», для якого потрібно два символи: «B4». Це підкреслює можливість використання такої системи для опису сучасних аббревіатур.

Тож, у підсумку зазначимо, що різноманітність підходів до класифікації скорочень, аббревіатур та акронімів підкреслює відсутність їх єдиної універсальної системи. Скорочення класифікуються за способом утворення, тематичною спрямованістю та залежать від типу письма. Зокрема, існують фонографічні, логографічні та семасіографічні системи, кожна з яких має свої особливості. Знаки в цих системах можуть використовуватися гнучко, залежно від контексту, і часто змінюють своє значення.

Список використаних джерел

1. Bieswanger M. 2 Abbrevi8 or Not 2abbrevi8: A contrastive analysis of different space- and time-saving strategies in English and German text messages. *Texas Linguistic Forum* 50 / edited by S. Floyd, T. Hallet,

S. Oshima, and A. Shield. University of Texas, Austin, 2007. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/18237629/2-abbrevi8-or-not-2-abbrevi8-a-contrastive-analysis-of-different-> (accessed: 05.11.2024).

2. Cook V., Ryan D. *The Routledge Handbook of the English writing system*. Routledge, 2016. 564 p.

3. Gelb I. J. *A Study of Writing*. Chicago: University of Chicago Press, 1952. XVI, 295 p.

4. Honkapohja A. Digital approaches to manuscript abbreviations: Where are we at the beginning of the 2020s?. *Digital Medievalist*. 2021. Vol. 14, № 1. URL: <http://doi.org/10.16995/dm.88> (accessed: 05.11.2024).

5. Powell B. *Writing: Theory and history of the technology of civilization*. Wiley-Blackwell, 2009. XX, 276 p.

УДК 81'25

Лютянська Н. І.,

канд. філол. наук, доц. б.в.з. кафедри

англійської філології та перекладу,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

КІНОПЕРЕКЛАД В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Інтерес до сучасної кіноіндустрії породжує необхідність розповсюджувати кінопродукцію різними мовами. Відтак, говорять про поняття «кінопереклад». Під цим терміном розуміють зазвичай переклад художніх та анімаційних фільмів, а також серіалів.

Кінопереклад як практичний процес вимагає високого рівня фахової підготовки. Цікавою для досліджень є історія кіноперекладу, не тільки у всьому світі, зокрема й в Україні.

Переклад кінофільмів іноземними мовами виник майже одночасно з появою кінематографа. Перші звукові фільми почали з'являтися у 1920-х роках, а з ними – і труднощі перекладу. Фільми знімалися різними мовами з однаковими декораціями та сценарієм, але з іншими акторами та режисером. Така практика не могла довго існувати через низький попит серед глядачів, тому пізніше у Франції виникли перші кіностудії, що виконували дубляж фільмів.

У післявоєнний час американський кінематограф був розповсюдженим у європейських країнах таких, як Франція, Італія, Іспанія та Німеччина. Задля збереження почуття національної самосвідомості уряди вищезгаданих країн сприяли поширенню перекладу фільмів рідною мовою, а саме за допомогою дубляжу, який був основним видом кіноперекладу у той час.

Проте, слід зазначити, що розвиток кіноперекладу в Україні розпочався пізніше, ніж в інших європейських країнах. Радянська школа кіноперекладу була заснована у 1935 році. В 1960-х рр. з'явилися перші роботи з кіноперекладу, а його головним осередком стала кіностудія імені О. Довженка, хоча на той час усі роботи перекладалися російською мовою.

У 1978 році у м. Київ була започаткована студія кіноперекладу «Синхрон» при театрі «Хлопавка». Саме вона почала озвучувати фільми українською мовою. Проте, перекладачі цієї студії орієнтувалися в основному на радянські дубляжі. Тому цей період становлення називають «україномовною радянською школою кіноперекладу на території України».

Починаючи з 1991 року, у зв'язку з імпортом кінофільмів, почали виникати такі студії дубляжу, як Омікрон, Румбарбар, Пілот, Так Треба Продакшн, UkrDub тощо. Цей період називають «україномовна школа українського перекладу в Україні». В цей час виникає поняття «переклад Гаврилова», оскільки ринок кінопродукції був засмічений одноголосим, аматорським, часто нелегальним перекладом.

Велика кількість кінопродукції та необхідність її перекладу зумовили зміни у законодавчій базі України. У 1998 році було прийнято першу версію Закону України «Про кінематографію». Згідно з яким, іноземні фільми перед розповсюдженням в Україні в обов'язковому порядку повинні бути дубльовані або озвучені чи субтитровані державною мовою, вони також можуть бути дубльовані або озвучені чи субтитровані мовами національних меншин.

У 2006 році після виходу озвученого українською мовою мультфільму «Тачки» починається нова ера кіноперекладу в Україні. Цей переклад дав поштовх до подальшого зростання передачі іншомовного контенту українською мовою.

Наразі Україна є однією з провідних країн, що здійснюють якісний дубляж, випереджаючи такі країни, як Франція, Іспанія, Австрія, Чехія, Італія, Німеччина тощо. У 2012 році український дубляж офіційно визнано найкращим у Європі.

Субтитрування ж в Україні найбільш розповсюджене під час показу кінострічок на Одеському міжнародному кінофестивалі та

кінофестивалі «Молодість». Нещодавно Президент України запропонував парламенту закріпити статус англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування в Україні і вніс відповідний законопроект. Згідно з ним, фільми мали показувати у кінотеатрах мовою оригіналу (англійською) виключно з українським субтитрами (без українського дубляжу чи закадрової озвучки). Перехід на такий показ кінофільмів у кінотеатрах мав відбуватися поступово, у декілька етапів. Цей законопроект не мав стосуватися фільмів на телебаченні. Проте, він викликав хвилю обурень серед представників галузі таких, як перекладачі, актори дубляжу тощо. Розгляд даного законопроекту був призупинений. Відповідні фахівці мають його доопрацювати.

Ще одним популярним видом кіноперекладу в Україні є закадровий переклад. Його використовують тоді, коли з фінансових причин не можуть дозволити виконувати дубляж великої кількості відеопродукції. В Україні застосовують такі різновиди закадрового перекладу, як *одноголосий* (озвучення ведеться одним актором), *двоголосий* (жіночий та чоловічий голоси використовуються для озвучення відповідних ролей) та *багатоголосий* (різні актори виконують озвучування кінофільму). Крім того, закадровий переклад може бути:

- професійний (здійснюється професіоналами на замовлення телевізійної компанії);
- аматорський (виконують нефахівці, нині – найрозповсюдженіший, особливо – в Інтернеті);
- авторський (використовується голос власне перекладача; був розповсюджений в перші роки нашої незалежності).

При цьому, професійний закадровий переклад в Україні виконують окремі бюро перекладів, а закадрове озвучення – окремі студії.

Отже, кінопереклад є надзвичайно складним процесом, який вимагає фахової підготовки. Кінопереклад в Україні характеризується декількома етапами розвитку, що включають як період радянської України, так і період незалежної України. Найбільш розповсюдженими видами кіноперекладу в Україні є дубляж, субтитрування та закадровий переклад. Кожен із них має свої особливості застосування.

Ostapenko Kateryna,

*MA student, Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine,*

Liutianska N.I.,

*PhD in Philology, Associate Professor,
Department of English Philology and Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine*

PECULIARITIES OF EPITHET TRANSLATION IN JOHN GREEN'S PAPER TOWNS

The epithet is one of the most expressive and vivid stylistic devices in literature, functioning to enhance imagery, emotional depth, and artistic impression. By adding descriptive or evaluative characteristics to objects, phenomena, or characters, the epithet allows writers to convey not only literal meanings but also their subjective perception. Many scholars have addressed the challenges of translating epithets in literary discourse, including O. Hrabovetska, T. Onopriienko, and others. The translation of figurative language has also been explored by linguists such as N. Babych, L. Yefimov, V. Karaban, V. Kukharenko, among others. Translating epithets from one language to another is a complex task that requires preserving the original meaning, connotations, and artistic value.

V. Kukharenko defines an epithet as a means of expressing both real and imagined characteristics of an object [2]. Its main feature is emotionality and subjectivity, as the speaker always chooses the appropriate word to describe the object. Our speech has always been ontologically emotionally colored, and in an epithet, the emotive meaning of the word takes precedence over its denotative meaning. In other words, the epithet emphasizes the emotional meaning of the word and its importance in relation to the denotative meaning. While V. Kukharenko views the epithet as a linguistic device that highlights its role in expressing the emotional tone of a word, Walter Burkert draws our attention to its visual aspect. Burkert defines epithets as decorative to the extent that they are not essential to the immediate context and are not specifically tailored for it [4]. In other words, epithets may be used to create a certain emotional effect, but they do not carry any new content.

The translation of epithets in literary discourse poses a significant challenge for translators. Unlike simple descriptive words, epithets carry connotations, subjective evaluations, and artistic meanings that must be preserved in the target language. A direct translation often results in a loss

of meaning or emotional nuance, which can disrupt the overall aesthetic of the text. In *Paper Towns*, epithets contribute to the novel's characterization, thematic development, and tone. However, due to differences in linguistic structure and cultural context between English and Ukrainian, these epithets may lose their potency if not translated carefully.

In the novel *Paper Towns*, epithets serve as powerful tools to describe both external appearances and internal emotional states of characters. The novel's narrative style, which is tailored to appeal to a younger audience, is filled with modern colloquialisms and vivid descriptions that make extensive use of epithets. A detailed analysis of the text identified several types of epithets, including simple, compound, hyphenated, and inverted epithets. These types are consistent with the classifications established by V. Kukhareno [2] in her studies of epithets in literary texts.

- **Simple epithets** in *Paper Towns* include single descriptive words like “gigantic cannon,” “brilliant simplicity,” and “pale face.” These straightforward epithets directly describe the physical attributes or emotional states of the novel's characters or objects.

- **Compound epithets** consist of two or more words that function as a single descriptive unit. Examples from the novel include “olive-skinned creature,” “high-pitched voice,” and “well-known fact.” These epithets add more nuance by combining multiple descriptors to emphasize certain qualities.

- **Hyphenated epithets** are another common type in Green's novel, often used to evoke more specific imagery or humor. Examples like “the she's-a-hot-prom-date way” and “I-have-a-vocabulary-of-twelve-words-so-don't-expect-a-wide-variety-of-insults insult” highlight how Green combines everyday language with vivid, sometimes colloquial expressions to convey character traits or moods in a dynamic way.

- **Two-step epithets** are epithets where the description consists of two parts, often expressed by different parts of speech, such as “actually perfectly nice and pleasant Cassie Hiney” and “brilliantly vindictive girlfriend”.

- **Inverted epithets** reverse the usual order of adjectives and nouns, such as “an ocean of green.” Although less frequent, inverted epithets in the novel add an element of surprise, breaking conventional linguistic expectations to create a striking image.

The analysis revealed that compound epithets are used most frequently, accounting for 33% of all examples. Simple epithets follow closely at 32%. Two-step epithets make up 22%. Hyphenated epithets (consisting of phrases or even sentences) account for 12%. Reversed epithets (where the descriptor

follows the noun) are the least common, representing just 1% of the examples.

The translation of epithets in *Paper Towns* into Ukrainian involves a range of techniques designed to maintain the stylistic integrity and emotional impact of the source text. Given the cultural and linguistic differences between English and Ukrainian, it is not always possible to provide a direct translation of epithets without losing some of their connotations or stylistic nuance. To address these challenges, the translator employed several strategies to adapt the epithets while preserving their meaning and stylistic effect.

1. **Equivalent Translation.** This strategy involves finding a direct counterpart in Ukrainian that conveys the same meaning and emotional tone as the original English epithet. For example, “pale face” was translated into Ukrainian as “блідє обличчя,” preserving the same descriptive and emotional qualities. Equivalent translation is often the preferred method when the source and target languages have similar expressions that evoke the same imagery or emotion.

2. **Omission.** In some cases, the translator chose to omit epithets that did not add significant value to the meaning of the text or that could not be easily translated into Ukrainian without sounding awkward. For instance, “I lay there with the her-scented blanket for a while, staring up at the ceiling.” – “Якусь часину я лежав, притискаючи до себе ковдру і витріщаючись на стелю.” In the source text, “her-scented blanket” indicates that the blanket has a specific smell associated with the girl. This detail is lost in the Ukrainian translation.

3. **Grammatical Replacement.** This method involved changing the grammatical category of the epithet in the translation. For example, the phrase “vengeful side” was translated as “месника,” shifting from an adjective to a noun. Such changes are often necessary when the structure of the target language does not allow for a direct grammatical translation.

4. **Expansion.** When the original English epithet was too vague or abstract to be directly translated into Ukrainian, the translator used expansion to add additional descriptive words. In the phrase “stunned pale face,” the Ukrainian translation added the word “воочевидь” (clearly) to clarify the intensity of the character's emotional state. This technique helps to preserve the descriptive richness of the original text while making it more accessible to Ukrainian readers.

5. **Concretization.** This strategy was used to replace general or abstract epithets with more specific terms in the target language. For instance, the phrase “brilliant things” in the source text was translated into Ukrainian as

“кмітливі *схеми*,” providing a more concrete description that better fits the cultural and linguistic context of the target language.

6. **Generalization.** In cases where the English epithet was too specific or culturally bound, the translator employed generalization to broaden its meaning. For example, the epithet “African-American man” was translated as “чорношкірий чоловік” in Ukrainian, using a more general term for race that fits the cultural context of the target language.

7. **Differentiation.** Here's an example: “...that blood was on her little adorable sneakers as we biked home.” — “...коли ми помчали додому, маленькі зворушливі кеди моєї подружки були в цій самій його крові.” In this case, differentiation was applied to convey the meaning more precisely. The original epithet “adorable” can imply charm. In the translation, “зворушливі” (touching) was used as a more specific and emotionally charged expression to not only describe the characteristic but also highlight the emotional impact.

After analyzing the translation of John Green's novel *Paper Towns*, we came to the following conclusion: the translation contains frequent use of transformations, indicating that the translator deviated somewhat from the norms of the source language to make the text easier for Ukrainian readers and closer to the norms of our language. We conducted a comprehensive analysis of the reproduction methods of the aforementioned groups of epithets. The study revealed that the most common transformations in the translation are grammatical substitution (31%) and omission (25%). To a lesser extent, the translator used equivalent translation (22%), expansion (8%), differentiation (7%), concretization (5%), and generalization (2%). These findings highlight the complexities involved in translating epithets, especially in a novel that relies heavily on vivid descriptions and emotional nuance. The results contribute to the broader understanding of translating stylistic devices in literary works and provide useful insights for both translators and linguists.

References:

1. Єфімов Л.П. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Вінниця : Нова книга, 2004. 240 с.
2. Кухаренко В. А. Практикум з стилістики англійської мови. Вінниця : Нова Книга, 2000. 160 с.
3. Потебня О.О. Теоретична поетика. Академія, 2008. 384 с.
4. Burkert, W. The Orientalizing Revolution: Near Eastern Influence on Greek Culture of the Early Archaic Age. Harvard University Press, 2001. 225 p.
5. Green J. Paper Towns. Bloomsbury Publishing, 2008. 306 p.
6. Грін, Джон. Паперові міста. Переклад В. Назаренко, КМ-Букс, 2017. 320 с.

Рудик О.,
студентка 641мз групи,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна
Агєєва-Каркашадзе В.О.,
канд. філол. наук, доцент б. в. з. кафедри англійської філології та
перекладу, ЧНУ імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ У КІНОДИСКУРСІ

Архаїчна лексика в кінематографі є не лише елементом стилізації, але й важливим інструментом, що дозволяє створити автентичну атмосферу і передати особливості епохи, в якій розгортаються події. Використання застарілих слів допомагає глядачам зануритися в культурний контекст і глибше зрозуміти світогляд персонажів. Наприклад, слова “пернач”, “збіжжя” або “княжити” відображають соціальні та культурні реалії часу, підкреслюючи статус і роль персонажів у суспільстві. Цей елемент надає фільмам історичної правдоподібності, адже архаїчні терміни часто пов’язані з певними культурними або соціальними традиціями [1].

Дослідження архаїчної лексики проводили такі мовознавці, як Юрій Шевельов, який вивчав історію української мови, Олександр Потебня, що досліджував зв’язок мови з мисленням та культурою, та Іван Огієнко, який приділяв значну увагу архаїзмам у своїх наукових працях.

Прикладом цього є використання терміна “барон” у фільмах про середньовіччя. Застосування таких слів допомагає передати не лише соціальний статус персонажа, а й його характер, оскільки барони в історії часто мали певні обов’язки та права, що визначали їхню поведінку та взаємини з іншими персонажами. Це створює можливість для глядачів зрозуміти не лише особистість персонажа, але й його місце у соціальній ієрархії [2].

Архаїчна лексика також грає важливу роль у формуванні специфічної атмосфери фільму. У жанрах фентезі та історичних драм, застарілі терміни слугують засобом для створення певної атмосфери та емоційного фону. Наприклад, використання терміна “чарівник” замість “маг” може підкреслити магічну сутність персонажа, його роль у світі фільму та специфіку його вчинів. Це, в свою чергу, робить персонажа більш реалістичним і зрозумілим для глядача, що підвищує його залученість у сюжет [3].

Важливо зазначити, що архаїчна лексика має різні функції в залежності від жанру фільму. У драматичних творах вона може підкреслювати серйозність та глибину подій. Наприклад, у фільмах про війну використання терміна “військовий” в архаїчному контексті може додати значення національної гордості та жертвовності. У комедійних фільмах архаїчні слова можуть створювати контраст з сучасною мовою, викликаючи сміх завдяки своїй незвичності. Це свідчить про універсальність архаїчної лексики як інструмента для формування емоційного сприйняття фільму [1].

Проте, незважаючи на всі переваги, використання архаїчної лексики може стати викликом для сучасної аудиторії. Деякі глядачі можуть відчувати труднощі в розумінні застарілих термінів, що може зменшити їхню залученість у сюжет. Наприклад, у фільмах, які активно використовують архаїчну лексику, може виникнути необхідність додаткових пояснень або субтитрів, що ускладнює сприйняття фільму в цілому.

Водночас, якщо застарілі слова використовуються грамотно та виважено, вони можуть зацікавити глядачів історією та культурою, додавши новий вимір до сприйняття [2].

Архаїчна лексика також може виконувати роль засобу ідентифікації персонажів. У фільмах про різні історичні періоди або фентезі-світи, герої можуть використовувати специфічну лексику, що відрізняє їх від інших персонажів. Наприклад, королівська родина може вживати архаїчні терміни, що підкреслюють їхній статус, тоді як прості люди можуть використовувати більш сучасну лексику. Це створює додаткові шари у взаємодії між персонажами та їхнє сприйняття глядачами [3].

На завершення, використання архаїчної лексики у кінодискурсі є важливим елементом, що впливає на сприйняття фільму. Вона допомагає створити історичний контекст, формує характери персонажів, підкреслює соціальні відносини та культурні традиції. Подальші дослідження у цій сфері можуть виявити нові аспекти впливу застарілої лексики на кінематографічні твори та їхнє сприйняття сучасною аудиторією [1]. У майбутньому, дослідження повинні зосереджуватися на впливі архаїчних термінів на формування сприйняття аудиторії, а також на їхній ролі у розвитку нових жанрів у кінематографі.

Список використаних джерел

1. Бабенко О. А. Використання архаїчної лексики в українському кінематографі. – Київ: Вид-во НТУ, 2020.

2. Тарасенко І. В. Мова кіно: специфіка та архаїзми. – Харків: ХНУ, 2022.

3. Литвиненко Н. В. Архаїчна лексика у сучасному кінодискурсі: теоретичні аспекти. – Львів: ЛНУ, 2023.

УДК 81.25.

*Патиченко Ю. С.,
студентка 541м, ЧНУ імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна,
Агсєва-Каркашадзе В. О.,
канд. філол. наук, доцент, доцент б. в. з. кафедри
англійської філології та перекладу,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

THE PROBLEMS OF CLASSIFICATION OF MEDICAL TERMINOLOGY AND THEIR INFLUENCE ON THE PROCESS OF TRANSLATION

Professional terminology is one of the key parts of professional speech. Each field of professional activity has its own terminology systems, the scientific classification of which is an urgent need in the context of modern linguistics. With the increase in specialized vocabulary in the modern language and the rapid development of many areas of human activity, a comprehensive study of terminology systems, including medical terminology, is becoming increasingly important. Accordingly, medical terminology is becoming the object of increased attention of linguists to theoretical issues related to the nature of the term itself, ways of formation, etymology, classification and translation problems. The main aspects of medical translation were studied by N. Lytvynenko, N. Kosmakova, N. Misnyk, O. Muntyan, O. Superanska, B. Golovin, V. Leychyk and others.

Medicine does not forgive mistakes, so it is extremely important for a translator to convey the meaning of a lexical item accurately and adequately. Medical language belongs to the so-called special-purpose languages, which differ from everyday language primarily in their specific terminology and scope.

Medical translation requires a high degree of professionalism, since it involves the translation of medical terminology, scientific and clinical data, instructions for use of drugs and medical documents. When it comes to

foreign specialized literature, the factor of accuracy of understanding and interpretation arises, which is key to high-quality translation.

Most modern anatomical and clinical terms are of Latin or Greek origin that date back to the 5th century BC. It is recommendable for a translator to have basic knowledge of the peculiarities of medical terminology formation for a better understanding of the material, although this is not a prerequisite. It should be noted that another problem with systemizing the medical terminology system is its dynamic nature. The field of medicine does not stand still, and the field of specialized vocabulary develops along with it. Therefore, it is also important for a medical translation professional to follow the latest trends and updates in medicine.

Two completely different phenomena can be observed in medical terminology: standardized international anatomical terminology and clinical terminology in all medical fields, which is characterized by a certain terminological chaos. The main reason for this phenomenon is the rapid development of scientific knowledge and the need to name new devices, diseases, symptoms, etc. as soon as possible. All attempts to unify clinical medical terminology at the international level have failed so far. The first attempt to create a single international classification of diseases was already made in the 19th century. This classification had no uniform rules and, like today's International Classification of Diseases (ICD), was only a technical tool used for statistics collection.

Medical terms can be divided into terms consisting of a single word and terms consisting of several words. Single-word terms can be simple (non-derivative) words, derivative words, or combinations of derivative and compound words. Some linguists divide the ways of forming new terms into the following groups:

- 1) morphological method of word formation - word compounding, abbreviation;
- 2) syntactic, by forming word combinations and phrases from several words;
- 3) semantic - narrowing of the meaning of commonly used words; metaphorical and metonymic transfer of the former meaning;
- 4) borrowing words from other languages. [3]

For the correct translation of medical terminology, it is essential to consider the purpose of the translation and the needs of the target audience. Medical texts can be classified based on the typology proposed by Löning, who identifies four main levels depending on the degree of specialization of the communication partners and the purpose of the text.

- The level of communication is “professional to professional” (doctor to doctor). The purpose of such texts is to transmit relevant specialized knowledge.

- The level of communication is “professional - semi-professional” (doctor - medical student/medical staff). The purpose of the text is to convey basic knowledge. The style of instruction is used.

- The level of communication is “professional - non-professional” (doctor - patient). Texts of this type are created for the purpose of education and practical training and are written in the appropriate style.

- The level of communication is “non-professional to non-professional” (journalist to reader). Here, the goal is to arouse interest in the problem and make the public aware of it. The style can be defined as popular science. [2]

This means that an adequate translation of a medical term depends not only on the accuracy of understanding and interpretation, but also on the recipient of the translation. The translator's task is to convey only the basic meaning to a person who does not have a medical background, i.e. the translation should be as simplified and understandable as possible for an average citizen. The following expressions can be used to demonstrate the difference between the interpretation of a term for a doctor and a patient: negative lab result – 1. *негативний результат лабораторних аналізів*; 2. *аналізи в нормі*. No LVH – 1. *відсутність ГЛШ*; 2. *у м'язі лівого шлуночка серця не спостерігається аномальне потовщення або збільшення*. [2]

When translating medical literature, special attention should be paid to polysemy. Some terms in English and Ukrainian have a similar sound structure but different meanings. This poses a rather serious problem in translation and imposes a significant responsibility on the translator, because the patient's health and life may depend on the correct interpretation of the term. A typical example is *cystic fibrosis* – not *кістозний фіброз*, but *муковисцидоз*; *cellulitis* – not *целюліт*, but *флегмона*; *potent pathogen (about bacteria)* – not *потенційний*, but *сильний патоген*, etc. [1, с. 86]

Thus, having analyzed the problems of classifying and translating medical terminology from English into Ukrainian, we shall say that the medical terminology system is constantly evolving, that is why further research in this area is needed. When translating, it is necessary to consider the peculiarities of term formation, the purpose of the translation, polysemy, and the needs of the target audience. Accuracy and attention to detail are extremely important when translating medical materials, as a single mistake can have dire consequences.

References

1. Гребенюк О. С. Глобалізація медичної термінології як частина інтеграційних змін в сучасному суспільстві (викл. Даниленко А. Ю.) //Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Харків, 29 березня, 2019. С.84-89.
2. Рістовскі П. В. Особливості перекладу медичних термінів. Профпереклад. URL: <https://profperekklad.ua/osoblivosti-perekladu-medichnih-terminiv/> (дата звернення: 01.10.2024).
3. Якимчук Р. О. Особливості перекладу медичної лексики українською мовою. //Збірник матеріалів Тридцяті всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції. Житомир, 7 лютого, 2024.

УДК 81'255.2'373.46:913(26))(043.2)

*Бендюга М. Д.,
студентка 641мз, ЧНУ імені Петра Могили,
Абабілова Н. М.,
канд. пед. наук, доцент кафедри англійської філології
та перекладу, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОРСЬКИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад термінів вимагає глибокого знання відповідної галузі, з якої походить термін, а також розуміння значення термінів англійською мовою та володіння термінологією рідною мовою. Основним методом перекладу термінів є використання лексичного еквіваленту – сталої лексичної відповідності, яка точно відтворює значення оригінального терміна. Наявність відповідних еквівалентів у рідній мові відіграє ключову роль у процесі перекладу. Важливо вміти правильно підбирати еквіваленти в рідній мові та постійно розширювати знання про термінологічні відповідники.

Англійська мова у сучасному світі є основним засобом комунікації для різних народів, культур та галузей. Великий вплив для розвитку морської термінології відігравала завжди Великобританія з огляду на її географічне розташування та надзвичайно стрімкий розвиток морської галузі, зокрема морського страхування та вантажних перевезень.

Морська термінологічна система англійської мови має давнє походження і зазнавала численних змін під впливом іноземних мов, зокрема французької, голландської, грецької, латинської, іспанської та скандинавської. Формування морської термінології розпочалося з перших морських експедицій, оскільки виникла необхідність позначення кожного об'єкта, процесу та явища, пов'язаних із морською діяльністю. Тривалі лексичні процеси, історичні зміни в розвитку країн, а також політичні й державні чинники суттєво вплинули на еволюцію морської термінології, формуючи її сучасний вигляд.

Також вагомим значенням для розвитку морської термінології мав розвиток морського права. Наприклад конвенція про коносамент яка була прийнята у 1924 або Конвенція про зіткнення суден 1910 року, які до тепер є чинними та застосовними вже містили визначення різних термінів таких як *force majeure* (форс-мажор), *contract of carriage* (договір перевезення), *pilot* (лоцман), тощо.

Більшість морських термінів в англійській мові походить від англосаксонської мови та здебільшого стосуються моря, корабельного обладнання, управління суднами та технічних аспектів судноплавства. Наприклад, слово *board* (борт судна) походить від англосаксонського *bord*, *hull* (каркас судна) – від англосаксонського *heolstor* (покриття), *speed* (швидкість руху судна) – від *sped* (квапливість).

Розширення морської термінології англійської мови відбувалося також через процес словотворення. Багато термінів, пов'язаних із кораблебудуванням, були утворені шляхом додавання суфікса *-ing* до основ дієслів, що позначають дію, процес або результат. Наприклад, *knotting* (зав'язування вузлів) походить від *knot* (вузол), а *mooring* (швартування) – від *moor* (швартуватися).

Особливу групу серед морських термінів становлять аббревіатури. До появи електронної пошти, телекс (мережа з комутацією каналів, призначена для передачі і приймання текстових повідомлень) був звичайним способом спілкування між суднами та людьми/офісами на суші. Вартість відправлення телексу базувалася на кількості слів у повідомленні. Щоб знизити ці витрати, було введено багато скорочень. Таким чином сформувалася надзвичайно велика кількість скорочень та аббревіатур, які до теперішнього часу активно використовуються у морській галузі. Серед таких термінів наприклад *BBB* – *Before Breaking Bulk* (термін який відноситься до фрахтових платежів, які повинні бути отримані до початку розвантаження судна), *DA* – *Disbursement Account* (Дисбурсментський рахунок), *LOA* – *Length Overall of the vessel* (загальна довжина судна).

Одним з найбільш поширених методів перекладу термінів на лексичному рівні є транскодування, яке передбачає передачу вихідної лексичної одиниці шляхом побуквенної або пофонемної транслітерації засобами алфавіту мови перекладу.

Транслітерація – це передача літер алфавіту однієї мови літерами або поєднанням літер алфавіту іншої мови, тобто алфавітне наслідування вихідної форми слова: *bolt* – болт, *gallon* – галон. Транскрипція – це передача вимови англійського слова українськими літерами, тобто передача його фонетичного образу. Шляхом транскрипції такі терміни, як *chef* – чиф; *cook* – кок були запозичені.

Крім того, терміни можуть перекладатися за допомогою іншого лексичного методу – калькування, що полягає у передачі структури слова або фрази, де кожна складова (морфема або лексема) перекладається відповідними елементами мови перекладу. Цей метод зазвичай застосовується для перекладу термінів зі складною структурою.

До способів перекладу термінів також можемо віднести експлікацію або описовий переклад. Даний прийом застосовують, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словом або словосполученням, яке передає його значення.

Експлікація є надзвичайно продуктивним способом перекладу морських термінів, оскільки швидкий розвиток галузі новітніх технологій дозволяє багатьом термінам своєчасно знайти відповідники та закріпитися в мові перекладу.

Морські терміни як лінгвістичні знаки, що репрезентують поняття особливої, професійної галузі морської індустрії, становлять суттєвий компонент морських текстів і одну з головних труднощів їх перекладу. Якісний переклад термінів для позначення понять з морської галузі сприяє розвитку професійних знань, відображенню та збереженню інформації. Такі способи перекладу, як еквівалентний, аналоговий, описовий переклад, транскодування, калькування, транскрибування, транслітерація, науковці визначають як найбільш продуктивні способи перекладу, застосування яких може забезпечити термінологічну еквівалентність у процесі перекладу морських термінів.

Морська логістика відіграє ключову роль у забезпеченні спроможності майже кожної держави брати участь у міжнародній торгівлі, особливо у випадку економік з відкритою та орієнтованою на торгівлю моделлю. На глобальному рівні понад 80% світового товарообігу здійснюється шляхом морських перевезень, що підкреслює критичну важливість володіння стандартизованою морською мовою, якою є англійська. Володіння англійською мовою

забезпечує ефективну комунікацію, що є необхідним для безперешкодного функціонування морської логістики та підтримки світової торгівлі.

В українській правовій системі, зокрема у сфері морського права, використовуються міжнародні конвенції. Серед них особливе місце займає Конвенція ООН з морського права 1982 року, яка була ратифікована Україною та адаптована до національного законодавства. Ця конвенція визначає правовий статус морських просторів і містить численні англійські морські терміни, такі як *territorial sea* – територіальне море, *continental shelf* – континентальний шельф, *innocent passage* – право мирного проходу.

Однією з особливостей перекладу англійських морських термінів на українську є збереження точності та відповідності. Наприклад, термінологія, що стосується правового статусу морських зон, вимагає чіткого перекладу, оскільки неправильна інтерпретація може призвести до юридичних невідповідностей.

Переклад морських термінів українською мовою є специфічним завданням, що вимагає глибоких знань як української юридичної та технічної термінології, так і морського права та практик. Одним із важливих орієнтирів слід визначити Кодекс торговельного мореплавства України. У статтях Кодексу торговельного мореплавства України спостерігаються деякі особливості перекладу морських термінів і вживання запозичених слів. Наприклад термін фрахтування – походить від німецького слова *fracht* або англійського *freight*, що означає перевезення вантажу. Це міжнародний термін, який усталений у морському праві та використовується в Україні. Лізинг – запозичення з англійського слова *leasing*, що стосується оренди майна (у даному випадку судна) на тривалий строк. Страхування морських ризиків – хоча термін «страхування» є загальноживаним, сама концепція «*marine insurance*» є запозиченням з англійського морського права, де цей вид страхування має важливе значення. Чартер (*charter party*) – запозичення з англійського *charter*, яке вживається для позначення договору оренди судна на певний термін або без екіпажу. В українському законодавстві також зустрічається термін «бербоут-чартер» (від *bareboat charter*), що позначає фрахтування судна без екіпажу.

Переклад морських термінів є важливим та складним завданням, яке вимагає глибокого знання обох мов: мови оригіналу та мови перекладу. Багато термінів у морській сфері мають давнє походження і зазнали впливу інших мов, що формує складну термінологічну систему. Запозичення з англійської та інших мов часто зберігаються в

українській морській термінології через усталеність у міжнародній практиці. Основними методами перекладу є транскодування, калькування, описовий переклад і транслітерація, які забезпечують точне відтворення значення термінів.

УДК 81'25

Sydorenko Yuliia,

PhD in Pedagogy, Associate Professor,

Department of English Philology and Translation,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

THE CONCEPT OF ONOMASTICS IN LINGUISTIC TRANSLATION STUDIES

Names and titles have always played a particularly important role in linguistics and translation studies. They form the core of interlingual communication and are thus fundamental to learning a foreign language and translating from it. Describing proper names, it can be noted that they have a complex semantic structure, a unique form and origin, and numerous connections with other units and categories of the language. However, linguists often lose these characteristics when translating proper names. Modern translation studies have not yet developed a unified approach to the translation of proper names in a work of fiction.

The aspects of onomastic research are very diverse. Onomastic studies deal not only with the classification of proper names, but also help to determine interlingual communication, the cultural component of a language and the channels of human migration, and provide information about ancient languages and peoples. Today we can distinguish between:

- descriptive onomastics, which is the basis for almost all research in this field;
- theoretical onomastics, which allows us to assess the overall development and functioning of the entire system;
- applied onomastics, related to direct practice and various recommendations;
- historical onomastics, which studies the history of proper names;
- artistic onomastics, which describes how new names appear in poetry;
- ethnic onomastics, which studies the emergence of ethnic groups and their direct connection with history and evolution.

The study of proper names in a work of fiction is no less challenging, since, despite the fact that the number of onomatopoeias in a given work of fiction is limited, their implementation is quite peculiar.

Proper names play a key role in understanding a text. They have features that distinguish them from other words. They are considered critical elements and are necessary for writing every piece of text. Proper names are part of a community's linguistic system, which may not have any meaning in the language, such as a common name [1].

Proper names are rare words concerning other common words. They usually indicate gender, age, anamnesis, specific meanings, cultural connotations, animals, companies, festivals, people's names, and geographical locations. Proper names can be concrete (objects), figurative (beyond literal language, metaphorical), technical (scientific names), and slang (used by ordinary people) [1].

The introduction of a proper name into the structure of a literary text leads to the complication of its semantics by combinatorial increments of meaning. Thus, a semantisation process occurs, in which the proper name acquires an individual artistic meaning. The semantic content of proper names in a literary text is characterised by means of secondary nomination, identifying ways of naming a character (or object): definitions, periphrases, synonymous substitutions, deminitive forms, pronoun substitutes. A literary onyme can participate in the production of aesthetically important associations in the artistic language. At the same time, the associative relations of the onyme in a literary text can have a pronounced axiological character, as a result of which the proper name not only nominates the object, but also participates in the formation of the general assessment of the nominated image. Proper names that are distinguished by the largest number of connection models and social and pragmatic value have a high associativity. For little-known words, the associative role can be close to zero.

The conventions and format used in the target language determine how a translator should translate proper names. Depending on the specific characteristics and context in which a proper name is used, it may be untranslated or translated with meaning compensation into a target language that matches the source language. The key factors that determine the choice of how to translate proper names are the purpose of the text and the target audience. To ensure an effective translation, the translator must be familiar with the characteristics and literary devices used in both languages [2].

C. Abdolemaki [2] identifies four key approaches to the translation of proper names:

- 1) proper names can be left unchanged from the source language text;

2) proper names can be modified in relation to the phonological and graphological system of the target language;

3) proper names can be expanded to provide information that is not available in the target audience's cultural environment;

4) proper names can be eliminated from the text during translation if they do not convey the main meaning of the text. This method is needed when the reader is confused about a proper name in the text.

According to some scholars, proper names that do not have any special meaning should not be translated at all. If a proper name contains clearly known descriptive elements, translators prefer to retain the descriptive meaning of the name and use a literal translation [1].

O. Rebriy notes that when translating proper names in fiction, translators often tend to use creative approaches to more accurately convey the meaning of the source language into the target language and refuse to transcode them [3]. Such methods include calquing or descriptive translation.

Another possible way to translate nouns in fiction is to use a translation neologism if there is no equivalent in the target language or if there is a need to convey a specific semantic load of the source language.

Translators need a deep knowledge of the source and target language to effectively translate proper names in fiction. The background knowledge of translators should not be limited to grammar, phonetics and morphology, but should also include knowledge of culturally specific subjects. Translators should be careful with the translation of proper names, otherwise the target language audience may be confused about the translated material.

References

- 1) Waliński, J. T (2015). Translation Procedures.
- 2) Abdolmaleki, Saleh (2012) "Proper names in translation: An explanatory attempt." *The social sciences*, vol. 7.6, 2012, pp. 832-837.
- 3) Ребрій, Олександр (2012) "Сучасні концепції творчості у перекладі." Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.

*Шитова Є. С.,
студентка 541М групи,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,
Абабілова Н. М.,
канд. пед. наук, доцент кафедри англійської філології
та перекладу, ЧНУ імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна.*

FASHION INDUSTRY TERMS AND PECULIARITIES OF THEIR TRANSLATION INTO UKRAINIAN

In today's information society, characterized by rapid technological development and the constant dynamics of scientific achievements, concepts and terms are becoming an integral part of our daily lives. We are surrounded by a plethora of terms that define the latest achievements in various fields, from innovative technologies to relevant scientific concepts. This constant influx of new terms into the modern language demonstrates the need for precise and clear definitions of concepts in various fields of knowledge.

According to Professor Noam Chomsky, in linguistics, a term is a stable phrase used to denote a specific concept or object that has a clear meaning and is used in specialized speech.

An important aspect is that any field of knowledge is constantly evolving, which directly affects terminology. Definitions of terms can change, expand, and acquire new meanings and other aspects that reflect the dynamics of development of a particular field of knowledge. [3]

A large part of the terms in the fashion industry are related to clothing, which leads to a large number of neologisms. Neologisms are new words or new meanings of existing words that are not yet recorded in dictionaries. Neologisms are widely used in the fashion industry. Working with them requires specific skills from a translator. The rapid development of the fashion industry affects the language, contributing to the formation of new lexical items to denote new phenomena.

In the course of our research, we have determined those terms, according to the classification of A.Y. Kovalenko, are divided into: 1) simple terms consisting of one word: *accessory* – *аксесуар*; 2) compound terms consisting of two words and written together or hyphenated: *high-heeled shoes* - *високі підбори*; 3) phrase terms consisting of several components (words): *fashion show* - *показ мод* [2].

In addition to the general structuring of terms, it has been studied that A. Kovalenko proposes to divide the terms-phrases into three more types, namely: 1) terms-phrase combinations, where both components are independent words with a preserved meaning and can be used separately. For example: *designer clothing* - *дизайнерський одяг*; 2) phrase terms, where one component is a technical term and the other is common vocabulary. It can be two nouns or a noun and an adjective. For example: *textured fabric* - *текстурний матеріал*; 3) phrase terms, where both components are words of common vocabulary, and their combination forms a term. For example: *trendy look* - *трендовий вигляд*. [2]

In the course of our research, we proved that the translation of terms is an important task, as the accuracy of the term in another language guarantees the preservation of the meaning and correct understanding of the original material. The choice of translation method depends on the peculiarities of a particular language, field of knowledge and the term itself.

In the study, we determined that, according to A.G. Gudmanian's classification, terms are translated in the following ways: *loan translation, transcoding, descriptive translation, and selection of a lexical equivalent*. [1]

So, loan translation is a translation method that involves the literal reproduction of the characters that make up a term or expression from the source language into the target language. For example: *fast fashion* → *швидка мода*. The advantage of calquing is that it allows you to preserve the structure and meaning of the term, however, this method may not always be accurate, as some terms have cultural or contextual peculiarities.

Transcoding is the use of a foreign word without its translation, when it's graphic or sound form is transmitted using the alphabet of the target language. For example: *Haute couture* - *от кутюр*; *Glamour* - *гламур*. Transcoding is used to preserve the original sound or graphic appearance of a term, especially in cases where there is no exact equivalent in the target language.

Descriptive translation means that instead of translating a single word or phrase, a phrase is used to explain its meaning in a more extended way. For example: *Oxfords* – *черевики із закритою шнурівкою*. Descriptive translation is used for complex terms that do not have direct analogues in the target language.

A lexical equivalent is a commonly used lexical unit that exactly matches the meaning of a word. When translating terms from English into Ukrainian, lexical equivalence is a key aspect, as it involves finding a suitable, already used word that reproduces the meaning of the original as accurately as possible. For example: *fashionista* – *модник*. The use of

lexical equivalents requires careful consideration, as the same term may have different shades of meaning in different cultures or languages. [1]

It is interesting to note that all of these examples indicate that translating terms is more than just finding the equivalent of words. It involves taking into account the context, specific aspects of the industry and the ability to accurately and clearly convey the essence of a scientific or technical expression. [4]

In conclusion, having analyzed the importance of fashion terminology, it can be noted that the emergence of new words and their translation is becoming an important part of modern linguistics. When translating fashion terms, a translator faces many difficulties. The most common problem is the translation of new fashion industry terms - neologisms. Solving the problem of translating neologisms becomes an important task for translators in the fashion industry, as these terms constitute a significant part of the lexicon. As a result, translators often have to create appropriate equivalents for new fashion terms in Ukrainian.

References

1. Gudmanyanyan, A.G., Sitko, A.V., Yenchewa, G.G. 'Introduction to Translation Studies' *Textbook*, 2017, p. 296.
2. Kovalenko, A. Y. *General course of scientific and technical translation*, 2001, p. 290.
3. Lavrenchuk, T. P. *Stylistic features of the publicistic style*.
4. Rebrii, O. V. 'Introduction to Translation Studies' *Textbook*, 2016, p. 116.

Підсекція:

НІМЕЦЬКА ФІЛОЛОГІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

УДК 371.3:478:811.112.2

Вакуленко Т. І.,

канд. пед. наук, доцент кафедри

романо-германської філології та перекладу з німецької мови,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

**NACHBARSPRACHEN – EINE HERAUSFORDERUNG FÜR DIE
MONOLINGUALE EINSTELLUNG DER BILDUNGSSYSTEME
UND DEN TRADITIONELLEN FREMDSPRACHENUNTERRICHT**

Im Hinblick auf die Vielsprachigkeit der Welt könnte man das Alte Testament zitieren, wo das Entstehen der vielen Sprachen als Strafe Gottes für menschlichen Hochmut interpretiert wird. Diese negative Sicht auf Mehrsprachigkeit hat sich gerade in unserem Jahrzehnt bestätigt, das wir als Jahrzehnt der Sprachenkriege bezeichnen müssen: vom ehemaligen Jugoslawien bis zur Ukraine und den baltischen Staaten: vielfach wird versucht, sprachliche Unterschiede zur Segregation zu nutzen, eine andere Sprache als Indiz für mangelnde staatliche Loyalität, für Unzuverlässigkeit zu interpretieren. Selbst in einem Land wie Österreich mit einer so vielsprachigen Vergangenheit – bis in dieses Jahrhundert hinein waren die Deutschsprachigen in der Monarchie eine Minderheit – selbst hier finden politische Positionen Gehör, die sagen, nur mit Deutsch könne man in diesem Lande zuhause sein, als integriert betrachtet werden. Sprachen trennen, grenzen ab, behindern Kooperation, sodass zentralisierte Regierungen und Diktaturen gern eine einheitliche Sprache durchgesetzt haben. Aber auch die bürgerlichen Freiheitsbewegungen haben sich immer wieder die Sprache als einigendem nationalen Band und Motor bedient, so z.B. jetzt in einigen Staaten Osteuropas. Sprachliche Verschiedenheit wird hier als überwindendes Übel, als nicht vereinbar mit nationaler Einheit verstanden. Unser Bildungswesen spiegelt diese – als Erbe nationalstaatlichen Denkens aus dem vorigen Jahrhundert übernommene Position.

Die Existenz sprachlicher Minderheiten eines „lebensweltlichen Mehrsprachigkeit“, die dazu führt, dass in deutschen, österreichischen und schweizerischen Großstadt-Schulen heutzutage bis 5 Sprachen in einer

Schulklasse vertreten sind, wird nach wie vor weitgehend als Störung, als Problem, als Schwierigkeit gesehen.

Auch Fremdsprachenunterricht erzieht nicht notwendig zur Anerkennung von Mehrsprachigkeit: die Überlegenheit der einen Sprache über die andere oder gar „der Fremde als Feind“ kann durchaus zentrales Motiv für das Sprachenlernen sein. Das gilt auch für sprachliche Nachbarschaft: die Geschichte liefert gerade für Mitteleuropa genügend Beispiele, dass Nachbarschaft nicht immer und automatisch Freundschaft, Austausch und Verständigung bedeutet. Nähe wird vielmehr oft als bedrohlich empfunden und fördert sprachliche Abgrenzung. Die Schweiz – die sich keineswegs leicht tut mit ihrer inneren Mehrsprachigkeit – ist ein gutes Beispiel, Modell für Europa in ihren Schwierigkeiten wie in den Versuchen einer Lösung des Problems „Vielsprachigkeit“. Wenn wir unter dieser Perspektive einen Blick auf die sprachliche Landkarte Europas, so ist insbesondere die Einseitigkeit des sprachlichen Austauschs ein Indikator dafür, dass sich auch Europa nicht leicht tut mit der sprachlichen Nachbarschaft: 2004 lernten 84,5 % der dänischen Schüler Deutsch als zweite Fremdsprache, 52 % der Primar- und Sekundarschüler in Tschechien, 47 % in Ungarn, 26 % in Polen, 16,6 % in den Niederlanden, 15,3 % in Frankreich, 14 % in der Ukraine, - fragen wir einmal umgekehrt, wie viele Schülerinnen und Schüler in Österreich und Deutschland lernen Ungarisch, Tschechisch, Polnisch, vom Ukrainischen ganz zu schweigen. So wird der Einbahnstraßen-Charakter der sprachlichen Landschaft deutlich. Man misst Sprachen unterschiedliche ökonomische und politische Werte bei, die dann dazu führen, dass auch bei Nachbarschaften kein gleichwertiges Lernen der befreundeten Sprachen stattfinden.

Einsprachigkeit ist heilbar. Wie verträgt sich die europäische Mehrsprachigkeit mit dem monolingualen Habitus? Der skizzierten Auffassung von der Mehrsprachigkeit als Fluch steht ja durchaus auch eine andere Auffassung gegenüber, die sprachliche Vielfalt als Reichtum betrachtet, Mehrsprachigkeit als eine dem Menschen eigene besondere Fähigkeit. Die Spracherwerbsforschung hat längst nachgewiesen, dass Vielsprachigkeit die Menschen nicht überfordert, sondern im Gegenteil menschliche Wahrnehmungsfähigkeit schult und verstärkt. Von seinen geistigen Anlagen her ist der Mensch zur Mehrsprachigkeit befähigt – die Kinder in vielen sogenannten Entwicklungsländern, die mit vielen Sprachen – oft sogar ohne geregelten Unterricht – groß werden- machen uns immer wieder vor, dass unsere Einsprachigkeit eine Degeneration nationalstaatlicher Einengung ist. In dem Satz „Einsprachigkeit ist heilbar“ hat man diese Auffassung prägnant zusammengefasst. Verschiedenheit ist immer wieder als „Schule der Wahrnehmung“ bezeichnet worden, das

Miteinander von verschiedenen Sprachen und Kulturen erst schafft neue Formen des Wahrnehmens und Denkens, jene Kulturalität, die für Europa in Vergangenheit und Gegenwart charakteristisch ist. So ist es nur konsequent, dass die Europäische Union – wenn man recht sieht als eine der ganz wenigen multinationalen Institutionen – den Enhalt der europäischen Mehrsprachigkeit programmatisch zur sprachenpolitischen Leitlinie erhoben und in den Verträgen von Maastricht und Amsterdam verankert hat. Mit zahlreichen Bildungsprogrammen trägt die EU, mit einem großen Sprachenprojekt und dem Europäischen Fremdsprachenzentrum in Graz der Europarat dazu bei, diese Vielsprachigkeit zu erhalten und zu fördern.

Allerdings wird das Bild trüber, wenn man genauer hinschaut: Es gibt hier gravierende Unterschiede: den 20 Millionen Englischlernenden in der EU stehen etwa 4 Millionen Deutschlernende, 1,4 Millionen Spanischlernende und nur je ca. 300000 Italienisch- und Niederländischlernende gegenüber, die Zahlen für Portugiesisch, Dänisch, Griechisch sind noch erheblich kleiner. Und an der ukrainischen Sprache gibt es in Europa leider kein Interesse. De facto reüssieren in der EU außerdem nur die Nationalsprachen der Mitgliedsländer nach dem ja keineswegs zutreffenden Motto: ein Land, eine Sprache. Für die Förderung von Minderheiten- und Migrantensprachen gibt es in der EU zwar Sonderprogramme, aber diese sind quasi separat nur für diese Gruppen gedacht, solche Sprachen werden der jeweiligen Mehrheitsbevölkerung in der Regel nicht „zugemutet“, was Rückwirkungen auf den niedereren Status dieser Sprachen wie auf die Verfestigung des „monolingualen Habitus“ der Mehrheitsbevölkerung hat. Hier liegt einer der Schwachpunkte der europäischen Sprachenpolitik. Der zweite liegt in der Realisierung des Leitziels der Mehrsprachigkeit: mit ihren Arbeitssprachenregelung, die vor allem Englisch und Französisch, in zunehmendem Maße vielleicht auch noch Deutsch, zu den europäischen Verhandlungssprachen machen, unterlaufen die EU und der Europarat ihre eigenen Grundsätze. Natürlich wird mit den schon jetzt enormen Dolmetschkosten argumentiert (vor dem Beitritt der nordischen Länder und Österreichs, beschäftigte die EU cf. 1500 Dolmetscher und 100 Übersetzer für die damals 110 Übersetzungskonstellationen).

Positiv lässt sich vermerken, dass in allen europäischen Ländern nach deren EU-Beitritt der Fremdsprachenunterricht und die Fremdsprachenkenntnisse angestiegen sind. Mit der EU-Erweiterung wird sich das Problem der Vielsprachigkeit verschärfen: führt das Kostenargument dazu, das sprachliche Gleichgewicht innerhalb der EU weiter zugunsten von 2 oder 3 Amtssprachen zu verschieben? Die Lösung

дieser Frage scheint uns für die Konstitution der europäischen Staatengemeinschaft aus zwei Gründen zentral:

a) Sprachenlernen ist ja nicht nur das Erlernen von Wortschatz und Grammatik, Sprachenlernen ist immer auch Kulturlernen.

b) Durch das Eintauchen in die sprachlichen und kulturellen Gemeinsamkeiten und Unterschiede vermitteln und erwerben wir eine wichtige Fähigkeit: nämlich die, Verschiedenheit zu akzeptieren, mit Unterschieden umzugehen.

Ich lasse mir zum Schluss eine persönliche Anmerkung machen: erfolgreich kommunizieren kann nur der, der die kulturellen Voraussetzungen des Partners kennt, in ihrer Bedeutung einzuschätzen und sie in Beziehung zu setzen weiß zu den eigenen kulturellen Voraussetzungen. Daraus folgt für den Fremdsprachenunterricht, dass er die interkulturelle Dimension im zwischensprachlichen Kontakt nicht auslassen darf.

УДК 811.112.2'373.7

Водяна Л. В.,

*канд. філол. наук, доцент кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ АБРЕВІАТУР

Сучасна комунікація між країнами на різних рівнях все більше уваги присвячує дослідженню перекладу скорочень і аббревіатур, а також і редагуванню перекладу німецьких аббревіатур та скорочень, які займають важливе місце серед одиниць спілкування.

Перш ніж говорити про редагування перекладів, варто згадати саме про класифікацію способів перекладу скорочень і аббревіатур, запропоновану співвітчизниками:

- 1) переклад за допомогою скорочення;
- 2) переклад розгорнутою формою: - переклад і розшифрування повної лексичної одиниці з вихідної мови; - калькування;
- 3) транскрипція;
- 4) транслітерація.

В. Карабана виділяє чотири основні способи передачі скорочень і аббревіатур цільовою мовою, два з яких є власне перекладом

(скорочення або повне слово чи словосполучення) і два – транскодуванням. Автор зауважує, що повна форма скорочення зазвичай перекладається за допомогою калькування так, щоб з відповідної перекладеної форми можна було утворити скорочення (Наприклад: *ВМО – (ВМО) Всесвітня Метеорологічна організація*).

Аналіз теоретичних джерел засвідчив, що питання пов'язані з аббревіацією та скороченнями займалися такі мовознавці як: Т. Арбекова, І. Арнольд, Л. Бархударов, В. Борисов, Є. Волошин, Е. Галкіна, Ж. Голікова, В. Жайворонок, В. Карабан, А. Коваленко, І. Корунець та ін.

З'ясовано, що основні сучасні аббревіатури та інші скорочення завжди фіксуються у додатках книг або у спеціальних словниках. Але форму скорочення також мають багато термінів, особистих імен, реалії й навіть стійкі вирази, саме тому редагування перекладу аббревіатур майже завжди викликає труднощі у редактора.

Дослідники наголошують на складності процесу редагування і вказують на необхідність враховувати контекст за умови відсутності форми у словнику. Розшифрування невідомих скорочень складний і несподіваний процес. Тут можуть знадобитись і додаткова література та навіть консультація спеціаліста.

Слід зазначити, що не тільки переклад, а й розшифрування аббревіатур рідною мовою завжди становили неабиякі труднощі для читача чи слухача.

При редагуванні скорочень та аббревіатур необхідно враховувати стиль мовлення, його емоційне забарвлення, яке редактор повинен зберегти при відтворюванні лексичних засобів рідною мовою. Однак через відмінності у будовах української і німецької мов при перекладі використовують різні заміни. Також, на відміну від німецької, в українській мові майже не використовується скорочення імен і прізвищ політичних діячів, що і становить одну з найбільших труднощів при редагуванні лексичних утворень.

Під час вивчення даного питання з'ясовано, що аббревіатури і скорочення майже не зустрічаються у художній літературі. Проте, якщо такі ж форми все ж трапляються – редактор повинен зберегти колорит та достовірність, передати їх доступними для мови перекладу засобами.

Ще одну складність для редактора, який працює зі скороченнями і аббревіатурами, є наявність значної кількості омонімічних форм, тобто вони мають різне значення при тотожності їх форм. Особливо ватро бути уважним при редагуванні таких форм скорочень, що можуть належати до однієї і тієї ж галузі.

Виявили, що в німецькій мові вживаються також міжнародні узгоджені скорочення іншомовного походження. У такому випадку редагування невідомих скорочень редактору доводиться звертатися до словників скорочень інших мов.

Встановили, що скорочення, які не мають відповідностей у мові перекладу вимагають у перекладі повної розгорнутої форми, кропіткої роботи для з'ясування змісту скороченої назви.

УДК: 811.112.2'282.2

*Гаврилюк Д. М.,
викладач кафедри*

*романо-германської філології та перекладу з німецької мови,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

РОЛЬ ДІАЛЕКТІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Переважає більшість досліджень галузі діалектології присвячена фонетичним (О. Швайцер, А. Озієва, М. Маковський), лексичним (Дж. Брук, Дж. Білл) та граматичним (О. Іваніселі, Л. Павловська) складовим діалекту як історично сформованої мовленнєвої традиції представників сталого, географічно зумовленого мовного середовища. Дослідженнями сучасного стану діалектичних одиниць німецької мови з боку соціолінгвістичних трансформацій німецькомовного суспільства займалося порівняно обмежене коло дослідників (Х. Візе, В. Фауст, Т. Похитун). Попри невелику кількість досліджень, не зайвим буде вказати на унікальність та історичну цінність процесу діалектичного розшарування Німеччини та його ролі у сучасній соціолінгвістичній мапі країни.

За рахунок довшого в порівнянні з іншими країнами періоду феодальної роздробленості Німеччини, значну частину історії країни її громадяни спілкувалися один з одним великою кількістю діалектичних варіацій. Процеси поглинання та витіснення діалектичних особливостей земель при формуванні літературного канону німецької мови йшли повільно та суперечливо. Довгий період історії у країні панував діалектичний хаос; в залежності від власного походження писарі, дослідники та феодали використовували суміш літературної мови та власного діалекту як у повсякденному, так і у діловому листуванні. Літературні твори друкувалися та передруковувалися з

діалектичними змінами, притаманними землі, в якій поширювалися [2, с. 161].

Поступовий процес уніфікації мови також проходив з урахуванням вкоріненості діалектичного розшарування країни, що дозволило великій кількості діалектизмів опинитися у подальшій літературно-мовній традиції. Великі зміни літературній мові принесли зокрема саксонській, франкфуртський діалекти [1, с. 23-24].

Не втрачають своєї важливості діалекти і у сучасному житті громадян Німеччини. Вони досі слугують маркером регіональної ідентичності, дозволять представникам німецького суспільства фонетично, лексично та граматично окреслити себе як приналежних до конкретної місцевості та громади. Наприклад, носії баварського діалекту (як одного з найвіддаленіших від німецького літературного канону) нерідко використовують його як символ належності до своєї культурної спільноти, що особливо помітно під час святкових заходів, на кшталт Октоберфесту, де використання діалекту є частиною багаторічної традиції.

Окрім регіональної, діалекти допомагають жителям федеральної землі окреслити і власну соціальну приналежність. Так, наприклад, серед літніх людей або жителів сільської місцевості використання діалекту може демонструвати повагу до історичної традиції та соціально-культурної спадщини місця проживання. У молодіжному середовищі, у свій час, діалекти можуть використовуватися як для побудови неформальних соціальних зв'язків і створення відчуття групової єдності та однорідності, так і як спосіб підсилення комічного ефекту під час безболісної, але іронічної сатири [3, с. 172].

Такі дослідники, як Т. Похитун та Л. Павловська, проте, дедалі частіше вказують на хиткість становища діалектичних варіацій мови у контексті сучасності. Зокрема серед основних причин дестабілізації положення діалекту як незмінного варіанту регіональної говірки дослідники називають невпинні процеси загальних світових глобалізації та урбанізації. З останньою нерідко пов'язують безперспективність плекання діалектичних особливостей регіону з боку адаптації до життя у великому місті та ризиків, які діалекти представляють у процесі подальшого як місцевого, так і міжнародного працевлаштування. У зв'язку з урбанізацією та її небезпекою для діалектичної варіативності німецької мови слід, проте, зазначити, що її дослідники вважають другорядним важелем впливу до поступової стандартизації мовлення індивіда. Переважна більшість громадян німецькомовних країн не відчула труднощів під час адаптації до урбанізаційних процесів XIX-XX століть та безперешкодно

перелаштувалася на використання діалектичних варіацій мови виключно у побутовому спілкуванні.

Основною небезпекою до подальшого існування діалектичного різноманіття Німеччини вважається стрімка загальносвітова глобалізація. Зокрема, створення загального німецькомовного простору з появою та популяризацією мережі Інтернет посприяло популяризації стандартизованої німецької серед молоді як єдиного способу інтеграції до широкого суспільного кола підлітків епохи соціальних мереж. Це, у свою чергу, закріпило у Інтернет-традиції сприйняття діалекту як архаїчної, застарілої, «простої» та подекуди комічної варіації мови.

З іншого боку, існують в німецькій мові і випадки тенденції до збереження діалектів серед молоді, зокрема у регіонах, де місцеві мовні традиції є важливою частиною індивідуальної та культурно-історичної ідентичності громадянина. Наприклад, молодь певних територій північної Німеччини активно використовує східнофризькі діалекти у неформальних ситуаціях, зокрема на фестивалях та під час культурних заходів, а місцеві представники влади, у свою чергу, підтримують молодіжні ініціативи та медіапроекти, спрямовані на популяризацію поданих діалектів.

Отже, попри невпинні процеси нейтралізації та стандартизації німецької мови та культури унаслідок світових глобалізаційних тенденцій, діалекти залишаються важливим елементом мовленнєвої традиції німецькомовних країн. Вони виконують соціальні, культурні та комунікативні функції, зберігають регіональну своєрідність, ідентичність та різноманітність німецької мови. Попри виклики сучасності, зусилля щодо збереження і відродження діалектичного різноманіття німецькомовних країн (проведення культурних заходів, спрямованих на популяризацію діалекту як культурної спадщини регіону, включення діалектів до шкільної програми мови та історії краю тощо), на щастя, не дозволяють більшості регіонів втратити мовленнєву унікальність своєї повсякденності.

Список використаних джерел

1. Левицька Н. В. Особливості розвитку норми літературної німецької мови. Фонетичні аспекти // Науковий журнал «Актуальні проблеми філології та перекладознавства». – 2020 – С. 23-25.
2. Павловська Л. І. Фактори впливу на сучасний розвиток німецької мови // Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2020. – С. 160-164.

3. Похитун Т. А. Історичні особливості німецьких діалектів та їхній взаємозв'язок з сучасною німецькою мовою // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. – 2015. – С. 172-174.

УДК 811.112.2:378.016(076)

Кіришова О. В.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

LESE-, HÖR- UND HÖR-SEHSTILE

Viele von uns wissen schon, dass Anfängerinnen und Anfänger Texte häufig Wort für Wort lesen. Ihr Leseprozess ist deshalb häufig sehr verlangsamt und manchmal ineffektiv. Um mit den Lernenden an diesem Problem zu arbeiten, kann es hilfreich sein, ihnen bewusst zu machen, dass es verschiedene Vorgehensweisen gibt, einen Text zu verstehen. Diese Vorgehensweisen setzen sie beim Lesen in ihrer Erstsprache selbstverständlich ein.

Lese-, Hör- und Hör-Sehstile bestimmen, wie man einen Text aufnimmt oder rezipiert. Die Rezeptionsstile hängen sowohl von den Vorkenntnissen, von der Textsorte als auch von den Interessen und Absichten der Rezipientinnen und Rezipienten ab: So liest man einen Prosatext anders als einen Werbeprospekt oder eine Fahrkarte. Den Verkehrsnachrichten oder Durchsagen auf dem Bahnhof hört man anders zu als einer Radioreportage, deren Thema man sehr interessant findet.

Lernenden diese Stile bewusst zu machen und mit ihnen zu üben, sie anzuwenden, ist aus zwei Gründen sinnvoll:

- Lernende erkennen, dass sie Texte auch schon als Anfängerin und Anfänger auf verschiedene Art und Weise lesen können. Je nach Leseziel kann man an einem Text verschiedene Lese-, Hör- und Hör-Sehstile anwenden: Dies entspricht dem natürlichen Lesen, bei dem man z.B. einen Zeitungstext zunächst nur überfliegt, um zu sehen, ob er interessant ist, und den man dann in einem zweiten Durchgang erst genauer liest.
- Das bewusste Anwenden der Rezeptionsstile kann außerdem helfen, mit bestimmten Schwierigkeiten besser umzugehen: Die explizite Aufgabe, einen Text nur überfliegend zu lesen, kann den Lernenden helfen, mehr „Mut zur Lücke“ zu entwickeln, da sie erkennen, dass sie auch dabei

bestimmte Informationen des Textes verstehen und den Gesamtzusammenhang vielleicht sogar besser erfassen können. Man hilft den Lernenden damit bei der Übertragung hilfreicher erstsprachlicher Lese-, Hör und Hör- Sehstrategien in die Fremdsprache.

Lernende können einen globalen bzw. kursorischen Lese-, Hör- oder Hör-Sehstil einsetzen, um sich einen ersten Eindruck zu verschaffen und das Thema oder die Hauptinformationen des jeweiligen Textes zu verstehen. Diesen Stil setzt man z.B. häufig ein, wenn man Zeitung liest und erst einmal die wichtigsten Informationen auf der ersten Seite überfliegt. Auf Details achtet man bei einem solchen Lesen nicht.

Ein zweiter wichtiger Stil ist das selektive oder selegierende Hören oder Lesen. Dabei geht es darum, nur bestimmte Informationen zu verstehen. Alle anderen werden ignoriert. Dieser Stil wird von Lernenden häufig eingesetzt, wenn Detailfragen zu einem Text gestellt werden: Die Lernenden suchen dann nur nach den zu findenden Informationen und ignorieren den Rest des Textes.

Dann gibt es noch das detaillierte Lesen, Hören oder Hör-Sehen. Hierbei wird versucht, den jeweiligen Text bzw. alle Informationen, die dieser gibt, möglichst vollständig zu erfassen.

Es ist auch bekannt, dass man mit Lernenden verschiedene Lese-, Hör- und Hör-Sehstile an einem Text üben kann: Für verschiedene Durchgänge werden unterschiedliche Ziele benannt; um diese zu erreichen, müssen die Lernenden unterschiedliche Stile anwenden. Auf diese Weise wird auch deutlich gemacht, wie wichtig eine flexible Verwendung von Stilen und Strategien ist.

Je nach Rezeptionsabsicht und Textsorte kann man beim Lesen, Hören und Hör-Sehen verschiedene Rezeptionsstile einsetzen: Man kann beim Lesen, Hören und Hör-Sehen global, selektiv oder detailliert rezipieren. Das Üben dieser Stile kann den Lernenden dabei helfen, ihr Lesen, Hören und Hör-Sehen je nach Text und Absicht anders zu gestalten. Sie können durch die Anwendung bestimmter Stile außerdem lernen, mit bestimmten Schwierigkeiten, die vor allem auf Anfängerniveau auftauchen, besser umzugehen. Sowohl die Anwendung von Strategien als auch das gezielte Einsetzen eines bestimmten Rezeptionsstils kann man durch bestimmte Aufgaben anregen und fördern.

Кирилюк С. В.,
канд. філол. наук, доцент б.в.з. кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІСТИКИ ТЕКСТУ НІМЕЦЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Народна казка, яка віддзеркалює світогляд народу, його помисли і бажання, має свій особливий, неповторний національний характер. Історія її виникнення сягає у глибину людської цивілізації. Як засвідчує огляд наукових праць, німецькі слова „Märchen“ та „Märlein“ походять від середньовісньонімецького „Maerlin“, що вживалося для позначення невеликого за обсягом оповідання, розповіді про важливі події. Похідний іменник „Mär“/„Märe“ позначав повідомлення, звістку, оповідання, не наголошуючи на щось неймовірне. З появою у 15 сторіччі зменшувальної форми „Mär-chen“ поняття зазнало змін і позначало вже повідомлення, чутки, маленьке неймовірне оповідання. До кінця 17 сторіччя слово „Märchen“ вживалося для позначення вигаданих, неправдивих історій усної прози.

Німецька народна казка має свої особливості, хоча включає основні композиційні елементи, які характерні для стилю казки в цілому, а саме зачин, основна частина (розвиток подій), кульмінація та розв'язка. Зазначимо, що перше речення у зачині дуже подібне в усіх культурах: *«Es war einmal»* – *«Жив колись»*, *«Eines Tages»* – *«Одного дня»*, *«Einst»* – *«Колись»*. Наступною складовою казок виступає основна частина (розвиток подій). Цей композиційний елемент вважається найбільшим у казках, протягом якого розвивається хід подій. Зазначимо, що іноді в німецьких казках можуть виступати декілька сюжетних ліній, які мають бути поєднаними в єдиний хід подій. У цій частині наявна велика кількість складнопідрядних та складносурядних речень, які мають на меті протиставити, порівняти, співвіднести основні компоненти тексту.

Оскільки казка прийшла до нас з давніх-давен та формою її існування є переказ або читання вголос для колективу, аудиторії у вигляді монологу, то цілком очевидним є те, що казкове оповідання приймає форму претерита (Präteritum) – минулого розповідного часу. Дослідження фактичного матеріалу показало, що одне із значень цієї темпоральної форми пов'язано саме з основним планом оповіді в народній казці. Претерит тут відтворює своєрідну організацію тексту німецької народної казки, а саме хронологічну послідовність подій,

зображує їх не як окремі моменти з життя героя, а як ланки однієї низки подій, і формує тим самим єдиний тематичний фрагмент.

Отже, народна казка утримує монологічну форму мовлення, стрижневою основою якого виступає претерит з постійним включенням теперішнього часу. Внаслідок накладання двох часових планів – претерита та презенса – створюється той особливий, умовний час, що забезпечує сприйняття минулих подій на рівні часу оповіді. Таким чином, здійснюється спроба вийти із внутрішнього замкнутого світу казки та пов'язати її з дійсністю, переконати слухача в правдивості подій.

При розгортанні сюжету казки виникає необхідність показати перебіг часу під час розвитку дій. В цьому випадку в казці наявні маркери часової орієнтації, які підкреслюють послідовне відтворення подій. Такі елементи актуалізують також ще одну важливу текстову величину – категорію зв'язності, об'єднуючи частини тексту в єдине ціле, оскільки кожна подія відштовхується від іншої, утворюючи внутрішній час казки, відлік якого ведеться за звичай від останньої події. Рух часу передається за рахунок часових детермінантів *da, dann, bald danach*, які вказують на співвідносність дій у часі. Ця вказівка, як правило, найбільш загальна.

Всі форми, що використовуються в німецьких народних казках для вираження часових відношень, вступають в достатньо складну взаємодію на основі принципу функціональної додатковості. Часовий план зумовлений не тільки семантикою маркерів часової орієнтації, а й загальною семантикою речення, пов'язаною з часовою перспективою. Оповідь, таким чином, у народних казках має швидкий, упорядкований характер, вона насичена подіями, не зосереджуючись на якомусь одному об'єкті або дії.

Слід ураховувати також той факт, що часова референція, крім граматичного та лексичного вираження, припускає використання синтаксичних засобів, які деталізують часову локалізацію події. Специфічним для німецької народної казки можна вважати вживання сполучника *als*, який безпосередньо пов'язаний з мікрополем минулого часу та семью «однократності дії». З огляду на комплексність семантики кількість речень з цим сполучником значно переважає кількість інших часових сполучників, що сприяє неповторності подій в минулому, на яких будується сюжет казки. Саме завдяки такої синтаксичної конструкції уповільнюється ритм, динаміка перебігу часу оповіді.

Характерні особливості стилістики тексту німецької народної казки спостерігаються і на рівні лексики. Демінутивам в текстах казок властива категорія експресивності. Апеляція до слухача, у процесі якої задіяні мовні засоби категорії демінутивності, є одним із прийомів

емоційного впливу. Він дозволяє зменшити «соціальну дистанцію» та встановити контакт. До найпоширеніших пестливих суфіксів при творенні демінутивів німецької мови належать -chen та -lein. Категорія демінутивності реалізується і в словосполученнях. Найуживанішою домінантою для таких словосполучень виявляється прикметник *klein*, значення якого включає широке поняття малості. Тексти німецьких народних казок мають значну кількість лексичних одиниць, конотативне значення яких включає сему малості: *das Kind, der Jüngling, der Trunk, ein Stück, nicht weit, nicht genug, eine Weile, ein Weilchen, etwas*. Вони позначають обмеженість як в часовому, так і у просторовому відношеннях.

Для німецьких народних казок характерною є також етнографічно-побутова лексика: назви одягу, продуктів харчування, житла, хатнього інтер'єру, тварин (*das Pott, die Küche, das Brot, der Zucker, der Esel, der Wolf, die Kuh*). Оригінальності та динамізму, на наш погляд, додає звукова лексика. Звуковий бік слова іноді пов'язаний особливим чином з його значенням. Мова йде про слова, значення яких вмотивоване звуконаслідуванням. Зустрічаємо слова, що відтворюють голоси звірів, різноманітні шуми, тріскіт, механічні стуки: *platschen, brausen, zaudern, summen, knuspern, tuckern*.

Отже, ознаками стилістики тексту народної казки є чітка, логічна структура, зв'язність, емоційно-оцінна, спонукальна насиченість, завершеність.

УДК 81'1:34](477)(043,2)

Лопатенко І. О.,

студентка 6 курсу,

факультету філології,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Пономаренко С. С.,

канд. філол. наук, доцент кафедри

української філології та міжкультурної комунікації,

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ

Юридична лінгвістика або юрислінгвістика – наукова міждисциплінарна галузь, об'єктом вивчення якої є взаємозумовленість мови і права [7, с. 137-138].

Юридична лінгвістика – це нова галузь дослідження у мовознавстві. Проте слід зауважити, що питання взаємозв'язку мови і права вивчалися вже давно і юристами, і лінгвістами. А. Подлех був першим, хто ввів термін «юридична лінгвістика» до наукового обігу. Він спеціалізувався на юридичній лінгвістиці та вважається одним із найвидатніших дослідників у цьому напрямі, відомий науковими працями у цій царині. Появу юридичної лінгвістики пов'язують з іменем цього вченого й публікацією 1976 року його праці «Юридична лінгвістика» [9, с. 105]. Водночас, слід відзначити, що мовою оригіналу дослідження вченого має назву «Rechtlinguistik», адекватним перекладом якої є правнича лінгвістика. Однак ми звикли користуватися усталеним у правничій літературі перекладом саме як «Юридична лінгвістика», хоча цілком доцільним є використання терміна «правнича лінгвістика». На думку А. Подлеха, юридична лінгвістика є системою засобів і результатів досліджень у міжгалузевій сфері, предметом якої є взаємозв'язок мови та права (у контексті сучасних досягнень лінгвознавства) [9, с. 116].

А. Подлех досліджував взаємозв'язок між мовою і правом, зокрема роль мови у правових процесах, правовому регулюванні та аналізі правових текстів. Він вивчав мовні структури і термінологію, що використовуються в правових документах, а також займався специфікою мовлення у судових процесах та юридичному обґрунтуванні. Лінгвіст також звертав увагу на проблеми перекладу й інтерпретації правових текстів, розглядаючи важливість точного відтворення мовних конструкцій у різних мовних середовищах. У своїх дослідженнях часто звертається до інтердисциплінарного підходу, включаючи елементи лінгвістики, правознавства, філософії й культурології для розуміння складності взаємодії мови і права.

Загалом дослідження і публікації А. Подлеха є вагомим внеском у розвиток юридичної лінгвістики й допомагають зрозуміти роль мови у правових процесах.

На сьогодні вважають, що юридична термінологія є найдавнішим прошарком спеціальної лексики української мови, який має своє коріння з давніх часів до виникнення писемності, коли правові норми існували у формі звичаїв і традицій.

Історія розвитку юридичної лінгвістики в Україні тісно пов'язана з історією самої країни і її правової системи. Ось деякі ключові моменти становлення:

1. IX-XIII століття: у добу Київської Русі й пізніше під впливом Литовської і Польської держав формувалися правові традиції, які визначалися релігійними та культурними впливами. У цей час

формувалися перші правові тексти і норми, які мають свої особливості та важливість у формуванні правового обличчя українських земель. Наприклад: **Київська Русь** – княжі укази, рішення князів, а також звичаєве право.

2. XVII-XVIII століття: за часів Козацької держави і Речі Посполитої були розроблені перші кодекси та закони, які регулювали життя суспільства. Ось кілька найважливіших: Судебники як практичні судові підручники права, зокрема кримінального і процесуального, становили одну з перших спроб систематизувати правові норми для Козацької держави, встановлюючи правила кримінальної відповідальності, майнових відносин та інших аспектів життя; Конституція Пилипа Орлика, прийнята 5 квітня 1710 року, яка є одним з перших конституційних актів на території України та в історії Східної Європи загалом, а також важливим символом боротьби за політичні й соціальні права українського народу.

3. XIX століття: Галицька конституція 1819 року: Галичина, яка входила до складу Австрійської імперії, отримала свою конституцію, яка була офіційно видана українською мовою, що підкреслило важливість української культурної і правової ідентичності. Цей документ регулював політичне і правове життя Галичини та мав значний вплив на формування правової мови.

4. XX століття: за часів Радянського період українська мова отримала офіційний статус і стала мовою державності у межах Української Радянської Соціалістичної Республіки. У радянському правознавстві використовувалася українська мова, проте термінологія і стиль були суттєво вплинуті ідеологією та стандартами того часу. Після Другої світової війни Україна пережила період відродження, коли було здійснено спроби відновлення національної ідентичності й культурних цінностей. Це також вплинуло на розвиток української правової мови.

5. Незалежність України (з 1991 року): після здобуття незалежності Україною 1991 року українська мова стала державною. З того часу були прийняті закони і нормативні акти, які сприяли розвитку правової мови й удосконаленню її термінології, адаптуючи їх до сучасних вимог та міжнародних стандартів.

Відомо, що нова наука з'являється, коли збирається достатня кількість досліджень з цієї теми. На початку XXI ст. століття в українській і зарубіжній науці було зроблено значний внесок у розв'язання теоретичних та практичних питань, які стосуються зв'язку між лінгвістикою і правознавством. Це підтверджується великою кількістю наукових праць, які були опубліковані як в Україні, так і за її

межами. Також можна виділити кілька наукових досліджень вітчизняних учених, у яких досліджуються конкретні аспекти окресленої проблематики. До цих досліджень можна віднести наукові праці видатних вчених, таких як Ю. Прадід та Н. Артикуца.

Ю. Прадід є найбільш системним дослідником проблематики юридичної лінгвістики [6, с. 21–25], оскільки він підготував низку наукових праць, присвячених цій темі [5 с. 31–37]. Український мовознавець наголошує, коли лінгвістика досліджує мову, її структуру, функціонування й еволюцію, а правознавство вивчає закономірності розвитку держави і права у суспільстві, то юридична лінгвістика є наукою, що досліджує роль та функції мови в юридичній теорії і практиці, виступаючи як міждисциплінарна галузь [8]. Відтак учений визнає юрислінгвістику у сфері науки.

Н. Артикуца – відома українська вчена у галузі юридичної лінгвістики. Вона є кандидатом юридичних наук, доцентом кафедри міжнародного права й міжнародних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси Н. Артикуци включають у себе вивчення лінгвістичних аспектів права, зокрема аналіз правових текстів, взаємозв'язок мови і права, мовленнєві стратегії в правозастосуванні, мовну політику, а також питання мовного регулювання у сфері права. Вона є автором і співавтором численних наукових публікацій [1–4], а також бере активну участь у наукових конференціях і семінарах з питань юридичної лінгвістики.

Так, Н. Артикуца зазначає, що юрислінгвістика вивчає:

- 1) мову як найважливіший засіб правової комунікації, засіб правового пізнання й засіб передавання правової інформації у суспільстві;
- 2) засоби мовного вираження правових понять і категорій на різних рівнях: лексичному, лексико-семантичному, граматичному;
- 3) генезис та історію розвитку мови права;
- 4) функціонування мовних одиниць в юридичному мовленні;
- 5) лінгвостилістичні особливості юридичного тексту, його жанри і різновиди [1, с. 200].

Тобто вчена виділяє практичний бік правничої лінгвістики.

Таким чином, Н. Артикуца вважається визначною постаттю в українській юридичній лінгвістиці, яка вивчає значний вклад у розвиток цієї наукової галузі.

На початку XXI ст. в Україні вже почали з'являтися перші дисертаційні праці, присвячені юридичній лінгвістиці. Авторами цих

робіт були юристи, які порушували питання стосовно правових аспектів мови, а також лінгвісти, які писали про мовні аспекти права.

Узагальнений аналіз робіт вітчизняних науковців показує, що юристи, досліджуючи взаємозв'язок між правом і мовою, акцентують увагу на законодавчому регулюванні статусу мов, тоді як мовознавці зосереджуються на лінгвістичних особливостях термінології, використовуюваної у сфері права. Проте в юридичній лінгвістиці (а також в юридичній лінгвістиці) акцент робиться не на двох окремих предметах, а на взаємодії двох основних аспектів – мови і права.

Отже, сьогодні українська юридична лінгвістика активно розвивається, зокрема завдяки впровадженню нових підходів до перекладу і стандартизації правової термінології, а також завдяки дослідженням у галузі мовознавства та правознавства. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні правової державності та впровадженні європейських стандартів української правової системи.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: навчальний посібник. 2-ге вид., змін., і доп. Київ : Стилос, 2004. 277 с.
2. Артикуца Н. В. Нові підходи до мовної підготовки майбутніх юристів і викладачів права. *Право України* : юридичний журнал, 1997. Вип. 12. С. 58–60.
3. Артикуца Н. В. Проблеми і перспективи вивчення юридичної термінології. *Право України*. 1998. № 4. С. 56–57.
4. Артикуца Н. В. Термінологічно-правовий фонд української мови : проблеми методології дослідження. *Система і структура східнослов'янських мов* : Міжкаф. зб. наук. праць. Київ, 1999. С. 164–187.
5. Прадід Ю. Ф. Юридична лінгвістика в Україні: здобутки і перспективи. *Мовознавство*. 2011. № 2. С. 31–37.
6. Прадід Ю. Ф. Юридична лінгвістика. *Мовознавство*. 2002. № 4-5. С. 21–25.
7. Юрислінгвістика : словник термінів і понять / Уклад. : Л. І. Шевченко, Д. В. Дергач, Д. Ю. Сизонов, І. В. Шматко / За ред. докт. філол. н., проф. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2015. 348 с.
8. Юридична лінгвістика : Тематичний бібліографічний довідник / Укладач Ю. Ф. Прадід. Сімферополь, 2003. 48 с.
9. Podlech Adalbert: Rechtslinguistik. In: D. Grimm (Hg.): *Rechtswissenschaft und Nachbarwissenschaft en*. Band 2. Munchcn : Beck, 1976. P. 105–116.

*Мільніченко А. Д.,
студентка 643 групи
факультету філології,
кафедри романо-германської філології та перекладу
з німецької мови, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*
*Мукатаєва Я. В.,
канд. філол. наук, доцент
кафедри романо-германської філології та перекладу
з німецької мови, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

У сучасній лінгвістиці поняття «концепт» є одним з центральних термінів, що пов'язаний із когнітивною та лінгвокультурною парадигмами. Незважаючи на активну розробку цього терміну впродовж останніх десятиліть, єдиного загальноприйнятого визначення «концепту» досі не існує, оскільки дослідники підходять до осмислення цього явища з різних методологічних позицій.

Наразі лінгвістична наука виділяє три основні підходи до дефініціювання поняття «концепт». В основі одного з підходів, а саме культурологічного (серед прибічників якого можна виділити Ю. С. Степанова [8]) знаходиться положення про те, що під концептом ми розуміємо «смысл» або «поняття». Таким чином, згідно з культурологічним підходом концепт є сполучною одиницею культурного феномену, тож. при такому осмисленні терміна «концепт» значення мови експлікується як другорядне, що виступає лише допоміжним засобом.

За когнітивною парадигмою, «концепт» розглядається як ментальна одиниця, що відображає знання і досвід індивіда, отриманий у процесі пізнання світу. Концепт формується на основі індивідуального досвіду, мовної практики та комунікативної діяльності. Визначення концепту як «багатошарового утворення» найбільш детально розглядають такі дослідники як: Ю. С. Степанов [8] та Й. А. Стернін [9]. Згідно з концепцією Ю. С. Степанова, концепт має «шарувасту» будову, а різні шари формуються як результат, «відбиток» культурного життя різних епох. Дослідник виокремлює в структурі концепту три компоненти: активний шар, пасивні шари і внутрішню форму. Активний шар є основною концептуальною ознакою, відомою кожному культурному носієві і значущою для нього. Пасивні шари являють собою додаткові ознаки, актуальні для окремих груп представників тієї чи іншої мовної культури. Внутрішня форма

концепту, на відміну від попередніх двох компонентів, відкривається лише фахівцям, а для звичайних носіїв мовної культури вона існує опосередковано, як основа, на якій виникли і тримаються інші шари значень [8]. У більш широкому розумінні структуру концепту вчений формує у вигляді кола, у центрі якого міститься основне поняття, «ядро концепту», а на периферії знаходиться все те, що додано культурою, традиціями, колективним і особистим досвідом. Таке моделювання концепту є фундаментальним, оскільки Ю. С. Степанов будує свою теорію послідовно [8], не перекреслюючи, а розвиваючи визнане і апробоване лінгвістами впродовж двох століть вчення В. фон Гумбольдта і О. О. Потебні про внутрішню форму слова. На думку Й. А. Стерніна [9], внутрішня організація концепту не може трактуватися як жорстка структура, подібна до значення слова, пов'язаного з активним динамічним значенням концепту в процесі мислення. Він виокремлює три структурні типи концептів: однорівневий, багаторівневий і сегментний. До складу однорівневого концепту увиходить лише чуттєве ядро, фактично – один базовий шар. Таку структуру, на думку дослідника, мають багато концептів у свідомості дитини. Багаторівневий концепт містить, як правило, декілька когнітивних шарів, які різняться ступенем абстракції, відображеному в них, і послідовно нашаровуються на базову основу. Сегментний концепт являє собою базовий чуттєвий шар, оточений кількома сегментами, рівноправними за ступенем абстрагованості.

З іншого боку, лінгвокультурологічний підхід розглядає концепт як одиницю колективної свідомості, що відображає культурні і соціальні аспекти. Відповідно до цього підходу, концепт є носієм культурної інформації та цінностей певного етносу, а його зміст відображає специфіку національної культури. Так, А. Вежицька розглядає концепт як образ зі світу абсолютного, що відображає культурні й релігійні уявлення про середовище. [2] Дещо схожим чином «концепт» розглядає О. О. Селіванова. [7] Згідно з її визначенням він виступає у якості складового компонента структурованої, багатогранної системи відомостей та впорядкованих елементів, які у сукупності зберігають у свідомості та підсвідомості знання про навколишнє середовище, конкретні та абстрактні об'єкти і суб'єкти, з якими індивід певним чином коли-небудь стикався. Авторка також наголошує, що концепт, як такий, формується під впливом когнітивних процесів, невід'ємною частиною яких є відчуття, проживання та підсумовування людиною певного життєвого досвіду, який інтегрується її мозком у реальність, відповідно до загальноприйнятих колективних (суспільних) норм. У такому разі дефініція концепту базується на тому, що «концепт» є викарбуваною у людській пам'яті нематеріальною структурою, якій

притаманний ряд номінативних, символічних та емблематичних одиниць. [7]

В. А. Маслова підкреслює, що концепт є основною одиницею зберігання та передачі знань, а його структура може змінюватися залежно від ситуації та культурного контексту [3].

Інша група дослідників, таких як З. Д. Попова [5], Й. А. Стернін [9] та А. П. Бабушкін [1], акцентують увагу на когнітивних процесах формування концепту, що відбувається через соціалізацію і безпосередню діяльність індивіда. Вони підкреслюють, що концепти виникають у процесі взаємодії з реальністю, через мовні засоби і вербальну комунікацію. І. А. Стернін та З. Д. Попова. вважають, що поява концептів у людській свідомості зумовлена довгим процесом людської соціалізації, когнітивної діяльності та складається із безпосереднього світовідчуття особи, її предметної діяльності, участі уже наявних у свідомості концептів у розумових процесах, а також участі мовної форми концепту і самопізнання нових мовних одиниць [6]. За визначенням А. П. Бабушкіна «концепт» є фрагментарною одиницею колективного свідомого, яка зберігається у пам'яті носіїв мови у вигляді вербального підґрунтя для позначення певного предмету-складової реального чи ілюзорного світу. «Концепт» у людській свідомості може формуватися за рахунок: взаємодії з різними об'єктами під час практичної діяльності, опрацювання слів при роботі зі словниками, комунікації між двома індивідами з використанням вербальних та невербальних засобів, під час якої одна людина передає іншій концепт шляхом використання мовних засобів [1].

Отже, узагальнюючи розгляд підходів до визначення поняття «концепт», можна зробити висновок, що сучасна лінгвістика трактує його як багатовимірну і динамічну структуру, що поєднує когнітивні, культурні та соціальні аспекти. У рамках когнітивного підходу, концепт розглядається як ментальна одиниця, що відображає індивідуальний досвід і пізнання світу, тоді як лінгвокультурологічний підхід акцентує увагу на його ролі в колективній свідомості та культурній пам'яті.

Ці підходи не суперечать один одному, а навпаки, доповнюють: концепт виступає як засіб інтеграції особистого та колективного досвіду. Незважаючи на різноманіття теорій і методологій, всі вони вказують на ключову роль концепту як основної одиниці ментальних і мовних процесів, що відображає як індивідуальні знання, так і культурні цінності суспільства. Таким чином, поняття «концепт» залишається одним із найбільш значущих інструментів у дослідженні мовних і культурних явищ, що дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язок між мовою, мисленням та культурою.

Список використаних джерел

1. Бабушкін А. П. «Типи концептів у лексико-фразеологічній мовній семантиці» с. 29.]
2. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. Пер. с англ. / А. Вежбицкая. – М.: Школа «ЯРК», 1999. – 780с.
3. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие / В. А. Маслова. – Минск: Тетра Системс, 2004. – 256 с.
4. Маслова В. А. Лингвокультурология. М., 2001.С.28
5. Попова З. Д. Введение в когнитивную лингвистику: учебное пособие / З. Д. Попова. – Кемерово: Комплекс «Графика», 2004. – 146 с.
6. Попова З. Д., Стернин И. А. Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях. – Воронеж, 1999. – С. 4 – 5
7. Степанов Ю. С. «Интертекст», «интернет», «интерсубъект» (К основаниям сравнительной концептологии) / Ю. С. Степанов // Изв. РАН. сер.: Лит и яз. – М., 2001. – № 1. – С. 3 – 11.
8. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта / И. А. Стернин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: научное издание; под ред. И. А. Стернина. – Воронеж: ВГУ, 2001. – С. 58 – 65.
9. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика / О. О. Селіванова. – Полтава :Довкілля-К, 2006. – 716 с. (с.256)].

УДК 659.1: [339.138:502/504] (043.2)

Москаленко Д. М.,

*студентка 643 групи факультету філології,
кафедри романо-германської філології та перекладу з німецької мови
ЧНУ імені Петра Могили*

Мусафір В. Ф.,

*канд. філол. наук, доцент
кафедри романо-германської філології та перекладу з німецької мови
ЧНУ імені Петра Могили, м.Миколаїв, Україна*

ЗЕЛЕНИЙ МАРКЕТИНГ У РЕКЛАМІ: ВПЛИВ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ ТА РИНКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

У сучасних ринкових умовах зелений маркетинг набув значної популярності завдяки зростанню екологічної свідомості споживачів, що суттєво впливає на їхні рішення щодо купівлі. Компанії все частіше впроваджують стратегії «зеленої» комунікації для створення стійкого

іміджу та заохочення екологічної поведінки серед своїх клієнтів. Цей підхід передбачає, що споживачі сприймають екологічно чисту продукцію як перевагу, що мотивує їх обирати її, а не звичайні альтернативи. Для початку, потрібно сформуванати науково-понятійний апарат для адекватного сприйняття термінів:

- **Зелений маркетинг** — це комплексний підхід до просування продуктів і послуг, який зосереджується на їх екологічній відповідальності. В основі цього підходу лежить створення товарів, що мають менший вплив на довкілля, та комунікація з аудиторією про екологічні досягнення компанії. Ця практика включає використання енергозберігаючих технологій, зменшення шкідливих викидів, оптимізацію пакування та виробничих процесів, а також впровадження відновлюваних матеріалів і ресурсів.

- **Реклама** — це форма комунікації, яка полягає в поширенні публічної інформації про компанії, товари, послуги або громадські рухи. Вона подається у вигляді текстових, візуальних, усних або графічних матеріалів, які створюються рекламодавцем і фінансуються ним для просування свого продукту, збільшення продажів, розширення клієнтської бази або отримання підтримки громадськості та електорату.

Серед основних напрямків зеленої реклами можна виділити наступні:

1. **Екологічно чисті продукти.** Реклама товарів, що виготовлені з перероблених або екологічно безпечних матеріалів, або продукція, виробництво якої відбувається з використанням енергозберігаючих технологій.

2. **Підтримка сталого розвитку бренду.** Компанії використовують зелену рекламу для підкреслення своєї прихильності до сталого розвитку та екологічної відповідальності на рівні як окремих продуктів, так і всієї організації.

3. **Підвищення екологічної обізнаності.** Рекламні кампанії, що прямо або опосередковано акцентують увагу на екологічних проблемах і закликають споживачів до екологічно відповідальної поведінки.

4. **Використання зелених закликів та аргументів.** Використання екологічних переваг як основної теми рекламних повідомлень, включаючи звернення до суспільних та індивідуальних вигод від використання екологічно чистих продуктів.

5. **Типологія зеленої реклами:** Реклама може бути орієнтована на продукт, процес його виробництва, імідж компанії або екологічні факти. Крім того, можуть використовуватися різні види закликів — як

спрямовані на особисті вигоди споживачів (економія), так і на суспільні блага (зменшення викидів).

Реакції споживачів на зелену рекламу залежать від кількох факторів, таких як рівень їхньої екологічної обізнаності, залученість до теми та форма подачі реклами. Дослідження показують, що споживачі з високим рівнем екологічної обізнаності демонструють більше позитивних реакцій на зелену рекламу, особливо коли реклама підкреслює суспільні вигоди, такі як зменшення викидів або захист довкілля. Водночас для споживачів з низьким рівнем обізнаності такі кампанії можуть бути менш ефективними або навіть викликати байдужість. Залежно від форми подачі повідомлення, зелені реклами можуть викликати різні емоційні та когнітивні реакції. Наприклад, **Shin, Ki і Griffin (2017)** досліджували використання страхових закликів у зеленій рекламі і виявили, що вони можуть негативно впливати на ставлення до продукту, викликаючи відчуття загрози. Дослідження також свідчать, що споживачі реагують по-різному на рекламу, яка акцентує увагу на персональних вигодах (наприклад, економія грошей через енергоефективність продукту), у порівнянні з суспільними вигодами (зниження викидів або покращення екологічної ситуації). **Green і Pelozo (2014)** зазначили, що споживачі в публічному середовищі частіше реагують на суспільні вигоди, тоді як у приватних ситуаціях вони надають перевагу персональним вигодам. Культурні відмінності також мають вплив на реакції споживачів на зелену рекламу. Наприклад, дослідження **Kim, Baek, Yoon, Oh та Choi (2017)** вказує, що американські споживачі менш схильні до впливу наполегливих екологічних повідомлень, тоді як корейські споживачі демонструють однакову реакцію як на наполегливі, так і на м'які зелені заклики.

Зелена реклама може бути представлена у вигляді двох основних типів заяв: суттєві та асоціативні.

1. Суттєві заяви надають конкретну інформацію про екологічні переваги продукту або процесу його виготовлення. Це може бути використання відновлюваних матеріалів, зниження викидів вуглецю чи енергоефективне виробництво. Такі заяви спрямовані на демонстрацію реальних екологічних переваг, що робить їх більш переконливими для споживачів.

2. Асоціативні заяви, навпаки, зосереджені на зв'язку бренду з екологічним іміджем без надання конкретних доказів або переваг. Вони створюють позитивне враження, але не завжди мають фактичну основу, що може сприяти меншій довірі до таких рекламних повідомлень.

Висновки

Зелена реклама є ефективним інструментом для впливу на споживачів, особливо коли вона використовує конкретні та суттєві екологічні заяви, мінімізує скептицизм і підтверджується екологічними сертифікатами. Однак важливо враховувати індивідуальні особливості споживачів, рівень їхньої екологічної свідомості та можливий вплив страхових або негативних закликів.

Список використаних джерел

1. Green advertising and its impact on environmentally friendly consumption choices - A review: Jelena Krstić, Milica Kostić-Stanković, Jelena Cvijović.
2. <https://claspo.io/ua/blog/what-is-green-marketing-definition-and-examples/>
3. <https://www.investopedia.com/terms/g/green-marketing.asp>
4. The effectiveness of fear appeals in 'green' advertising: An analysis of creative, consumer, and source variables Sumin Shin , Eyun-Jung Ki & W. Glenn Griffin
5. <https://claspo.io/ua/blog/what-is-green-marketing-definition-and-examples/>

УДК 81'373.7:070.1:316.77

Мусафір В.Ф.,
*канд. філол. наук, доцент кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови
ЧНУ імені Петра Могили, м.Миколаїв, Україна*

ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА РЕЦИПІЄНТА У МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ

До засобів мовного впливу у медійних текстах належать, серед іншого:

- афективна лексика, що представлена словами з концептуальної області «хвилювання», які виражають страх, жах, гнів, смуток, щастя, напругу або відчуття;
- афективні композиції, наприклад: «Phantom-Verbrecher»;
- розмовна мова, до якої належать слова з невимушеного, розмовного стилістичного шару (приклад: «запахний», «розгублений»), які є більш-менш емоційними;

- мовні засоби, що виражають найвищий ступінь («найкраща якість»), підсилювальні префікси: «бомбовий настрій»), прислівники та прикметники з підсилюючим стилістичним й емоційним ефектом («неймовірно слабкий»), гіперболи («найкращий канцлер усіх часів»), посилення («легендарний»);

- фразеологізми та метафори, особливо приказки з афективним впливом (наприклад: «wie ein begossener Pudel davonschleichen»).

З різних досліджень випливає, що медійні тексти, які представлено на телебаченні чи у соціальних мережах вуличними опитуваннями передусім відображають аспекти соціолінгвістичної компетенції, такі як навмисне порушення правил ввічливості, відвертість, вираження неприязні, а також такі аспекти, як усталені фрази, цитати, прислів'я, приказки тощо.

Якщо проаналізувати радіопрограми, особливо добре відомі серед користувачів радіостанціями, можна відмітити зміну стилю спілкування радіоведучого в залежності від того, з ким у прямому ефірі ведеться розмова. Ведучий може використовувати різні стилі мовлення як функціональний інструмент у реалізації та організації програми. Взаємодія цих характеристик робить ведучого чи модератора програми дружнім і близьким до реципієнта. Виходячи з цього, їхній стиль мовлення час від часу зміщується «вгору», тобто до більш офіційної стандартної мови, і «вниз», до розмовної мови. Ці зрушення аналізуються на прикладі програм, в яких ведучий поперемінно спілкується з неспеціалістом і експертом. Розмовляючи з неспеціалістом, ведучий звертається до його професійного діалекту в дуже конкретних моментах, наприклад, коли ставить запитання, щоб отримати бажаний виклад фактів. У розмові з експертом використовується спеціальна лексика, щоб продемонструвати свій досвід і підкреслити протиріччя. Зміни стилю модератора є засобами стратегічної взаємодії, які свідомо використовуються для вирішення типових завдань програми та заради створення доброзичливої атмосфери у студії.

Іншим емоційним засобом впливу на реципієнта у медійних текстах є фотографії та фільми. Зображення присутні всюди в нашому повсякденному житті та формують наше сприйняття. Наше поведіння з цим потоком зображень є ще більш вражаючим. Ми звикли критично читати тексти та ставити їх під сумнів. З іншого боку, образи постають перед нами як справжні образи дійсності. Ми майже не сумніваємося в їх об'єктивності. Але фотографії не показують абсолютної правди, вони можуть брехати, як і слова. Ось тут і з'являється навчальний матеріал. У навчальному матеріалі ставиться

питання про об'єктивність зображень і показуються основні моделі маніпулювання зображеннями. Приклади зображень, що наводяться у курсі «Специфіка перекладу медійних текстів» розкривають три основні моделі впливу на сприйняття:

- зміна матеріалу зображення (маніпуляція наявними картинками);
- фальсифікація тексту та контекстного посилання (маніпулювання інтерпретацією картинки);
- перетворення змісту за допомогою реальних картинок (постановочні картини).

Отже дослідження емоційних засобів впливу на реципієнта є важливим фактором формування об'єктивної оцінки реальності; є невід'ємною частиною загальної підготовки філолога-перекладача

УДК 81'42:791

Саплєва К. О.,

*студентка 643 групи факультету філології, кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

Кирилюк С. В.,

*канд. філол. н, доцент б.в.з. кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови
ЧНУ імені Петра Могили м. Миколаїв, Україна*

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕДІАТЕКСТ»

На сьогоднішній час людина має можливість взаємодіяти з різноманітними медіа платформами, які є частиною повсякденного життя. Окрім звичного спілкування, ми щоденно стикаємося з медіа новинами, кінофільмами, соціальними мережами, що стають важливими джерелами інформації, розваг і навіть формування світогляду. В сучасній лінгвістиці існують різні тлумачення терміну "медіа". У **"Великому тлумачному словнику сучасної української мови"** надано таке визначення: «медіа – це засоби масової інформації, які забезпечують передачу різних видів інформації (текстової, аудіо, відео) через різноманітні комунікативні канали, що охоплюють велику аудиторію [1, с. 726]».

Медіатекст є особливим видом комунікативного продукту, створеним у межах медіа і призначеним для масової аудиторії. Це може

бути будь-який матеріал, що передається через медіа канали — від газетних статей до фільмів, блогів і публікацій в соціальних мережах. На думку Дашкової К.В. в основі поняття медіатексту лежить поєднання медійних і вербальних одиниць. Ця властивість текстів масової інформації підкреслюється, зокрема, багатьма дослідниками, які розглядають медіатекст як сукупність вербальних і медійних ознак. [2, с. 47].

До медіатекстів зазвичай відносять кінофільми, телевізійні передачі, публікації в соціальних мережах, рекламні ролики, новинні статті та інтерв'ю. Кожен з цих видів текстів має свої особливості, що визначають форму подачі матеріалу, тип аудиторії та цілі комунікації. Наприклад, соціальні медіа орієнтовані на швидку комунікацію з великою аудиторією, часто використовують неформальний стиль і візуальний контент, тоді як кінофільми прагнуть до створення емоційного та естетичного впливу через багаторівневі наративи, діалоги та візуальні образи.

Сучасні дослідження підкреслюють ряд характерних особливостей медіатексту. По-перше, медіатекст орієнтований на конкретну аудиторію і створюється з урахуванням її інтересів і рівня підготовки. Наприклад, новини на телебаченні подаються простою мовою, тоді як аналітичні матеріали в газетах можуть містити спеціалізовані терміни. По-друге, медіатексти зазвичай мають чітку комунікативну мету — інформувати, переконати або розважити аудиторію. По-третє, вони характеризуються мультимодальністю, тобто використовують різні засоби подачі інформації (текст, відео, аудіо).

Враховуючи всі характеристики та особливості медіатексту, можна зробити висновок, що їх переклад є складним процесом. Перекладачеві необхідно враховувати мультимодальність матеріалу, культурні та лінгвістичні особливості аудиторії, для якої здійснюється переклад. Крім того, перекладач має зберігати комунікативну функцію медіатексту, що може включати як інформаційний, так і емоційний або переконливий аспект.

У контексті аудіовізуального перекладу, медіатекст характеризується складністю перекладацького процесу, оскільки необхідно узгоджувати мову з візуальними і звуковими елементами. Наприклад, у кінофільмах перекладачі повинні враховувати не лише зміст діалогів, але й контекст сцен, інтонації персонажів, фонову музику та інші паралінгвістичні засоби комунікації.

Медіатекст є ключовою складовою кінодискурсу і відіграє важливу роль у масовій комунікації, включаючи кіно. На думку дослідника

О.В. Ісаєнко, медіатекст виникає у процесі візуалізації письмового тексту і являє собою динамічну одиницю, що поєднує вербальні, невербальні та паравербальні елементи. Він визначається як результат комунікативної діяльності, що охоплює як текстові, так і аудіовізуальні аспекти, зокрема кінотексти, теле- та рекламні повідомлення [3, с. 94].

Медіатекст як поняття виникає у контексті масової комунікації і тісно пов'язаний із впливом на реципієнта через комплексне поєднання тексту, зображення та звуку. Ісаєнко зазначає, що в умовах кінодискурсу медіатекст має мультикомпонентну природу, адже включає не лише вербальну комунікацію (діалоги героїв), але й невербальні елементи, такі як візуальний контент, звуки, музику та монтаж [О.В.Ісаєнко, Текстознавство і дискурсологія, 2015]. Це підтверджує дослідження А.А. Шнайдера, в якому також наголошується, що кінодискурс поєднує вербальні та невербальні компоненти, формуючи унікальний симбіоз тексту та візуально-акустичних ефектів, що спільно працюють на створення значення [4, с. 169].

Отже, сучасна індустрія кіно, телебачення та потокових платформ значною мірою залежить від перекладу медіатекстів, що робить їх доступними для аудиторій різних мовних і культурних просторів. Основними методами, які забезпечують цю адаптацію, є субтитрування та дублювання. Кожен з цих методів має свої особливості та впливає на сприйняття контенту глядачем. Субтитрування та дублювання дозволяють глядачам, які не володіють мовою оригіналу, отримати доступ до змісту медіатексту, але вони здійснюють це по-різному.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Дашкова К. В. Поняття медіатексту в сучасній лінгвістичній науці. *Наукові записки міжнародного Гуманітарного університету*. 2019. Випуск 31. С. 46–50.
3. Ісаєнко О. В. Текст і медіатекст як категорії кіно дискурсу. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-у ім. Г. С. Сковороди. 2019. С. 93-96
4. Шнайдер, А. А. Кінодискурс: особливості та диференційні ознаки. *Академічні студії. Серія «гуманітарні науки»*, 2022 (3). С. 169-176

STRATEGIC METAPHORIZATION IN ÉRIC ZEMMOUR'S TWITTER RHETORIC ON THE UKRAINE CONFLICT

In times of conflict, political discourse goes beyond the mere transfer of information, entering the realm of strategic communication and persuasion (Charteris-Black, 2011). Twitter, as a platform, provides an ideal space for examining the dynamics of political discourse, given its brevity and extensive use among political figures. Politicians frequently employ metaphors in their communication during crises, transforming language from a purely literary device into a strategic tool that shapes public perceptions, fosters unity, and frames narratives (Lakoff & Johnson, 1980). This paper analyzes Éric Zemmour's use of metaphors on Twitter during the first year of Russia's invasion of Ukraine, using Critical Discourse Analysis (CDA) and elements of Conceptual Metaphor Theory (CMT) (Lakoff & Johnson, 1980) to uncover the main functions of metaphors in his communication.

The study finds that Zemmour employs metaphors both conceptually and traditionally to articulate France-Ukraine-Russia relations, enhance his credibility, influence public opinion, simplify complex geopolitical events, evoke emotions, appeal to national pride, construct social actors and events, and underscore the gravity of the situation. Metaphors such as "RELATIONS AS BUILDING" and "POLITICS IS A GAME" are used to illustrate diplomatic interactions as structured yet competitive, emphasizing the significance of strategic and equal partnerships. For example, in one tweet, Zemmour critiques France's inability to establish a relationship of "equals" with Vladimir Putin, likening diplomatic relations to building a stable foundation—requiring strong investments in a political context. Similarly, in statements like "France's place is at stake," Zemmour uses the "game" metaphor to represent politics as a high-stakes competition where nations vie for power, status, and influence.

The analysis identifies container metaphors as well, where Zemmour characterizes borders as essential safeguards for freedom, security, and peace. In one tweet, he calls for protecting France's borders "like a precious treasure," emphasizing the value and care required to ensure national security. These metaphors frame borders as containers of vital "substance"

or territory, which contributes to the notion of physical and ideological protection. Another subcategory, entity metaphors, appears in tweets about France's independence, where destiny is portrayed as a tangible object that should not be left "in the hands of a foreign leader." This framing intensifies the importance of self-reliance and reflects the seriousness of relinquishing control over France's future.

Zemmour also personifies France, portraying it as an entity with a "voice" that needs to be heard, emphasizing the President's duty to represent France's interests internationally. This use of personification humanizes the nation, constructing it as an active participant in global affairs and framing the President's role as one of advocating for national interests.

In addition to conceptual metaphors, Zemmour employs traditional metaphors. He utilizes feudal language, such as "negotiating between lords," to underscore the notion that France should not appear subordinate, especially in its relationship with the United States. This metaphor draws on historical hierarchies to advocate for diplomatic equality. Commercial metaphors are also present, for example, when he criticizes those willing to "bargain France's identity and independence," comparing political compromises to unethical trades. Such framing conveys a sense of betrayal or disregard for national values and reinforces his stance on safeguarding French identity.

Explicitly war-related metaphors are common in Zemmour's rhetoric. For instance, he emphasizes the urgency of "silencing the weapons" to achieve peace, a metaphor that conveys the need for calm and cessation of violence. Terms like "aggressor" are used to ascribe responsibility solely to Putin, casting him as the primary perpetrator in the Russia-Ukraine war. By using such language, Zemmour intensifies the emotional impact of his statements and directs public opinion toward identifying a specific antagonist.

Metaphorical naming appears frequently as well, especially in Zemmour's indirect references to Ukraine. By calling Ukrainians "our European and Christian brothers," he implies cultural and religious solidarity, positioning Ukraine within a shared European identity. Likewise, by referring to the Russian invasion as a "fratricidal conflict," Zemmour echoes narratives that evoke the notion of shared heritage between Russians and Ukrainians, which aligns with Russian propaganda. Terms like "catastrophe" serve to intensify emotional responses, highlighting the devastating consequences of war.

The study concludes that metaphors play a pivotal role in Zemmour's Twitter communication, helping him to construct events and social actors,

as well as to mobilize public sentiment. Future research may compare Zemmour's use of metaphors with those of other political figures in France to further understand how metaphorical strategies vary and influence public discourse on the Russia-Ukraine conflict.

References

1. Charteris-Black, J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230000612>
2. Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
3. Siden, O. (2024). "Vicious Circle" of War: Metaphorization of Russia's Invasion of Ukraine in Éric Zemmour's Twitter Communication. *Studia Philologica*, 22(1), 175–192. <https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.2213>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Підсекція:

➤ **ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ**

<i>Гришкова Р. О.</i> Європейський вимір та національний контент навчання іноземної мови за професійним спрямуванням.....	1
<i>Стрельчук Я. В.</i> Features of studying foreign language professional vocabulary in a digital environment	4
<i>Буровицька Ю. М.</i> Peculiarities of foreign language training for it students in the context of blended learning.....	7
<i>Волкова О. С.</i> Актуалізація новітніх підходів до навчання професійної англійської мови майбутніх психологів в умовах війни	10
<i>Гриженко Г. Ю.</i> Developing an adequate reality perception at English classes.....	13
<i>Димова І. В.</i> Формування мовленнєвої компетенції студентів юридичної спеціальності за допомогою інтерактивних методів.....	16
<i>Диндаренко О. А.</i> Новітні методи іншомовної підготовки фахівців факультету комп'ютерних наук	19
<i>Диренко Є. В.</i> Online resources for teaching English to future accountants during the Russia-Ukraine war	23
<i>Дунда І. М.</i> The constructivist approach in teaching English for specific purposes.....	27
<i>Косарева Г. С.</i> Методика використання техніки «квадрат Декарта» як ефективного інструменту розвитку критичного мислення у професійній підготовці студентів філологічних і нефілологічних спеціальностей.....	31
<i>Остафійчук О. Д.</i> Holistic approach to non-linguistic learners teaching English	34

Постикіна Є. Г. Лінгвометодичні проблеми та інноваційні підходи при перекладі медичних текстів студентами спеціальності «Медична реабілітація».....	37
Сидорова В. Д. Особливості іншомовної підготовки майбутніх психологів у період воєнного стану.....	40
Чернюк Т. І. Електронні інструменти навчання як важлива складова підвищення якості освітнього процесу для студентів нефілологічних спеціальностей.....	41
Чусико В. Л. Необхідність осучаснення іншомовної професійної підготовки майбутніх ІТ фахівців.....	45
Шмуля Л. В. Foreign language professional competence of future psychologists	47

Підсекція:

➤ ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ І ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Даниленко І. І. Час сакральний і час реальний у поетичній збірці Сергія Жадана «Антенa» (постановка проблеми).....	50
Жвава О. А. Типологія помилок у науковому тексті	53
Зинякова А. А. Акцентування дісприкметників, дісприслівників, безособових форм на -но, -то (на матеріалі поетичної збірки Д. Кременя «Полювання на дикого вепра»).....	58
Островська Л. С. Парцельовані конструкції як засіб експресії в текстах рекламного дискурсу	61
Харчук О. В. Деякі аспекти вивчення сполучників у болгарській мові порівняно з українською	65
Грішутін К. В. Дослідження з історії українського наголосу	69
Ліщук А. В., Даниленко І. І. «Енеїда» І. Котляревського у сучасній літературній критиці.....	72
Пасхалова А. Р., Косарева Г. С. «Енеїда» І. Котляревського у сучасній літературній критиці.....	74

Петліченко Є. С., Жвава О. А. Мова українських блогерів (за матеріалами ютуб-каналу блогера Лера Пешка)	79
Письменна К. Я., Островська Л. С. Понятійна сфера концепту «FREEDOM/СВОБОДА» англійської та української лінгвокультур у порівняльному аспекті	83
Колосюк В. О., Даниленко І. І. Стилiстичні особливості екфрастичних образів у романі Оскара Уайльда в перекладі Ростислава Доценка (постановка проблеми)	88

Підсекція:

➤ НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ, А ТАКОЖ МЕТОДИКИ ЇХ ВИКЛАДАННЯ У ВІК ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Васильєва Н. О. Вербалізація гендерних стереотипів на матеріалі сучасних паремій англійською мовою	93
Жаронкіна О. І., Животовська Т. Г. II Вербалізація гендерних стереотипів на матеріалі сучасних паремій англійською мовою	97
Zhyvotovska Tetyana, Radutna Anastasiia Structural and stylistic features of rhetorical questions in the headlines of the english-language edition NZ HERALD	101
Зубенко Т. В., Усатенко Д. Ю. Використання технології перевернутого навчання у вивченні англійської мови як іноземної ..	105
Кулішченко В. Ю., Шерстюк Л. В. Особливості викладання професійної англійської мови для студентів юристів	109
Hanna Perederii, Viktoria Kramarenko The lexical and semantic field of war in mass media discourse	115
Поліщук Е. І., Животовська Т. Г. Риторичні питання як предмет лінгвістичних наукових досліджень	120
Рибачук О. Л. Current approaches to teaching and learning the English language	123
Anna Terentieva, Zhyvotovska Tetyana Personification as a stylistic device in literary English prose	126
Шерстюк Л. В. Bridging cultural gaps in intercultural communication	129

Усік О. О. The somatic component in the phraseology of the English language..... 133

Яремчук Б. О., Животовська Т. Г. Linguistic and functional features of the use of metaphors in Kendrick Lamar's songs 138

Підсекція:

➤ НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ ТА МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ

Nataliia Ababilova Insights into future interpreters' training 143

Ahieieva-Karkashadze V. O. Specificity of the process of translation and its influence on the process of training of future translators..... 146

Чеботар В. О., Агєєва-Каркашадзе В. О. Індивідуальний стиль Джона Рональда Руєла Толкіна в романі «The lord of the rings» та його збереження при перекладі..... 149

Almayeva Iryna, Sydorenko Yuliia Translation of English legal terms into Ukrainian 153

Bahirian Vira, Liutianska N. I. Peculiarities of translation of neologisms: a case study on «How I met your mother». 156

Бондур Ю. В. On the art and aesthetic education features in the modern media society 160

Волченко О. М. Типологія стилістичних перекладацьких трансформацій 163

Katvalyuk Yelyzaveta, Sydorenko Yuliia Peculiarities of scientific and technical translation 169

Конієвська М. Є., Агєєва-Каркашадзе В. О. The peculiarities of film translation..... 171

Лимар М. Ю. Фонографічна, логографічна та семасіо-графічна системи: до питання класифікації та функціонування скорочень..... 174

Лютянська Н. І. Кінопереклад в Україні: історія розвитку та сучасний стан..... 177

Ostapenko Kateryna, Liutianska N. I. Peculiarities of epithet translation in John Green's Paper Towns 180

<i>Рудик О., Агєєва-Каркашадзе В. О.</i> Використання застарілої лексики у кінодискурсі	184
<i>Патиченко Ю. С., Агєєва-Каркашадзе В. О.</i> The problems of classification of medical terminology and their influence on the process of translation	186
<i>Бендюга М. Д., Абабілова Н. М.</i> Особливості перекладу морських термінів українською мовою	189
<i>Sydorenko Yuliia</i> The concept of onomastics in linguistic translation studies	193
<i>Шитова Є. С., Абабілова Н. М.</i> Fashion industry terms and peculiarities of their translation into Ukrainian.....	196

Підсекція:

➤ НІМЕЦЬКА ФІЛОЛОГІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

<i>Вакуленко Т. І.</i> Nachbarsprachen – eine Herausforderung für die monolinguale Einstellung der Bildungssysteme und den traditionellen Fremdsprachenunterricht	199
<i>Водяна Л. В.</i> Особливості редагування перекладу німецьких абревіатур	202
<i>Гаврилюк Д. М.</i> Роль діалектів у сучасній німецькій мові: соціолінгвістичний аналіз	204
<i>Кіршова О. В.</i> Lese-, Hör- und Hör-Sehstile	207
<i>Кирилюк С. В.</i> Особливості стилістики тексту німецької народної казки.....	209
<i>Лопатенко І., Пономаренко С. С.</i> Юридична лінгвістика в Україні: історія розвитку	211
<i>Мільніченко А. Д., Мукаласва Я. В.</i> Визначення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці	216
<i>Москаленко Д. М., Мусафір В. Ф.</i> Зелений маркетинг у рекламі: вплив на поведінку споживачів та ринкові тенденції	219
<i>Мусафір В. Ф.</i> Засоби впливу на реципієнта у медійних текстах.....	222
<i>Саплєва К. О.</i> До визначення поняття «медіатекст»	224
<i>Сідень О. І.</i> Strategic Metaphorization in Éric Zemmour's Twitter Rhetoric on the Ukraine Conflict	227

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор *О. Михайлова*

Комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювальні-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 05.11.2024.

Формат 60 × 841/8. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 14. Обл.-вид. арк. 13,5.

Тираж 10 пр. Зам. № 6913.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81,

e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2020.